UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 10 11 03 15 004 2

DR
448
R4

Refik, Ahmet
Ṣaḥāyif-i muẓafferīyat-ı
'Osmānīye

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Refik, Ahmet
Sahaʼyif-i muzafferiyat-ı
ʻOsmaniye

مفاخر عسكريه صحيفه‌لری

صحائف مظفريات عثمانيه

محرری
مكتب حربيهٔ شاهانه لسان معلم معاونی يوزباشی
احمد رفيق

عثمانلی اصول حربنه دائر بر مدخل ايله يدی قروكی‌يه جامعدر.

طابع وناشری

معارف نظارت جليله‌سنك فی ١٤ ذی‌الحجه سنه ٣٢٤ وفی ١٥ كانون ثانی سنه ٣٢٢ تاريخ و ٣٦٩ نومرولی رخصتنامه‌سيله طبع اولنمشدر.

استانبول
كتابخانهٔ عسكری — ابراهيم حلمی
٤٦ – باب عالی جاده‌سی – ٤٦
١٣٢٥

DR
448
R4

کتابخانهٔ اسلام و عسکری

تجارزاده : ابراهیم حلمی

٤٦ ــ باب عالی جاده‌سی ــ ٤٦

LIBRARY
AUG 17 1965
UNIVERSITY OF TORONTO
999834

شرکت مرتبیه مطبعه‌سی ــ باب عالی جاده‌سنده نومرو ٥٢

مقدمه

عسکرلك عثمانلیلرك صفت ممتازهٔ جلادت پرورانه‌سیدر. صیت وشهرت عثمانی، جنکاورلك وعسکرلکله واصل مرتبهٔ قهرمانی اولمشدر. عثمانلیلر فضائل عسکریه‌یی دستور حرکات وعقائد راسخهٔ دینیه‌یی رهبر مظفریات اتخاذ ایلدکلرندن اجرا ایتدکلری محاربات جسیمه‌ده اویله فداکارلقلر و قهرمانلقلر ابراز ایلمشلردرکه، عثمانلی اردوسی جلادت وحماست و سرعت حرکات نقطهٔ نظرندن جهانك اك نامدار اردولرندن معدود اولمشدر.

دور استیلای جهانکیرانه‌لرینه تصادف ایدن اوچ عصره قریب برمدت ظرفنده عثمانلیلرك اجرا ایلدکلری حرکات حربیه ومحاربات جسیمه پیش نظر تدقیقه آلنه‌جق اولورسه، مظفریات عثمانیه‌یه

اساس اولان قواعد حربیه وفضائل عسکریه اولانجه دقايقيله تظاهر ايدر . عثمانليلر ، زمانمز حربلرنده اس الاساس موفقيت عد اولنان حركات اساسيه‌يى اسلحهٔ ناريه ولوازمهٔ حربيه‌نك حال ابتدائيده بولنديغى بردورده موقع تطبيقه قويمشلر ، جسيم اردولرك سوق وتحريكى خصوصنده پك بيوك بر مهارت ابراز ايلمشلردر . خصوصيله آوروپاده مشق تقليد اتخاذ اولنه‌جق درجه‌ده مكمل ودائمى بر اردو تشكيل واطاعت وانضباط ، نظام وانتظام كبى عناصر اساسيهٔ مظفريت اولان اوصاف جميله ايله لوازم و معارف حربيه‌يى تكميل ايلمك شرفى عثمانليلره عائددر .

عثمانليلرك تاريخ مللده تبدلات عظيمه حصولنه بادى اولان پارلاق پارلاق مظفريتلر احراز ايتملرينى تأمين ايدن اسبابك برى وبلكه برنجيسى قوماندا- نلرينك دهاى جنكاورانه‌سيدر . عثمانليلر الك بيوك قوماندانلر معيتنده الك عالى مظفريتلره نائل اولمشلردر . اجداد معالى نژاد ولى نعمت اعظمى اولان پادشاهان آل عثمان نورالله مراقدهم حضراتنك جنكاورلره خاص بر مهابت دليرانه ايله ميدان غزاده ابراز

ایلدکلری جلادتلر، مجاهدین عثمانیه‌نك عروق غیرت وشجاعتنی تحریك ایچون اویله براکسیر مظفریت وجوده کتیرمشدرکه، اکثر محاربه‌لرده قوۀ قلیلهٔ عثمانیه‌نك پك بیوك قوتلره غلبه چالدیغی کورولمشدر. فاتح ظفرشعارك کمال مهابتله سوار اولدیغی کحیلانی طالغه‌لره طوغری سوره‌رك امواج دریا اوزرنده چارپیشان غزات عثمانیه‌یه برسبیل مظفریت کشادینه غیرت ایلمسی، جنتمکان یاوز سلطان سلیم خان حضرتلرینك متاعب حربیه‌دن شکایت ایدن قورقاق عسکرلره قارشی اسب جلادت وحماستنی بر خرام لوندانه ایله اوینادەرق: «سز کیتمزسه‌کز، بن یالکز باشمه کیدرم!» خطاب فداکارانه‌سیله علویت حیدرانه‌یه بر مثال قهرمانی وجوده کتیرمسی، صحائف مظفریات عثمانیه‌یی تزیین ایدن خوارق جلادتدن معدوددر.

تاریخ جلیل عثمانی، هر صحیفهٔ پرمفخرتی بر منقبهٔ قهرمانی ایله مزین برسلسلهٔ مظفریاتدر. بو سلسلهٔ مظفریات ایچنده، پیش انظار عثمانیانده اولانجه عظمت و اهمیتی ایله پیرایه‌دار و تاریخ عسکریٔ

عثمانی‌یی تزیین ایدن موفقیات جسیمه میاننده عجائب سبعهٔ مظفریات اطلاقنه سزاوار بعض افعال خارق العاده موجوددرکه، انلرده: قوصوه، نیکبولی، وارنه محاربه‌لریله استانبولك محاصره و فتحی، چالدیران و مهاج محاربه‌لریله اکری مظفریت عظماسیدر. مظفریات مذکوره‌نك نتایج سیاسیه وعسکریه‌سی تاریخ مللده پك عظیم تبدلات حصولنه بادی اولمشدر. قوصوه ملحمهٔ کبراسی ایله نیکبولی و وارنه مظفریتلری سطوت قاهرهٔ عثمانیه‌یی پك بیوك اردولره قارشی اثبات ایلدیکی کبی، شهرشهیر قسطنطینیه‌نك قبضهٔ مهابت عثمانی‌یه انتقالی سلطنت سنیهٔ عثمانیه‌نك محافظهٔ شان وشوکت ایتمسنی تأمین ایتمش، چالدیران میدان محاربه‌سی سیف صارم عثمانینك شعشعهٔ نصرتنی اقطارجهانه اعلان، مهاج واکری میدان محاربه‌لری ایسه رایات ظفر آیات عثمانینك مجارستان صحرالرنده، تایس وادیلرنده شعشعه انداز نصرت اولمسنه بادی‌اوله‌رق دولت معظمهٔ عثمانیه‌نك اکتساب شان وسطوت ایتمسنه مدار اولمشدر.

تاریخ عثمانی‌یی انوار سطوتله پیرایه‌دار ایدن

بوموفقیات جلیله کافهٔ تفرعاتیله تدقیق ایدیلیرسه، اجداد معالی نژاد جناب پادشاهینك جلائل سیاسیه وفضائل عسکریه ایله تمیز ایده‌رك هر آن سعادت اقترانی برمنبع کزین ترقیات اولان عصرفیوضات حصر جناب خلافتپناهی‌یه برمدخل مباهات وجوده کتیرمش اولدقلری مشاهده اولنور. ایشته شو اثر ناچیزك نشرندن مقصد، بومدخل مباهاتی وجوده کتیرن محاربات جسیمهٔ عثمانیه‌یی پیش انظارمفخرته وضع ایتمك ودورجلیل جناب شهریاری‌یی تزیین ایدن مفاخر عالیهٔ عثمانیه‌یه برخدمت محمدتکارانه‌ده بولنمقدر.

متن اثری تشکیل ایدن محاربات جسیمه، هیچ بر دولتك تاریخ عسکریسنده تصادف اولنه‌میان موفقیات خارق العاده‌دندر. موفقیات مذکوره حقنده شمدی‌یه قدر برچوق لسانلرده پك چوق اثرلر نشر ایدلمش ایسه‌ده هیچ برنده‌ده حرکات عسکریه اولانجه تفرعاتیله بیان ایدلمامشدر. بناءً علیه تاریخ عسکریمزی حائز اولدقلری عظمت مثال قهرمانی ایله تزیین ایدن مظفریات مذکوره‌یی بتون تفرعاتیله

بیان ایتمك واجرا اولنان حركات عسكریه‌دن نتایج سوق الجیشیه و تعبویه استخراج ایلمك ایچون پك چوق مأخذلره مراجعت اولنمشدر . خصوصا ، محاربات عثمانیه‌یی مطالعه ایتمزدن اول محاربات مذكوره‌یی رسیدهٔ مظفریت ایدن اردولرك اصول حرب وتشكیلات عسكریه‌سنه‌ده وقوف الزم اولدیغندن، عثمانلی اصول حربندن باحث اولمق اوزره آیریجه برمدخل علاوه ایدلمش وبومدخلی وجوده كتیرمك ایچون ، عثمانلیلرك تشكیلات عسكریه ومظفریات حربیه‌سندن باحث آلمانجه وفرانسزجه بعض كتب نادره ایله تحقیق وقایع وتفصیل حركات ایچون كتبخانه‌لرمزده موجود یازمه آثاردن استفاده اولنمشدر .

استانبول، ٢٧ رمضان ١٣٢٣

احمد رفیق

عثمانلیلرده اصول حرب

عثمانلیلرك شهرت جنكاورانه‌سی ـ اسباب مظفریتلری ـ عثمانلی اصول حربی ایله ترك و عرب اصول حربی بیننده‌كی مناسبت ـ تركلرك حیات جنكاورانه‌سی ـ افكار عسكریه‌سی ـ عربلرك تشكیلات عسكریه‌سی ـ تركلرك اصلاحات عسكریه‌سی ـ عثمانلیلرك ظهوری ـ ایلك سواری تشكیلاتی ـ دائمی اردو تشكیلی ـ اردونك قوهٔ موجوده‌سی ـ عثمانلیلرده اسلحه ـ تعلیم وتربیه ـ فكر عسكری ـ قوماندانلق ـ اصول حرب ـ یورویش ـ قوناق ـ محاربه ـ قلعه محارباتی ـ عثمانلیلرك فن حربه خدمتی .

عثمانلیلر كثرت مظفریات وعظمت فتوحات جهتیله پك بیوك برشان قازانمشلردر. حتی بوشان وشرف اقوام متجاوره میاننده اویله برتأثیر حصوله كتیرمشدركه، عثمانلی نامی قهرمانلق وعسكرلك ناملریله مرادف اوله‌رق قوللانلمغه باشلامشدر .

عثمانلیلرك آز بر زمان ایچنده بیوك بیوك مظفریتلره نائل اولملرینه اك بیوك سبب، تعلیم

و تربیهٔ عسکریه‌لرینک دیانت و اطاعت کبی ایکی اساس متینه مستند بولنمسی ، اصول و نظامات عسکریه‌لرینك عدل و حقانیت دائره‌سنده موقع اجرا و تطبیقه قونوله‌رق عموم افراد امتك یکوجود بر قطعهٔ شجیعهٔ عسکریه حالنده تعلیم و تربیه ایدلمسی ایدی . اصول وقواعد حربیه‌لری ایسه اجدادلری بولنان ترکلرك نظامات عسکریه‌لری اساسنه مستند اولمق اوزره ترك وعرب اصول حربنك طبیعت ملیته کوره مزج وترکیبندن عبارت ایدی. بناءً علیه عثمانلیلرك اصول حرب وتشکیلات عسکریه‌سنی اکلامق ایچون اول امرده ترکلرك وعربلرك تشکیلات عسکریه و عادات جنکاورانه‌سنی مطالعه ایلمك ایجاب ایدر .

ترکلر آسیانك اك جنکاور واك عالیجناب بر قومی ایدی . حیات ملیه وعسکریه‌لری اویله بر دورهٔ قهرمانی ایچنده کذران اولوردی‌که ، فضائل علویهٔ شجیعانه‌لریله اك دشمن کوکللرده بیله تقدیر آمیز حسلر اویاندیررلر ، بدایع دلاویز طبیعت قارشیسنده یك مردانه بر حیات امرار

ایدرلردی. ایلك بهارك پارلاق کونشی جبال مرتفعه
ذروه‌لرنده‌کی قارلری یاواش یاواش اریتمکه باشلادیغی
زمان بیکلرجه کومه‌لردن متشکل ترك چادرلری
ازهار بهار ایله تزین ایدن زمردین قیرلر اوزرنده
منظور اولور، بو قافلهٔ بهادران موسم ربیعك
دوامی مدتجه پك صافیانه بر حیات امرار ایدردی.
خصوصیله موقع، نظری پك لطیف مناظر
روستائیانه ایله تزیین ایلردی.

موسم صیف حلول ایدر ایتمز قبهٔ سما اوزرنده
فروزان اولان آتشناك بر کونش، فیض ربیع ایله
تنویر انظار ایدن قیر چیچکلرینی صولدیرر،
یالکز منحط محللرده براقدیغی آثار باقیهٔ بهار ایله
اکتفا ایده‌رك اطراف وجوانبی دیده‌فرسا بر قوراقلق
ایچنده براقیردی. بعضاً ضیای شمس، زمردین
واحه‌لر اوزرنده زرین موجه‌لر حصوله کتیردیکی
زمان مغولستانك دلبر تارلا قوشلری صاف، بلوری
بر نغمه ایله سمانك زمین مینافامی اوزرنده اوتمکه
باشلاردی. قیشك حلولی، قبیله خلقی ایچون بر دورهٔ
مشاغل دیمکدی. او زمان هر طرفده بر فعالیت

مشاهده اولنور ، چادرلی طوپلانیر ، بار کیرلر قوشولور ، بر قافلهٔ جنکاورانك چولك بشقه بر سمتنه طوغری روان اولدیغی مشاهده اولنوردی . اوزمان نه تار لاقوشنك ترانهٔ دلاشونی ایشیدیلیر ، نه واحه‌لرك رونقدار یشیللکلری منظور اولوردی .

ترکلر صیق صیق تبدیل مکان ایتمك سایه‌سنده معیشتلرینی فوق‌العاده تأمین ایدرلردی . غذای یکانه‌لری حبوبات اولوب ایلك بهار موسملرنده قویونلرندن صاغدقلری سوددن پنیر ویوغورت یاپارلر ، بسلدکلری حیوانات اهلیه‌نك سقطلرینی کسمکه غیرت ایده‌رك فیض طبیعتدن استفاده ایتمکه چالیشیرلردی . الده ایتدکلری محصولاتی ایسه شهرلیلر ایله مبادله ایدرلر ، صاف و پر سکون بر حیات امرار ایدرلردی . فقط بو حیات منتظمه بر تأثیر خارجی ایله انتظامنی غائب ایدر ایتمز تکمیل قبیله خلقی طوپلانیر ، محافظهٔ حقوق و استراحت ایچون اطراف و جواره آقینلر اجرا ایدیلیردی . او زمان چین حدودلرنده ، جیت بویلرنده ،

ترکلرك بارقه‌یی اکدیران مجادلاتی اطرافی خوف ودهشت ایچنده براقیردی.

ترکلر تأمین حیات و محافظهٔ شان و شرفی سلاح سایه‌سنده قازانمش اولدقلرندن جنکاورلکه پك زیاده اهمیت ویررلردی. آلات یکانهٔ حربیه‌لری آت، اکر، اوق وچادردن عبارت اولوب قواعد تعبیویه‌لری فطرةً حائز اولدقلری شجاعتدن، دساتیر سوق‌الجیشیه‌لری بارکیرلرینك سرعتندن، مهارت حربیه‌لری متصف اولدقلری ذکا ودرایتدن عبارتدی. انداخت وجندیلکده‌کی بهرهٔ خارق‌العاده‌لری ایسه، تأمین مظفریت ایچون انذامین بر واسطهٔ فائقه‌دن معدود ایدی. اطاعت عسکریه‌لری صوك درجه‌ده اولوب عموم تربیهٔ عسکریه و قواعد حربیه‌نك اس‌الاساسنی شو درت شی تشکیل ایدییوردی: اطاعت، شجاعت، نشانجیلق، جندیلك. اسباب حربلری ایسه یا نفسلرینی مدافعه ویا عسکرلرینی حمایه مقصدندن عبارتدی. آنلرده اویله بر حس عالیجنابانه، بر اعتدال قهرمانانه موجود ایدی‌که، فضائل جنکاورانه‌لرینك مفتون

و حيرانى اولان دشمنلرينه قارشى حيل و دسائسه اصلا تنزل ايتمزلر ، انلرينــه دوشن اسرايه صوك درجه رفق ايله معامله ايده‌رك اكتساب ايلدكلرى موفقيتله اصلا تفاخر ايلمزلردى. همجنسنه معاونت، آنلر ايچون بر اثر فتوتدن معــدود ايدى (١). بر تركك قيمت ذاتيــه‌سى ، جسارت و بســالتى و نشانجيلقده‌كى مهارتيله تقدير اولنوردى. خسته‌لكله ترك حيات ايتمكى شان قهرمانى‌يه منافى عدايتدكلرندن اك زياده ميدان حرب و وغاده فــداى جان ايله افتخار ايدرلردى. تركلر ايچون اك مشهور ضرب مثل: «انسان اوده طوغار، ميدان وغاده جان ويرر!» قول جنكاورانه‌سندن عبارتدى . مملكته محبت ، سنجــاغه حرمت بر ترك ايچون اهم وظــائفدن معدود بولنــديغى كبى اطاعت عسكريه وتمــايلات قهرمانانه‌ده ، بر قاچ ســنه اول اجرا ايلدكلرى حركات عسكريه‌نك مناقب شجاعت كسترانه‌ســنى نقل و روايت ايتمك ســايه‌سنده الده ايديليردى . تشكيلات عســكريه‌لرى صرف بر اساس معنوى

(١) جاحظ، فضائل الترك .

اوزرينه مؤسس بولنديغى جهتله انلرك ثمرهٔ
اسفار حربيه‌لرى محاربات سالفه‌ده ابراز ايلدكلرى
شجاعت و بسالتك افراد قبيله اوزرنده حاصل
ايده‌جكى استعداد جنكاورانه‌دن عبارت ايدى .
بر قوماندان ، اسفار ومحارباتنى معيتى افرادينه
بر لسان متين و حماستله نقل ايدر ، بر جنكاورك
كتابهٔ سنك مزارى انك تاريخ مظفرياتنى تشكيل
ايلردى . دها طوغريسى تركلر بر ملت مسلحه
حالنده امرار حيات ايدوب افراد جمعيت ارەسنده
نفاق و مباينت كبى شيلر اصلا موجود اولمازدى .
طبيعتلرنده پك بيوك بر اعتدال ، ناصيه‌لرنده
كنديلرينه مخصوص بر حسن وجمال مشاهده
اولنوردى .

تركلرك تشكيلات عسكريه‌لرى آز بر زمان
ايچنده شجاعت فطريهٔ مليه‌لريله متناسب بر مرتبهٔ
تكمله واصل اولدى . عرب اصول حربى تركلرك
اصول وقواعد حربيه‌لرى اوزرينه‌ده اجراى
تأثير ايلدى . انوار قدسيت فروز پيغمبرى جانب
مشرقدن ظهور ايله اقطار عالمه پرتو هدايت نثار

ایمدیکه بنادیغی زمان بو فیض الهیدن ترکلرده محروم اولدیلر. اردولرینی اصلاح ایتدکلری کبی اصول و نظامات عسکریه‌لرینده تعدیل ایتدیلر.

او زمانلر عربلرك اصول تعلیم و تربیه‌سی قواعد دینیه کبی پك متین بر اساس اوزرینه مؤسسدی. طاعات و عبادات، افرادك افکار و اذهاننه بر کشایش معنوی ویردیکی کبی صلابت و متانت جسمانیه‌لرینی ده تزیید ایلردی. انضباط عسکری ایسه دین مبین احمدی ایله تنویر قلب و وجدان ایدن عموم اهل ایمانك جوامع شریفه‌ده ایفای صلوة ایلدکلری اثناده اوزون و منتظم صفلر تشکیل ایدرك عین زمانده کافه آداب صلوتی برلکده اجرا ایتملری، عین دعایه آمین خوان اولملری سایه‌سنده بر قات دها تسهیل ایدیلیر، افراد دینی بر رابطه‌نك تأثیر روحانیت بخشی ایله حرکت ایلردی. تشکیلات عسکریه‌لری صرف کندیلرینك اثر ایجادی اولمیوب ایرانیلرله بزانسلرك تشکیلاتنه تقلیداً وجوده کتیرلمشدی. محاربه‌لری دائما متناسق نظامده اجرا ایدرلر، سفر بر اردوی

مركز، صاغ جناح، صول جناح، پيشدار ودمدار قسملرينه تفريق ايدرلردى. هر قسمه بر ر سنجاق ويررلر، سنجاقدارلرى ده دائما شجاعت و بسالتى ايله ممتاز كيمسه‌لردن انتخاب ايدرلردى. عموم اردو پياده و سواريدن عبارت اولمق اوزره ايكى صنفه تقسيم ايدلمشدى. سوارى دائما جناحلرى حمايه ايدر، پياده ياى واوقله مسلح اولديغى حالده قطعهٔ اصليى تشكيل ايدردى. پياده‌نك اسلحه‌سى قالقان ايله اوق و قليجدن وياخود يالكز ياى ايله اوقدن عبارت بولنوردى. اردوده اطاعت و انضباط خارق العاده بر درجه‌ده ايدى. غزوات جليلهٔ پيغمبرى تدقيق ايديله‌جك اولورسه اطاعت وانضباطه پك كوزل مثاللر مشاهده اولنور. معيت رسالتپناهيده بولنان اردولرك همان كافه‌سى ده آز بر قوتله فوق العاده مظفريتلر استحصال ايتمشلر، اكثر غزواتده خارق العاده بر انضباط ابراز ايلمشلردر. بو ايسه سردار قدسيت شعارك تأثيرات علويهٔ مباركه‌سندن، دين مبين احمدينك اردو افرادى بيننده حصوله كتيرديكى تأثيرات معنويه ايله قوانين مقدسهٔ جهاددن ايلرى كلمشدر،

اردوی اسلامك قوتی تزاید ایتدکجه عربلرده اصول حربلرینی تدریجی بر صورتده تبدیل ایلمشلردر. عربلرك اصول حربی، فائق قوتلرله حرکت ایدەرك تعرضی بر صورتده اجرای محاربه ایلمکدن عبارتدی. تعرضده موفقیت حاصل اولەمدیغی تقدیرده، یکیدن محاربه نظامی آلەرق تعرضه قیام ایدرلردی. تعبیەلری صف تعبیەسی ایدی. قطعات، یناشیق نظامده بر ویا متعدد صفلر حالنده طوپلانیرلر، دشمنه بو صورتله هجوم و دشمن هجوملرینەده بو نظامده مقابله ایدرلردی. حتی بدر غزاسنده افراد یکدیکرینه او درجه ملاصق بر صورتده حرب ایتمشدرکه، آرەلرنده جزئی بر آرالق بیله براقلمامشدر.

قطعات محاربه نظامی آلدیغی زمان سردار دائما مرکزده طورور، بورادن حالات فوق‌العاده ظهورنده آیریلیردی. عربلرك ایکی نوع هجومی واردی: یا هجوم ایله برلکده رجعت نمایشی اجرا ایدرلر ویاخود صف نظامنده طوغریدن طوغری‌یه هجوم ایلرلردی. برنجی اصولده هجوم ایدلدیکی

زمان آغرلقلرله دوه‌لری بر سپر طرزنده نقطهٔ استناد وده‌ها طوغریسی حمایه موضعی اولمق اوزره کریده تنظیم ایدرلر، رجعت حرکتنی دائما بو استقامتده اجرا ایدەرك تشکیل ایتدکلری سپرلر کریسنده طوپلانیرلر، آندن صوکره یکیدن هجوم ایدرلردی (١). محاربه‌لره اول امرده ایکی مشهور جنکاورك صفدن چیقوب یکدیکدیکرینه اسم و اجدادینی سویلمك صورتیله ادارهٔ لسان ایده‌رك اجرای مبارزه‌ایتمسیله مباشرت ایدیلیر، دهاصوکره ایکی اردو یکدیکرینه شدتلی بر صورتده هجوم ایدردی. سواری پنـاشیق نظامده هجوم ایتمیوب طاغنیق نظامده هجوم ایتدکدن صوکره سرعتله کری‌یه چکیلیردی.

عربلر اصول و قواعد حربیه‌لرینی تأسیس ایلدکدن صوکره اردولرینی‌ده اصلاح ایتدیلر.

---

(١) قرون وسطاده خرستیان اردولری‌ده بو اصولی قبول ایلمشلر، نته‌کیم متفقین اردوسی وارنه محاربه‌سنده بو صورتله حرکت ایتمشلردر. آغرلقلر واسطه‌سیله کریده تشکیل ایدیلن بو التجاموضعنه (واغن بورغ) تسمیه ایتمکده‌درلر.

اردو افرادی اجرتلی عسکرلرله کوکالیلردن تشکیل اولندیغی کبی نظامات عسکریه‌لری‌ده رومالیلرك نظامات عسکریه‌سنه تقلیداً وجوده کتیرلدی. عربلرك بو صورتله مرتبهٔ ترقی‌یه کتیردکلری تسیقات عسکریه، ترکلرك تشکیلات عسکریه‌لری اوزرینه‌ده اجرای تأثیر ایتمکدن خالی قالمدی. هجرتك ٥٨٣ (١١٨٨ م) سنه‌سنده ترك اردوسنده خیلی تعدیلات اجرا اولوندی. افراد عسکریه بیکلر کشیدن مرکب آلایلره تقسیم ایدلدی. پیاده صنفی تیپتایلرله چینلیلردن، قسم اعظمی‌ده افراد ملیه‌دن اولمق اوزره سواری اوله‌رق تشکیل اولندی. سوارینك تعبیه جزؤ تامی اللی کشیلك بر قطعه‌دن متشکل ایدی. بو قطعه‌نك هرصره‌سی اون نفردن عبارت و بش صره‌یه منقسم اولوب جزؤ تامك مجموع جبهه‌سی اون کشیلك ایدی. اوکده‌کی صره آلت مدافعه اولمق اوزره قالقان استعمال ایدردی. هرصره‌یی تشکیل ایدن اون نفره بر اونباشی، اون مانغه‌یه بر یوزباشی، اون یوزباشی‌یه بر بیکباشی ویرلدی. اون بیکباشیلق بر قطعه‌یه

تومان تعبیر اولندی . افراد ، اجرای محاربه ایچون طاشیمغه مجبور اولدقلری سلاحلردن ماعدا مزراقلری سیوریلتمك ایچون فضله بر اکه ، بر بیز ، ایپلك وسائرهده طاشیمق مجبوریتنده ایدی. تجهیزات لازمهٔ حربیهنك مکمل اولمسی ایچون بر عسکرك اکری قلیج قوللانمسی ، وجودینی دمیرلی بر زره و مغفرله ستر ایتمسی بهمه حال لازم ایدی. فقط ۵۸۳ سنهٔ هجریهسنده قبول ایدیلن تعبیه تشکیلاتی بالاخره تعدیل ایدلمش ، جبههلرك طولی یکرمی نفر جبههسنه ابلاغ ایدلمکله برابر جزؤتاملرك موجودیده یوزه چیقاریلهرق هر آلای بیك کشیدن عبارت اولمق اوزره تنظیم اولنمشدی(۱).

ترکلر اردولرینی شو صورتله تنظیم ، اصول وقواعد حربیهلرینی لایق وجهایله اصلاح و تعدیل ایتمکله برابر اوامر قدسیهٔ ربانیهیه رعایتی دستور مقدسهٔ مظفریات عد ایلدکلرندن سلاح موفقیتلریله پك بیوك قهرمانلقلر ابراز ایتمکه باشلادیلر. او زمان آسیای غربینك صحاری وسیعهسی ترکلرك

---

(۱) هامر، آلتون اردو، ص ۲۸۶

آوازهٔ بسالت و شجاعتلریله طولمغه باشلادی . حسیات دینیه نك تأثیر حیات بخشاسی اخلاق و عادات عسکریه لرینی ده نقطهٔ کماله کتیردی . بر زمانلر محافظهٔ حقوق و منافع اغورنده اجرا ایدیلن محاربه لر ، شمدی انوار دلاویز محمدیی اقطار عالمه ایصال ایچون بر غزای مقدس رنکنی اکتساب ایده رك عمیق بر خلوص قلب ایله اجرا ایدلدی . بو فتوحات متتابعه ، شعشعهٔ سلاح شهرتلرینی برقات دها اعلا ایلدیکندن ترکلر آسیانك اك منتظم و اك جسور بر قوهٔ مسلحه سنی تشکیل ایلدیلر . بوندن بشقه شهرت جنکاورانه لرندن ده حقیله استفاده ایدوب نظامات ملکیه و عسکریه لرینی اصلاح و دها صوکره پای سطوتلرینی غربه طوغری توجیه ایده رك پرتو سلاح غالبیتلریله اعلان شان و مهابت ایلمکه باشلادیلر . هجرتك ٦٣٠ تاریخنده جنکیزك پنجهٔ ظالمندن قورتوله رق (سکود) حوالیسنك زمردین وادیلرینه یرلشن شانلی بر ترك قبیله سی ، جنکاورلکه حقیقةً نمونه امتثال اوله بیله جك مآثر قهرمانانه ابراز ایلمکه باشلادی .

٦٨٠ سنه‌سنده ارطغرل غازی حضرتلرینك (سكود) ده عازم دار بقا اولمسی اوزرینه یرینه كچن عثمان غازی حضرتلری «بر مدت بكلك عنوانیله حكم غالبانه‌سنی اجرا ایتدكدن صوكره برج استقلاله نصب لوای سلطنت ایلدی». شو صورتله تأسیس بنیان سلطنت ایدن بو حكومت ابد مدت ایسه مؤسسنك نام عالیٔ جنكاورانه‌سنه اضافتله (عثمانلی حكومتی) نامیله تأسس ایده‌رك شعشعهٔ شمشیر مظفریتله افق سطوت وقهرمانی‌یه ظفر لمعه‌لری نثار ایلمكه باشلادی (١).

عثمانلیلر توسیع حدود و فتح بلاده مباشرت ایلدكلری زمان اول امرده آقنجی نامیله تشكیل

---

(١) «ایشته میلادك ١٢٦٠ تاریخنده (ازنیق) حوالیسنده، بوكونكی سلطان اوكنك همان ربعنی تشكیل ایدن محلده ساكن برقوهٔ شجیعه، عثمانلیلرك مبدأ شان وشوكتنی تشكیل ایتمش؛ كرهٔ ارض اوزرنده حكمران اولان دولتلر میاننده ارباب دها یتشدیرمكله الحق بر نجیلك شرفنی احراز ایدن بو عائلهٔ نجیبه‌نك عناصر شوكت وسلطنتی هپ بو نقطه اطرافنده اجتماع ایده‌رك كسب وسعت ایلمشدر.» ژول وان فاوه‌ر، ص ٨ ـ صولاقزاده، ص ٦ ـ صحائف الاخبار، جلد ٣، ص ٢٦٨.

اولنان سواری عسکرندن استفاده ایتدیلر. آقنجیلر سرعت حرکاته مالك بولندقلرندن دشمنی آستریق باصارلر و مظفریتی قطعی بر صورتده تأمین ایدرلردی. ملکك تقسیماتی صرف عسکرلك نقطهٔ نظرندن اجرا ایدلمشدی. هر سنجاغك بکی کندی سنجاغنك ادارهٔ ملکیه و عسکریه سنه نظارت ایدر، آنسزین سفرده عسکرك آتی، اسلحه و مهماتی حاضر بولندیرمغه غیرت ایلردی. اردو، منتظم و دائمی بر قوهٔ عسکریه دن عبارت دکلدی: هر آلای سلاح طوتان سفرده بهمه حال حاضر بولنوردی. بر سفر آچیلیر آچیلماز بتون قبیله نك توانا دلاورلری سلاحه صاریلیر، سفری کمال مظفریته ختام پذیر ایدر ایتمز مملکتلرینه عودت ایدرك ایشلرینه مشغول اولورلردی. هر عثمانلی، بو وظیفهٔ مقدسه یی بر عزم متین، بر خواهش قلب ایله اجرا ایدر، بقای موجودیتنه خدم اولان بو فعل لازمی اجرا ایدرکن سردارینك معیتنده جلادت خارقه لری ابراز ایلردی. افراد دائما ایستدیکی کبی: قلیج،

مزراق، اوق وقالقان كبى اسلحۀ جارحه و تدافعيه استعمال ايدردى .

عثمان غازى طاب ثراه حضرتلرى بر سفره مباشرت بيوره جقلرى زمان بونى باجمله جنكاوارانه اخبار ايدرلردى. افراد اجراى سفر ايچون طوپلانير طوپلانماز يا بالذات غازئ نامدارك وياخود صورت مخصوصه‌ده تعيين اولنسان بر قومانداننك معيتنده اولدقلرى حالده فتح بلاده عزيمت ايدرلردى . بو اثناده قوۀ عثمانيه اولدجه قليل بولنديغندن دشمنه باصقين صورتيله تفوق حاصل ايديله‌رك احرازغلبه‌يه غيرت اولنوردى. ازجمله رجعت ظاهريى چويرمه حركاتيله مزج ايتمك خصوصى غايت ماهرانه اجرا ايديلير، بواصولدن نتايج حسنه استحصال اولنوردى(۱). نته‌كيم جنتمكان عثمان خان غازى حضرتلرى (قره‌جيش) حصارينك ضبطى ايچون اورخان غازى قومانده‌سنده برقوۀ عسكريه سوق ايتدكلرى زمان اورخان غازى بوقوۀ عسكريه‌يى اوچ قسمه آيرمش ، بونلردن برينى دشمنى جبهه‌دن اشغاله، ديكر ايكيسنى ده يانلردن

---

(۱) صولاقزاده، ص ۱۳ .

چویرمه حرکاتی اجراسنه تعیین ایتمش، برمدت صوکره جبهه‌دن بر رجعت ظاهری اجراسیله دشمنی ایلری‌یه طوغری جلب ایدرایتمز، چویرمه حرکاتنه تعیین اولنان قطعات ایله خصمك خط رجعتنی قطع ایده‌رك پارلاق بر مظفریت احرازینه موفق اولمشدی.

فقط بو اثناده حدود عثمانیه برقات دها توسع ایتمکله برابر اناطولی سواحلنده اجرای حکومت ایدن روم تکفورلرینك قلاع جسیمه‌سنه تعرض ایتمك‌ده ایجاب ایتمسی اوزرینه سواریدن بشقه برده پیاده صنفی تشکیلنه لزوم کورلدی.

دوراورخان غازیده یایا نامیله برپیاده عسکری تشکیل وبونلره اونباشی، یوزباشی وبیکباشی نامیله برطاقم ضابطلر تعیین اولندی. بونلر یالکز سفرده حکومت طرفندن اعاشه ایدیلیر، وقت حضرده کندیلرینه کوستریلن اراضینك محصولاتیله کچینیرلردی(١). فقط برمدت صوکره بواردونك‌ده معاذیر متعدده‌سی کورلدی (٢). دائمی براردو

---

(١) صولاقزاده، ص ١٩، ٢٠.

(٢) « بوطائفهٔ پیاده واردقجه زیان اولوب سفرلرده انتظامسزلقه اقدام ایتمکه باشلادیلر» صولاقزاده، ص ٢٠

تشكيلى كوندن كونه لزومنى حس ايتدرمكه باشلادى. چونكه هر حكومتك بدايت تشكلنده واقع اولديغى اوزره قومشولرينى دوچار خوف ايده جك وجه ايله سريع وغير منتظم حركات ايله اجراى محاربه ايتمك زمانى كچمش، سوق الجيش نقطهٔ نظرندن قواعد اساسيه تأسيس ومنتظم بر اردو تشكيل ايده رك متين واساسلى نظاملر قبول ايلمك زمانى كلمشدى.

بناءً عليه اركان وامراى دولتك مذاكرات مهمه سى نتيجه سى اوله رق دوشيرمه اصولى قبول ودائمى بر اردو تشكيل ايديله رك هيئت عموميه سنه يكيچرى نامى ويرلدى (٧٣٠) . بو اردو آوروپاده تشكيل اولنان ايلك دائمى اردو ايدى. اردو بو صورتله تشكيل اولندقدن صوكره عجمى اوغلانلر مكتبى ناميله اردويه افراد يتشديره جك آيريجه برده مكتب تأسيس اولندى (١) . تابعيت عثمانيه يه داخل اولان اولاد رعيه اولا عجمى اوغلانلر مكتبنده تعليم وتربيه كورر، آندن صوكره قيشله لره توزيع اولنوردى.

(١) نتايج الوقوعات ، جلد ١ ، ص ٢١ ـ تاريخ عسكرىٔ عثمانى ، ص ٢٥ ـ لاويس، رامبو، تاريخ عمومى، جلد ٤، ص ٧٥٨

بونلرك معاشلرینی یومیه بر آقچه‌دن عبارت اولوب بومعاش شجاعت ولیاقت عسکریه‌یه کوره ابجابنده تزیید ایدیلیردی .

جنتمکان خداوندکار غازی حضرتلرینك دور سلطنتلرنده اردو برقات دها اصلاح ایدلدی . حضرت پادشاه ، اردونك امر قومانده‌سنی لالاشاهین پاشا ایله حاجی ایل بك و اورنوس بکه حواله ایتدی . بوشانلی جنکاورلر ، معیتلرینه تسلیم اولنان اردویی خارق العاده برصورتده اداره ایده‌رك (فلبه) و (ایپصاله) یه قدر اولان اراضی‌یی کاملاً ید تسخیره کچیردیلر . ممالك مفتوحه‌نك برقات دها توسع ایتمسی اوزرینه اموال و غنائمدن عشر آلمسی‌ده اصول اتخاذ اولنه‌رق ثروت عمومیه خارق العاده تزاید ایلدی .

اردویی تشکیل ایدن عموم افراده قول تعبیر اولنردی . هیئت عمومیه‌سنه اوجاق دینلدی . اوجاق متعدد اورته‌لره تقسیم ایدلدی . بواورته‌لر اوزمانك تعبیه جزؤتامیری ایدی . عموم اردو قوماندانه یکیچری آغاسی ، اورته قوماندانینه چوربه‌جی نامی

ویرلدی. اورتەلرك موجودی بدایتده ۱۰۰:۵۰۰ کشیدن مرکب اولوب مجموعی ۱۹۶ اورتەدن عبارتدی. هر اورتەنك تاریخ وقایعی طوتیلور، هر اورتە احرازایلدیکی مظفریته کوره محترم ومقدس عد اولنوردی. افراد، سواری وپیادەدن متشکل ایدی. پیاده، قپوقولی وسرحد قولی نامیله ایکی قسمە آیرلمشدی بونلردن پایتخت حکومتده بولنان قپوقولی، معاشلی؛ سرحد قولی معاشسز ایدی. سواریده قپوقولی سواریسی وسرحدقولی سواریسی نامیله باشلیجه ایکی قسمە تقسیم اولنوب بونلردن قپوقولی سواریسی سپاهیلر ایله (۱) سلحدارلردن، سرحد قولی سواریسیده زعما وتیمارلیلردن مرکب ایدی. پیادەده اجرتسز افراددن عبارت اولمق اوزره عزبلر، سواریدەده آقنجیلر واردی. بونلرك وظیفەسی محاربەدن اول کشف وآقین کبی وظائف

(۱) نتایج الوقوعات، جلد ۱، ص ۲۱ ـ « سپاه اوغلی تعبیر اولنان عسکر وارباب زعامت وتیمارك اتمکاری اولادلرینه توجیه اولنمق تیمور طاش پاشانك آثار حسن تدبیرلرندندر. » صحائف الاخبار، جلد ۳، ص ۲۹۸

مهمه اجرا ایلمکدی . طوپجی صنفی علی العموم
جنتمکان فاتح سلطان محمد خان حضرتلرینك دور
سلطنتلرنده مرتبهٔ مکملیته کثیرلشدی . اردو شو
صورتله صنوف ثلثه‌دن مرکب اولمق اوزره تشکیل
ایدلدکدن صوکره یاوز سلطان سلیم خان اول حضرتلری
طرفندن (چالدیران) میدان محاربه‌سندن صوکره
ارکان حربیه هیئتی‌ده تشکیل (٩٢٠) و اردو
ایلریسنده دشمن مملکتنه چاپول ایتمك و اردوده
کشف خدمتی ایفا ایلمك اوزره یرده آقنجی
سواریسی احداث اولندی .

دائمی اردونك صورت منتظمه‌ده تشکیلنی متعاقب
قوهٔ موجوده‌سی‌ده سنه‌دن سنه‌یه تزاید ایلدی .
عموم پیاده، جنتمکان سلطان سلیمان قانونی حضرتلرینك
دور سلطنتلرنده ١٢,٠٠٠ کشیدن عبارت اولدیغی
حالده سلطان محمد خان ثالث دورنده ٤٥,٠٠٠ ،
مصطفی خان ثانی دورنده ٧٠,٠٠٠ نفره ابلاغ
ایدلدی . جنتمکان سلطان سلیمان قانونی حضرتلری
مجرتك ٩٣٢ سنه‌سنده مجارستانه صنوف ثلثه‌دن
مرکب اولمق اوزره ٣٠٠,٠٠٠ نفر و ٣٠٠ طوپدن

عبارت بر اردو ایله اجرای سفر ایلدی (۱) . سلطان محمد خان ثالث حضرتلری ۱۰۰۵ سنهٔ هجریه‌سنده ۲۰،۰۰۰ کشیلك براردو ایله (اکری، ئه‌رلاو) میدان محاربه‌سنی اجرا ایتدی . عثمانلیلر بیوك بیوك مظفریتلر احراز ایتمك ایچون پك جسیم اردولرله اجرای سفر ایلدیلر. دها صوکره اردونك تشکیلات وتنسیقاتنی بر درجه دها اکمال ایده‌رك قازمه‌جی واستحکام افرادی‌ده یتشدیرمکه موفق اولدیلر .

کذا آز بر زمانده اسلحهٔ موجوده‌یی‌ده اصلاح ایتدیلر. عثمانلیلرك پیاده اسلحه‌سی، اسلحهٔ تدافعیه اولمق اوزره زره کوملك ، دمیر الدیون ، مغفر، سپر وقالقاندن عبارتدی . کوکسلك و آرقه‌لق کبی آغر زرهلر قوللانمازلر، بوصورتله مشیات عسکریه‌یی فوق العاده برسرعتله اجرا ایدرلردی . اسلحهٔ تعرضیه‌لری‌ده یقیندن اجرای تأثیر ایتمك اوزره قلیج ، مزراق ، بالطه ؛ اوزاقدن اجرای تأثیر

---

(۱) شلوتسه‌ر ، اسکی عثمانلی اردوسی، ص ٤٩ ــ قوبلویزه‌ر ، مجارلرله عثمانلیلر بیننده محاربات ، ص ۲٤۲

ایتمك اوزرده قارمیه، تفنك ، هر دبنا و طبانجه‌دن عبارت ایدی . سواریلك اسلحهٔ تعرضیه‌سی اوزون قلیجلر له طبانجه‌لردن؛ اسلحهٔ تدافعیه‌سی کوکسلکلی و ارقه‌لقلی زرهلرله دمیر الدیونلردن عبارت ایدی. حتی بارکیرلرك نعلی بیله غایت اینجه بولندیغندن حرکاتی پك زیاده بر سرعتله اجرا ایدرلردی . بونك ایچون ایلری کری حرکت ایتمك ، کشف ایلمك ، دشمنی تعجیز ویا احاطه ایتمك ، خصمی پوصویه اوغراتمق ویا رجعت ایتمك کبی حرکاتی اجرا خصوصنده بیوك بر مهارت کوسترلردی(۱).

طوپلره کلنجه، عثمانلی اردوسنده پك چوق ویك بیوك چاپده طوپلر استعمال ایدلمشدر. طوپ ایلك اول ۷۹۱ سنهٔ هجریه‌سنده وقوعه کلن قوصوه محاربه‌سنده استعمال ایدلدی. ۸۵۷ تاریخنده وقوع بولان استانبول محاصره‌سنده جنتمکان فاتح سلطان محمد خان ثانی حضرتلری طرفندن ۶۲.۸ چاپنده، ۱۲ کنتال یعنی ۳۰۰ کیلوغرام ثقلتنده برمر کله انداخت ایدر و اوتوز جفت اوکوز قوشیلەرق

(۱) مونته‌قوقوللی، خاطرات، جلد ۳، ص ۳۰

تحريك ايديلير جسيم بر طوپ اعمال ايديلردى. طوپلر قسماً آسياده چيقان باقر و تونج معدنلرندن اعمال ايديلير، وياخود انكلتره، فرانسه ويا اسوج ونوروجدن مبايعه اولنوردى. استحصال اولنان طوپلر ۸۰، ۱۰۰، ۱۲۰ ليوره‌لك اولوب يا نهراً ويا بحراً نقل ايديلير وياخود اوكوز ويا مانده‌لرله سوق اولنوردى. ۹۹۰ تاريخنده شمديكى تفنكلر كبى طاشيير اوفاق وخفيف طوپلر ايجاد ايدلدى. برمدت قدر بونلر اوق وصپان ايله برلكده استعمال اولندى. تفنكك فائده‌سى ميدانه چيقنجه اوق وصپان بتون قالديريله‌رق افراد كاملاً تفنكله تجهيز ايدلدى (۱). ۸۸۲ سنهٔ هجريه‌سنده (اشقودره) قلعه‌سنك فتحى هنكامنده قلاعك فتح وكشادينى تأمين ضمننده جنتمكان سلطان محمد خان ثانى حضرتلرى طرفندن فتح جليل قسطنطنيه اثناسنده ايجاد بيوريلان هاونلر استعمال اولندى. ۱۰۱۰ سنه‌سنده (قنيژه) مدافعه‌سى هنكامنده ۱۰۰ قطعه طوپ، مظفريتى تأمينه فوق العاده

---

(۱) تاريخ جودت، جلد ۲، ص ۲٤٤

یاردم ایتدی . عثمانلیلر اسلحهٔ ناریه‌یی بر قات دها مرتبهٔ مکملیته کتیردیلر . مرمیلرک تأثیرات هوائیه‌دن طولایی انحرافنه مانع اولمق ایچون مرمیاتی اکثریا قیون دریلریله صارارلر ، جبخانه و مهمات سفریه‌لرینی غایت بول بولندیررلردی . حدود مواقعنده دائما باروت اعمال ایدلدیکی کبی اکثریا مصر و دها سائر ممالک اجنبیه‌دن‌ده اشترا اولنوردی . اردونک جبخانه‌سی تفنک باشنه ۳۰۰ ، طوپ باشنه ۱۰۰ آتیم اولمق اوزره حساب ایدیلیردی. نته‌کیم ۱۰۷٤ سنه‌سنده عثمانلیلرک (نویهوسه‌ل ، اویوار) هجومنده ۱۰۰,۰۰۰ کیلو غرام باروت صرف ایتدکلری و بومباردمان اثناسنده ۷۵ سانتیمتره قطرنده مرمیلر انداخت ایلدکلری تواریخ اجنبیه‌ده بیان ایدلمکده‌در (۱) .

دائمی اردو تشکیل اولندقدن صوکره تعلیم و تربیه‌یه‌ده صوک درجه اعتنا ایدلدی . اردویه آلنان افرادک تعلیم و تربیه‌سی عجمی اوغلانلر

---

(۱) مونته‌قوقوللی ، خاطرات ، جلد ۳ ، ص ۱۳۷ : ۱۳۸

مکتبنده ویا اندرون همایونده مرتبهٔ کماله کتیرلدکدن صوکره افراد جمناستیق تعلیملری ایله اوق ویایك ودها صوکره تفنك صورت استعمالنی اوکره نیردی. بوندن بشقه نشانجیلقده‌کی مهارتلرینك تزییدی ایچون دائما جرید اوینارلر ویا هدفلره انداخت ایدرلر؛ افراد، ضابطانك تحت نظارتنده اولدقلری حالده دائمی صورتده نشان تعلیملری اجرا ایلرلردی (١). عجمی افراده اثنای حربده وقوعی ملحوظ اولان هر درلو مزاحم دها وقت حضرده اوکره دیلیر، افراد، الك کوچ ال ایشلرینه آلیشدیرلمقله برابر متمادی بر صورتده‌ده نشانجیلق تعلیم ایدرلردی. حتی او درجه‌ده‌که، تعلیم وتربیه خصوصنده هیچ بر دقیقه فوت ایدلمیه‌رك کیجه‌لری بیله جسیم صالونلرده ضابطانك نظارتی آلتنده اوله‌رق خصوصی تعلیملر اجرا ایدیلیردی (٢).

(١) «بر موجب امر عالی طونجه‌نك اوته یقه‌سنه نشانلر دیکوب یکیچری افرادی ضابطلریله صف اندر صف ولوله‌ٔ تفنکدن قبهٔ فلکی پرصدا ایتدیلر» نعیما، جلد ٢، ص ١٨٩.

(٢) رانکه، عثمانلیلر، ص ١٠.

اردوده تعلیم و تربیه و انضباط عسکری او درجه مکمل ایدی که، عثمانلی اردوسی همجوار حکومتلرك بر مکتب عرفان عسکریسی حکمنده ایدی. حتی قیصر روم بوآنیسك اوغلی اماوئل عثمانلی اردوسنده اکمال تحصیل ایلمشدی (١). تعلیم و تربیه خصوصنده اك زیاده نشانجیلق و تربیهٔ بدنیه جهتلرینه اهمیت ویررلردی. حتی که‌یم السنهٔ اجنبیه‌ده مثل سائر حکمنده اولان «بر ترك قدر قوتلی» سوزی عثمانلیلرك تربیهٔ جسمانیه‌لرینه اك بیوك بر دلیلدر (٢). خصوصیله فکر عسکری اردوده پك عظیم بر تأثیر حصوله کتیرمشدی. بو ایسه تشکیلات اساسیه‌نك بکمالیتندن، عثمانلی قومنك خاصةً جنکاور برقوم بولنمسندن، دها طوغریسی عسکرلکك عثمانلیلرجه بر صنعت ارثی اولمسندن ایلری کلیوردی. عثمانلیلرك تأسیسنه صرف غیرت

(١) عبدالرحمن شرف، تاریخ دولت عثمانیه، جلد ١، ص ٩٢.

(٢) قائمقام دەشەنەل، قاموس عسکری، جلد ٢، ص ١٢٤٨.

ایلدکلری تعلیم وتربیه‌نك اس الاساسنی فضائل مقدسهٔ دینیه تشکیل ایدییوردی. دین مبین اسلام، آنلرك قلب ووجدانی برجوهر دلاویز نورانی کبی غریق انوار محمدی ایلدیکندن عمومك حسیات یکانه‌سی دین مبین احمدی یولده بذل حیات ایتمك، پادشاه اغورنده فدای جان ایلمك ایدی. آنلر ایچون یالکز درت نقطه الك زیاده حائز اهمیت ایدی: اعلای دینه غیرت، پادشاهه اطاعت، ترقیات عسکریه‌یه همت، محاربه‌ده مظفریت. ایشته بو عناصر مهمهٔ حربیه عثمانلی سنجاغنك رنك ظریف دلاشونی ممالك اعدا اورته‌سنده فروزان ایتمش، عثمانلیلره اینانلمیه‌جق خارقه‌لر ابراز ایتدیره‌رك نام جلیل عثمانی‌یی مرتبهٔ بلند قهرمانی‌یه ایصال ایلمشدر(۱). عثمانلیلر تشکیلات عسکریه و مظفریات

(۱) «فتح قسطنطنیه‌دن لپانت محاربه‌سنه قدر دوام ایدن مدت اثناسنده عثمانلیلر ناقابل غلبه عنوانی احراز ایتمشلردر. حتی مونتلوق: «عثمانلیلرك بزم قدر جسور اولوب اولمدقلرینی بیلمم. فقط قوی البنیه اولدقلری کبی حرب ایچون یشادقلرینه تمامیله واقفم.» دیمشدر» لئون قاهون، مقدمه، ص ٥.

خارق العاده لری ایله قومشولرینه پك بیوك بر دهشت ویرمشلردر . فضائل سیاسیه وکمالات عسکریه‌لریله تاریخــده ابدی بر نام براقان روماليلرك جسیم لژیونلری آوروپا دارالحرکاتلری اوزرندن ابدیاً نابدید اولدیغی بر زمانده عثمانلیلرك جسیم اردولری حائز اولدقلری انضباط ، انتظام حرکات وکثرت فتوحات ایله آوروپانی پك آز بر زمان ایچنــده جولان ایتمکه باشلامشلردی . خصوصیله شجاعتلری مثل ســائر حکمنده ایدی . بر عثمانلینك قلبنده اك عالی بر موقع احترامی اشغــال ایدن حس ، قهرمانلقدن ، شجاعتدن عبارتدی . فقط بو حس بر فکر منفعــته مستند اولمیوب شــدت عزم ، اعتماد نفس ، حرص ظفر ، اعلای شان ، توسیع بلاد وابراز حمیت کبی خصــائل جمیلهٔ قهرمانانه ایله‌ده تزین ایتمش بولنوردی . بر عثمانلینك اك شرفلی ، اك علوی اشتغــالاتی حرب ، اك مهم و اك عالی فضیلتی جسارت ایدی . محاربات ســالفه‌ده احراز ایلدکلری مظفریتــلك تأثیرات معنویه‌سی افراد و ضــابطانك قلبنده پك بیوك بر اعتماد حاصــل

ایلدیکی کبی مناقب دینیه و عسکریه‌نك تأثیر نافعی افرادك جسارت قلبیه و ترقیات فکریه‌سنه‌ده بادی اولوردی (١) .

مثلا؛ استانبول محاصره‌سی اثناسنده عثمانلی افرادینك ابراز ایلدکلری شجاعتلر خارق‌العاده عد اولنه‌جق بردرجه‌ده‌ایدی: ٨٥٧ سنهٔ هجریه‌سی جماذی‌الاولیسنك یکرمنجی صالی کونی هجوم عمومی اجرا اولنه‌جغی اثناده اوق میدانی صرتلرنده بولنان قول، خلیج اوزرینه صورت مخصوصه‌ده قوریلان صالللر اوزرندن ایلریلیه‌رك خلیج سورلرینی زورلامغه، هرایکی طرفدن انداخت اولنان طوپ ومرمیلر آفاقی آتشلر ایچنده براقمغه باشلامشدی؛ ایشته او اثناده، سورك اك رصین قسمنه دال قلیج هجوم ایدن اورته افرادندن اولوبادلی حسن ، قلیجنی دیشلریله قاورامش اولدیغی حالده او محلی فوق‌العاده برشدتله

(١) «عثمانلیلر غایت جنکاور ، محب حرب وجدال بر قوم اولوب اطاعت و انضباطه مستعد ، حاصلی غایت مکمل بر عسکر ایدی .» یوزباشی لاموش ، بالقان شبه جزیره‌سی، ص ٩٢ .

مدافعه ایدن متفقین افرادینه مؤثر اوقد انداخت ایدییور، پیش عزمنه تصادف ایدن موانعی بر صولت قهرمانانه ایله آتلایه رق ایلری یه طوغری آتیلیوردی. فقط بو اثناده مدافعین ده صوك درجه شدت ابراز ایلدیککندن، فوق العاده بر غیرتله اجرا اولنان هجوملردن قطعی بر ثمره حصوله کلهمیوردی.

قهرمان حسن، منسوب اولدیغی اورته نك پك زیاده ابراز قهرمانی ایتدیکی حالده سورك بو قسم متیننی ضبطه موفق اولهمدیغنی کورنجه، مجسم بر آتشپارهٔ جلادت کسیلدی. صول الندهکی قالقان ایله باشنی ستر ایتمش، صاغ الندهکی بالایی بر متانت حیدر پسندانه ایله هوایه طوغری قالدیرمش اولدیغی حالده اوتوز قدر دلاور ایله ایلری یه طوغری اوغرادی. حسنك صولت شجیعانه سنی کورن ارقداشلری ده بر حماست مجسمه کسیلهرك سورك دشمن طرفندن شدتلی بر صورتده مدافعه ایدیلن قسمی اوزرینه طیرماندیلر. عظیم بر غیرت نتیجه سنده بدنلر اوزرینه چیقمغه موفق اولور اولماز دشمنه بیوك بر هدف ارائه ایلدکلرندن ایچلرندن

اون سکزی رتبهٔ شهادتی احراز ایلدیلر. حسن بو اثناده دشمندن بشقه کیمسه‌یه باقیور، اطرافنده جریان ایدن احواله عطف نظرهٔ اهمیت ایتمیور، متصل خارقه عداد اوله‌جق جسارتلر ابراز ایلیوردی؛ بر طرفدن معیتنده‌کی قهرمانلری تشجیع، دیگر طرفدن دشمنه اوزق انداخت ایتمکدن خالی قالمیه‌رق خصمک قوهٔ معنویه‌سنی، پای ثبات و مقاومتنی صارصیوردی.

تام بو اثناده ایدی که، دشمن طرفندن آتیلان جسیم بر طاش، بو شانلی قهرمانه اصابت ایده‌رك آنی بدنلردن آشاغی یوارلادی. فقط حسن بوندن ذره قدر فتور کتیرمدی. بدندن آشاغی دوشر دوشمز تکرار آیاغه قالقه‌رق، اوزرینه تعرض ایدن دشمنلره قارشی قالقانیله کندینی مدافعه‌یه چالیشدی. جریحه‌سنك تأثیر مقاومتسوزیله بیتاب دوشونجیه قدر مقابله‌دن خالی قالمدی. نهایت، آلمش اولدیغی جریحه‌لرك تأثیریله بسبتون بی مجال قوه‌بده قلنانی الندن دوشر دوشمز، یاغمور کبی یاغان اوقلر ایچنه کومولدی. قهرمان حسنك بو دلیرانه حرکتی

بتون افرادی غیرته کتیردی. درحال حسنك منسوب اولدیغی اورته ایله یوز کشیدن مرکب بر قول، بو جسور عسکرك بازوی شجاعت وحماستی ایله کشاد ایدیلن طریق مظفریت اوزرندن حرکت ایدەرك قلعه بدنلرینه هجوم ایتدی. حسن شهید اولدی؛ فقط سورلردە، آنك خارقهٔ جلادت اطلاقنه شایان اولان شجاعت قهرمانانەسی یوزندن ضبط اولندی.

ایشته، حسیات نجیبهٔ عسکریەایله پرورده اولان عثمانلی عسکرلری بو درجه عالی فداکارلقلر ابراز ایدرلردی.

وقتاکه دائمی اردو تشکیل ایدلدی. براردونك روحنی تشکیل ایدن انضباط عسکری، اطاعت، قوانین و نظامات عسکریەیه رعایت برقات دها جلوەبروز اولمغه باشلادی. پادشاهه اطاعت، سنجاغه محبت (١)، زینت ودبدبه کبی جنکاورلك

(١) عثمانلی سنجاقلرندەکی هلال ایله کوکب بیزانسلردن وبر روایته کورەدە ساسانیلردن انتقال ایتمش وقرمزی رنکیده مشهور قوماندانلرمزدن تیمورطاش پاشا طرفندن

شانينه لايق اولميان خصوصاتدن مجانبت ، صنعت حرب ايله فضائل اسلاميه و عسكريه‌يه انسيت ، اردونك خواص اساسيه‌سندن معدود اولدى . بو فكره نظراً تعليم وتربيه ايديلن افراد، انضباط عسكرى‌يه نمونه‌اوله‌جق مأثر قهرمانانه ابراز ايلدى . بوكا الك عالى برمثال ايسه، تربيهٔ مذكوره سايه‌سنده ابراز موجوديت ايدن اردومزك جنكاورپادشاهلر معيتنده‌اوله‌رق برطرفدن آسيانك نصف غربيسى ايله ديكرطرفدن آوروپانك نصف شرقيسنى يداستيلايه كچيره‌رك شوكت واستقلالنى هرآن وزمان مدافعه‌يه حاضر ونام عظمت اتسام جناب كبريانك رحمانيت و علويت منجيانه‌سنى استنادكاه يكانه اتخاذ ايتمش بر قوهٔ جليلهٔ معظمه تشكيل ايتملريدر . عثمانلى

تعيين ايدلمشدر ، شلوتسه‌ر ، اسكى عثمانلى اردوسى ، ص ٦٥ — (المنتخب المختار) مؤلفندن نقلاً (كوكب المسعود فى كوكبة الجنود) نام اثرده بيان اولنديغنه‌كوره صفين محاربه‌سنده حضرت على ايله معاويه اردوسنده‌ده قرمزى بايراق استعمال اولنديغى ، او زمانلر بر عرب شاعرينك انشاد ايلديكى منظومه‌دن اكلاشلمقده‌در ، كوكب المسعود فى كوكبة الجنود، ص ٧٢ .

اردولرنده انضباط اولانجه کمالی ایله موجود ایدی. حتی او درجه‌ده‌که، عثمانلیلرك انضباط عسکریسی مثل سائر حکمنه کیرمش، «قرقی بر قیل ایله یدیلور عسکر» قول مشهوری بورادن ایلری کلمشدی. «افرادجسور، مطیع وانتظام‌پرور ایدی. قوانین و نظامات عسکریه‌یه فوق‌العاده رعایت ایدرلر، اخوت عسکریه‌یی محافظه‌یه پك زیاده اعتنا ایدرلر ایدی. بوندن بشقه طاعات و عباداتنده بر دقیقه آیرلمدقلری کبی ضابطلرینك اوامرینه‌ده‌صوك‌درجه اطاعت ایدرلر ایدی. دائما منتظم بر حیات امرار ایدرلر، بونکله برابر غایت چوق چالیشیرلر، وظیفه‌لرینی کمال خواهشله ایفا ایده‌رك صحت و قوۀ بدنیه‌لرینی تزیید ایدرلردی»(۱). حسیات عالیه ایله افعال نجیبه بو قوۀ کزیده‌نك خواص ممیزه‌سندن معدود اولوب اردوده اطاعت حقیله موجودایدی. حال بوکه اطاعت، آنجق لیاقت عسکریه و مهارت حربیه‌سی ایله ممتاز قوماندانلر واسطه‌سیله الده ایدیله‌بیلیر. بر قوماندان مافوقنه اطاعت ایتمکه

(۱) مونته‌نوقوللی، خاطرات، جلد ۳، ص ۱٦۳.

نه درجه ميال بولنور و عسكرده‌ده بو خصوصده نمونهٔ امتثال اولورسه ، عسكرده ويريلان امرى او درجه بر خواهشله اجرا ايدر. بوندن بشقه بر قوماندانك تأمين مظفرت ايچون معلومات مكملهٔ عسكريه ايله برابر افرادك شوق وغيرتنى تزييده خادم دها سائر خواص عسكريه ايله‌ده تميز ايتمسى لازم بولنديغنى اونوتماملیدر. براردونك لياقت عسكريه‌سنه اك برنجى محك، قوماندانلرينك درايت واهليتيدر.

عثمانليلر غايت تجربه‌لى و جسور قوماندانلر معيتنده حرب ايتمشلردر . قوماندان انتخابنده اك برنجى شرط، انتخاب اولنه‌جق ذاتك شجاعتى، صداقتى، مهارت سياسيه وعسكريه‌سى ايدى. كرك عن اصل عثمانلى اولان وكرك دوشيرمه اصوليله طوپلانان اطفال ، تعليم و تربيه‌رى و استعداد مادرزادلرى نظر دقته آلنه‌رق اندرون همايونه قبول ايديلير ، بوراده آداب اسلاميه و دساتير ديانته كسب وقوف ايدر ايتمز سراى پادشاهى‌يه كتيريلير ، بر مدت خدمت شاهانه‌ده بولندقدن

صوکره تدریجاً قطع مراتب ایده‌رك میر علم ، میرآخور اول ، میرآخور ثانی و قپوجی باشیلق رتبه‌لرندن بریله چراغ ایدیلیردی . بعده مرتبهٔ درایتنه کوره میرمیرانلق ویا بکلربکیلك رتبه‌لرندن بریله طشره‌لره کوندریلیردی. اکر مأمور اولدیغی ولایتده ابراز کارآکاهی ایده‌بده خدمات برکزیده ایفاسنه موفق اولورسه، قدری رتبهٔ وزارتله اعلا ایدیله‌رك سرای همایونه آلنیردی . حرب ظهور ایدر ایتمز سردار اکرم نصب ایدیلیر ، معیتنه بکلربکی و میرمیرانلردن لزومی قدرینی آلدقدن صوکره اردوسیله حرکت ایدردی . اکر سردار اولان صدراعظم ایسه ، یرینه بری قائممقام نصب اولنوردی . اکر بالذات حضرت پادشاه سفره کیده‌جك ایسه او وقت آناطولی وروم‌ایلی محافظه‌سنده مطلق بری قالیردی. سردارك نصبی خصوصنده اك زیاده ملکه و معلومات حربیه ایله سفر ایدیله‌جك اراضینك احوال جغرافیه و عادات بلده‌سنه وقوف نظر اعتباره آلنیردی.

قوماندانلر اجرا آتنده دائما مستقل بولنورلر، بوواسطه ایله تدارکات حربیه وحرکات سوق الجیشیه‌یی فوق العاده بر سرعتله اجرا ایدرلردی. حال بو که مخاصماتده بولندقلری دشمن اردوسی قوماندانلری دائما مربوطیت مطلقه ایچنده حرکت ایلدکلرندن عثمانلی اردولری، قوماندانلرینك حرکات مستقلانه‌سی سایه‌سنده دشمنه هر زمان تفوق ایدرلردی (١). قوماندانلرك جلائل سیاسیه و فضائل عسکریه‌یی نفسلرنده جمع ایتملری بهمه حال لازم ایدی. بر قوماندن حربی سیفاً نتیجه پذیر موفقیت ایدر ایتمز مسائل سیاسیه‌یی ده حله مأمور بیوریلوردی. اثنای محاربه‌ده افراده فوق العاده نظارت ایدر، حتی صوك زمانلرده آنلری تشجیع ایچون کمال شجاعتله دشمن صفلری اوزرینه آتیلیردی. دها طوغریسی آنلر هپ برر حرب قهرمانی ایدی،

(١) هر مظفریتی متعاقب سفرك اسباب موجبه‌سنی، حرکات عسکریه‌نك صورت اجراسنی، قوماندانلرك افعالنی آیات و احادیث شریفه‌یه نظراً بیان ایتمك اوزره حکومات متجاوره‌یه فتحنامه‌لر کوندریلیردی. (منشأت فریدن بك) بو فتحنامه‌لرك کافه‌سنی احتوا ایلمکده‌در.

عثمان غازی، اورخان غازی ، خداوندکار غازی ، بیلدیرم غازی، فاتح ، یاوز وقانونی کبی نام جلالت اتسامارلری سرنامهٔ ظفرنامهٔ عثمانیان اولان دلاوران میدان غزاباشنده اولدیغی حالده، شهزاده سلیمان پاشا، لالا شاهین پاشا، تیمورطاش پاشا، کدک احمد پاشا ، اوزدمیر اوغلی عثمان پاشا، فرهاد پاشا، سنان پاشا، قیوجی مراد پاشا، تیریاکی حسن پاشا، فاضل احمد پاشا، فاضل مصطفی پاشا ودها سائر مشاهیر جنکاورانمز هپ بر حرب قهرمانیدر. آنلرك کافه‌سی‌ده میدان غزاده اعلان شان جلادت ایدرك قهرمانلغه اك لایق بر مثال مشخص تشکیل ایلمشلردر.

عثمانلیلرك اصول حربی، اصول حرب نبوی‌یه و اقوام قدیمهٔ اسلامیه اصول حربنه مستند اولمق اوزره کندیلرینه مخصوص بر طاقم اساسلر اوزرینه موضوع اوله‌رق تأسیس ایدلمشدر. عثمانلیلر نه‌زمان بر سفر اجراسنه باشلامق آرزو ایتسه‌لر بهمه‌حال تدارکات حربیه‌یی اوجه اکمال ایتمش بولنورلردی. بعض قطعاتك سفربرلکی اتمام ایدلدیکی تقدیرده، مقصد حرب اصلا بللی ایدلمدن قطعات عسکریه

مطلوب ايديلن محلده اجتماع ايدنجيه قـدر حركات عسكريه كيزلى طوتولوردى . بر مملكته اجراى سفر ايلمك لازم كلديكى زمان ديكر بر حكومته قارشى اجراى محاربه‌يه حاضرلانيليورمش كبى كورونه‌رك مقصد اصلى‌يى تأمينه غيرت ايدرلر ، بو وجه ايله لوازمات وسـائره‌يى لايقيله احضار ايلرلردى(١) . هيچ بر وقت عين زمانده ايكى سـفره بردن باشلامازلر ، ودائما قيصه حربلر اجرا ايتمكله برابر ممكن اولديغى قدرده ميدان محـاربه‌لرى ويره‌رك نتيجهٔ قطعيه‌يى تأمينه غيرت ايدرلردى . بونك ايچون غايت آچيق اراضى انتخاب ايدرلر ، جسيم اردولرله اجراى سفره مباشرت ايلرلردى . محـاربه ايتمك ايچون دشمنه طوغرى اولانجـه سرعتله حركت

---

(١) عثمانليلر بوصورتله حركت ايده‌رك اصول حرب نبوى‌يه اقتفا ايتمشلردر . حضرت رسـالتپناه افندمزده تبوك غزاسندن اول بو صورتله حركت بيورمشلردى . « رسول اكرم اوته‌دن برى بر سمته سفر ايده‌جـك اولدقده بشقه طرفه كيده‌جك كبى كوسترش ايتمك معتاد شريفلرى ايكن ... » قصص انبياء ، ص ٤٦٦ ـ غزوات جليلهٔ پيغمبرى ، ص ٤٧ .

ایدرلر ، بو واسطه ایله اردولرینك شان وشرفنی اعلا و دشمنه خوف و دهشت القـا ایدرلردی . اردو. دائمـا اجرای سفردن خالی قالمدیغی جهتله افرادك تجارب حربیـه وشجاعت ذاتیه‌سی دائمی صورتده تزاید ایدردی. اثنای سفرده قوهٔ اصلیه‌یی هیچ بر زمان تقسـیم ایتمیوب پك نادر حالاتده قوت افرازایدرلردی. برقلعه‌یی محاصره ایده‌جكلری زمان معاون سواریلری مقامنـده اولان تاتارلری آقینجیلق ایچون ایلری کوندریرلر، اردوی اصلی‌یی دائما طوپلی برحالده بولندیررلردی. حرکات سفریه‌یه دائما کیج باشلارلر وسفره ایرکن ختام ویررلردی. بونك ده سببی اردو اقسـامنك متفرق بولنمسی ، سواریلرینه الزم اولان اوت و سـائره تدارکاتنك ایی بر زمانه متـوقف بولنمسی ایدی . مایس آینده لااقل اون‌بش‌کون قدر یشیللك ویرمدکدن صوکره حرکات عسکریه‌یه باشلامازلر، ینه بو سببه مبنی صوك بهارده سفره نهایت ویره‌رك دائما ایلك بهارده مباشرت ایدرلردی. حتی سفرده دها زیاده قالمغـه مجبوریت حاصل اولمش اولسـه بیله ممکن

اولديغى قدر سفرى ختامه ايرديرمكه چاليشيرلردى. هرنه قدر (قنديه) محاصره‌سنده برقاچ قيش كچيرمش ايسه‌لرده، بوراده سواريلرينك آز ومتريسلرك استراحته مساعد بولنمسى متاعب شتايى حس ايتديرميه‌جك بر درجه‌يه كتيرمش، اردونك اسكان واعاشه‌سنى بر راده‌يه قدر تسهيل ايلمشدى.

عثمانليلر ضبط ايتدكلرى ممالكى دائما محافظه ايدرلر، ممالك مفتوحه‌لرى آره‌سنده هيچ براجنبى مملكت براقمازلردى. چونكه بو اصول، آنلرك هر بر سفرده دشمن مملكتندن كچمك قورقوسى اولمادن حركات سوق الجيشيه‌يى كمال سرعت وامنيتله اجرا ايتملرينى تأمين ايدردى. برده حربى اكثر زمان كندى مملكتلرنده اجرا ايتميوب دائما دشمن مملكتنده اجرا ايدرلر، «حرب حربى بسيلر» قاعده‌سندن حقيله استفاده ايدرلردى. حتى عثمانلى افرادى بيننده الك زياده زبانزد، مشهور بر سوز واردى. آنلر: «قلعه‌لرك انشاسى دشمنلرمزك، ضبطى ده بزم ايشمزدر!» ديرلردى (١).

(١) فرديناند لوقونت، ١٨٧٧ سفرى، جلد ٢، ص ١٥٣.

عثمانلیلرك اصول حربی او زمانلر عادتا نمونه مقامنده ایدی. حتی پروسیا جنراللرندن بروون دو والانتینی. عثمانلی اصول حربی مشق تقلید اوله رق ارائه ایدن مارهشال مونته قوقوللی حقنده: «شوراسی شایان دقتدرکه مونته قوقوللی عثمانلی اصول حربی بزه نمونه اوله رق کوسترمکده و عثمانلیلرك تدارکات سفریه لرنده کی مهارت ایله اجراآت حربیه لرینی نمونهٔ امتثال عد ایلمکده در. بو بیوك آدم، عثمانلیلرك یورویش و قوناق ترتیباتی بزه نمونه اوله رق کوستریپور.»(۱) طرزنده ادارهٔ افکار ایلمکده در.

عثمانلیلر، سفره دائما ایلك بهارده باشلارلردی. ایلك بهار کلیر کلمز اردو اقسامی مختلف قوللرله حرکت ایدر، روم ایلنده وقوع بوله جق سفرلرده دائما (ادرنه) ده اجتماع ایدرلردی. بعده بورادن اوکده خفیف تاتار سواریلری، صوکره پیشدار، قسم کلی ودها صوکره دمدار اولدیغی حالده امنیت ترتیباتی ایله حرکت ایدرلردی. افرادی یورویشده پك بیوك بر انضباط کوسترلردی. یورویشی دائما

(۱) عثمانلیلر ایله محاربه، ص ۳ .

متعدد قوللرله اجرا ايدرلر ، دشمنك اوزاقـده اولديغى اكلاشيلنجه كيجه يورويشلرى اجراسندن ده چكنمزلردى . حتى ايجابنده كيجه محاربه‌سى بيله اجرا ايدرلردى. نتـيجه‌كيم ۹۹۱ سنهٔ هجريه‌سنده اوزدمير اوغلى عثمان پاشانك ايران سفرينى نتيجه‌لنديرن مشعله محـاربه‌سى ايله اكرى سفرنده (۱۰۰۵) جعفر پاشـا قولنك پك منتظم بر صورتده اجرا ايلديكى كيجه يورويشلرى بونى پك كوزل اثبات ايدر. عثمانليلر دشمن يقيننده دائما طوپلى يوررلر، « آيرى يورومك، طوپلى محاربه ايتمك » قاعده‌سنه تماميله رعايت ايدرلردى. اردونك تأمين اعاشه‌سى ايچون يانلرنده پك چوق ارزاق و مهمات كتور- دكلرندن آغرلقلرى پك زياده اولوردى (۱) . نتيجهٔ حربك حسن صورتله استحصالنه اعاشه‌نك دخل كليسى اولديغنى بيلدكارى جهتله حبوبات ، اوت و يولاف كبى مواد لايقيله الده ايدلمدن سفره

(۱) «ارزاق غايت بولدر ؛ هر قوماندانك معيتنده برچوق مواشى واردر. بوندن بشقه اردونك اعاشه‌سنه مأمور برده لوازم هيئتى موجوددر.» هامر، ۱، ۲۱۷.

مباشرت ایتمزلردی. ارزاق طاشیمق ایچون هردرلو حیوانات ایله برابر دوه قوللانیرلر، ایجابنده آرابه‌لردن‌ده استفاده‌ایدرلردی. خصوصیله چوللك اراضیده دوه‌لردن پك چوق فائده کورورلردی. نته‌کیم ۹۲۲ سنهٔ هجریه‌سنده جنتمکان یاوز سلطان سلیم خان حضرتلری شام ایله مصر آره‌سنده تقریباً ۱۵۰ کیلومتره عرضنده بر چولدن مرور ایتمك ایچون بر چوق دوه‌لرله صو طاشیتمشلردی (۱).

عثمانلیلر اکثریا چادرلی اردوکاهده استراحت ایدرلر، اردوکاهلرینك اطرافنی قوهٔ اصلیه‌لرینك پك زیاده اولمسی، آنلری خطوط استحکامیه ایله ستر ایتمك غایت کوچ بولنمسی واساساً کندیلرینه‌ده فوق‌العاده اعتمادلری اولمسی حسبیله هیچ برزمان خندق و سائره ایله تحکیم ایتمزلردی. اکثریا صو وسائره تدارکی ایچون نهربویلرنده وصولاق محللرده

---

(۱) «نیچه یوز قطار دوه آب‌کشلك خدمتنده مشك وقربه‌ایله‌صو تحمیلی ایچون تعیین بیورلدی.» صولاقزاده، ص ۲۹۲ ـ هامه‌ر، جلد ٤، ص ۳۰۱.

اردوكاه تأسيس ايدرلر ، امنيت ترتيباتى ايچون ده
بش آلتى بيك كشيلك سوارى مفرزه‌لرى چيقاره‌رق
كشف و دوريه خدماتى ايله بو وظيفه‌يى ايفا
ايدرلردى. خصوصيله تعبيه‌لرى، شجاعت فطريه‌لريله
متناسب بر درجه‌ده ايدى . عثمانليلر پياده‌يى دائما
مركزه، سوارى‌يى جناحلره، طوپچى‌يى ده اكثريا
پياده ايلريسنه ستره مقامنده تعبيه ايدرلردى .
قطعاتى على العموم مركز، صاغ جناح وصول جناح
ناميله اوچ قسمه تقسيم ايدوب مركزه حضرت
پادشاه، جناحلره‌ده پاشالردن ويا بكلربكيلردن برى
قوماندە ايدردى . اورته‌لر ايله سوارى بلوكلرينى
پك زياده بر قوتده ترتيب ايدرلر، اللرنده‌كى سوارى
قواى كليه‌سنك حركاتنه مساعد بر ساحه حاضرلامق
ايچون دوز يرلرى انتخاب ايلرلردى . اراضينك
ممكن مرتبه چوق بر محلنى اشغال ايتمك وبو واسطه ايله
محاربه‌يه كليتلى عسكر ادخال ايده‌رك محاربه اثناسنده
دشمنى احاطه ويا دشمنك يان وكريلرينه تعرض
ايدلمسنى تسهيل ايچون جناحلر مركزه طوغرى
بوكولمش هلال شكلنده بر محاربه خطى تشكيل

ایلمك اوزره متعدد خطلردن متشکل واسع بر جبهه
اخذ ایدرلردی . بوندن بشقه خصوصی بر طاقم
جسیم قوللرده تشکیل ایده‌رك آنلرله محاربه اثناسنده
دشمنك یان وکریلرینه وحتی آغرلقلرینه قدر
ایلریلیوب عظیم بر راحتسزلق حصوله کتیررلردی.
مدافعه‌ده اولا طوپلرك ایلریسنده‌کی پیاده‌یه آتش
آچدیررلر، بعده دشمن مؤثر آتش منزلنه تقرب
ایدر ایتمز پیاده‌یی ایکی جناحدن کری‌یه چکه‌رك
مدهش بر طوپجی آتشی ایله دشمنی عظیم تلفاته
دوچار ایدرلردی . هجوم ایده‌جکلری زمان ایسه
اولا سردن کچدیلری ایلری کوندریرلر ، بعده
اوکده‌کی خط آتش آچوب تفوق آتش استحصال
اولنور اولنماز الله الله آوازه‌سیله یالین قلیج هجوم
ایدرلردی. هجومی یانمایشی یاپارلر ویاخود کری‌یه طوغری
بر رجعت ظاهری اجراسیله دشمنی مناسب بر نقطه‌یه
کتیرر کتیرمز جناحلرله دشمنك اطرافنی احاطه
ایدرلردی؛ دشمن افرادینك طاغیلدیغنی کورر کورمز
هجوملرینك شدتنی بر قات دها تزیید ایدرلردی .
محاربه‌یه دائما بیوك بر جبهه ایله باشلایوب دشمن

خطنده بر آره‌لق کورر کورمز درحال بشقه برجبهه ایله او آره‌لغه کیررلر، دشمنه اصلا راحت ویرمامك و آنی تأثیر آتشدن زیاده یورغنلق تأثیریله مغلوب ایلمك ایچون حقیقی ویا جعلی بر صورتده اجرا ایلدکلری حرکتلرله دشمنی تیقظ و تلاش ایچنده بولندیررلر، محاربه خطنی متمادیاً تقویه ایدرلردی. اثنای محاربه‌ده طاغنیق نظامدنده استفاده ایدرلر، حتی بو خصوصده پك بیوك برمهارت ابراز ایلرلردی. نته‌کیم پرنس دواینی عثمانلیلرك بوخصوصده‌کی مهارتنی شوصورتله تصویر ایلمکده‌در: «برچوق عثمانلی نفرلری کوردم‌که، بونلر محاربه‌ده پیاده وطوپجی آتشلری کندیلرینه بر ضرر ایراث ایتمامك ایچون طاغنیق نظامه کچیورلر، حال بوکه کندیلری یناشیق نظامده طوران خصملرینه‌قارشی غایت‌ایی نشان آلیور واراضیدنده لایقیله استفاده ایدییورلردی. چقورلر و آغاجلر کریسنده منتظماً تستر ایدییورلر، بعده ایلریدن بر قازانه‌رق سنجاقلرینی رکز ایتمك ایچون ٤٠ : ٥٠ کشیدن مرکب قطعه‌لر صحرامه‌لرله

ایلری حرکت ایدییورلردی . اوکده‌کی افراد دیز چوکوب آتش ایدرکن اوبرلری سلاحلرینی طولدیرییور وبو صورتله مناوبه ایله آتش ایده‌رك قدمه قدمه ایلریلیورلردی . برده صچرامه‌لرله حرکت ایدن قطعه‌لر بربرینی ستر ایده‌رك یکدیکرینك آتشنه مانع اولمامق ایچون بوبایراقلری هپ برحذاده رکز ایدییورلردی . آندن صوکره الله ! الله ! آوازه‌سیله شدتلی برهجوم باشلیور ، اسلام وخرستیان بربرینه قاریشیوردی .» (١) عثمانلیلرك طاغنیق نظامده‌کی مهارتلری فوق العاده اولدیغندن ١٨٠٨ سنهٔ میلادیه‌سنده آوستریا جنراللری عثمانلیلرك ترقیات حربیه‌سنه نظراً کندی تعبیه‌لرینی اصلاح ایتمك لزومنی بیان ایتمشلردر .

سواری تعبیه‌سنه کلنجه : عثمانلی سواریلری جسارت وآنی برصورتده حرکت نقطهٔ نظرندن عموم دولتلر سواریسنه فائق برمرتبه‌ده بولنیوردی . غایت جسیم سواری کشف قوللری طاغلر ، قیالر ، اورمانلر وطار کچیدلر آره‌سندن بردنبره ظهور ایدردی .

---

(١) شلوتسه‌ر ، اسکی عثمانلی اردوسی ، ص ٥١ .

بونلر اولا ایکی اوچ کشی کورینور، بو قوت آز بر زمان ایچنده ٥٠٠ : ٦٠٠ راده‌سنی بولور بولماز دشمن شدتلی بر هجوم قارشیسنده کندینی غائب ایدردی. جندیلك، قلیج واوق استعمالی عثمانلی سواریسنك اوصاف ممیزه‌سندن معدود ایدی. آنلرك بارکیرلر اوزرنده آتدقلری اوقلر، بولندقلری موضعدن بر هجوم قولی کبی ایلری‌یه فیرلار، اوزمانه‌قدر آوروپالیلره غیرمعلوم بر سرعتله خصمك بر جناحنی کاملاً پریشان ایلردی. آنی متعاقب دهشتلی بر هجوم اوقلر کریسندن توزی دومانه قانه‌رق اطرافه دهشت ویرمکه باشلاردی. عثمانلی قلیجلرینك حصوله کتیردیکی تأثیر پك مدهش ایدی. عثمانلی سواریلریله اجرا اولنان محاربه‌لرده خفیف جریحه‌لره پك نادر تصادف اولنوردی.

عثمانلیلر محاصره حربلرنده‌ده پك بیوك بر اقتدار کوسترمشلردی. اجرا ایلدکلری سفرلرده یکدیکرندن اوزاق قلعه‌لره هیچ اهمیت ویرمزلر، اولور اولماز حرکتلرایله وقت غائب ایلمزلردی. برقلعه‌یی محاصره ایده‌جکلری زمان محیط معکوس

ترتیب ایتمزلر، بو وظیفه‌یی سواری واسطه‌سیله ایفا ایدرلردی. محاصره ایچون یاپدقلری استحکاماتی دشمن استحکاماتنه دائما عمقاً وعرضاً فائق بر صورتده انشا ایدرلر (١)، بو سایه‌ده محاصره عملیاتنی فوق العاده مصرانه اجرا ایلرلردی. عملیاته مباشرت ایلدکلری دقیقه‌دن نتیجهٔ اخیره‌یه دکین عمله قوللری ایله محاصره مفرزه‌لرینی اصلا دکیشدیرمزلر، محاصره‌یی فائق قوتلرله مختلف نقطه‌لردن اجرایه غیرت ایدرلردی. بناءً علیه عثمانلیلرك فن استحکامده‌کی قواعد اساسیه‌لری او زمانك قواعد فنیه‌سنه تماميله موافقدی. حتی پروسیا جنراللرندن فون شروده‌ر ویانه محاصره‌سنه دائر یازمش اولدیغی بر اثرده: «عثمانلیلرك ویانه محاصره‌سی تاریخ محاربات قلاع نقطهٔ نظرندن اڭ مکمل بر مثال تشکیل ایدر.» دیمشدر (٢).

بورادن آکلاشیلیورکه عثمانلی اردوسی زمانك

(١) نتایج الوقوعات، جلد ١، ص ٧٣ ـ جنرال شروده‌ر، ویانه محاصره‌سی، ص ٣٨ : ٤٤

(٢) جنرال شروده‌ر، ویانه محاصره‌سی، ص ٤

ترقيات فنيه وعسكريه‌سی نقطهٔ نظرندن اك برنجی واك منتظم بر اردو ايدی . تشـكيلات اساسيه‌سی منتظم اولديغی كبی تعليم و تربيه‌سی‌ده پك معقول وثمره‌دار اساسلر اوزرينه مؤسس بولنيور، اردونك بومكمليتی نجم شوكت عثمانيدنك فضای بيكران مظفريته طوغری صعود ايتمسنه بادی اوليوردی . عثمانليلر آلات حربيه و وسائط نقليه‌نك هنوز مرتبهٔ كماله كلمديكی بر دورده ، طرق اتصاليه‌سی آز بر اراضی اوزرنده حركات جسيمهٔ حربيه اجرا ايتمشـلر، اوروپاده ايلك اولجه دائمی بر اردو تشكيل ايلدكلری كبی اسلحهٔ ناريه وقواعد تعبيويه وسوق الجيشيه‌يی اصلاح واكمال ايده‌رك مجارستان اووالرنده، سوريه چوللرنده، تبريز صحرالرنده جسيم اردولری سوق واداره خصوصـنده پك بيوك بر مهـارت ابراز ايلمشلردر. زمانمز اصول حربنك، ترقيات عسكريه سنك نتايج مهمه‌سندن معدود اولان وعصر حاضر اردولرنده قاعدهٔ اساسيه‌دن عد اولنان قوتلی بطريه‌لر استعماليله طوپجی‌يی متحداً استخدام ايتمك، اردو ايلريسـنده كليتلی سـواری قطعه‌سی بولنديره‌رق

وظيفهٔ استكشافی صورت مكمله‌ده اجرا ايلمك خصوصلرى مهاج و چالديران سفرلرنده جنتمكان سلطان سليمان قانونى وياوز سلطان سليم حضرتلرى طرفلرندن موقع تطبيقه قونلديغى كبى هر ولايت عسكرينك بكلرى معينده اولدقلرى حالده اردوى همايونه بالالتحاق قوهٔ عموميه‌يى تكثير و بو صورتله تجمعات سوق الجيشيه مدتنى تنقيص ايلملرى وبوندن بشقه اردونك خطوط الحركاتنى حمايه ايچون مثلا مريچ، موراوا وطونه كبى دائمى صورتده مجارستان سفرلرنده تعقيب اولنان خط الحركاتك يانلرينى پالانغه‌لر انشاسيله تأمين ايتملرى وقلعه‌لر اوزرينه سوق ايديلن قطعات عسكريه طرفندن اول امرده آقنجيلر افراز اولنه‌رق قلعه‌لره هردرلو قواى امداديه ورودينه كمال سرعتله ممانعت وبوواسطه ايله دشمنك تجمعات سوق الجيشيه‌سنى تأمين ايچون وقت قازانمق مقصديله انشا ايتمش اولديغى قلاعى ده اهميتدن اسقاط ايده‌رك دشمنه سوق الجيش نقطهٔ نظرندن عظيم برفائقيت قازانمق و بدايت مخاصماتده سوارى قطعاتنى استخدام ايده‌رك سرحد بكلرندن آلنان

معلومات ايله برابر آيريجه استكشافات اجراسى ايله‌دده
دشمنه دائر مهم حوادثلر الده ايتمك كبى قواعد
مهمهٔ حربيه‌يى اجراده پك زياده برمهارت ابراز
ايلملرى عثمانليلرك فنون حربيه‌يه نه‌درجه‌لرده
خدمت ايلدكلرينى پك كوزل اثبات ايدر . حتى
١٨٧٠ سفرندن صوكره مرتبهٔ مكمليته ايصال
ايديلن طاغنيق نظامده اصول محاربه‌يى بوكون نصل
اجرا ايديليور ايسه او وجه ايله تطبيق ايتمكده
عثمانليلرك فوق العاده بر درايت ابراز ايلدكلرى
پرنس دولينينك افادات سابقه‌سندن اكلاشلمقده
و نشان تعليملرنده‌كى مراق و ممارسه‌لرينه ايسه
اوق ميدانى و نشان طاشى جوارينى جابجا تزيين ايدن
مرمر ستونلر برر شاهد ابدى تشكيل ايتمكده‌در.
كذا آلمانيا ودها سائر حكومتلرده بر آلايك تاريخ
وقايعنى ضبط ايده‌رك او آلايك شرف وحيثيتنى، اجرا
ايلديكى مأثر قهرمانانه ايله ياد وتذكار ايلمك، عثمانليلر
طرفندن‌ده موقع تطبيقه قونلمشدر (١) .

عثمانليلر ارثاً حائز اولدقلرى سطوت قهرمانى‌يى

(١) نتايج الوقوعات ، جلد ٣ ، ص ١٠٢

دين مبين احمدينك شعشعهٔ انوار نصرتيله برقات
دها رونقدار ايلدكلرى كبى عربلرك و دها سائر
همجوار اقواملك صنعت حربلرينىده تدقيق ايدهرك
احياسنه ديناً مكلف اولدقلرى بو فن جليلى عملى
برصورتده مرتبهٔ كماله كتيرمشلر، آوازهٔ نصرت
ومظفريتلرينى دها اوزاقلره ايصال ايدهرك بك آز
بر زمان ظرفنده حدود عثمانينك عقللره حيرت
ويرهجك درجهده توسعنه همت ايلمشلردر. ايشته
بوغيرت وفعاليت سايهسندهدركه هلال تابان عثمانى
افق دلاويز مظفريت اوزرنده اولانجه لمعاتيله
پارلامغه باشلامش، عثمانليلرك همت جلادتكارانهسى
شان و شوكت وسطوتلرينك عصرلرجه پايدار
اولمسنه متين براساس تشكيل ايلمشدر.

جنتمكان سلطان خداوندكار خان غازى حضرتلرى

٧٢٦ - ٧٩١

قوصوه میدان محاربه‌سی

(۷۹۱ ه ، ۱۳۸۹ م)

عثمانلیلرک مظفریات متتابعه‌سی – اسباب حرب – قرال لازارک بلغار و بوشناقلرله اتفاقی – عثمانلیلرک تدارکات سفریه‌سی – علی پاشانک حرکات ومظفریاتی – اردوی همایونک هدف الحرکات اصلیه متوجهاً حرکتی – قوصوه صحراسی – طرفینک ترتیبات تعبیه‌سی – محاربه‌نک صورت جریانی – ییلدیرم بایزیدک شجاعتی – احراز مظفریت – محاربه‌نک نتایجی .

عثمانلیلرک سطوت ومهابتی آز بر زمان ایچنده آفاقی طوتمغه باشلامشدی . جنتمکان سلطان عثمان خان غازی حضرتلرینک کمال شان و سطوتله تأسیس بیوردقلری دولت معظمه ارکانی، حکومتك تشکیلات وتنسیقات عسکریه‌سنی مرتبهٔ مکملیته ایصال ایلمشلر؛ آز، فقط منتظم بر اردوایله روم ایلی‌نی جولانگاه اتخاذ ایده‌رك پارلاق مظفریتلر

احرازینه باشلامشلردی . برطرفدن لالا شاهین پاشا، تیمورطاش پاشا وأوره‌نوس بکلر کبی دلاورانك همت قهرمانانه‌سی ایله روم ایلینك قلاع وبقاعی ید مهابت عثمانیانه انتقال ایلدیکی کبی دیکر طرفدن‌ده صرب‌صیندیغی (١) وقونیه مظفریتلری، عثمانلیلرك روم ایلنده توسیع ممالك ایتمسندن قورقان حکومات صغیره‌یی عظیم براندیشه‌یه دوچار ایلمشدی. بونلردن اڭ زیاده اندیشه‌ناك اولان، صرب قرالی لازارایدی.

لازار، عثمانلیلرك ترقیاتنی چکه‌مه‌مکله برابر (نیش) شهرینك قبضهٔ مهابت عثمانیانه انتقال ایتمسندن صوك درجه‌متأثر کورونیور، عثمانلیلر طرفدن احراز اولنان بومظفریتك نتایجندن پك زیاده قورقیوردی. حتی بوحال، عزت نفسنه صوك درجه طوقوندیغی کبی مملکتنده‌کی نفوذ واعتبارینی‌ده کوندن کونه ضایع ایدییوردی . لازار، عثمانلیلرك (نیش) شهرینی ضبطندن صکره عثمانلیلره سنوی ١٠٠٠

---

(١) صرب صیندیغی مظفریتنك وقوعه‌کلدیکی محل، ادرنه‌نك شمال غربیسنده کائن (چرمن) موقعیدر . قوپلویزه‌ر، عثمانلیلرله مجارلر بیننده محاربات، ص ٥

آلتون ویرکو ویرمکی وحضرت پادشاه طرفندن
هرنه‌زمان سفر اجرا اولنسه، عساکرمعاونه اولمق
اوزره اردوی‌همایونه ١٠٠٠ نفر الحاق‌ایلمکی قبول
ایتمشدی (٢) . بوقید، آنك بتون آمال مستقبله‌سنی
زیر وزبر ایلدیکندن لازار بومکلفیتدن بر آن اول
قورتلمق ایستیور، بومقصدك حصولی‌ایچون کیزلی
کیزلی تدارکاتده بولنیوردی .

لازار، ایلك اول همجوارحکومتلرله اتفاق
ایتمکی‌دوشوندی. بونك ایچونده مجارلری‌مقصدینی
ایفایه پك موافق بولدی . فقط مجارستانك احوال
داخلیه‌سی بویله بر اتفاقه داخل اولملرینه مساعد
اولمدیغندن مجارلردن‌استفاده ایده‌مدی(١) . لازار،
مجارلری داخل‌دائرهٔ اتفاق ایده‌میه‌جکنی اکلاینجه،
الك زیاده بوسنه قرالی ایله بلغارلردن معاونت کوره
جکنی‌مأمول‌ایلدیکندن آنلره مراجعت ایتمکه مجبور
اولدی . اوزمانلر بوسنه قرالی طوارقو مجارلرله

(١) اونزا، تاریخ دولت عثمانیه، جلد ١، ص٢٠٦

(٢) اوقزا ، تاریخ دولت عثمانیه ، جلد ١ ،
ص ٢٢٨ : ٢٢٩

صربليلرك تعرضاتندن قورتلمش، اولدقجه بر قوت كسب ايتمكه باشلامشدی . فقط عثمانليلرك مهاجمات استيلاكارانه‌لرندن صوك درجه انديشناك اولمغه باشلاديغندن عثمانليلرله كندی مملكتی بيننده بر مانع وجوده كتيرمك وبو مقصدك حصولنه خادم اولمق اوزره‌ده صربستانك قوت ونفوذينی تزييد ايلمك ايچون بو اتفاقی قبول ايتدی . حتی لازاره يالكز قوای امداديه كوندرمكله اكتفا ايتميوب سفره بالذات اشتراك ايده‌جكنی‌ده بيان ايلدی .

لازار، بوسنه جهتنی تأمين ايلدكدن صكره بلغار حاكمی شيشمان (١) مراجعت ايتدی . شيشمان او اثناده دولت عليهٔ عثمانيه ايله عقد اتفاق ايتمش، حتی كريمه‌سنی حضرت خداوندكاره تزويج ايده‌رك عثمانليلرك سايهٔ جلادتنه التجا ايلمشدی . فقط شيشمان بو اتفاقه بردرلو كووه‌نه‌ميوردی . برطرفدن، عثمانليلرك صربليلری مغلوب ايده‌رك الك صوكنده كندی مملكتنه‌ده استيلا ايده‌جكلرندن قورقيور، ديكر طرفدن سعادتنی انجق كريمه‌سی

(١) عثمانلی تاريخلرنده سيسمان ديه مذكوردر .

بر حیات قالدیغی مدتجه باقی اوله بیلیر ظن ایدییوردی. حال بوکه صربلیلرله اتفاق ایتدیکی تقدیرده کندیسنه حقیقی بر متفق قازانه‌جغنی و صربلیلرله بوشناقلر و بلغارلردن مرکب جسیم بر اردونك عثمانلیلری بهمه‌حال مغلوب ایده‌بیله‌جکنی مأمول ایدییوردی.

شیمان، بتون بوملاحظاته بنای افکار ایده‌رك عثمانلیلرله عقد ایتمش اولدیغی اتفاقدن فراغت ولازارك عثمانلیلره قارشی اجرا ایده‌جکی حربه اولانجه وسائطی ایله اشتراك ایتمکه موافقت ایلدی. تام اتفاقنامه‌لرك عقد ایلدیکی اثناده‌ده، عساکر معاونه اولمق اوزره اردوی همایون ایله برابر قونیه میدان محاربه‌سنده بولنان صربلیلر عودت ایتدی. بونلر محاربه اثناسنده حقوق حربه قطعیاً رعایت ایتمیه‌رك اهالینك اموالنه تعرض ایتمش و بوندن طولایی‌ده طرف پادشاهیدن شدیداً مجازات ایدلمش اولدقلرندن مملکتلرینه عودت ایدر ایتمز کمال صفوت وصمیمیتله معصومیتلرینی ادعا و عثمانلیلرك مجازات شدیده‌سندن فوق العاده بر سوزشله اشتکا ایلدیلر. عساکر معاونه‌نك بوشکایتی صربستانده عظیم بر غلیان

حصوله کتیردی. لازارایسه، بوحالی تأمین مقصدینه خادم بولدیغندن تدارکات عسکریه‌یی اکمال واردو افرادینی احضار ایچون بو فرصتدن استفاده ایتمکه باشلادی (۱) .

صرب قرالنك بو تدارکاتی حضرت پادشاهك مسموعی اولور اولماز (بروسه) ده بر مجلس حرب عقد ایدلدی. بو مجلسده صربلیلرك افکار ومقاصد عهد شکنانه‌لری موضوع بحث ایدیله‌رك اجرا اولنه‌جق سفر ایچون بر پلان تنظیمنه باشلاندی . اول امرده دشمنه حرکات سوق الجیشیه‌ده تقدم ایتمك ایچون متفقینك حرکاتنه انتظار و دها طوغریسی حال تدافعی‌یی اختیار ایتمك ایستنیلوب دشمن تدارکات سفریه‌سنی ، سفر برلك حرکاتنی

(۱) « قرنیه محاربه‌سنده موکب همایون معیتنده برمقدار صرب عسکری بولنوب بونلردن اوال اهالی‌یه اطالهٔ دست تعدی ایدن چند نفر شقی حقنده اجرای سیاست بیورلمشدی. بوماده‌دن صربلیلر پك زیاده منفعل اولوب مملکتلرینه عودتلرنده اظهارعداوته قیام وسالف الذکر امرای عیسویه‌یی اضلاله اهتمام » ایلمشلردر . نتایج الوقوعات ، جلد ۱ ، ص ۱۰

اجرا ایتمزدن اول. تعرض ایتمکه قرار ویرلدی(١) .
صرب قرالی لازار، اجرای حربه بالذات تشبث ایتمش بولندیغی جهتله الك طوپلی قوتلری بالطبع مملکتی داخلنده بولندیره‌جغندن و صربستانك وضعیت جغرافیه‌سی ایسه طوغریدن طوغری‌یه صربستان اوزرینه یورومکه مساعد اولمدیغندن اول امرده صربستانه قارشی حرکات تعرضیه اجرا ایدلمه‌مکه قرار ویرلدی .

بو حرکت غایت معقول ایدی: اردوی همایون ایلك اول صربستانه قارشی حرکت ایتمش اولدیغی تقدیرده صاغ جناح کاملاً آچیق قالیر، بلغارلرك تعرضنه هر زمان معروض اوله بیلیردی . او زمان بونلر، کمال سهولتله اردوی همایونك صاغ جناحنه تعرض ایدرلر، حتی اردوی همایون برازده‌ها ایلریلدیکی تقدیرده خط رجعتنی‌ده قطع ایده‌بیلیرلردی. بونك ایچون اردونك صاغ جناحنی امین برحالده بولندرمق ومتفقین اردولرینك برلشملرینه میدان ویرمه‌دن هر برینی فائق قوتلرله منفرداً تپه‌له‌مك

(١) صولاقزاده، ص ٤٤

خصوصی نظر دقته آله‌رق اولا بلغارستانه قارشی حرکت ایتمکه قرار ویرلدی. بوصورتله حرکت اولندیغی اثناده، شاید صرب قرالی لازاراله بوسنه قرالی طوارقو بلغارستانه معاونت ایده‌جك اولورلرسه، دارالحرکات غایت محدود و بناءً علیه عثمانلیلرك حرکاتنه مساعد بر منطقه‌یه منحصر قاله‌جق، عکسی تقدیرده بلغار اردوسی بسبتون یالکز باشنه قاله‌جغندن آنی منفرداً تپه‌له‌مك، بعده عثمانلی اردوسی ایچون صاغ جناح کاملاً امین برحالده صربستانه طوغری تعرض ایتمك قابل اوله‌جقدی.

حضرت پادشاه مجلس حربده احوالی بوصورتله مناقشه ایتدکدن صکره وزیراعظم چندرلی زاده علی پاشایه روم ایلینه چکمك و ۳۰,۰۰۰ کشیلك بر اردو ایله بلغارستانه تعرض ایتمك امرینی ویردی. کندیسی ده شهزاده‌لری ییلدیرم بایزید ایله یعقوب چلبی و دها سائر امرا ایله قپوقلی‌نی (قلبه) ده جمع ایده‌جك، بعده علی پاشا معیتنده‌کی اردونك اجرا ایده‌جکی حرکاتك حال وطورینه کوره یا علی

پاشـا اردوسنه معاونت ایچون ایلریلیه‌جك وياخود بو جهتده موفقيت حاصل اولور اولماز صربستانه تعرض ایچون ایجاب ایدن حرکاتی اجرا ایلیه‌جکدی.

حضرت پادشـاه سفر پلانني تعيين ايلدکدن صکره تدارکات حربيه‌یه کمال کرمی ایله مباشرت ایلدی. ییلدیرم بایزید ایله شهزاده یعقوب چلبی‌یی اناطوليدن دعوت وقسطمونی حاکمی اسفنديار بك ایله کرمیان حاکمی یعقوب بکه، صاروخان، منتشا وحمید ایلی حاکملرینه مأمور مخصوصلر اعزام ایلدی. بونلرك هر بری اردوی همایونه مناسب مقدارده عسـاکر معاونه کوندریلر (۱). اردو، تجهیزات وتدارکات سفریه‌سـنی اکمال ایدر ایتمز علی پاشـا فوق‌العاده بر سرعتله روم ایلینه متوجهـاً حرکت ایلدی.

علی پاشا اردوسنك دارالحرکات اتخاذ ایلدیکی تراکیا حوالیسی، بالقان طاغلری ایله بلغارستاندن آیرلمش؛ هرایکی حوالی بیننده‌کی ارتباط، مذکور طـاغلر اوزرنده‌کی کچیدلرله تأمین اولنمشـدی.

---

(۱) صولاقزاده، ص ٤٤

کچیدلر یدی قدر اولوب هر بری غایت طار، وطاغلرك صرتلری طاتلی بر میل اکتساب ایتدکجه کنیش بر ساحه کسب ایدر؛ داخللرینی مدافعه یه تخصیص اولنان مواقع مستحکمه ایله نهایت بولوردی. بونلردن صولی دربند ایله قپولی دربند سلسلهٔ جبالك منتهای غربیسنده کائن اولوب صوفیه، نیش وودین طرفلرینه کیدر؛ قزانلق دربندی نیکبولی یه، دمیرقپو دربندی زشتوی یه، شرقده بولنان نادر دربندی ایسه شمنی یه کیدەرك شمنی قلاعیله مدافعه اولنوردی. صولی دربند ایله قپولی دربند، صوفیه ایله نیش شهرلرینك عثمانلیلر طرفندن ضبطندن صوکره ید ادارهٔ عثمانیانه انتقال ایلمش ایدی ایسەده علی پاشا بو کچیدلردن استفاده ایتمك ایستمدی؛ چونکه بو ایکی کچید بلغارستان ایله صربستان آرەسنده بولندیغندن اردوی همایون بو کچیدلردن مرور ایتدیکی تقدیرده صرب و بلغار اردوسنك تعرضاتنه دوچار اولمق دائما محتمل ایدی. بونك ایچون علی پاشا، بلغارستانه الڭ زیاده شرقده کی کچیدلردن بری واسطەسیله تعرض ایتمکی دوشوندی. بعده اردوسنی

(اسلمیه) جوارنده طوپلایه‌رق (چالی قواق) دربندندن بالمرور (شمنی) و (پراوادی) آره‌سندن بلغارستانه داخل اولدی .

علی پاشا بلغارستانه داخل اولدقدن صوکره تیمورطاش پاشا زاده یخشی بك معیتیله (پراوادی) یه قارشی ۵۰۰۰ کشی کوندردی(١). کذا (شمنی) یی ده مناسب برقوتله اشغال ایده‌رك کندیسی قوای متباقیه ایله بلغارستانك مقری وشیمانك اك مستحکم موقعی بولنان (طرنووه) یه طوغری حرکت ایتدی . بوماهرانه پلان ، آز زمان ایچنده قطعی بر موفقیتله نتیجه لندی : یخشی بك قومانده‌سنده‌کی مفرزه (پراوادی) یی هجوم جبری ایله ضبط ایلدیکی کبی علی پاشا طرفندن‌ده (طرنووه) نك ضبطی اوزرینه، (شمنی) کندی کندینه سقوط ایتدی .

علی پاشانك مظفریات متتابعه‌سی بلغارلری عظیم بردهشته دوچار ایتدی . عثمانلی اردوسنك غیر مأمول بر زمانده تعرضی آنلری بسبتون

---

(١) هامر، تاریخ دولت عثمانیه، جلد ١ ـ اوقزا، ص ٢٧٤

شاشیرتدی . خصوصیله اردولرینك قوتی غایت آز وصربستان ایله بلغارستاندن قوای معاونه کلمك امیدی کاملاً مفقود اولدیغندن بونلر نه یاپاجقلرینی شاشیردیلر . شیمان، بویله آز برقوتله آچیقده میدان محاربه‌سی اجرا ایده‌میه‌جکنی بیلدیکندن طونه نهری اوزرنده کائن (نیکبولی) موقع مستحکمنه چکیلمکه و بوراده متفقین اردوسندن کوندریلیر ظننده بولندیغی عساکر معاونه‌نك ورودینه انتظار ایلمکه قرار ویردی . علی پاشا ، دشمنك نه مقصده مبنی رجعت ایلدیکنی بیلدیکندن درحال سریع بر تعقیب حرکتی اجرا ایلدی . (طرنووه) یی اساساً الده ایتمش بولندیغندن (اوزیم) نهری وادیسنی تعقیب ایده‌رك (نیکبولی) پیشگاهنه مواصلت ومحاصره حرکاتنه کمال فعالیتله مباشرت ایلدی . علی پاشا ، شیمانی حصر وتضییق ایده‌رك اردوسنی آجلق تأثیرینه دوچار ایدرایتمز شیمان، علی پاشایه مراجعت ایتدی؛ حقنده حضرت پادشاهه استرحامانده بولنمسی ایچون بك چوق رجالرده بولنه‌رق نهایت تسلیم اولمغه راضی اولدی . حضرت پادشاهك بوانناده یکانه

مقصدی بلغارستانی فتح ایتمك اولمیوب الك زیاده صربستانی تأدیب ایلملك اولدیغندن شیشمانك تکلیفنی قبول ایتدی . شیشمان، عقد اولنان مصالحه نامه موجبنجه (سلستره) یی ترکه وسنوی دولت علیهٔ عثمانیه‌یه معین مقدارده ویرکو اعطاسنه مجبور اولدی . بو اثناده (هیرصووه) ودها سائر شهرلرده ضبط ایدلمشدی (۱) .

علی پاشانك اجرا ایلدیکی بو حرکات عسکریه اثناسنده وقوعه کلن ایکی حادثه، عثمانلیلرله صربلیلر بیننده اساساً موجود اولان خصومتك برقات دها تزاید ایتمسنه بادی اولدی . بیك کشیدن مرکب برعثمانلی مفرزه‌سی آرناوودلق حدودینه قدر یورومش و برچوق غنائم الده ایده‌رك اردوی همایونه التحاق ایتمك اوزره صرب حدودی بوینجه ایلریلمکه باشلامشدی. صربلیلر ایله بوشناقلر مذکور مفرزه‌نك حرکتنی طویارطویماز (ورانا) جوارنده غایت فائق قوتلرله تعرض ایتمشلر، مفرزه‌نك خیلی

(۱) هامه‌ر، تاریخ دولت عثمانیه، جلد ۱، ص ۸۹
وان‌ڤاوه‌ر، ترکیه، ص ۳۷

تلفات ویرمسنه بادی اولمشلردی (۱) . بومفرزه تیمورطاش پاشا قوماندهسنده ایدی .

ینه او اثناده، بلغار اردوسنك هزیمت كاملهسنی خبر آلان صرب قرالی لازار ، بلغارستان حدودی اوزرنده (نیش) ایله (صوفیه) آرهسنده كائن اولوب عثمانلیلرك ید ضبطنده بولنان (شهركوی) ی ضبط ایتمكه قرار ویرمشدی. (شهركوی) ك ضبطی لازار ایچون سوق الجیش نقطهٔ نظرندن بیوك بر اهمیتی حائز ایدی ؛ چونكه بونقطه ضبط اولندیغی تقدیرده صرب اردوسنك بلغارستان ایله اولان مواصلاتی تأمین ایتمك هر زمان قابل اولدیغی كبی اساساً (شهركوی)ك وضعیتیده صوك درجه مركزی اولدیغندن بورادن ایستدیكی زمان (صوفیه) ، ایستدیكی زمانده (نیش) اوزرینه كمال سهولتله حركت ایتمك قابل ایدی. حتی علی پاشا صربلیلرك بوتشبثنی خبر آلدیغی زمان(شهركوی)صرب عساكری طرفندن قسماً اشغال ایدلمشدی .

علی پاشا، (شهركوی)ك اهمیت سوق الجیشیه سنه

(۱) اوقزا ، تاریخ دولت عثمانیه ، ص ۲۳۵

واقف اولدیغندن شهرك سریعاً استردادی ایچون
تیمورطاش پاشا زاده یخشی بك ایله صوباشی آینه بك
وصاریجه پاشا معیتنه ۱۰,۰۰۰ کشی الحاق وشهرك
هرنه صورتله اولورسه اولسون ضبطنی امر ایده‌رك
(شهرکوی) اوزرینه سوق ایتدی . بو قوت ، آز
بر زمان ایچنده پارلاق بر مظفریت احراز ایلدی .
(شهرکوی) ضبط اولندیغی کبی عساکر محافظه‌سی ده
کاملاً اسیر ایدلدی . یخشی بك بو مظفریتی متعاقب
دشمنی مملکتی داخلنه قدر تعقیب ایتمك ایستدی
ایسه‌ده آز بر قوتك متفقین قسم کلیسنه تصادف
ایده‌رك دوچار مغلوبیت اولمسی وارد خاطر اولدیغندن
حضرت پادشاه، تعقیب حرکتی اجرا اولنمیه‌رق
سریعاً اردو قسم کلیسنه التحاق اولنمسنی امر
بیوردی .

مخاصماته هرنه‌قدر هرایکی طرفدن‌ده شو صورتله
مباشرت ایدلمش‌ایدی‌ایسه‌ده بیوك مقیاسده حرکات
عسکریه‌یه هنوز مباشرت اولنمامشدی. فقط هرایکی
طرف‌ده حرب ایتمکه قطعیاً قرار ویرمش اولدقلرندن
برطرفدن تدارکات لازمه اجراسنه، دیکر طرفدن‌ده

جریان حالی تدقیق ایله نتیجهٔ حرکاته انتظار ایلمکه باشلامشلردی .

حضرت پادشاهك سفر پلانی غایت امین وقطعی اساسلر اوزرینه بنا ایدلمشدی . بو پلانك برنجی قسمی تماماً اجرا ایدلمش وموفقیت کاملهده حصوله کلمش اولدیغندن حضرت پادشاه بلغارستانی دائما ترصد آلتنده بولندرمق و آنی بیطرفلغی محافظهیه صوك درجه مجبور ایلمك ایچون علی پاشایه فتح ایتدیکی شهرلرده عساکر محافظه براقسنی و متباقی قوتلرله (فلبه) ده اردو قسم کلیسنه التحاق ایلمسنی امر ایتدی . بوندن بشقه روم ایلی عساکرینك قسم اعظمنی (فلبه) یه طوپلادقدن صوکره اناطولی عساکرینیده درحال سلاح آلتنه طوپلادی . فقط او اثناده مریچ نهری فیضان ایتمش بولندیغندن اردوی همایون برقاچ کون قدر (فلبه)ده قالدی(١) . نهر مروره مساعد برحال کسب ایدرایتمز حضرت پادشاه ٤٠,٠٠٠ کشیدن مرکب بر اردو ایله حرکت ایتدی .

---

(١) صولاقزاده ، ص ٤٤

اولا (احتمان) طریقنی تعقیب، بعده (احتمان) اوکنده تبدیل استقامت ایده‌رك صربستان حدودی اوزرنده متفقین اردوسنك تجمع ایده‌جکنی خبر آلدیغی نقطه‌یه طوغری حرکت ایتدی. هدف الحرکانه واصل اولمق ایچون (کوستندیل ـ قره‌طووه) طریقنی تعقیب ایلدی. بو اثناده پیشدار قوماندانلغنی أوره‌نوس بك ایفا ایدییوردی. مشارالیه حجدن هنوز عودت ایتمش، فقط حضرت پادشاهك تدارکات سفریه ایله مشغول اولدیغنی کورر کورمز سن شیخوختده بولندیغنی اصلا نظر اعتباره آلمیه‌رق ایفای فریضهٔ جهاد ایچون اردوی همایونه التحاق ایلمکی آرزو ایتمشدی.

اردو، هدف الحرکانه طوغری اجرا ایلدیکی حرکات اثناسنده دشمن اردوسندن هیچ برقطعه‌یه تصادف ایدلمدی. فقط دشمن اردوسی قسم کلیسنك اجتماع ایتدیکی نقطه‌یه دائر هنوز قطعی برمعلومات آلنه‌مامش اولدیغندن پیشدار قوماندانلغنده بولنان أوره‌نوس بکه بیوك مقیاسده بر کشف حرکتی اجرا ایتمسی ایچون امر ویرلدی. أوره‌نوس بك، پاشا

یکیت ایله برابر معیتنه ۰۰ غ کشیدن مرکب بر کشف قولی آلدی؛ افراده تعلیمات لازمه‌یی اعطا ایده‌رك غایت سریع بر صورتده (اسکوب) ه طوغری ایلریلدی. بوراده بر قاچ صربلی اسیر ایده‌رك اردو قسم کلیسنه کوندردی (۱). حضرت پادشاه اسرایی استنطاق ایده‌رك دشمن اردوسنك (قوصوه) ده اجتماع ایده‌جکنی وحتی بر قسمنك اجتماع ایتمش اولدیغنی خبر آلدی. تام بو اثناده‌ده قرال لازار (۲) دن (قره‌طووه) یه ایکی مرخص کلدی. بونلر، صرب قرالنك ویرکو اعطاسندن امتناع ایتدیکنی و (نیش) شهرینك ضبطندن صوکره قبول ایلدیکی تعهداتدن صرف نظر ایلدیکنی بیان ایتدیلر. بو ایکی مرخص اعلان حربه وسیله اولمق اوزره بوکبی بیاناتده بولندیلر ایسه‌ده اصل مقصدلری عثمانلیلرك قوتی واردولرینك ترتیباتی ایله اللرنده موجود وسائطی اکلامق ایدی. حضرت پادشاه، ایکی مرخصك بو مقصده مبنی اعزام ایدلمش اولدقلرینی اکلادی.

---

(۱) صولاقزاده، ص ٤٥ .

(۲) تواریخ عثمانیه‌ده (لاس اوغلی) دیه مذکوردر.

عثمانلی اردوسنك شان وشوكتنی خصمنه اكلاتمق ودشمنك قوای معنویه‌سنی محاربه‌دن اول لرزه‌دار ایتمك ایچون اردوی همایونه (قره‌طووه) ده بر تجدید رسمی اجرا ایتدیردی. بوایکی مرخص عثمانلی اردوسنك آز برقوتده بولندیغنی كورنجه: «واقعا عثمانلی اردوسنك قوتی زیاده؛ فقط بزمكی بوندن اوچ مثلی فضله، بوندن بشقه ۵۰۰۰ قدر زرهلی عسكریمز واركه، یالكز بونلر عموم اردوكزه قارشی كله بیلیر.» دیدیلر (۳). حضرت پادشاه بوكا قارشی هیچ جواب ویرمیه‌رك مرخصلره رخصت ویرمكله اكتفا ایتدی. فقط بونلرك شو سوزلری و اك زیاده‌ده اردولرینك قوتندن كمال امنیت واعتماد ایله بحث ایتملری فوق العاده تأثرینی موجب اولدی. قارشیسنده‌كی دشمنك حقیقةً قوتلی اولدیغنی، عثمانلیلرك روم ایلنده ابراز شان وسطوت وتأیید مكنت وسلطنت ایلملری انجق بومیدان محاربه‌سنك نتیجه‌سنه باغلی بولندیغنی آكلادی. حتی مرخصلرك افاداتی اردویه‌ده سرایت

(۳) تاریخ خیراه افندی، جلد ٤، ص ٩٤

ایده‌رك ایچه اندیشه‌یی موجب اولمغه باشلادی ایسه‌ده حضرت پادشاه فطرةً حائز اولدیغی صفت فاضله‌یه بر نشانهٔ بسالت اولمق اوزره صوك درجه محافظهٔ اعتدال ایده‌رك حسیات درونیه‌سنی کتمه وارد اوده مضر بر فکرك سوء تأثیر حاصل ایتمه‌سنه موفق اولدی. کذا بو مقصدی تأمین ایچون بر مجلس حرب عقد ایلدی؛ بو مجلسده، هیچ وقت فوت ایدلمدن سریع بر یورویش اجراسنه و دشمنه حرکات سوق الجیشیه‌ده تقدم ایدلمکه قرار ویرلدی. مجلس حربده ویریلن قرار موجبنجه پیشدار قوماندانلغنه أوره‌نوس بکله پاشا یکیت تعیین اولندی. اردو، شماله طوغری حرکت ایده‌رك (اوربه‌لوز) کچیدندن کچدی. موراوا نهرینك ساحل غربیسی اوزرنده کائن (کموش حصار) ده اردوگاه قوردی. کیجه‌لین آلتی فرقه‌یه تقسیم اولنه‌رق نهری سریع بر صورتده مرور ایتدی. برنجی فرقه صدراعظم علی پاشانك، ایکنجی فرقه شهزاده ییلدیرم بایزیدك، اوچنجی فرقه آینه بکك، دردنجی فرقه شهزاده یعقوب چلبینك، بشنجی فرقه صاریجه پاشانك، آلتنجی

فرقه‌ده حضرت پادشاهك قومانده‌سنده ایدی .

اردو ، موراوا نهرینی کچدکدن صکره بر دبدبهٔ مظفرانه ایله قوصوه اووه‌سنی احاطه ایدن صرتلر اوزرنده نمایان اولدی . شمالده ، مقابل جهتده‌کی تپه‌لرده‌ده متفقین اردوسی اخذ موضع ایتمشدی . متفقینك قوتی ۱۰۰,۰۰۰ راده‌سنده ایدی .

صرب قرالی لازار ، شمالك مغلوبیتنی و بلغارستاندن هیچ بر فائده کوره‌میه‌جکنی آکلاینجه ، نظر دقتنی الڭ زیاده ارناوودلق جهتنه عطف ایتمش و بوحوالیده‌کی بکاره خصوصی مأمورلر کوندره‌رك کندیسیله اتفاق ایتملرینی رجا ایلمشدی . بونلر ایسه لازارك تکلیفنی منفعتلرینه موافق کوردکلرندن بو تکلیفی بالقبول متفقین اردوسنه التحاق ایلمشلردی . صرب قرالنك دامادی زه‌تا و پربوریه پرنسی ژورژ ایله قره‌طاغ پرنسی آتیه‌ن چرنویه‌ویچ و دها سائر بکلر کمال خواهشله لازار اردوسنه کلمشلردی . کذا بوسنه قرالی طوارقوده سوزینی طوتمش و معیتنده‌کی اردو ایله صرب اردوسنه التحاق

ایلمشدی . متفقین اردوسی عساکر معاونه ایله اولدقجه قوت کسب ایدر ایتمز عظیم بر اعتماد ایله حرکت ایتمشدی . آلات و اسلحهٔ حربیه‌لرینك فائقیتی ، عثمانلی اردوسنك عددجه اوچ درت مثلی بولنملری ، بوندن بشقه اردوی همایونك اوزون بر خط الحرکات تعقیب ایده‌رك نتیجه‌ده یورغون دوشه‌جکی ملاحظه‌سی بو اعتمادی برقات‌دها تزیید ایلمشدی. بتون افراد، احراز ایده‌جکلرینه قانع اولدقلری مظفریتدن طولایی فوق‌العاده بر بشاشت اظهار ایتمکه باشلامشلردی . اردوده جزئی بر اندیشه‌یی موجب اولان بر شی وار ایدی ایسه ، اوده انجلزندن میلوش اوبیلیچ نامنده بر بکك عثمانلیلره جاسوسلق ایتمش اولمسی ظنی ایدی (١) . فقط بو ظن‌ده آز برزمان انچنده زائل اولمشدی .

محاربه زمانی تقرب ایتدکجه لازار اردوسنده عظیم بر فعالیت حصوله کلمکه باشلادی . متفقین اردوسی (قوصوه) اووه‌سنك بری طرفنده

---

(١) او قزا ، تاریخ دولت عثمانیه ، جلد ٢١ ص ٢٣٩ .

بولنان عثمانلی اردوسنی کورر کورمز، بویله اثباتی غیر قابل بر طاقم ظن و شبهه‌لره قاپیلمقدن زیاده قطعاتك ترتیب و تنظیمی ، محاربه نظامنك منتظم بر صورتله اخذی ایله مشغول اولدی . عثمانلی اردوسنك ، زمردین صحرالری کلکون بایراقلریله بر لاله زار بسالته افراغ ایلدیککنی کورونجه محاربه‌نك صورت اجراسنی قرارلاشدیرمق اوزره بر مجلس حرب عقدینه مجبور اولدی . او اثناده کونش غروب ایتمش ، اورته‌لق تدریجی بر صورتده قرارمغه باشلامشدی .

مجلس حربده بولنان پرنسلرله قوماندانلردن برچوغی عثمانلی‌اردوسنك یورغونلغندن وقوصوه اووه‌سنده هنوز محاربه نظامی آلمامش بولنمسندن بالاستفاده درحال تعرض ایدلمسنی بیان ایلدیلر . ایچلرندن بری‌ده عثمانلیلرك قراکلقدن استفاده ایده‌رك رجعت ایده‌بیله‌جکلرینی ، بناءً علیه کیجه‌لین حرکت اولندیغی تقدیرده عثمانلی اردوسنی تمامیله مغلوب ایتمك غیر قابل اوله‌جغنی سویلدی . بو فکر ، اتفاق آرا ایله قبول ایدلدی . بونك

اوزرینه ، ایرتسی صباح شفقله برابر تعرض ایتمکه واو آنه قدرده قطعاتی محاربه نظامنه قویمغه قرار ویرلدی .

متفقین بو صورتله مذاکرات اجرا ایلدیکی اثناده عثمانلی اردوسنده عظیم بر فعالیت حکم فرما اولیوردی . حضرت پادشاه ، محاربه‌نك نتیجهٔ قطعیه‌سنه اعتماد ایدوبده اساسز بر مطالعه‌یه بنای امل ایتمك شویله طورسون ، بالعکس احوالك وخامتنی صوك درجه تقدیر ایدییور ، بتون ترتیبات وتدارکاتی محاربه‌یی قطعی بر مظفریتله نتیجه‌لندیره‌بیله‌جك وجه ایله احضار ایلیوردی . شهریار خداوندکار ، قوصوه اووه‌سنه کلوبده دشمن اردوسی قارشیسنده اخذ موقع ایدر ایتمز ، محاربه ایده‌جکی دشمنك قوت و عددینی بالذات کشف ایتمك ایستدی . معیتنه شهزاده بایزید خانی آله‌رق متفقین اردوسنی یکنظرده ترصد ایتمك قابل اوله‌جق بر تپه اوزرینه کلدی . تپه‌دن بر شوکت ومهابتله قارشیکی اووه‌لره طوغری نصب نکاه ایتدی . پیش انظار قهرمانانه‌سنده نمایان اولان

دشمن قوای کلیه‌سنی کورر کورمز حیرت ایتمکدن کندینی آلامادی . « اووه‌نك بر قسمی کاملاً پیاده وسواری ایله طولمشدی . زرهلری شعاع شمسه قارشی کوزلر قاماشدیره‌جق درجه‌ده پارلایان سواریلر ، اووه‌نك فسحت بی پایانی ایچنـــده اوزون ومنتظم صفلر تشکیل ایدییوردی . » (۱)

حضرت پادشـــاه ، قارشیسنده بولنان دشمن اردوسنك کندی اردوسنه قات قات فائق اولدیغنی رأی‌العین مشـــاهده ایتدی . دشمن اردوسنی بو صورتله ترصـــد ایتدکدن صـــکره محاربه‌نك وقوعه کله‌جکی اراضـــیده‌ده کمال دقتله استکشافات اجرا ایلدی . اراضینك غایت توزلی وروزکارلك‌ده‌دشمن

(۱) اوقزا ، تاریخ دولت عثمانیه ، جلد ۱ ، ص ۲٤۰ ـــ « کوردیلر که روی زمین کویا بر آهنین دریا اولمش چالقانور یاتور. عسکر اسلام ، خصملری مقداری انجق اولدیغنی کوریجك تدبیرکار ایچون امرای نامدار احضار اولنوب عظیم مشاوره اولندی .» صولاقزاده ، ص ٤٦ ـــ « عثمانلی اردوسی بوکا نظراً او قدر آز مقدارده ایدیکه ... » لاواله ، تاریخ عثمانی، جلد ۱، ص ۲۱۲.

جهتنـدن وزان اولمسى اردو افرادينك محتـله انداخت ايتملرينى مانع و بناءً عليه نتيجه‌ده مضرات فوق‌العاده حصوله كتيرمسى‌ده ملحوظ اولديغندن حضرت پادشاه بو جهتى عريض وعميق دوشونمكه باشلادى . بو ايكى محذور ، قلب همايونلرينى بر آز انديشـه‌ناك ايلدى ايسه‌ده اردو افرادينه و معيت قوماندانلرينـه هيچ بر شى سزديرميـه‌رك عظيم بر تجلد مردانه ابراز بيوردى . فقط دشمنك فائقيتنه قارشى مانوره اجراسيله جبر مافات ايتمك ايچون سريعاً بر مجلس حرب عقد ايدلمسنه قرار ويردى .

حضرت پادشاه، استكشافاتدن عودت ايدوبده قراركاه عمومى‌يه عودت ايلديكى زمان اقشام اولمغه باشلامشدى . كونش ، قوصوه افقلرينك فسحت بيكران لاجورديسى ارقه‌سنده كمال عظمت واحتشام ايله غروبه ميـل ايتمش ، افق غربى‌يه نظر نواز بر قيزيللق اسـتيلا ايلمشدى . بو اثنـاده بتون قوماندانلر شهريار ذيشانك اطرافنه طوپلانمشلر ، غروب ايدن كونشك كلكونئ دلارامى چهره‌لرنده خفيف پنبه‌لكلر حصوله كتيرمش اولديغى حالده

مذاکرات حربیه‌یه مباشرت ایلمشلردی . مذاـ
کرات او درجه امتــداد ایلدی که ، ظلام شب
بتون حوالی‌یه استیلا ایلدیکی حالده مجلس حرب
کمال کرمی ایله وظیفه‌ســنه دوام ایتدی . اجرا
ایدیلان مذاکراتده قوماندانلردن بعضلری روزکار
ســکونت بولدقدن و عســکر استراحت ایتدکدن
صکره حرکت اولنمسنی ، حتی محــاربه‌نك بر قاچ
کونه قدر تأخیر ایدلمسنی بیان ایلدیلر . بعضلرده
دشمنك عددجه حائز اولدیغی فائقیتی نظر اعتباره
آله‌رق محاربه خطنك جبهه ایلریسنه بر قاچ دوه
وضع ایده‌رك دشمن آتلرینی اورکوتمك ودشمنك
کندی سواریســندن استفاده ایتمســنه مانع اولمق
فکرنده بولندیلر . فقط فطرتنده مرکوز اولان
جلادت و حماستله برابر صفت فاضلهٔ مردانه ایله‌ده
تمیز ایدن شهزاده ییلدیرم بایزید (۱) ، بســالت

(۱) بایزید عنواننك نره‌دن کلدیکنه دائر مختلف فکرلر واردر. آلمان مشاهیر مستشرقیننده ووستن‌فه‌لد، محبی‌نك (خلاصة الاثر فی اعیان القرن الحادی عشر) نام اثرندن نقلاً (عرب مؤرخلری وآثاری) نامنده‌کی اثرنده آتیده‌کی معلوماتی اعطا ایدییور : « حضر

قهرمانانه‌سنه دلالت ایده‌جك برلسان حماسته کلامه آغاز ایده‌رك دیدی که: « عثمانلی عسکرلری بو آنه قدر دشمنله کوکس کوکسه چارپشمقدن هیچ قورقمشلرمیدر؟ آناطولینك واسع صحرالرینی، مستحکم شهرلرینی آغرلقلر و دوه‌لر کریسنه کیزلنه‌رکمی ضبط ایتدیلر؟ بوکبی خدعه‌لر مقصد جهادمز اولان فکر مقدسه یاقیشیرمی؟ اردونك نجات و سلامتی ابراز جسارت ایلمکه متوقف دکلیدر؟ بو حال، متفقینه‌قارشی رحمانیت الهیه‌دن شبهه ایتمك صایلماز می؟ رحمانیت سبحانیه‌یه اولان اعتقادمز، بزم الك برنجی قوتمز دکلیدر؟ مظفریتی، کندینی غالب

موت حوالیسنده (بانو) یرینه اکثر (با) قوللانیلیر. مثلا بانو حسن، بانو حسین، یرینه با حسن، باحسین دینلدیکی کبی. بونك ایچون (با یزید) ده (بانو یزید) دن مخففدر. حتی دها اوللری اسملرك باش طرفلرنده‌کی حرف تعریفلرده ابقا ایدیله‌رك (بانو الحارث) و (بانو العنبر) یرینه (بالحارث) و (بالعنبر) نامی قوللانلمش، بالآخره حرف تعریفده حذف اولنمشدی.» ووستنفه‌لد، عرب مؤرخلری و آثاری، ص ۲۵٦

عدایدن طرف قازانیر، یوقسه مغلوب اوله‌جغندن
قورقان دکل ! »

حضرت شهزاده‌نك بو مطالعات بلیغانه‌سی
وزیر اعظم علی پاشا طرفندن‌ده تصویب ایدلدی .
علی پاشاده بر کیجه اول قرآن عظیم‌الشاندن تفأل
ایتمش، اولا آیات مبارکهٔ فرقانیه‌دن: « یارسول‌اه!
کفار ومنافقلرله ایفای جهاد ایت! » مآل‌منیفنده‌کی
آیت کریمه ، دها صکره‌ده : « اکثریا چوق بر
قوت ، آز بر قوت طرفندن مغلوب ایدیلیر .»
مآل علویسنده‌کی آیات جلیله ظهور ایتمشیدی .
صوك آیت کریمه، مبدأ نصرت اسلامیه‌یه بر نشانهٔ
خوارق اتما وجوده کتیرن بدر غزای اکبرندن
صکره شرف نازل اولمش، قوصوه میدان محاربه‌
سی ایسه ید یمین سطوتلرنده سیف بران و دست
یسار مهابتلرنده نص قرآن اولدیغی حالده اعلای
دین‌مبینی سرنامهٔ افتخار عد ایدن عثمانلیلرك تأیید
بنیات سلطنت وتزیید سطوت و مهابت ایتملرینه
مدار اوله‌جق ایلك میدان محاربه‌سندن معدود
بولندیغندن مجاهدین عثمانیه‌یه بر بشارت فوز

ونصرت اولمق اوزره ظهور ایدن بو آیت جلیله ، عموم افرادڭ قلبنده احراز مظفریت ایچون عظیم براعتماد حصوله کتیرمشدی (١).

کذا روم ایلی بکلر بکی تیمور طاش پاشاده تجارب حربیه‌سنه بنای افکار ایده‌رك دشمن سواریسندن اورکن دوه‌لرك کری‌یه طوغری قاچیشه‌رق دشمن سواریسنك حرکاتنه حائل اولمقدن زیاده عثمانلی صفلرنده دها زیاده بر انتظام‌سزلق حصوله کتیره‌بیله‌جکلرینی سویلدی . بونك اوزرینه حضرت پادشاه ، ارکان حربیه ریاستنی ایفا ایدن أوره‌نوس بکه خطاباً : « سن بو دشمنك احوال وطبیعتنی هپمزدن زیاده بیلیر-سك. خصوصیله بوبابده تجاربك پك چوق اولدیغی کبی انلرله پك‌چوق دفعه‌لرده محاربه ایتدك. سنك بو بابده‌کی فکرك نه‌در ؟ » دییه سؤال ایتدی . أوره‌نوس بك ، تجارب و مطالعاتنی برر برر بیان ایتمکه باشلایه‌رق دشمنك اولا نه صورتله منتظماً

(١) صولاقزاده ، ص ٤٦ — صحائف الاخبار ، جلد ٢ ، ص ٣٠٢

تعرض ایلیه‌جکنی ، بعده نه درجه انتظامسزلقلر اظهار ایده‌جکنی ، خصوصیله مظفریتی احراز ایده‌جکنه اعتماد تام کوسترەرك تصادفه صوك درجه تسلیم وجود ایلیه‌جکنی سویلدی . بونك ایچون دشمنه درحال تعرض ایتمك دها مناسب اوله‌جغنی وحتی بوصورتله حرکت اولندیغی تقدیرده قطعی بر مظفریتده احراز ایتمك ممکن اولدیغنی بیان ایتدی . بوندن بشقه ، بدایتده دشمنك اصول تعرضنی نظر دقته آله‌رق ترتیبات تدافعیه‌یی اکا کوره اتخاذ ایتمك وقطعاتی، عین نقطه‌ده دائما فائق بر قوت بولندیروب دشمنی فائق قوتلرله تپه‌له‌مك قابل اوله‌جق وجه ایله طوپلی بولندیرمق لازم که‌جکنی سویلدی. حضرت پادشاه بوفکری غایت موافق بولدی . ایرتسی صباح بو صورتله حرکت ایدلمسنه قرار ویره‌رك قوماندانلره رخصت ویردی . بعده قرارکاهه چکیله‌رك اجرا اولنه‌جق حرکاتك روشنی ملاحظه ایله مشغول اولدی .

کیجه ، ساعت درت بش راده‌لرینه کلمشدی. اطراف ، عمیق برسکونت ایچنده ایدی . ظلام

شب ، انوار دلاویز قمرله آلاجه قراکلق حالنده تحول ایده‌رك بتون حوالی‌یی آغوش اسرار آمیزی ایچنه آلمش ، نور اقبال عثمانیان کبی سینهٔ دلارای سما اوزرنده فروزان اولان قمر ، انوار سمیننی قارشیکی تپه‌لر اوزرینه سرپه‌رك شانلی اردومزه بر سبیل مظفریت احضار ایتمکه باشلامشدی . او کیجه ، شعبانك اون بشنجی برات کیجه‌سی ایدی .

حضرت پادشاه ، بو حزن مهابت نمون لیله قارشی عظیم برخشوع دیندارانه‌یه مستغرق اولدی . قلب بسالت انتماسنده جوشان اولان حس مناجات سیمای صاف ولطیفلرینی برنشوهٔ نورانی ایله تابناك ایتدی . صوکره ، دو دست نیاز و ابتهالنی آسمانه طوغری رفع ایده‌رك کوزلرندن مدامع شکر ونیاز ریزان اولدیغی حالده شوصورتله مناجاته باشلادی :

آب روی حبیب اکرم ایچون ،
کربلاده روان اولان دم ایچون ،
شب فرقتده آغلایان کوز ایچون ،
ره عشقکده سورونن یوز ایچون ،

اهل دردك دل حزینی ایچون ،
جانه تأثیر ایدن انینی ایچون ،
ایله یارب لطفكی همراه ،
حفظكی ایله بیزه پشت و پناه ،
اهل اسلامه اول معین و نصیر !
دست اعدایی بزدن ایله قصیر !
باقمه یارب ! بزم کناهمزه ؛
نظر ایت ، جان و دلدن آهمزه .
ایتمه یارب مجاهدینی تلف ،
تیر اعدایه بیزی قیلمه هدف .
چشممز صاقله کرد معرکه‌دن ،
جند اسلامی بکله مهلکه‌دن ،
بونجه ییل سعی و اجتهادمزی ،
غزوات ایچره بخشی آدمزی ،
ایتمه یارب قهرك ایله تباه ،
یوزمی خلق ایچنده ایتمه سیاه .
راه دین ایچره بن فدا اوله‌یم !
سپر عسکر هدی اوله‌یم !
دین یولنده بنی شهید ایله !
آخرتده بنی سعید ایله !
ملك اسلامی پایمال ایتمه !
منزل فرقهٔ ضلال ایتمه !
کرمك چوقدر اهل اسلامه ،
دیلرم کیم ایریشه اتمامه . (۱)

(۱) سعدالدین ، تاج التواریخ ، جلد ۱ —
صولاقزاده ، ص ٤٦

حضرت پادشاه بو مناجات عابدانه‌ده بولندقدن صوکره بر خضوع فوق العاده ایله قرآن کریم تلاوت بیوردی. بعـده غلبهٔ نوم بتون وجودینی بیتاب براقدیغندن صباحه طوغری کمال سکونتله اویقویه طالدی.

وقتا که صباح اولدی، شهریار خداوندکار اویقودن اویانیر اویانمـاز اطرافه نصب نظر دقت ایتدی؛ شفقله برابر منبع رحمتدن نزول ایدن بارانك، توزلری کاملاً یاتیشـدیرمش واطرافی بر طراوت عنبرینه غرق ایتمش اولدیغنی کوردی(١). بو محذور، اوجه فوق العاده اندیشه‌سـنی موجب اولمش اولدیغندن جناب حقك مژدهٔ فوز و نصرت اولان شو احسان عظیمندن طولانی سجدهٔ شکرانه قپاندی. صوکره، قوصوه اووه‌سنده محاربه نظامی آلمش بولنان اردوی همایونك یاننه کلدی. اردو، ایجاب ایدن محـاربه نظامنی کیجه‌لین اخذ ایتمشدی.

حضرت پادشـاه اصول حرب عثمانی اوزره

(١) عین حال بدر غزای اکبرنده‌ده وقوعه کلمشدر. غزوات جلیلهٔ پیغمبری، ص ٩٦

مرکزده اخذ موقع ایتدی. معیتنده، یکیچریلر ایله سلاحدارلر و بلوکات اربعه بولنیور، وزیراعظم علی پاشا صاغ جناحنی، تیمورطاش پاشا صول جناحنی محافظه ایدییوردی. اردونك صاغ جناح قوماندانلغنه شهزاده ییلدیرم بایزید، صول جناح قوماندانلغنه شهزاده یعقوب چلبی تعیین اولنمش، اوره‌نوس بك ایله عزبلر آغاسی صاغ جناحه، صوباشی آینه بك ایله استحکام قوماندانی صاریجه پاشا صول جناحه استناد اولمق اوزره الحاق ایدلمشلردی. طوپجی قوماندانی حیدر آغاده طوپلری یکیچری صفلری آره‌سنه تعبیه ایتمش، آغرلقلر کریده براقلمشدی (۱). فقط بوطوپلرك، اوزمانکی حالنه کوره، استعمالندن بر نتیجهٔ قطعیه حصولی غایت مشکل اولدیغندن اردو ارکان حربیه ریاستنی ایفا ایدن اوره‌نوس بکك توصیه‌سی اوزرینه جبهه‌یه تفوق لازمه استحصال ایتمك اوزره ۲۰۰۰ تیرانداز وضع اولنمش، بیکی صاغ جناحده، بیکی‌ده صول جناحده استعمال ایدلمشدی (۲). طوپلر ایسه انجق دشمنی تخویف

(۱) هامه‌ر، جلد ۱، ص ۹۱ ـ اوقزا، ص ۲۴۳
(۲) صولاقزاده، ص ۴۷

ایچون قوللانلمشدی(١) . محاربه نظامی بوصورتله اخذ ایدلدکدن صوکره، ایجابنده التجا ویا مدافعه موضعی مقامنده استعمال ایدلمك اوزره تپه‌لر اوزرینه برده اردوکاه تأسیس ایدلمش ، اطرافی خندقلرله احاطه اولنمشدی .

بو اثناده متفقین اردوسی‌ده صحرانك او بر طرفنده محاربه نظامی آلمشدی. قرال لازار، صرب وهرسك عساکریله مرکزده اخذ موقع ایتمش؛ صاغ جناح، صربلرك متباقی قالان افرادیله آرناوودلردن مرکب اولدیغی حالده ووق برانقوویچك (٢) قوماندەسنه ؛ صول جناح‌ده صرف بوسنه لیلردن مرکب اولدیغی حالده طووارقونك (٣) معیتنه ویرلمشدی . متفقین اردوسنك قوتی ١٠٠,٠٠٠، عثمانلی اردوسنك قوتی ایسه ٤٠,٠٠٠ رادەسنده ایدی (٤) .

(١) لاواله ، تاریخ دولت عثمانیه ، ص ٢١٣

(٢) ویلیق اوغلی .

(٣) لوند اوغلی .

(٤) مؤلفین اجنبیه بو محاربەده عثمانلیلرك قوتنی

محاربه‌نك زمان اجراسی تقرب ایدییوردی . ایکی اردو قوصوه اووه‌سنه سراپا استیلا ایتمش، طالع مظفریتك عرض‌دیدار بشاشت ایتمسنه انتظار ایدییوردی. اووه، بیضی برشکلده ایدی. شمالدن جنوبه طوغری طولی ۹ : ۱۰، عرضی ۳ فرسخ اولوب ارتفاعی ۱۴۰۰ قدم و اطرافی آلچاق تپه‌جکلرله محاط ایدی . بوتپه‌لرك میلی همان حس اولنه‌بیله‌جك درجه‌ده ایدی . اووه‌نك اورته‌سنده (زه‌نیچه) نهری جریان ایدییور ، اطرافنده‌کی زمردین صحرالری اسقا ایلیوردی . اووه‌نك اطرافنده کوچوك کوچوك قصبه‌لر وار ایدی . عثمانلیلر (زه‌نیچه) نهرینك صول جناحنده، متفقین اردوسی ایسه صاغ جناحده اخذ موقع ایتمشلردی (۱) .

ایکی اردو محاربه اجراسنه حاضرلانیر حاضرلانماز یکدیکرینه بر اوق منزلی قدر تقرب

فضله کوسترمکده ایسه‌لرده محاربه‌نك صورت وقوعنی نقل ایتدکاری صره‌ده بوفکرلرینی کندی کندیلرینه جرح ایتمکده‌درلر .

(۱) اوقزا، ص ۲٤٤ ـ هامه‌ر، جلد ۱، ص ۹۰

ایتدیلر . حضرت پادشاه درحال محاربه امرینی ویردی . اوکون حزیرانك اون بشی ایدی (٧٩١ ﻫ ، ١٣٨٩ م) (١) .

ایلك اول جبهه ایلریسنده بولنان آوجیلر یاغمور کبی مرمیلر یاغدیره‌رق دشمنی شدتلی بر صورتده صارصمغه باشلادیلر(٢) . فقط بو انداخت جزئی برمدت دوام ایتدی . صربلیلر ، عددجه حائز اولدقلری فائقیته فوق‌العاده اعتماد ایتدکلرندن هیچ وقت ضایع ایتمدن عثمانلیلرك یعقوب چلبی قوماندەسنده بولنان صول جناحنه اودرجه برشدتله تعرض ایتدیلرکه ، صول جناح بومصادمه‌یه بردرلو مقاومت ایده‌میه‌رك کریده احتیاطلر اوزرینه طوپلانمغه مجبور اولدی . حضرت پادشاه ، صول جناحك رجعتندن طولایی قطعات سائره‌نك متأثر اوله‌جغندن قورقدیغندن درحال ییلدیرم بایزیده قوتنك برقسمی ایله برادری یعقوب چلبی‌یه معاونت

---

(١) تاج‌التواریخده محاربه‌نك ٤ رمضانده ، نتایج الوقوعانده ایسه شعبانده وقوعه کلدیکی بیان اولنمقده‌در .

(٢) صولاقزاده ، ص ٤٨

ایلمسنی امر ایتدی. چونکه ییلدیرم بایزیدك صول جناحه معاونت ایتمسی ایچون محاربه میدانتی یاروب کچمسی و بوصورتله یعقوب چلبی‌یه تعرض ایدن دشمن قولنی یاندن اورمسی لازمدی. بوندن بشقه، یعقوب چلبی اراضی‌یی خطوه خطوه مدافعه ایده‌رك کری چکلمکده و دشمنی بوصورتله اشغال ایلمکده اولدیغندن بوحرکتدن نتیجهٔ قطعیه حصولی‌ده مأمول ایدی.

لازار ایسه، بو اثناده محاربه‌نك صورت جریانتی تعقیب ایدییوردی. ییلدیرم بایزیدك یعقوب چلبی‌یه معاونت ایچون هانکی استقامتی تعقیبه باشلادیغنی کورییور، بومانوره‌نك نه مقصده مبنی اجرا ایدلدیکنی آکلایوردی. لازار، ییلدیرم بایزیدك بومانوره‌سنی عقیم براقمق ایچون درحال صول جناحدن ٢٠,٠٠٠ قدر بوشناق انتخاب ایتدی؛ قرال طووارقونك یکنی ولادقو ووقوویجك معیتنه الحاق ایده‌رك ییلدیرم بایزید معیتنده درت نعل ایلریله‌ین سپاهیلره قارشی کوندردی. وقوعه کلان مصادمه پك شدتلی اولدی؛ اودرجه‌ده که بوسنه‌لیلر ییلدیرم بایزیدك صولتِ

قهرمانانه‌سنه بر درلو مقاومت ایده‌مدیلر (٣) . ییلدیرم بایزید « بارقهٔ شمشیر جلادتیله دشمن آلایلرینك ابر کثیف تحشدینی پاره‌لادقدن صوکره » برادری یعقوب چلبی‌یی کری چکلمکه مجبور ایدن دشمنك صول جناحنی‌ده زده‌لدی . بو مصادمه نتیجه‌سنده هر ایکی طرفده عظیم بر قارغشه‌لق حصوله کلدی . یعقوب چلبی معیتنده‌کی قطعات ، قارغشه لقدن بالاستفاده آینه بك وصاریجه پاشا معیتنده‌کی قوتلرله تقویه ایدیله‌رك مدهش بر تعرض رجعی اجرا ایلدیلر . صربایلر ، جبهه‌دن وصول جناحدن بودرجه قطعی بر تعرضه دوچار اولدقلرینی کورونجه کری چکلمکه باشلادیلر . عثمانلیلر بوندن بر قات دها جسارتله کله‌رك دشمنی شدتلی بر صورتده تعقیب

---

(٣) « همان صاغ قولده شهزاده ییلدیرم خان صول قولك مغلوب اولدیغین کوریجك برق خاطف کبی اول کروه شوم اوزرینه هجوم ایدیجك سائر امرای دولت شهزادهٔ عالی همتدن اول شجاعتی مشاهده ایلدکلرندن معاونت ایچون عنان همتی اول طرفه چویردیلر . » صولاقزاده ، ص ٤٨

ایلدیلر(۱) . حضرت پادشاه مرکزده اخذ موقع ایتمش اولدیغی حالده محاربه‌نك بتون صفحاتنی تعقیب ایدییوردی .

محاربه تمام بش ساعت دوام ایتدی . متفقین، عثمانلی سواریلرینك تعقیب حرکاتندن قورتیله‌میه‌رق منهزماً فرار ایتمکه باشلادی . صرب قرالی لازار اسیر ایدلمشدی (۲) .

حضرت پادشاه، قوماندانلقده نادر الامثال برمثال بسالت ابراز بیوره‌رق بوشانلی محاربه‌یی مظفریتله نتیجه پذیر ایتدکدن صوکره یاره‌لیلری تفتیش ایچون محاربه میداننی طولاشمق ایستدی . معیتی ارکانیله محاربه میدانی طولاشدیغی اثناده برصربلی، حضرت پادشاهدن براسترحامی بولندیغنی سویلدی . خصائل برگزیدهٔ انسانیه ایله تمیز ایدن شهریارذیشان، صربلینك رجاسنه موافقت ایتدی .

(۱) بواثناده أوره‌نوس بك، شیرمرد بك، مستجاب بك ودها سائر غزات؛ دشمنه اوقلرآته‌رق فوق العاده شجاعت ابراز ایتمشلردر .

(۲) صحائف الاخبار، جلد ۳، ص ۳۰۳ : ۳۰۴؛ هامر، جلد ۱ ، ص ۹۱

فقط میلوش قابیلوویچ نامنده اولان بوخائن، حضرت خداوندکاره تقرب ایدر ایتمز یاندن بر خنجر چیقاره رق حضرت پادشاهی یاره لادی (١) . حضرت خداوندکار بو یاره نك تأثیریله ارتحال دارنعیم ایده رك مظفر اردوسنی ماتملر ایچنده براقدی .

قوصوه میدان محاربه سی، عثمانلیلرك نام عالئ جنکاورانه سنی اقطار عالمه ایصال وشوکت وسلطنت عثمانیه یی روم ایلنده الی الابد پایدار ایدن مظفریات فوق العاده دندر. عثمانلیلر، صیت وشهرت قهرمانانه

(١) حضرت پادشاهك نعش مبارکی بروسه ده بنا ایتدیردیکی جامع شریفه نقل ایدلمش وبوفجیعهٔ جانسوزك خاطره سی اولمق اوزره قوصوه اووه سنده اوچ طاش دیکلمش ایدیکه، بونلرك ایکیسی خائن میلوشك قاچارکن بر صچرایشده قطع ایتدیکی مسافه یه، ودیکری ده یقالانوب قتل اولندیغی نقطه یه اشارتدر. کذا حضرت پادشاهك عازم دارنعیم اولدیغی نقطه یه آیریجه بر تربه انشا اولنمش وبو تربه، شهریار ذیشان غازی سلطان عبد الحمید خان ثانی افندمز حضرتلری طرفندن صورت مکمله ده تعمیر ایدیله رك مخدرات زوار ایچون تربهٔ شریفه آرقه سنده یکی بر حرم دائره سی علاوه اولنمشدر .

لرینه نظر استرقاب ایله باقه‌رق تعالیٔ شان عثمانیانه سد حائل اولمق ایستین حکومتلرك اتفاقنه قارشی رحمانیت الهیه‌یه التجا وجنکاور پادشاهلرینك اثر جلیل خسروانه‌سنه اقتفا ایده‌رك بومیدان محاربه‌سیله اویله شانلی برمظفریت احرازایامشلردرکه، بلغارستان وصربستان کبی ایکی حکومتی کاملاً قبضهٔ تسخیره کچیره‌رك (۱) فتوحات عثمانیه‌یه برمقدمهٔ موفقیت وجوده کتیرمشلر وحدود عثمانی‌یی مجارستان وادیلرینه قدر توسیعه موفق اولمشلردر.

قوصوه میدان محاربه‌سی، سیاسةً مهم وقطعی برنتیجه حصوله کتیرمش اولدیغی کبی سوق الجیش وتعبیه نقطهٔ نظرندن‌ده شایان استفاده نتیجه‌لر حاصل ایله‌مش، جنتمکان اورخان غازی حضرتلری زماننده تنسیق و شهریار عالیتبار خداوندکار غازی طرفندن برقات دها اصلاح ایدیلن اردوی همایونك ثمرهٔ انتظام ومکملیتی بومحاربه‌ده بتون منافعیله اقتطاف

---

(۱) قوپلویزه‌ر، مجارلرله عثمانلیلر بیننده محاربات، ص ۸ — لاموش، بالقان شبه جزیره‌سی، ص ۸۹

اولنمشــدر (۱) . بو محاربهٔ مشهوره ایله نتیجه‌لنن سفرك اعلان حربدن صوكره‌كی ادواری و دها طوغریسی عثمانلیلرك سوق الجیش حركاتی نظر تدقیقدن كچیریله‌جك اولورســه ، عثمانلی اصول حربی اولانجه تفرعاتیله تظاهر ایدر .

حضرت خداوندكار ، سفر مذكور اثناسنده حركات سوق الجیشیه‌یی غایت معقول اساسلر اوزرینه اجرا ایلمشدر . اول امرده دشمنه حركات سوق الجیشیه‌ده تقدم اولنمش اولدیغی كبی آز قوتله چوق

---

(۱) قوصوه میدان محاربه‌سی اثناسنده طرفینك نه درجه ضایعاته دوچار اولدیغنه دائر قطعی بر معلوماته تصادف ایدیله‌مه‌مشدر . مؤرخ شهیر خواجه سعدالدین افندی ، عثمانلیلرك دوچار اولدقلری ضایعاتدن بحث ایلدیكی صره‌ده شو صورتله بیان مطالعه ایدییور : « كرچه چوق دلاور غازی اول معركهٔ سربازیده شربت شهادتی نوش وحیات فانی لذائذین فراموش ایلدی؛ اما دشمن خاكسار بركشته روزكاردن دوشن كشته‌لردن اول بیداده پشته‌لر پیدا اولدی . واول صحرای واسع سیل خون ایله طولدی . مردان برستیز ، شودكلو خون ریز ایتدیلركه ، تیغ الماسكونلری یاقوت رمانی وسنان جانستانلری عقیق یمانی اولدی » تاج التواریخ ، جلد ۱

برقوته قارشی بدایتده سوق‌الجیش نقطهٔ نظرندن احرازغلبه ایلدکدن صوکره محاربه میداننده‌ده غایت معقول برصورتده حرکت اولنمشدر. حضرت خداوندکارك بوحرکتی، ناپولئون بوناپارطك ایتالیا سفرلرنده ودها سائر اسفار مشهوره‌سنده تطبیق ایلدیکی قاعدهٔ اساسیه‌یه تماميله توافق ایدر. ناپولئون، اسفار مذکوره‌ده کمال موفقیتله تطبیق ایلدیکی اصول حربدن بحث ایلدیکی صره‌ده دییورکه: « بن نه زمان آز بر قوتله دشمنك چوق برقوتی قارشیسنده بولنسه‌م، اولا دشمنك قوتنی منتظماً تقسیم ایدر وکندی‌قوتلرمی هپ بر یره طوپلایه‌رق دشمنك قوای متفرقه‌سنی منفرداً تپه‌له‌مکه غیرت ایده‌رم. ایشته بوصورتله، دائما آز برقوتله چوق بر قوته غلبه ایدرم! » عثمانلیلرك حرکات سوق‌الجیشیه‌سی‌ده اثبات ایدییورکه، ناپولئونك بومطالعه‌سی قوصوه محاربه‌سنده عینیله اجرا ایدلمشدر. حضرت پادشاه، متفقلرك برلشملرینه میدان ویرمدن، اولا فائق برقوتله بلغارستانی مغلوب ایتمش، اردونك صاغ جناحنی امین برحاله کتیردکدن صوکره هدف

الحركات اصلى‌يه طوغرى حركت ايلمشدر .

عثمانليلرك اجراى سفر ايلدكلرى دورلرده وحتى قوصوه محاربه‌سندن اوچيوز سنه صوكره بيوك فره‌دريق دورينه كلنجيه‌قدر موضع‌حربلرى فوق‌العاده براهميت كسب ايتمش ومواقع‌جغرافيه‌نك ضبطى اردولرك هدف يكانهٔ حركاتنى تشكيل‌ايلمش اولديغى‌حالده عثمانليلر درت يوزسنه اول، ناپولئون بوناپارطك ١٨٠٦ سفرنده پروسياليلره‌قارشى احراز غالبيت ايتمسنه‌مدار اولان اصولده حركت ايتمشلر و«هدف‌الحركات اصلى، دشمن اردوسيدر .» (١) حقيقتنى دها اوزمانلر ادراك ايده‌رك‌اجرا ايلدكلرى اسفارمشهوره‌ده دشمن‌اردوسنى آرامشلر، بولمشلر، قطعى برصورتده مغلوب ايتمكه موفق اولمشلردر.

قوصوه ميدان محاربه‌سنك پارلاق برمظفريتله

---

(١) «اك زياده نظردقته آلنه‌جق شى، دشمنك اردوى اصليسيدر. بوقاعده، زمانمزحربلرنده اك مهم قواعد سوق الجيشيه‌دن معدود در. واقعا مصادمهٔ قطعيه‌دن اول اهميت جزئيه‌يى حائز بعض‌حركات وقوعه كلير ايسه‌ده، بونلرك اودرجه اهميتى‌يوقدر.» فون در غولتس، ادارهٔ حرب، ص ١١

نتیجه‌لنمسی، عثمانلی اردوسنك هنوز تشکیل ایدلمش منتظم بر اردو اولمسندن ایلری کلمش اولدیغی کبی باش قوماندانلق وظیفه‌سنی ایفا ایدن حضرت خداوندکارك اوصاف فطریهٔ جنکاورانه‌سنك‌ده احرازمظفریته فوق‌العاده برتأثیری اولمشدر(۱). ناپولئون، باش‌قوماندانلق اوصافندن بحث ایتدیکی صره‌ده دیرکه: «بر باش قوماندانك الك برنجی اوصافی، هرشیدن طوغری برصورتده متحسس اوله‌جق وجه ایله براعتداله مالك اولمقدر. باش قوماندان اولان ذات، ایی ویا فنا خبرلره بردنبره قاپیلمامليدر. برمحاربه اثناسنده بربرینی متعاقب ویا عین زمانده دوچار اولاجغی تأثیرات، حافظه‌سنده صره‌لانه‌رق لایق اولدیغی مرتبه‌یی اشغال ایتملیدر.» حضرت خداوندکارك محاربه‌دن اولکی حرکاتی

(۱) «قوماندانلقده‌کی اوصافی فوق‌العاده اولمقله برابر شانلی برپادشاهه یاقیشه‌جق فضائل برکزیده ایله‌ده تمیز ایلمشدی. اعلای دین اسلام اغورنده‌کی غیرت واقدامی، علوم و فنونه رغبتی، عدالت و شفقتی بتون جهانك مظهر تقدیراتی اولمشدی.» دولاقرووا، تاریخ عثمانی، جلد ۱، ص ۱۲۵ - اوقزا، جلد ۱، ص ۲٤۹

تدقیق ایدیله‌جك اولورسه، بو اوصافه مطابق و حتی
آنلردن دها عالی بعض اوصافك ابراز ایدلمش اولدیغی
مشاهده اولنور. حضرت پادشاه، جاسوسلرله
آلنه‌جق حوادثلرك حقیقتدن عاری اوله‌جغنی
بیلدكلرندن مآثر جلادتده فرید اولان شهزاده‌لری
ییلدیرم بایزید ایله دشمنی كشفه كیتمشلر وخصمك
عددجه فائقیتنه قناعت كامله حاصل ایتدكلری حالده
معیتی افرادینك قوای معنویه‌سنی محافظه ایچون
خارق العاده عد اولنه‌جق بر اعتدال دم ابراز
بیورمشلردر. خصوصیله محاربه‌دن اول عقد اولنان
مجلس حربده‌كی طور حكیمانه‌لری جداً نظر دقته آلنمغه
شایاندر. علی پاشا، قرآن عظیم الشاندن تفأل ایدوبده:
« اكثریا آز بر قوت چوق برقوته غلبه ایدر. »
مآل علویسنده‌كی آیت جلیله ظهور ایتدیكی و عثمانلیلر
ایسه عقائد راسخهٔ دینیه‌یی رهبر مظفریات اتخاذ
ایلدكلرندن بو نص جلیل الٰهی‌یه كردندادهٔ تسلیمیت
اوله‌رق احراز مظفریت ایده‌جكلرینه قطعی بر اعتماد
اظهار ایتمك ایجاب ایلدیكی حالده، حضرت پادشاه
مظفریتك انجق نظام وانتظام وغیرت واقدام ایله

صورۀ ميدان محاربه سی
۷۹۱ هـ ۱۳۸۹ م

ساحه زیب حصول اوله‌جغنی مبین ایات کریمهٔ فرقانیه واحادیث شریفهٔ نبویه‌یی‌ده تأمل بیوروه‌رق تدبیر واحتیاطده اصلا قصور ایتمامشلر، نام جلادت اتسام خسروانه‌لرینی مادام الادوار کمال شان و سطوتله پایدار ایده‌جك شانلی بر مظفریت احرازینه موفق اولمشلردر .

نیكبولی میدان محاربه‌سی

(٧٩٨ ه ، ١٣٩٦ م)

ییلدیرم بایزید – تأیید مظفریات – مجارلرك اندیشه‌سی – آوروپا بیلردن استمدادی – استانبول اوكنده ییلدیرم بایزید – مجارلرك اتفاق – متفقلرینك حركات حربیه‌سی – نیكبولی‌یه متوجهاً حركتی – طوغان بك – ییلدیرم بایزیدك نیكبولی‌یه مواصلتی – طرفینك ترتیبات تعبیه‌سی – محاربه‌نك صورت جریانی – متفقلرین اوردوسنك مغلوبیتی – محاربه‌نك نتایجی .

قوصوه میدان محاربه‌سنده ابراز ایلدیكی حماست دلیرانه ایله مآثر جلادتده فرید اولدیغنی اثبات و ییلدیرم عنوانی احراز ایدن شهزاده بایزید ، پدر عالیتباری خداوندكار غازینك ارتحال دار نعیم ایتملری اوزرینه تخت عالیبخت عثمانی‌یه جلوس ایدر ایتمز بر سرعت برقیه ایله روم ایلی و آناطولینك قلاع وبقاعنی ید فتحاسنه كچیرمكه

باشلامش، همجواری بولنان حکومتلره قارشی انتونج مظفریات اطلاقنه شایان خوارق موفقیت ابراز ایلمشدی. بر طرفدن کوکبهٔ اجلالی صربستان اوزرینه سوق و صرب قرالنی استدعای صلحه مجبور ایده‌رك زیر حمایت خسروانه‌سنه آلمش اولدیغی کبی دیکر طرفدن اناطولی طوائف ملوکنی برر برر ادارهٔ عادلهٔ عثمانیه‌یه ادخال ایلمش واستانبول سورلری اوکنده کمال مهابتله عرض اندام ایده‌رك استانبول قیصرینی عزل و تکرار عفو ایله مقامنه اقعاد ایلمك کبی قدرت و مهابت عثمانی‌یه دال اوله‌جق افعال مقتدرانه اظهار ایتمشدی.

حضرت پادشاهك آز بر زمان ایچنده احراز ایلدیکی بو موفقیات، مجارلری عظیم بر خوف واندیشه‌یه دوچار ایلمشدی. مجارلر، صرب صیندیغی مغلوبیتی اوزرینه عثمانلیلردن اخذ ثار ایلمکی اوته‌دن بری اخص آمال ایدینمش وفقط بو آرزولرینی قوه‌دن فعله کتیره‌جك قوت و قدرتدن محروم بولنمش اولدقلرندن عثمانلیلرله حرب ایتمك ایچون دائما

فرصت كوزتمكده و عثمانليلر عليهنه حكومات سائره‌يى تشويق ايلمكه تماديا چالشمقده ايديلر . خصوصيله بلغارستانك يد ادارۀ عثمانيانه انتقالى مجار قرالى سيژيسموندى عظيم بر انديشه‌يه دوچار ايتمشدى . عثمانليلرك آوازۀ شهرت غالبانه‌سى قولاقلرنده طنين انداز اولدقجه چوق درجه متأثر اولور ، آز بر زمان صكره مملكتنى پاى استيلاى مظفرانه‌لرى آلتنده چيكنيه‌جك اولان بو قوم شجيعه قارشى دائما بر تدبير ، بر چاره تحريسيله مشغول بولنوردى . حتى عثمانليلره قارشى احتياطسزجه حركت ايده‌رك نتيجه‌سنده مغلوبيت قطعيه‌يه دوچار اولامق واك زياده‌ده حضرت بايزيدك فكر و مقصدينى كشف ايتمك ايچون ، بلغارستانك تخليه‌سنى استرحام وسيله‌سيله حضور بايزيده بر مرخص كوندرمش ، بو مرخص بروسه سراينك بلغارستان سفرلرى غنائميله مملو اوطه‌لرندن برينه قبول ايدلمشدى . مرخص ، يلديرم بايزيدك حضورينه چيقه‌رق بالقان ممالكنك نصل بر حق صريح ايله ضبط ايدلمش بولنديغنى سؤال ايلديكى زمان ، يلديرم بايزيد

اصلا اعتدالنی بوزمادن بر مهابت مردانه ایله ألینی دیوارده اصیلی طوران سلاحلره اوزاتمش ، و : « گیت ، حکمداریکه سویله . بلقان ممالکنی ایشته بونلرله ضبط ایتدم ! » خطابنده بولنمشدی . مرخصك مجارستانه عودتنده نقل ایلدیکی بوطور قهرمانانه ، سیژیسموندك تلاشنی بر قات دها آرتدیرمشدی . ینه او سنه ، حضرت بایزید بر سرعت برقیه ایله بلغارستانی یاروب کچه‌رك اولاح اراضیسنه استیلا و اولاح پرنسی میرچه‌یی دولت عثمانیه‌یه سنوی ویرکو اعطاسنه مجبور ایلمش بولندیغندن بو مظفریت مهمه شیریسموندك آمال مستقبله‌سنی زیر وزبر ایتمش ، انی حکومات سائره ایله اتفاق تحریسنه مجبور ایلمشدی (۱) .

سیژیسموند ، بو فکر انتقامجویانه ایله مشغول اولدیغی حالده ۸۹۶ سنه‌سنده مولداودن قالقوب

(۱) « عثمانلیلر متمادیاً ایلری طوغری حرکت ایده‌رك طونه نهرینك صاغ ساحلنده‌کی مواقع مستحکمه‌یی ضبط ایتمشلر وسیژیسموندی خارجدن معاونت وپاره تحریسنه مجبور ایلمشلردی » . قرال قارول، نیکبولی ، ص ۷

(نز بن بورغ) ه کلدی؛ بورادهمیرچه ایله مذاکرانده بولندی (۱) .

میرچه‌نك اداره‌سنده بولنان اراضی عثمانلیلر طرفندن ضبط اولنمش و میرچه‌دخی دولت علیهٔ عثمانیه‌یه سنوی ویرکو اعطاسنه مجبور ایدلمش اولدیغندن (۲) سیژیسموند طرفندن وقوع بولان تکلیفه درحال موافقت ایتدی . حتی سیژیسموند ، میرچه‌یی کندینه دها متین بر رابطه ایله مربوط بولندیرمق ایچون انی فوغاراش قرتی وسه‌وه‌رین بکی نصب ایتدی . ایکیسی بیننده عقد اولنان اتفاقده ، عثمانلیلرله بر حرب وقوعنده میرچه‌نك مجارستانه معاونت ایتمسنه، مجار اردوسنك مملکتندن مرورینه مساعده ایلمسنه ، ایجابنده مجار اردوسنی اعاشه و مجارلرك خط رجعتی ایله کریده قالان اقسامنی محافظه ایلمسنه قرار ویرلدی (۳) .

---

(۱) هامه‌ر ، تاریخ دولت عثمانیه ، جلد ۱ ، ص ۱۰۳ ــ ژول‌وان‌غاوه‌ر ، ترکیه ، ص ۴۳

(۲) میرچه ، ایکی سنه‌دن بری دولت علیه‌یه خراجکذار ایدی .

(۳) قوپالوزه‌ر ، مجارلرله عثمانلیلر بیننده محاربات، ص ۱۰ ــ قرال قارول، نیکبولی، ص ۸

سیژیسموند بو اتفاقی عقد ایتدکدن صکره اوسنه‌نك مایسنده جسیم براردو ایله (تورچبورغ) چیدندن کچدی؛ وغربه طوغری حرکت ایده‌رك (اولطی) نهری بوینجه حرکت ایلدی. بوراده میرچه اردوسی ایله برلشه‌رك طونه‌یه طوغری ایلریلدی. بواردوده غران پرتیری، فون ایلزووا، لوره‌نچ وسائره کبی مجار اصیلزادکاننك کافه‌سی موجود ایدی. سیژیسموند ایله میرچه معیتنده بولنان بو جسیم اردو، حدود عثمانی‌یه طوغری ایلریلر ایلریلمز حدود محافظه‌سنه مأمور اولان عثمانلی قوای جزئیه‌سی (نیکبولی) شهرینه چکلمکه مجبور اولدی. متفقین اردوسی عثمانلیلرك بو حرکتندن برقات دها جرأتلنه‌رك ایلری حرکاتنه کمال فعالیتله دوام ایتمکه باشلادی. فقط بو اثناده سیژیسموند، قرالیچه مارینك وفاتی خبرینی آلنجه مجارستانده بولنمغه مجبوریت کوردی. بونك اوزرینه دها زیاده ایلریلمکدن فراغت ایده‌رك اردوسیله برابر کری دونمکه مجبور اولدی. سیژیسموند، معیتنده‌کی اردو ایله (کیم پولونغ) و (تورچبورغ)

بیننده کی اورمانلردن کچدیکی اثنـاده اولاحـلرك تعرضنه دوچار اولدی . میرچه ، سفرك بر دنبره دوچار انقطاع اولمسندن متأثر اولمش و عثمانلیلره قارشی هر درلو معاونتدن محروم بر حالده قالدیغنی مشاهده ایدنجه، عثمانلیلر حقنده کی صداقتنی اثبات ایچون بوصورتله حرکت اتمکه تشبث ایامشدی (١).

سیژیسموندك شو حرکت مذبوحانه‌ یی اجرا ایلدیکی اثناده ایسه ییلدیرم بایزید ، جد عالیهمتی جنتمکان عثمان خان غازینك وصیت قهرمانانه‌سنی یرینه کتیرمکه چالیشـه‌رق کمال سطوت و مهابتله اسـتانبولی محاصره ایتمش ، شهری فوق‌العـاده تضییق ایامشدی. اوزمانلر روما شرق ایمپراطوری بولنان امانوئیل ، ییلدیرم بایزیدك صولت قهارانه‌سی قارشیسنده زبون اولدیغنی کورنجه خرسـتیانلغك تهلکه‌ده بولندیغی فکر معهودینی ایلری سوره‌رك آوروپا حکومتلرینك همان کافه‌سنه مراجعت ایتمش ، بیزانس خلقنك سوء اخلاق و فضیلتسزلك یوزندن دوچار اولدیغی ضعف قهرمانی یی بو صورتله تلافی

---

(١) قرال قارول ، نیکبولی ، ص ٩

ایتمکه تشبث ایلمشدی . فقط قوای معاونه کوندره‌جك مملکتلرله استانبول بیننده‌کی مسافه غایت عظیم وبونکله برابر قوای معاونه اردوسنك عثمانلیلر طرفندن خط رجعتی‌ده قطع اولنمق محتمل اولدیغندن امانوئلك بو استرحامنه پك قولای موافقت ایدیله‌مه‌مشدی.

سیژیسموند مملکتنه عودت ایدوب امور حکومتی تسویه ایتدکدن صکره یکیدن حرکات خصمانه اجراسنه قرار ویردی . فقط عثمانلیلرله یالکز باشنه حرب ایتمکی کوزینه یدیره‌مدیکندن استانبولك عثمانلیلر طرفندن محاصره ایدلمسنی وخرستیانلغك تهلکه‌ده بولندیغنی وسیله اتخاذ ایده‌رك آلمانیا ، فرانسه ، بورغونیا و ایتالیایه بر چوق مرخصلر کوندردی . سیژیسموندك تشویقات واسترحاماتی دول خرستیانیه اوزرینه ایی برتأثیر اجرا ایتدی. خصوصیله خرستیانلغك تهلکه‌ده بولنمسی، قرون وسطی افکار سخیفه‌سیله پرورده اولان شوالیه‌لرك عروق غیرت تعصبکارانه لرینی تحریك ایلدیکندن هپسی‌ده خرستیانلغك

مدافعه‌سی ایچون سلاحه صاریلمه‌یه حاضر بولندقلرینی بیان ایلدیلر . سیژیسموند طرفندن کوندریلن مرخصلر ، سوڭجلی خبرلرله مجارستانه عودت ایتدیلر ؛ فقط نه مجار اردوسی ، نه ده مجارلره معاونت ایچون ممالک سائره‌دن کله‌جک قطعات ، تدارکاتنی هنوز اکمال ایتمه‌مش بولندقلرندن حرکات حربیه‌نڭ ١٣٩٦ سنه‌سنده اجراسنه قرار ویردیلر .

سیژیسموند مجارستانده نفوذ وموقعنی تقویه‌یه چالیشدیغی اثناده ، استانبولی محاصرهٔ عثمانیاندن قورتارمق و اوروپاده خرستیانلغی محافظه ایلمک ایچون حرکت ایده‌جک معاونه اردوسنڭ حاضرلقلری ده خیلی ترقی ایلمکه باشلادی . سیژیسموند طرفندن فرانسه‌یه کوندریلن استرحامنامه‌ده فرانسز شوالیه‌لرینڭ جسارت وبسالتی حقنده عثمانلیلرڭ بیانات محقرانه‌ده بولندیغی درمیان ایدلمش اولدیغندن بو تزویرات مشوقانه فرانسزلری پك زیاده متأثر ایتمشیدی . حتی قرال بشنجی شارل زماننده اولمق اوزره عقد اولنان برمجلسده سیژیسمونده قوتلی بر معاونه اردوسی کوندرلمکه

قرار ویرلمش ، قورقوسز ژان ترتیبات وتجهیزات عسکریه‌یه کمال کرمی ایله مباشرت ایلمشدی . فقط فرانسه‌یی بسبتون قوای عسکریه‌دن خالی براقمامق ایچون فرانسه شوالیه‌لرینک اك کزیده‌لرندن بیك کشی انتخاب اولنمش و بونلره بر مقدارده اجرتلی عسکر الحاق ایدیله‌رك ۱۰,۰۰۰ کشیلك براردو تشکیل ایدلمشدی . کذا اردونك اعاشه‌سنی تأمین ایچون خیلی پاره‌یه‌ده احتیاج مس ایتدیکندن فلاندر ، بورغونیا ، آرتوواز ، نه‌وه‌ر ، وره‌ته‌ل قونتلقلرندن برچوق اعانه جمع ایدیله‌رك ۲,۶۰۰,۰۰۰ قرونه یقین بر مبلغ تدارك اولنمشدی (۱) .

تدارکات حربیه بو صورتله اکمال ایدلدکدن صکره فلیپ دوبار، قونت ژاقوب، دوقدوبوربون ودها سائر ذواتدن مرکب بر مجلس عقد ایدیله‌رك قوای معاونه اردوسی باش قوماندانلغی قونت دونه‌وه‌زه احاله ایدلدی . فوق العاده فدا کارلق اختیار ایدیله‌رك جمع و ترتیب اولنان بو اردونك مهم برمقصده مبنی سوق ایدلدیکی آشکار اولدیغندن

(۱) ژول‌دان‌فاوه‌ر ، ترکیه ، ص ٤٣

اردوده انضباطی محافظه ایچون افراده تالقینات لازمه‌ده بولنلدیغی کبی جزئی بر قباحتی ارتکاب ایده‌نك غایت شدید مجازاته دوچار اوله‌جغی‌ده اخطار ایدلدی . افرادك نظام وانتظام داخلنده حرکت ایتملرینی تأمین ایچون کندیلرینه پشین اوله‌رق ایکی معاش ویرلدی . کذا بو اثناده ایتالیا حکومتنه‌ده مراجعت اولندی. (جنوه)‌ده منتظم ومکمل بر دونما احضار وونديكليلرله‌ده اتفاق ایدیله‌رك جسیم بر اردو ایله حرکت ایتمکه قرار ویرلدی . اجرا اولنان مذاکرات نتیجه‌سنده عموم دونما قوماندانانی ونديكلی طوماچه نیغونك عهده‌سنه احاله ایدلدی. طوما ، قرق‌درت غاله‌ردن عبارت اولان بو دونما ایله بوغاز ایچندن مرور ایده‌رك طونه نهری منصبنه كله‌جك، بوراده اردوی برینك حرکاتنی حمایه ایلیه‌جکدی (١) .

فرانسه‌ده تشکیل اولنان معاونه اردوسی ایتالیا جهتنی تأمین وتدارکاتنی قطعی بر صورتده اکمال ایلدکدن صکره (دیژون) ده اجتماع ایتدی.

---

(١) قرال قارول ، نیکبولی ، ص ١٠

اردو باش قوماندانلغنی درعهده ایدن قونت دونه‌وه‌رده نیسانك اون اوچنجی کونی (دیژون) ه کلدی. فرانسه و بورغونیا عساکرندن ترکب ایدن اردویی نظر تفتیشدن امرار ایلدکدن صکره حرکت امرینی ویردی . نیسانك نهایتنه طوغری قوس ایله هاری دوبارك معیتده‌کی پیشدار (لومباردیا) دن کچدی ؛ قسم کلیسی‌ده مایس اواسطنه طوغری (ره‌غنس بورغ) ه واصل اولدی . بوراده ، آلمان قونتلرینك الحاق ایلدکلری ۲۰۰۰ کشیلك قوتله بر قات دها تقویت بولدی ؛ آلمان رجالندن شیلیختن برغه‌رده بونلر میاننده بولنیوردی (۱) .

---

(۱) قوپلویزه‌ر، مجارلرله عثمانلیلر بیننده محاربات ؛ ص ۱٤ ـ مومی الیه محاربه اثناسنده اسیر دوشمش و کنجلکنه حرمةً عفو ایدیله‌رك اوزون مدت ممالك عثمانیه‌ده اقامت ایلمشدر. بعده ١٤٢٧ سنه‌سنده مملکتنه عودت ایده‌رك بو محاربهٔ مشهوره حقنده‌کی خاطراتنی نشر ایتمشدر. ـ « اردو آلمانیادن کچدیکی اثناده هوهنزوله‌رن قونتی فره‌دریق، توتونیا شوالیه‌لریله اردویه التحاق ایتمشدی.» هامه‌ر ، تاریخ دولت عثمانیه ، جلد ۱ ، ص ۱۰۳ = لاواله ، ص ۲۱۸.

قونت دونه‌وه‌ر معیتنده‌کی اردو مایسك یکرمی دردنجی کونی (ویانه) یه واصل اولدی . بوراده یتمش قدر سفائنه ارزاق تحمیل ایدیله‌رك اردویی اعانه ایتمك اوزره (طونه) نهرندن سوق اولندی. اردویه قونت دولانقاستر معیتنده اولمق اوزره اون بیك قدرده انكلیز التحاق ایتدی. ایتالیا ، پولونیا وبوهمیادن كلان اردولرده (بودا - پشته) شهرنده اجتماع ایلدی . مجـار اردوسی، معاونه اردولریله برلشدیکی زمان جسیم براهل صلیب اردوسی وجوده کلدی . آوروپادن کلان قوای معاونه مجموعی ۳۰,۰۰۰ ، سیژیسموند معیتنده‌کی مجار اردوسی ده ۳۰,۱۰۰ راده‌سنده ایدی . بو قوته اولاح بکی میرچه معیتنده‌کی ۱۰۰۰ کشی ایله قوای سائره‌ده التحـاق ایتمش ، اهل صلیب اردوسنك قوتی ۱۳۰,۰۰۰ کشی‌یه بالغ اولمشدی (۱) .

(۱) قوپلویزه‌ر ، اهل صلیب اردوسنك ۲۰۰,۰۰۰ راده‌سنده بولندیغنی بیان ایلمکده ایسه‌ده مایه‌رك سیاحت کتابنده ۱۰۰,۰۰۰ ، صولاقزاده تاریخنده ایسه ۱۳۰,۰۰۰ کشی کوسترلمکده‌در . طوغریسی ووسطیسی بواولمق ایجاب ایدر .

معاونه اردوسی مجار اردوسنه التحاق ایلدیکی زمان قرال سیژیسموند فوق‌العاده احترامات ابراز ایتدی . حتی (بودا - پشته) کلیساسنده برده آیین روحانی اجرا ایدلدی. افراد آره‌سنده عظیم بر اعتماد حکم فرما اولمقده ایدی . بتون اردوده : « بزه قارشی کیم طوره بیلیر؟ سما بیله سقوط ایتمش اولسه، مزراقلریمزك اوجنده طوتارز!» سوزلری اطرافه عکس انداز اولیور، اردو بو درجه متین بر فکر اعتماد ایله پرورده اولمش بولنیوردی. فقط اردونك تشکیلات و ترتیباتی مکمل دکلدی. واقعا عموم اردویه مجار قرالی سیژیسموند باش‌قوماندان تعیین ایدلمش ایدی ایسه‌ده هر قطعه عادتا کندی قوماندانلرینه تابع مستقل بر جزؤ تام حالنده بولندیغندن امر و قوماندە نقطهٔ نظرندن بودرجه متفرق بر اردونك اداره‌سی غایت مشکل ایدی .

متفقین اردوسی بتون تدارکاتنی اکمال ایتدکدن صوکره تموزك یکرمی دردنجی کونی ایکی قولدن حرکت ایلمکه باشلادی . غارانك قوماندە‌سنده بولنان شرق قولی (زیبن بورغ) اوزرندن اولاح

ممالکنه داخل اولدی . مجارقرالی سیزبسموندك معیتندهکی قسم‌کلیدن عبارت اولان غرب قولی‌ده آغستوسك اون‌سکزنجی کونی، کونده ۲۴ کیلومتره مسافه قطع ایتمك اوزره ، (دمیرقپو) کچیدندن بالمرور (اورصوا) یه کلدی ؛ بعده (سوه‌رین) قربنده طونه نهرندن مرور ایده‌رك صربستانك شرق طرفندن حرکت ایامکه باشلادی (۱) .

صربستانك بوجهتلرنده ایلك تصادف اولنان موقع مستحکم (ودین) اولدیغندن ایلك محاربه بوراده اجرا ایدلدی. عثمانلیلره خراجکذار اولان بلغار پرنسی استرازیمیر، ودین محافظلغنده بولندیغندن دشمنك هجوم ترتیباتی آلدیغنی کورر کورمز قلعه‌یی درحال تسلیم ایتدی (۲۸ آغستوس) . متفقین، قلعه داخلندهکی عساکر محافظه‌نك کافه‌سنی شهید ایلدکدن صوکره قلعه‌نك محافظه‌سی ایچون ۳۰۰ کشی براقدی (۲) . ایلولك ایکنجی کونی اردو

---

(۱) هامه‌ر، تاریخ دولت‌عثمانیه، جلد ۱، ص ۱۰۲ ـ لاواله ، تاریخ عثمانی ص ۲۱۸

(۲) قوپلویزه‌ر، عثمانلیلرله مجارلر بیننده محاربات ، ص ۱٦

جنتمكان سلطان يلدیرم بایزید خان غازی حضرتلری

٧٦١ ـ ٨٠٥

طونه نهرینك صاغ ساحلنده کائن (راصووه) موقع مستحکمی اوکنه کلدی. موقع مذکورك اطرافنده ایکی قاتلی بر سور اولدیغی کبی درونده ده کلیتلی عساکر محافظه موجود ایدی. فرانسزلر شهرك اوکنه کلیر کلمز محاصره حرکاتی اجرا ایتمدکلرندن عثمانلیلر طرفندن اجرا اولنان خروجلردن تلفات کلیه‌یه دوچار اولدیلر. فقط بر مدت صوکره سیژیسموند طرفندن قوای امدادیه کوندریلیر کوندرلمز محاصره حرکاتنه شدتله مباشرت ایتدیلر. محاصره بش کون دوام ایتدی(۱). بو اثناده شهر داخلنده زاد و ذخیره‌ده بیتمش اولدیغندن محصورین صلحاً تسلیم اولمغی آرزو ایتدیلر ایسه‌ده متفقین بو تکلیفه احالهٔ سمع اعتبار ایتمدیلر؛ شهری کاملاً تخریب و درونده‌کی عساکر محافظه‌یی غدارانه بر صورتده شهید ایده‌رك اهالیسنی فدیهٔ نجات مقابلنده صالیویردیلر. متفقین بو حرکت ظالمانه‌یی اجرا ایتدکدن صوکره (راصووه) ده عساکر محافظه اوله‌رق ۲۰۰ کشی براقدیلر. بعده ایلولك

(۱) هامه‌ر، جلد ۱، ص ۱۰۳

سکزنجی کونی (نیکبولی) پیشکاهنه واصل اولدیلر.
شهر ، مجار ، انکلیز ، فرانسز ، ایتالیان ، آلمان ، بوشناق ، بوهمیالی ، اولاح و پولونیالیلردن تشکل ایدن متفقین اردوسی ایله برا محاصره ایدیله‌جك ، بحرا ده جسیم بر دونما اردونك حرکاتنی حمایه ایلیه‌جکدی .

نیکبولی شهری ، یدنجی عصر میلادیده ایرانیلره قارشی احراز ایلدیکی مظفریتك برخاطره‌سی اولمق اوزره بیزانس ایمپراطورلرندن هراقلیوس طرفندن بنا اولنمشدی . شهر غایت مستحکم اولوب سورلری برجلرله تقویه ایدلمشدی . شهرك اطرفنده بولنان صرپ ودیك یماجلر اوزرینه انشا اولنان قلعه‌لر اراضینك حالنه غایت موافق بر صورتده انشا ایدلمش اولدیغی کبی شمال وغرب جهتلری‌ده لایقیله تحکیم ایدلمشدی . وید نهری ، شهرك اون‌ایکی کیلو متره شمالنده طونه نهرینه منصب اولمقده ایدی .

متفقین اردوسی نیکبولی اوکنه کلدیکی زمان مجار قرالی سیژیسموند ، معیتنده‌کی مجار قطعاتنی شهرك طرفینه یرلشدیردی . فرانسزلرده قطعات

سائره‌دن آیریله‌رق کندی بسالتلرینی دیکرلرینککنه قاریشدیرمامق ایچون جنوبده اردوکاه قوردیلر . باش قوماندانلق وظیفه‌سنی درعهده ایدن سیژیسمونڈک مقصدی شهری ضبط ایده‌رك اردونك بالآخره اجرا ایده‌جکی حرکات ایچون بر نقطهٔ استناد مقامنده استفاده ایلمك ایدی. فقط اردوسنده محاصره آلات وادواتی مفقود اولدیغندن محاصره حرکاتی انجق بر آبلوقه ترتیباتندن عبارت اوله بیلدی . اردو ، آلات وادواتك نقصانندن طولانی حرکاتی کمال بطائتله اجرا ایلدیکی کبی، مزین چادرلرینی شهرك جنوب طرفنه قورمش اولان فرانسز اردوکاهنده‌ده عیش وعشرت بردوام اولمقده ایدی .

حضرت پادشاه مجارلرك حرکات خصمانه‌سنی، آوروپا حکومتلریله اتفاق ایچون کافه‌سنه بر رمرخص کوندرلمش اولدیغنی ایمپراطور امانوئله کوندریلن بر مکتوبدن تمامیله اکلامشدی . فقط او اثناده استانبولی شدتلی برصورتده محاصره ایتمش بولندیغندن حرکات محاصره‌یی بردنبره براقمق آرزو ایتمه‌مشدی . بوندن بشقه ، دشمنك حرکات سوق

الجیشیه‌سنه دوام ایده بیلمك ایچون اول امرده (نیکبولی) موقع مستحکمنی ضبطه قیام ایده‌جکنی‌ده بیلیوردی. نیکبولی قوماندانلغنده ایسه، اك جسور قوماندانلردن طوغان بك بولنیوردی. طوغان بك، حضرت پادشاه معیتنده برچوق محاربه‌لرده بولنمش، شجاعت و بسالتی و ثبات قهرمانانه‌سیله تمیز ایتمشدی. حتی حضرت بایزید، مومی الیهك ثبات و متانتنه واقف اولدیغندن آنی اك مهم قلاعدن معدود اولان نیکبولی قوماندانلغنه تعیین ایلمشدی.

طوغان بك متفقین اردوسنك حرکات تجاوزکارانه‌سنی خبر آلدیغی زمان ترتیباتنی لایقیله اکمال ایتدی. متفقین، جسیم برقوتله قلعه پیشگاهنه کلدیکی اثناده اردوی همایونك سوق الجیش حرکاتنی تأمین ایچون صوك رادده‌یه قدر مقاومت ایلمکه قرار ویردی. دشمنك آبلوقه‌سی آلتی کون دوام ایتدیکی حالده (۱) طوغان بك قهرمانانه برصورتده ثبات ایتدی. شهره متعدد دفعه‌لر هجوم ایدلدی ایسه‌ده بوهجوملرك کافه‌سی‌ده کمال ثبات ایله پوسکورتیله‌رك

(۱) هامه‌ر، تاریخ دولت عثمانیه، جلد ۱، ص ۲۰۱

دشمن تلفات کلیه‌یه دوچار اولدی(١) . طوغان بك،
آبلوقه دها زیاده دوام ایتدیکی تقدیرده قوهٔ
امدادیه‌یه احتیاج حاصل اوله‌جغنی اکلادیغندن،
درحال استانبول محاصره‌سیله مشغول اولان ییلدیرم
بایزیده برخبر کوندردی. حضرت پادشاه بوخبری
آلیر آلماز کیمسه‌یه برشی سویلمدی . برکیجه
اردوکاهده عظیم برسکونت حکمفرما اولدیغی اثناده
نصف اللیله طوغری آتنه بیندی . معیتنه هیچ بر
کیمسه آلمیه‌رق ییلدیرم کبی برسرعتله حرکت ایتدی؛
کیجه یاریسی نیکبولی پیشکاهنه کلدی. اطرافی عمیق بر
ظلمت احاطه ایلمشدی. قارشیده، متفقین اردوکاهنك
ایشیقلری کورونیور، قلعه درونده اسرارآمیز بر
سکونت حکمفرما اولیوردی. ییلدیرم بایزید، اطرافه
برنظر تجسسکارانه عطف ایتدکدن صوکره قهرمانانه
سوار اولدیغی بارکیری ایله قلعه‌یه حاکم برتپه اوزرینه

(١) « شهری هجوم ایله ضبط ایتمك خصوصنده
ایدیلن غیرتلر بیهوده اولمش ومتفقین اردوسنك حرکات
تجاوزکارانه‌سی بوراده قطعی برتوقفه دوچار اولمشدی.»
قرال قارول ، نیکبولی ؛ ص ١١

چیقدی . قلعه‌یه طوغری نصب انظار مهابت ایده‌رك یوكسك برسسله : « بره طوغان ! » دییه باغیردی . طوغان بك ، شهریار ذیشانك سسنی درحال طانیدی (١) . حضرت پادشاه طوغان بكه قلعه‌نك نه‌حالده بولندیغنی سؤال ایتدی . طوغان بك ، ارزاقك درجهٔ كفایه‌ده بولندیغنی ، فقط قوهٔ امدادیه‌یه هرحالده احتیاج حاصل اولدیغنی سویلدی . ییلدیرم بایزید ، عساكر محافظه‌نك اوچ كون قدر دها مقاومت ایتمسنی وقوای امدادیه‌نك قریباً ورود ایده‌جكنی خبر ویردی . صوكره ، بر وضع دلیرانه ایله آتی

(١) « دشمن نیكبولی اوزرینه دوشوب محاصره‌ده ایكن پادشاه عالمپناه بواحوالدن آگاه اولیجق اول شاه غیور غایتده بحضور اولوب اقشام اولدقده كیجه‌نك بریخشی كونی یكدی . خدام عالی مقامدن هیچ برینه اعلام ایتمیوب بررخشی زهواره سوار اولوب اول شب تاریده ییلدیرم كبی حصار یقیننه واروب برمرتفع یردن ندای رعد صدا ایله نیكبولی ضابطی اولان طوغان بكه : « بره طوغان ! » دیو چاغردیلر . طوغان دخی بوصدایی كوش ایدیجك صاحب ندایی فراستله كیم اولدیغین بیلوب كمال سروردن رقص و سماع اده یازدی . » صولاقزاده ، ص ٦٢

مهموزلیه‌رق ظلام لیل ایچنده نابدید اولدی .

حضرت بایزید ، بر سرعت فوق‌العاده ایله حرکت ایده‌رك اردوکاهه کلدی . صباح اولور اولماز اردو قوماندانلرینی اطرافنه طوپلایه‌رق وقوع حالی بیان ایتدی. وکافه‌سنه اوامر مخصوصه اعطا ایده‌رك ترتیبات لازمه اتخاذ ایتملرینی تنبیه ایلدی . حضرت پادشاه ، نیکبولی یه استیلا ایدن دشمنك قوتنه واقف بولندیغندن ترتیباتنی آکا کوره اتخاذ ایتدی . استانبولی ضبط ایتمك عثمانلی اردوسی ایچون اساساً قولایلاشمش و حکمداران عثمانیه‌نك بیزانس ایمپراطورلری اوزرینه اولان نفوذ حاکمانه‌سی فوق‌العاده تزاید ایتمش بولندیغندن اول امرده متفقین اردوسنی مغلوب ایتمك ، بعده استانبولی مظفر براردو ایله‌تکرار محاصره ایلمك دها مناسب اوله‌جغنی آکلادی . قطعاته کوندردیکی امرده (ادرنه) یی اجتماع نقطه‌سی اوله‌رق تعیین ایتدی . بو اثناده آناطولی قطعاتنه‌ده امر مخصوص ارسال ایده‌رك (ادرنه) ده اجتماع ایلملرینی امر ایتدی . اردو ، آز برزمان ایچنده اجتماع ایتدی.

آناطولی قطعاتیده کلیر کلمز استانبول محاصره‌سی رفع ایدیله‌رك اردوی همایون (ادرنه) دن حرکت (٢٣ ایلول) وبر مدت صکره (فلبه) یه مواصلت ایلدی . بعده شبقه کچیدندن بالمرور (طرنووه) یه واصل اولدی .

اردوی همایونك (طرنووه) یه کلدیکی اثناده ایدی که ، متفقین طرفندن ارزاق تدارکی ایچون کوندریلن کشف قوللری عثمانلیلر طرفندن اسیر ایدلدی . بونلردن بر قاچی فراره موفق اوله‌رق متفقین اردوکاهنه عودت و عثمانلیلرك صوك درجه تقرب ایتمش اولدقلرینی روایت ایلدیلر . متفقین اردوکاهنده بولنان مارشال بوسی‌قو بوکا بر درلو ایناندی . حتی کشف قولی نفرینك بو روایتنی بسبتون صنیعه عد ایده‌رك نفرك قولاقلرینی بیله کسدیردی . فقط بو حوادثك قطعیاً اساسدن عاری اوله‌میه‌جغنی دوشوندیکندن ، مجار قرالی سیژیسموند اردوی همایونك حقیقةً تقرب ایدوب ایتمدیکنی آکلامق ایچون ژان ماروطی معیتنه بر مقدار سواری ویره‌رك مومی‌الیهی کشف اجراسی

ایچون غایت اوزاق بر مسافه ایلری‌یه کوندری . اردوی همایون (طرنووه) یه کلدیکی صره‌ده بو کشف قولی‌ده (طرنووه) یه واصل اولدی (۱). فقط اردوی همایونك بوراده بولنـدیغنی کورنجه تعرض ایتمکدن اجتنـاب ایده‌رك کری‌یه عودت ایتدی (۲) . دشمن کشف قولنك بو حرکتی اردوی همایوندن کورلدی . درحال حضرت پادشاه طرفندن ویریلن امراوزرینه دشمنله تماسی محافظه ایتمك ایچون بو کشف قولی کوچك بر قطعه ایله تعقیب ایتدیرلدی .

ماروطی ، اردوکاهه واصـل اولدیغی زمان عثمانلیلرك نه‌قدر برقوتی حائز بولندقلرینی سویلدی. تام بو اثنـاده (۲۷ ایلول) عثمانلیـلرك ورودی حقنـده مجار اردوکاهنه‌ده بر خبر وارد اولدی .

---

(۱) شیلیختن‌به‌رغه‌رك‌روایتنه‌کوره‌بوکشف‌وظیفه‌سنی اولاح پرنسی میرچه اجرا ایتمش وعثمانلیلرك ، بهری ۲۰,۰۰۰ کشیدن مرکب ۲۰ آلایدن عبارت اوله‌رق (طرنووه) ده بولندیغنی خبر ویرمشدر .

(۲) چونکه مقصدلری، عثمانلیلره ایلك دفعه تعرض ایتمك شرفنی فرانسزلره براقمق ایدی .

کذا فرانسزلرده عیش وعشرتله مشغول اولدقاری برصره‌ده بوخبره مطلع اولدیلر. فقط جسارتلرینه صوك درجه اعتمادلری اولدیغندن بوندن ذره قدر اندیشـه‌ناك اولمدیلر. حتی اردوی همایونك ممكن دكل قارشـیلرینه چیقمغه جسارت ایده‌میه‌جكنی سویلدیلر. بر مدت صكره، عثمانلی اردوسـنك حقیقةً تقرب ایلدیكی خبر ویریلنجه، ماصـه باشـندن قالقوب سرمست برحالده تعرض ایتمكه تشـبث ایلدیلر. فقـط بونكله‌ده حرصـلرینی آله‌میه‌جقلرینی آكلادقلرندن اولجه (راهوه) ده اسیر ایلدكلری ١٠٠٠ عثمانلی‌یی شهید ایتمكله اكتفا ایلدیلر (١).

دشمن بوكشمكش احوال ایچنده ایكن حضرت پادشـاه بر سرعت فوق‌العاده ایله (نیكبولی) اوكنه واصل اولدی (٢٧ ایلول). دشـمن اردوسنك بولندیغی محلی لایقیله كشف ایتدیره‌رك درت بش میل مسافه‌ده اردوگاه قوردی. حضرت پادشاهك

---

(١) هامه‌ر، تاریخ دولت عثمانیه، جلد ١، ص ١٠٤ ـ قوپلوزه‌ر، ص ١٩

معیتنده‌کی اردو جزئی مقدارده علوفه‌لی افراد ایله منتظم پیاده‌لردن مرکبدی . پیاده‌نك اسلحه‌سی اوق قلیج ویا خنجر اولوب برنجی خطده بولنانلر قالقان ایله مجهز ایدی . بوندن بشقه اردوده سپاهیلرده موجود اولوب قوتلری ۲٤۰۰۰ راده‌سنده ایدی ؛ اسلحه‌لری اکری بر قلیج ایله اوزون بر مزراقدن عبارت ایدی. تیمارلی سواریلرك مقداری ۸۰,۰۰۰ اولوب بونلرك اسلحه‌سی پك مختلفدی . روم ایلی عساکرینك اسلحه‌سی مزراق وقالقان ، آناطولی عساکرینککی ایسه یای واوقدن عبارت ایدی . اردوده عزبلرله آقنجیلرده موجود ایدی . بوندن بشقه عساکر معاونه اولمق اوزره صربلیلرده موجود اولوب عموم اردو قوتی ۱٤۰,۰۰۰ راده‌سنه بالغ اولمقده ایدی .

---

(۱) « صربلیلرك عثمانلی اردوسنده بولندقلرینه‌دائر اوکجه‌دن خبر آله‌مامشدی ؛ بونلرك محاربه میداننده آنسزین ظهور ایتلرینه باقیلیرسه ، عثمانلی اردوسنك نیکبولی‌یه قدرکلملرینی بکلدکلری وعثمانلیلر مغلوب اولدقلری تقدیرده متفقین اردوسنه التحاق ایچون فرصت ظهورینه انتظار ایلدکلری اکلاشیلیر . قوپلویزه‌ر ، مجارلر ایله عثمانلیلر بیننده محاربات، ص ۲۲

متفقين اردوسنده ايسه اسلحهٔ حربيه‌سی مكمل ، منتظم بر پياده موجود دكلدی . عثمانلی اردوسی انضباط وتعليم وتربيه‌جه بونلره صوك درجه فائق ايدی (١). خصوصيله اردوده مسكرات وسائره استعمال ايدلمامكله برابر عموم افراد بر شوق مظفرانه ايله پرورده اولمش بولنديغندن اردونك قوهٔ معنويه‌سی غايت مكمل ايدی . واقعا متفقين اردوسنده‌ده فرانسز شواليه‌لرينك جسارت و بسالتلری انكار اولنه‌مازسه‌ده ، عثمانليلرك شجاعت و بسالتلری صلابت دينيه وغيرت مردانه كبی ايكی ركن اساسیٔ مظفريت اوزرينه مؤسس بولنيوردی (٢) . بوندن بشقه ، عثمانلی اردوسنده

---

(١) قوپلويزدر ، عثمانليلرله مجارلر بيننده محاربات ، ص ٣٢

(٢) عثمانلی اردوسنك قوهٔ معنويه وفضائل عسكريه‌سی حقنده ونديكلی تره‌ويزانی ١٥٥٤ سنه‌سنده نشرايتديكی براثرده آتيده‌كی مطالعه‌ده بولنيور : « عثمانلی اردوسنده شراب وقمار كبی شيلر يوقدر . افراد ، نام عظمت اتسام الهی‌يی دائما ورد زبان ايتدكارندن وكيجه كوندوز عبادات ايله مشغول اولدقلرندن دائما غالب كليرلر . »

طوپ و سائره کبی آلات مهمهٔ ناریه‌ده موجود اولدیغی حالده متفقین اردوسنده طوپ‌ده بولنمیوردی. واقعا ١٣٢٤ سنهٔ میلادیسنده فرانسزله انکلیزلر بیننده وقوعه کلان حربده طوپ استعمال ایدلمش ایدیسه‌ده بو سفره طوپ کتیرلمامشدی. حاصلی متفقین اردوسنك عثمانلی اردوسنه نظراً سوق واداره و تجهیزات حربیه جهتندن اولان نقصانی آپ آشکارایدی. بناءً علیه بونلرك بتون جسارتلری، اساسسز بر اعتماد اوزرینه مؤسس بولنیوردی.

حضرت پادشاه نیکبولی قارشیسنده اردوکاه قوردقدن صکره اطراف و حوالی‌یی کشف ایتدیردی. ایلولك یکرمی یدنجی کیجه‌سی اردوکاهنی نیکبولیدن تقریباً ١٠ کیلو متره مسافه‌ده و (اوسما) نهری یقیننده‌کی اراضی‌یه کتیردی. ظلمت، بوتون حوالی‌یی احاطه ایدر ایتمز فوق‌العاده بر غیرتله محاربه ترتیباتی اتخاذ ایده‌رك اردوبی ایرتسی صباح اجرا اولنه‌جق محاربهٔ جسیمه ایچون حاضر بولندیردی. حضرت پادشاه، کندیسی ٢٠,٠٠٠ : ٣٠,٠٠٠ کشیدن عبارت بولنان مرکزده‌کی قطعاتك

قوماندانلغنی درعهده ایتدی . ایلریده‌کی اراضی‌یی شرانپوللر وسائره ایله تحکیم ایتدکدن صکره صاغ جناحه ۱٥,۰۰۰ ، صول جناحه‌ده ۱٥,۰۰۰ سپاهی کوندره‌رك بو صورتله جناحلری‌ده تحت امنیتده بولندیردی . بعده دشمنك احاطه و سائره حرکاتنه مقابله ایتمك اوزره کریسنده‌کی تپه‌نك ارقه‌سنده احتیاط اوله‌رق ۲٥,۰۰۰ سواری براقدی (۱) .

حضرت پادشاهك بو ترتیباتی اجرا ایلدیکی کیجه‌نك صباحی (۲۸ ایلول) شفق سوکمکه باشلار باشلاماز ، مجار قرالی سیژیسموند نیکبولینك جنوبنده بولنان فرانسزلرك اردوکاهنه کلدی . عقد اولنان مجلس حربده اولاحلرله مجارلرك عثمانلی اصول حربنه واقف اولملری حسبیله ایلك خطده بولنملرینی و نتیجهٔ قطعیه‌نك فرانسزلره براقلمسنی بیان ایتدی (۲) . آمیرال دوویه‌ن

(۱) قرال قارول، نیکبولی، ص ۱۲

(۲) « سیژیسموند حضرت پادشاهك تقربنی خبر آلیر آلماز عموم قوماندانلرینی طوپلایه‌رق بر مجلس حرب

ایله ژاق‌دوقوس بو فکره موافقت ایتدیلر ایسه‌ده مارەشال بوسی‌قو ایله قونه‌تابل موافقت ایتمدیلر . سبی‌ده ، سیژیشموند فرانسزلرك اردوكاهنه كلیر كلمز ایلك اوكجه آمیرال‌دوویه‌ن ایله ژاق‌دوقوسك رأینی صورمش ، بو ایسه انلرك فوق‌العاده اغبرارینی موجب اولمشدی !

سیژیسموند بو موفقیتسزلك اوزرینه مأیوساً اردوكاهنه چكلدی . فقط محاربه زمانی‌ده تقرب ایتمش اولدیغندن ایجاب ایدن ترتیباتك اتخاذی ایله مشغول اولدی . محاربه نظامی آتیده‌كی وجه ایله اوله‌جقدی : برنجی خطده ، فرانسزلرله بورغونیا شوالیه‌لری؛ ایكنجی خطده، بوهمیالیلرله بوسنه‌لیلر ؛ اوچنجی خطده آلمانلرله مجارلر ؛ صاغ جناحده اولاحلرله برابر میرچه ؛ صول جناحده خرواتلرله برابر استفان لاسقوویچ. قطعاته ویریلن امر عمومیده ، اردونك بو نظامده اولدیغی

عقد ایتدی و محاربه‌نك پلاننی مذاكره ایلدی . اثنای مذاكره‌ده میرچه‌نك ایلك اول هجوم ایتمسنی تكلیف ایتدی . » قرال قارول ، نیكبولی ، ۱۱

حالده عثمانلیلرك طونه ایله اوسما نهرلری بیننده‌كی اراضیدن ایلریلمسنه انتظار ایلیه‌جكی بیان اولنمشدی (٢) .

فقط محاربه نظامی آلنیر آلنماز فرانسز شوالیه‌لری برلحظه بیله صبر ایده‌میه‌رك هجوم ایچون ایلری آتیلدیلر . امیرال دوویه‌ن ، ژان دارقك رسمی ایله مزین بایراغی الینه آلدی ؛ معیتنده‌كی فرانسزلره مؤثر بر نطق ایراد ایتدی . اولجه مجلس حربده بیان ایلدیکی فكرك بسبتون عكسی بر مطالعه‌ده بولنه‌رق معیتنده‌كی عسكری ایلك اول تعرض اجراسنه تشویق ایتدی . مجارلرك جسارتنی تحقیر و فرانسزلرك بسالتندن امید وار اولدیغنی بیان ایلدی (٣) .

---

(٢) قوپلوىزه‌ر ، مجارلرله عثمانلیلر بیننده محاربات ، ص ٤٥

(٣) باش قوماندان قونت دونه‌وه‌ر دیوركه : « مغلوبیتمزله نتیجه‌له‌نن بو محاربه حالا كوزیمك اوكنده‌در . بز بو محاربه‌ده هیچ قورقو كوسترمدیكمز كبی مظفر اوله‌جغمزه‌ده صوك درجه اعتماد ایتمشدك . مجارلردن معاونت كوره‌بیله‌جكمزی مأمول ایتمیوردق ؛ چونكه

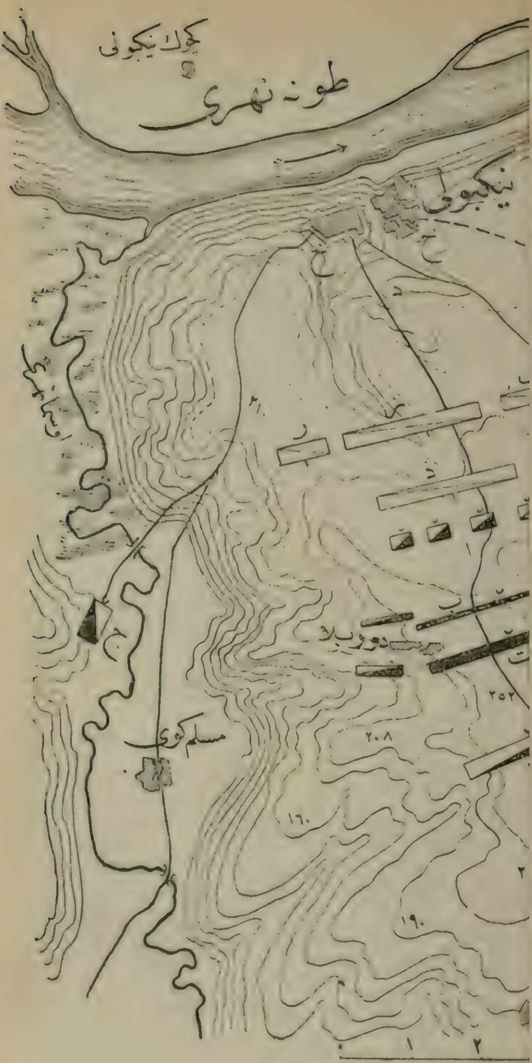

بولی میدان محاربه‌سی

۷۹۸ ه و ۱۳۹۶ م

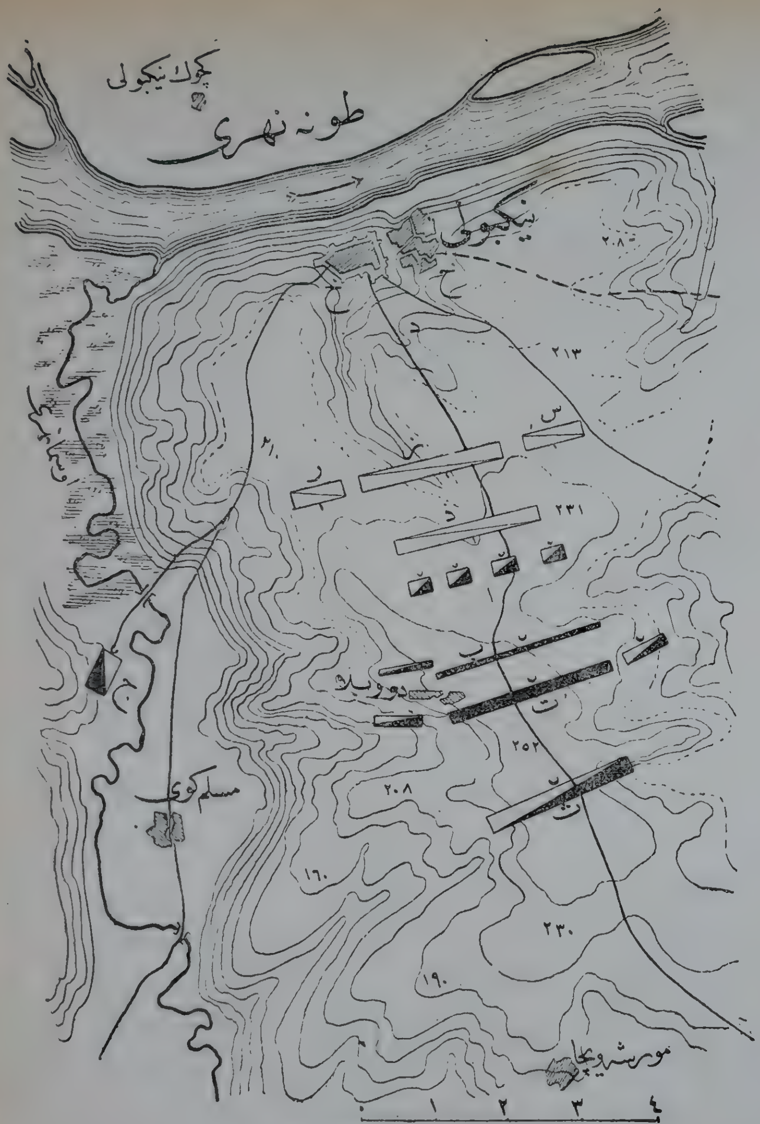

عثمانلی اردوسی :

ا. خفیف سواری
ب. برنجی خط، تیراندازلر
ت. ایكنجی خط، خفیف سواری
ث. اوچنجی خط، خاصه سواریسی
ج. عساكر معاونه : صربلر
ح. اردوگاه

—

متفقین اردوسی :

خ. مجارلرك اردوگاهی
د. فرانسزلرك اردوگاهی
ذ. فرانسزلرك تعرضی
ر. لاسقوویچ معیتنده‌كی صاغ جناح
ز. سیژیسموند معیتنده‌كی مركز قطعاتی
س. صول جناح، اولاحلرله برابر میرچه

نیكبولی میدان محاربه‌سی

٧٩٨ هـ و ١٣٩٦ م

وقرال سیژیسموند طرفندن مجلس حربده بیان اولنان فکری اصلا نظر اعتباره آلمادن صباحلین ایرکندن تعرضی اختیار ایتدی. قطعات، نیکبولینك جنوبنده‌کی تپه‌لره طوغری ایلریلمکه باشلادی.

فرانسزلر، اولا خفیف سواریلری ایله عزبلره قارشی تعرض ایتدیلر. عزبلرك قوتی ٨,٠٠٠، فرانسزلرککی ایسه بونلره فائق بولندیغندن ایلك حمله‌ده عزبلری رجعته مجبور ایلدیلر. عزبلرك کریسنده (١) ٢٠,٠٠٠ کشی قوتنده تیراندازلر بولنیور، بونلر بربارکیربویی اوزونلغنده‌کی شرانپوللر کریسنده متمادیاً اوق انداخت ایدییورلردی. فرانسزلر اساساً سواری بولندقلرندن اوقلردن خیلی تلفاته دوچار اولدیلر. فقط تیراندازلره قارشی

بونك بزجه بر اهمیتی یوقدی. محاربه‌یی یالکز باشمزه ایتمش اولسه ایدك مظفریتدن امین اولانلرك نائل اوله جقلری مکافاته بزده نائل اولوردق.»

(١) بوعزبلر، معلوم اولدیغی اوزره، علوفه‌سز پیاده‌لر ایدی. بونلر، سواریده‌کی آقنجیلر کبی پیاده قطعه‌لرنده کشف و سائره وظائفنی ایفا ایدرلر ومحاربه خطنك ایلریلرنده استخدام اولنورلردی.

اسب سوار اوله‌رق هیچ برایش کوره‌میه‌جکلرینی آکلاینجه درحال یایا جنك اجراسنه تشبث ایلدیلر. بو اثناده اوق انداختی فوق العاده بر شدت کسب ایتمشدی.

فرانسزلر بو مدهش اوقلر آره‌سندن تلفات کلیه ویره‌رك مرور ایتمکه موفق اولدیلر؛ صوکره شرانپوللری‌ده کچه‌رك عثمانلی تیر اندازلریله کوکس کوکسه محاربه ایتدیلر. عثمانلیلر یناشیق نظامده اولدقلری حالده فرانسزلرك مهاجماتنه او درجه شدتلی بر مقاومت ابراز ایلدیلرکه، فرانسزلر بوجسور پیاده قطعه‌لریمزی یارمغه بردرلو موفق اوله‌مدیلر. فقط کندیلری زرهلی، عثمانلی پیاده‌لری ایسه زرهسز بولندقلرندن اپی مدت دوام ایدن خونریزانه برمجادله‌دن صوکره پیاده‌لرمزی کری چکلمکه مجبور ایلدیلر. عثمانلی پیاده‌لری دشمنك صولت متمادیه‌سنه مقاومت ایده‌میه‌جکلرینی آکلاینجه، حضرت پادشاه طرفندن ویریلن امر اوزرینه، پیاده‌نك کریسنده‌کی سواری خطنك آرقه‌سنه چکلدیلر. بوحال فرانسزلری برقات دها شوق

وغیرته کتیردی . فرانسزلر، بو موفقیتی بر مقدمهٔ مظفریت عدایده‌رك دها زیاده ایلری یلمکه باشلادیلر (١) . فقط کری یه دونوبده بارکیرلرینه بینه‌جك یرده بو جزئی موفقیته قاپیله‌رق بی پروا ایلری آتیلمغی مناسب کوردیلر . حضرت پادشاه، خصمنك بو حرکت غافلانه‌سنی کورنجه، بوندن قطعی بر صورتده استفاده ایتمکی دوشوندی .

دشمن بو اثناده نظام وانتظامه اصلا رعایت ایتمدن عثمانلی صفلرینه تعرض ایتدی . برنجی خطده‌کی پیاده‌لرك رجعتی اوزرینه ایکنجی خط ده کری یه چکلدی . بونك اوزرینه حضرت پادشاه معیتنده‌کی سواریلر بالطبع مقاومت ایده‌میه‌جکلرندن، اولا جزئی بر مدت مقاومت ایتدیلر؛ فقط صوکره، آنلرده کری یه چکلدیلر . بو کری چکلمکدن مقصد ایسه، احتیاطك بولندیغی موقعده مقاومت ایتمك وخصمی

---

(١) فرانسزلرك بو صورتله یایا جنك ایتملری اصول محاربه‌لری اقتضاسندن ایدی . فرانسزلر اولا یایا جنك اجرا ایدرلر، بعده خصملرینی دوچار مغلوبیت ایدر ایتمز بارکیرلرینه بینه‌رك شدتلی بر تعقیب حرکتی اجرا ایلرلر ایدی . نیکبولی، ص ١٢

مناسب بر مسافه‌یه قدر چکر چکمز شدتلی بر تعرض رجعی اجرا ایلمکدی .

حال بوکه فرانسزلرك عادتی ، اولا یایا جنك ایده‌رك خصملرینی رجعته مجبور ایتدکدن صوکره تکرار آتلرینه بینوب شدتلی بر تعقیب حرکتی اجرا ایلمك ایدی ؛ فقط بو سفر عثمانلیلر قارشیسنده آتلرینه بینمك ایچون کری دونمکی شجاعتلرینه یدیره‌مدکلرندن دوچار اولدقلری تلفاتی اصلا نظر اعتباره آلمادن ایلری‌یه طوغری آتیلدیلر . کریسنده عثمانلی سواریسنك بولندیغی تپه قارشیسنه کلوبده عثمانلی سواریلرینی کورر کورمز فوق‌العاده دوچار تردد اولدیلر ؛ فقط ینه کری دونمکه جسارت ایده‌مدیلر . حضرت پادشاه دشمنك بو ترددینی درحال آکلادی . معیتنده‌کی افراده قطعی بر امر ویره‌رك فرانسزلر اوزرینه ییلدیرم کبی بر سرعتله آتیلدی . فرانسزلرك ، بارکیرلرندن بك اوزاقده بولنملری شوق و غیرتلرینی بسبتون قاچیرمش اولدیغندن عثمانلی سواریسنك بو تعرضی اوزرینه نه یاپاجقلرینی شاشیردیلر . بایزید اردوسنك صولت شجیعانه‌سی

قارشیسنده پریشان بر صورتده فرار ایلمکه باشلادیلر.
حتی رجعت ایدن فرانسزلرله برابر بولنان آمیرال
دوویه‌ن ، معیتنده‌کی افراده خطاب ایده‌رك :
« شوالیه‌لکك ناموسنی قائمزله تمیزلملی یز . بوراده
یا مدافعه ایتمك وياخود شواليه‌لك اغورنده فدای
جان ایلمك ایجاب ایدر . » دیه عسکرك شوق
وغیرتی غلیانه کتیرمکه چالیشدی ایسه‌ده عثمانلی
سواریلرینك صولت دلیرانه‌لری قارشیسنده بوکبی
کلمات مشوقانه‌یی نظر اعتباره آلمغه اصلا وقت بولامدیلر.
ایلك مصادمه‌ده برچوق شوالیه تلف ایدلدی .
فرانسزلرك پك زیاده ایلری‌یه آتیلملری ،
سیژیسموند معیتنده‌کی قطعاتك غایت اوزاقده بولنمسی ،
شواليه‌لرك قطعی بر پریشانلغه دوچار اولملرینی بادی
اولدی. کریده بارکیرلری طوتان افراد، فرانسزلرك
دوچار اولدقلری فلاکتی کوردیلرسه‌ده، عثمانلیلر
کندیلریله شوالیه‌لرك مواصله‌سنی کاملاً قطع ایتمش
بولندقلرندن، ایلری‌یه طوغری کیدوب معاونت
ایتمکه بردرلو موفق اولامدیلر. سیژیسموند هردرلو
تهلکه‌یی کوزه آلدیره‌رق مغلوب اولان فرانسزلره

معاونت ایچون ایلری یه برمقدار سواری کوندردی؛ فقط بونلرده عثمانلیلرك مهاجمات غضنفرانه‌لری اوکنده فرار ایدن بارکیرلره چارپارق قارماقاریشیق اولدیلر. فرانسزلرك بومغلوبیتی، کریده احتیاطده طوران مجارار دوسنه‌ده سرایت ایتدی. مجاراردوسنك صول جناحنده بولنان استفان لاستوویچ ایله صاغ جناحنده بولنان میرچه قوماندهسنده‌کی اولاحلر، عین فلاکته کندیلرینك‌ده، دوچار اوله‌جقلرینی اکلادقلرندن درحال فرار ایلمکه باشلادیلر.

فقط محاربه فوق العاده برشدت کسب ایدییوردی. برطرفدن یلدیرم بایزید، سیف بران جلادت اتماسیله دشمن صفلری اوزرنده خونین کدیکلر پیدا ایدییور، دیکر طرفدن بتون افراد، دشمنك تعرضلرینی کمال مهارتله پوسکورتیوردی. محاربه‌نك بو قارغشه‌لغی اثناسنده، حضرت پادشاه آتنسزین مجروح و آتی بر دشمن قلیجیله پارچه‌لانه‌رق تلف اولدی. حضرت بایزید، جریحه‌سنك تأثیرینی اصلا نظر اعتباره آلمادن درحال آتندن فیرلادی. اطرافنی احاطه ایدن خاصه افرادی دشمنك تعرضلرینه مقابله

ایتمکده ایکن سریعاً بشقه بر آت کتیرتدی. بر مهابت غضنفرانه ایله آته سوار اوله‌رق دشمنه اسکیسندن دها مدهش تعرضلر اجرا ایتدی. حتی دشمنك پریشانلغندن استفاده ایده‌رك اولجه فرانسزلرك تعرضنه دوچار اولان پیاده‌لری‌ده طوپلادی. بونلری سیژیسموند قطعاتنه قارشی غایت نافع برصورتده استخدام ایتدی.

سیژیسموند، حضرت بایزیدك تعرضنی کورر کورمز طوپلی طوران پیاده‌لر اوزرینه تعرض ایتدی. حضرت پادشاه درحال قسم کلیدن برسواری قطعه‌سی افراز ایده‌رك پیاده‌سنی حمایه ایلمکه تشبث ایتدی. ایکی طرف شدتلی برصورتده چارپیشدیلر. فقط ییلدیرم بایزید، کریدن برصولت قهارانه ایله ایلری یه آتیلیر آتیلماز دشمن افرادی منهزماً فرار ایتمکه باشلادیلر.

محاربه‌نك شوصورتله نتیجهٔ قطعیه کسب ایتدیکی بر زمانده ایدی که، صرب برنسی، عثمانلیلرك غالب کلدکلرینی کورر کورمز درحال اردوی همایونه معاونت

ایلمکه تشبث ایتدی(١) . دشمن، بوقطعی تعرض قارشیسنده فرار ایلمکه باشلادی .

مجار اردوسندن ایلك اول فرار ایدن سیژیسموند اولدی . حتی عثمانلیلرك تعقیب انداختندن یك کوچ تخلیص کریبان ایده‌بیلدی (٢). وقره‌دکزده اردویی بحراً حمایه ایچون کلان ونديك دونماسنه فوق‌العاده بر زحمتله ملاقی اولدی . اردو افرادی عثمانلیلرك تعرضاتنه نومیدانه مقاومت ایلدیلر ایسه‌ده نتیجه‌ده هیچ بر موفقیت استحصال ایده‌میه‌جکلرینی آکلاینجه ، کندیلرینی طونه نهرینه آته‌رق فدا ایلدیلر . بر قسمی‌ده ارزاق کمیلرینه هجوم ایتدیلر؛ فقط بو کمیلر اساساً یوکلی اولدقلری

(١) هامەر هرنەقدر حرب پرنسنیده عثمانلیلرله برابر محاربه ایتمش عد ایدیورایسه‌ده بوفکری یاکلشدر. صربلر محاربه‌یه، مظفریتك هانکی طرفده تقرر ایتدیکنی اکلادقدن صوکره اشتراك ایتمشلردر. شاید مجارلر احراز مظفریت ایتمش اولسه‌لردی ، بونلرك مجارلره التحاق ایده‌جکلرینه هیچ شبهه یوقدی .

(٢) قوپلوزەر ، مجارلرله عثمانلیلر بیننده محاربات ، ص ٢٨ ـ هامەر ، ص ١٠٥

حالده برده بو ثقلت انضمام ایدنجه ، بوقدر آغر بر ثقلته تحمل ایده‌میه‌رك آز بر زمان ایچنده غرق و نابدید اولدیلر . افرادك برقسمی‌ده پریشان بر صورتده رجعت ایده‌رك یاری یولده آجلقدن و سفالتدن تلف اولدیلر (۱) . پالاتینا قونتی ، بر دیلنجی قیافتنه گیره‌رك مملکتنه دونمك ایستدی ایسه‌ده یولده صوك درجه سفالت چكمش ، حتی آجلقدن وفات ایلمشدی .

حضرت پادشاه دشمنی نیکبولی‌یه قدر تعقیب ایتدکدن صکره معیتی افرادیله برابر محاربه میدانه عودت ایتدی . فقط عثمانلیلغك شانلی ، شرفلی نامنی محافظه اغورنده فدای جان ایده‌رك محاربه میداننده آل قانلر ایچنده سریلوب یاتان عثمانلی شهداسنی کورر کورمز تأثراتنی بر درلو ضبط ایده‌میه‌رك کوزلرندن اشك تأثر روان اولمغه باشلادی .

حضرت پادشاه تأثراتنی تسکین ایتدکدن صکره

---

(۱) نیکبولی محاربه‌سنده عثمانلیلرك تلفاتی ۲۰۰۰ ، متفقینك ۲۰,۰۰۰ در . نیکبولی ، ص ۱۳

دشمندن لایق اولدیغی درجه‌ده انتقام آلمغه باشلادی. اسرادن بر قسمنك دیار عدمه کوندرلمسنی امر ایتدیکی کبی بر قسمنی‌ده کنجلکلرینه مرحمةً عفو بیوردی (٣). بعده محاربه‌دن طولانی فوق‌العاده یورغون دوشن غزات عثمانیه‌یی دیکلندیرمك ایچون محاربه میداننده اوچ کون اقامت ایتدی. یاره‌لیلری طوپلاتوب شهدانی کاملاً دفن ایتدیردی. دیکر جهتدن‌ده بو شانلی مظفریتی هم جوار حکومتلره اعلان ایچون ظفرنامه‌لر ارسال ایتدی. مصر سلطانی ایله آناطولی بکلرینه فتحنامه‌لر کوندردی (٤). صوکره، مظفر اردوسنی معیتنه آله‌رق کمال شان‌وشوکتله ادرنه‌یه عودت بیوردی.

—

(٣) قوپلویزه‌ر، ص ٢٨ ـ صحائف الاخبار، جلد ٣، ص ٣٠٩

(٤) مصر سلطانندن وارد اولان جوابنامه‌ده حضرت یلدیرمه (سلطان اقلیم روم) خطابنده بولنلمش واو آندن اعتباراً پادشاهان آل عثمان، سلطان عنوان جلیل الشانیله معنون اولمشلردر. منشآت فریدون بك،

نیکبولی میدان محاربه‌سی ، تاریخ عسکری‌ٔ عثمانی‌یی تزیین ایدن اك پارلاق مظفریاتدن معدوددر. خصوصیله جنتمکان ییلدیرم بایزید خان کبی « تفرق حالنده بولنان بر طاقم اجزای اسلامیه‌یی عنصر عثمانی ایله مزج ایلدکدن صکره سیالهٔ دافعه کبی » ممالك اعدا اورته‌سنده ایلریایه‌رك سرعت حرکات و بسالت قهرمانانه‌ده زماننك فریدی اولدیغنی اثبات ایدن مشهور بر قوماندانك دهای عسکریسنی ساحهٔ علانیته وضع ایتمش بولندیغندن تاریخ حرب و بناءً علیه تاریخ عثمانی ایچون پك بیوك بر اهمیتی حائزدر .

عثمانلیلر، اجرا ایلدکلری حرکات عسکریه‌نك کافه‌سنده اولدیغی کبی بو سفر مشهور اثناسنده‌ده سوق‌الجیش نقطهٔ نظرندن بیوك بر مهارت ابراز ایلمشلردر . متفقین اردوسی خیلی مدت تدارکات حربیه ایله اشتغال و آوروپادن قوای امدادیه آلدقدن صکره سرعتلی بر حرکت اجرا ایده‌رك نیکبولی پیشگاهنده‌کی صرتلری اشغال ایتمش اولدیغی حالده ، ییلدیرم بایزید بر صاعقهٔ ظفر کبی

آز زمان ایچنده دشمنك بنیان مقاومتنی لرزه ناك ایده جکنی بیلدیکندن دائما متأنیانه حرکت ایتمش و دشمنه اومولمدق بر زمانده ملاقی اوله رق جسارتلرینه فوق العاده اعتماد ایدن فرانسزلری غایت قطعی بر مغلوبیته دوچار ایلمشدر . بوندن بشقه ، دشمنك آنسزین وقوعه کله جك حرکاتنی تأخیر ایچون حدود قلاعنده بولندیریلان عساکر محافظه نك ، کندی اردوسنه وقت قازاندیرمق و حرکات سوق الجیشیه نك سهولتله اجراسنی تأمین ایلمك کبی پك بیوك فوائد حصوله کتیردیکی ده مشاهده اولنمشدر .

نیکبولی میدان محاربه سنده احراز اولنان مظفریته اجرای تأثیر ایدن مؤثرات تدقیق ایدیله جك اولورسه ، طرفین اردولرینك حائز اولدقلری تشکیلات و تنسیقاتك نتیجهٔ محاربه یه پك عظیم بر تأثیر اجرا ایتمش اولدیغی کوریلور .

اولا : متفقین اردوسی ملل مختلفه دن مرکب و هر ملتك برنسی عادتا او ملتك وجوده کتیردیکی قطعهٔ عسکریه نك مستقل برقوماندانی اولدیغندن

عموم قطعاتك بر أل آلتنده سوقی و حرکات عسکریه‌نك باش قوماندان طرفندن اداره‌سی قابل اوله‌مامشدر.

ثانیاً: بر طرفدن فرانسزلر شوالیه‌لك تأثیریله فوق العاده بر غرور اظهار ایده‌رك حرکات احتیاطپروانه‌دن اجتناب ایتمش اولدقلری کبی، دیکر طرفدن هر ملتك ابراز شجاعت و بسالتله بالکز باشنه تمیز ایتمك خصوصنده‌کی آرزوسی اردوده عظیم بر انضباطسزلق حصوله کتیرمش، متفقین اردوسنك بو حالی عموم قطعاتك معناً و مادتاً متفرق بر حالده بولنمسنی انتاج ایلمشدر.

عثمانلی اردوسی ایسه بدایت تشکلندن بری مظفریتدن مظفریته سوق اولنه‌رق عمیق بر نشوهٔ ظفرله پرورده اولمش بولنیوردی. اردو ضابطان و افرادی بیننده اعلای اسلامیت، اطاعت، پادشاهه صداقت و اظهار شجاعت کبی روح اصلیٔ مظفریت اولان فکرلر اعماق قلبه قدر نفوذ ایتمش، تجهیزات و آلات حربیه‌نك مکملیتی کبی وسائط مهمهٔ مادیه‌ده بوکا انضمام ایده‌رك اردو معناً و مادتاً مرتبهٔ قصوای مکملیته واصل اولمشدی. ذاتاً، استانبول محاصره‌سیله مشغول اولان بر اردونك قوجه بر شهر مستحکمی

محاصره‌دن فراغت و محاصره حركاتنك يورغونلغى هنوز زائل اولمادن غايت اوزاق مسافه‌لرى جبرى يورويشلرله قطع ايده‌رك مدهش بر محاربه‌دن صوكره احراز شان مظفريت ايلمسى، بوجسور اردونك نه درجه عالى بر فكر عسكرى، نه رتبه متين بر حس اطاعتله پرورشياب اولمش بولنديغنه دلالت ايدر.

فقط اردونك بوصورتله حركت ايده‌رك احراز مظفريت ايتمسنه بادى اولان اك بيوك و اك مهم بر سبب دها واردركه، اوده ييلديرم بايزيدك قوماندانلقده‌كى دهاى خارق العاده سيدر. ييلديرم بايزيد، پدر عاليتبارى خداوندكار غازيدن شانلى بر مظفريت اثناسنده زير ادارهٔ غضنفرانه‌سنه آلديغى بو اردويى اويله مكمل برصورتده يتشديرمش، فكر عالبهمتانه واوصاف سجاعتكسترانه‌سنى اردو افرادينه اودرجه ماهرانه برصورتده تلقين ايلمشدركه، بتون افراد سردار علويت شعارينك اثر عالئ خسروانه‌سنه اقتفايى سرنامهٔ مباهات عد ايتمشلر، محاربه‌نك هردرلو مزاحمنه برمتانت حيدرانه ايله مقاومت ايلمشلردر.

ییلدیرم بایزید، قوماندانلق خصوصنده فوق العاده بر اقتدار کوسترمش اولدیغی کبی رحم و شفقت و حسیات عالیجنابانه‌ده دخی نمونهٔ امتثال اولمشدر. شهریار مشار الیهك، کمال شجاعت و سطوتله نتیجه پذیر مظفریت ایلدیکی بو محاربهٔ مدهشه‌نك ختامنی متعاقب اسرا میاننده بولنان فرانسه اصیلزادکاننندن قونت دونه‌وه‌ری عثمانلیلره قارشی بر دها سلاح قوللانمیه‌جغنه یمین ایتدیروب عفو ایلدیکی اثناده: «ایشته سنی، بکا قارشی بر دها سلاح قوللانمیه‌جغکه یمین ایتدیکك ایچون عفو ایدییورم. فقط مرد بر آدم ایسه‌ك؛ بالعکس سکا مساعده ایدییورم؛ کیت، ینه سلاحه صارل! حتی بنمله حرب ایتمك ایچون بتون حکومتلرله اتفاق ایت! بنی بویله پارلاق بر مظفریته نائل ایتمك فرصتنی وجوده کتیررسه‌ك، دها زیاده ممنون ایدرسك!» خطاب بسالتکارانه‌سنده بولنیشی، داستان حماست عثمانیانه نقش زرین ایله یازیله‌جق الفاظ قهرمانانه‌دن عد اولنه‌بیلیر.

وارنه میدان محاربه‌سی

(٨٤٨ ﻫ ، ١٤٤٤ م)

مجارلرك نقض عهدی ـ متفقلرینك تداركاتی ـ دشمنك حركات تعرضیه‌سی ـ سلطان مراد ثانی حضرتلرینك عودتی ـ تداركات محاربه ـ اردوی همایونك حركتی ـ وارنه‌یه مواصلت ـ طرفینك ترتیبات تعبیه‌سی ـ محاربه‌نك صورت جریانی ـ درجه حضر ـ عثمانلیلرك مظفریتی ـ برجواب حكیمانه ـ عودت مظفرانه .

مجدد بنیان سلطنت، چلبی سلطان محمد خان اول حضرتلرینك جلوسیله سلطنت جلیلهٔ عثمانیه‌ده تجلی ایدن رونق ومهابت، سنه‌لردن بری سیف جلادت عثمانیانه بیون اكه‌رك دولت معظمهٔ عثمانیه‌یه خراجكذار اولان حكومتلرك نظر كین وعداوتنی جلب ایتمكه باشلامشدی. خصوصیله جنتمكان سلطان مراد ثانی حضرتلرینك بربرینی متعاقب احراز مظفریت ایده‌رك شانلی بر اردو ایله (بلغراد)

جنتمكان سلطان مراد خان ثانی حضرتلری

٨٠٦ـ٨٥٥

اوکارینه کلمسی ، مجار قوماندانی ژان هونیادك نظر استرقابنی جلب ایتمش، عثمانلیلر علیهنه یکیدن یکی‌یه اتفاقلر حصوله کلمسنه بادی اولمشدی. بوندن بشقه، ژان هونیادك یکرمی بیك کشیلك بر قوتله سکسان بیك کشیلك برعثمانلی اردوسنی موراوه صویی جوارنده موفقیتسزلکه دوچار ایلمسی ، عثمانلیلره قارشی فکرعداوت پرورده ایدن حکومات صغیره‌ده حس جرأت تولید ایلمش، کافه‌سی‌ده عثمانلیلرله حرب ایتمك ایچون تدارکات حربیه اجراسنه باشلامشلردی .

عثمانلیلره همجوار اولان حکومتلرده بوکبی حسیات انتقامجویانه پرورده ایدلدیکی اثناده ایدی‌که، سلطان مراد ثانی حضرتلری قرمان اوغلنی مغلوب و (ادرنه) یه عودتنده مجارلرله اون سنه مدتله بر مصالحه عقد ایتدی. بومصالحه موجبنجه صربستان ایله رومانیادن ضبط اولنان یرلر اعاده ایدیله‌جك ، فقط حکومات مذکوره دولت علیهٔ عثمانیه‌یه سنوی ویرکو اعطا ایلیه‌جکدی.

حضرت پادشاه صلح وسکوتی شو صورتله

ادامه ایتدکدن صوکره اعمار ممالك وترقی معارف امر مهمیله اشتغال ایدیله‌جکی برصره‌ده ایسه بیوك شهزاده علاء الدین چلبینك وفاتی قلبنده فوق العاده بركدر حصوله کتیردیکندن امور ادارهٔ حکومتی اون ایکی یاشنده بولنان اوغلی سلطان محمد خان حضرتلرینه ترك ایده‌رك کندیسی (مغنیسا) یه چکلدی. فقط بوحال، عثمانلیلرله حرب ایتمك خصوصنده دائما فرصت تحریسیله مشغول اولان مجارقرالی لادیسلاس ایچون بروسیلهٔ موفقیت عد اولندی. تام بواثناده‌ده قرمان اوغلی ابراهیم بك، حضرت پادشاهك سلهٔ تأدیبندن اوصلامیه‌رق مجارقرالنه یازدیغی برمکتوبده حضرت پادشاهك حرب و وغادن کاملاً فراغت وتخت حکومته اون ایکی یاشنده بولنان مخدومی سلطان محمد خان حضرتلرینی اجلاس ایتمش بولندیغنی، عثمانلیلری مغلوب ایتمك ایچون أله بوندن کوزل برفرصت کچمیه‌جکنی خبر ویردی (١) . بوخبر، مجارقرالنك ممنونیت فوق العاده‌سنی موجب اولدیغندن

(١) تاج التواریخ ، جلد ١ ، ص ٣٧٨ ، ـ نتایج الوقوعات، جلد ١، ص ٤٤ ـ صولاقزاده ، ص ٢٧٦

لادیسلاس درحال نقض عهد ایده‌رك عثمانلیلرله حرب ایتمك ایچون تدارکات لازمه اجراسنه ابتدار ایلدی . حتی بونقض عهدی محق کوسترمك ایچون کندیسنجه بعض اسباب برائی‌ده درمیان ایتمکدن خالی قالمدی (١) . ازجمله ، معاهدهٔ مذکوره‌نك عقدی ایچون (سکدین) ده مذاکرات صلحیه اجرا اولندیغی اثناده قاردینال سزارینی هیچ سسنی چیقارمامش ؛ فقط معاهده‌نامه شرائطی مجارلرك منافعنه صوك درجه خادم اولدیغندن معاهده‌نك عقد ایدلمسنه‌ده ممانعت ایتمه‌مشدی . یالکز ، معاهدهٔ صلحیه عقد اولنوبده عثمانلی مرخصلری (سکدین) دن مفارقت ایدر ایتمز پاپا دونماسنك آمیرالی قاردینال فرانچسقو ایله بیزانس ایمپراطوری ژان پالهئولوغ ، مجار قرالی لادیسلاسه برمرخص کوندرمشلر و بورغونیا ـ ایتالیا سفائن حربیه‌سندن مرکب بردونمانك (چناق قلعه) بوغازینی سد وعثمانلیلرك

(١) « بومعاهده اون‌سنه مدتله عقد اولنمش ایکن دها اون کون کچمدن نقض ایدلدی . » هامه‌ر ، تاریخ دولت عثمانیه ، جلد ١ ، ص ٢٠٢

روم ايلنه عسكر سوق ايتملرينى منع ايلديكنى وبو اثناده مجارلر طرفندن بر تعرض وقوعه كلديكى تقديرده عثمانليلرى مغلوب ايتمك غايت قولاى اوله جغنى خبر ويرمشلردى(١) . پاپا سزارينى اوته دن برى تعقيب ايلديكى فكرك قوه دن فعله كله جكندن طولايى بو خبردن صوك درجه ممنون اولديغى كبى بيزانس ايمپراطورى ژان پاله اولوغ ده هر نه قدر عثمانليلرله عقد صلح ايتمش ايدى ايسه ده اساساً نقض عهده فرصت تحرى ايلديكندن بو حالدن پك زياده ممنون اولمشدى .

سزارينى، قرمان اوغلندن مجار قرالنه كوندريلن مكتوب ايله دونمانك حركتنى طويار طويماز مجار قرالنه مراجعت ايتدى . قرالك عرق غيرت دينيه سنى تحريك ايچون ايجاب ايدن اسبابه توسل ايتمكدن خالى قالمادى. كذا مجار قرالى لاديسلاسك پاپادن مساعده آلمادن عقد صلح ايتمش اولديغنى وبوندن بشقه، اسلاملره قارشى ايديلن يمينك اصلا حكمى اولاميه جغنى بيان ايتدى . خصوصيله مجار

(١) هامه ر، تاريخ دولت عثمانيه، جلد ١ ، ص ٢٠٢

قوماندانلرندن ژان هونیادی ألده ایتمك پاپانك آمالنی ترویجه پك مساعد اولدیغندن پاپا، بلغارستان اراضیسنی ژان هونیاده وعد ایده‌رك آتش حربی بر آن اول آلولندیرمکه غیرت ایلدی .

٤ آغستوس ١٤٤٤ تاریخنده (سکدین) ده بر مجلس عقد اولندی . بو مجلسده، پولونیادن کلان مرخصلر محافظهٔ صلح ومسالمت جهتنی التزام ایتدیلر ایسه‌ده قرال لادیسلاس ایله معیتی ارکانی بهمه حال حرب ایدیله‌جکنی قطعی برصورتده بیان ایلدیلر؛ حتی ایلولك برنجی کونی جسیم برازدو ایله (اورصووه) اوکنده بولنمغه ودها صوکره فوق العاده بر سرعتله حرکت ایده‌رك روم ایلنه طوغری ایلریلمکه عهد ایتدیلر . کذا حربده لادیسلاس معیتنده بولنه‌جق ذواتی‌ده تعیین ایلدیلر ؛ اکری پسقپوسی سیمون ایله غروس واردایتلی ژان دودومی‌نیس، بوسنه‌لی رافائل ومجار قوماندانلرندن ژان هونیاد ایله مجار اصیلزادکانندن یدی کشی قرال معیتنده بولنه‌جقلردی (١) .

(١) قوپلویزه‌ر، مجارلرله عثمانلیلر بیننده محاربات، ص ٨٤ .

لادیسلاس حربه شو صورتله قرار ویردکدن صوکره تدارکات لازمه‌یه کمال سرعتله ابتدار ایلدی. تشکیل اولنه‌جق اردو، اولکی سنه‌لرده‌کندن دها قوتلی اوله‌جقدی. بونک ایچون، مجارستانه خراجکذار اولان مملکتلر ایله آوروپا حکومتلرینک قسم اعظمندن قوای امدادیه طلب اولندی. بوسنه‌لی استفان صاما ایله اولاح و مولداوا بکلری قوای معاونه کوندره‌جکلرینی وعد ایلدیلر ایسه‌ده صرب قرالی برانقوویچ (١) بو خصوصدن قطعیاً امتناع ایتدی. برانقوویچ، (سکدین) ده عقد اولنان معاهده‌نامه موجبنجه تکمیل اراضیسنی استرداد ایتمکه موفق اولمشدی. واقعا برانقوویچک اراضیسی معاهده‌نامه احکامنه نظراً سکز کونده تخلیه ایدیله‌مه‌مش ایدی ایسه‌ده بوکا مسافه‌نک بعدیتی سبب اولمش، فقط اولجه ضبط اولنان بتون اراضی ایلول اواسطنده کاملاً تخلیه ایدلمش بولندیغندن برانقوویچ نقض عهد ایتمک ایچون هیچ بر سبب بولامامشدی.

---

(١) ویلیق اوغلی.

لادیسلاس صربستاندن قطع امید ایدنجه ، حربه مباشرت اوله‌جغنی تبلیغ ایچون پولونیایه بر مرخص اعزام ایتمکه قرار ویردی . فقط بو جواره تاتارلر متمادیاً آقین اجرا ایلدکلرندن پولونیالیلر قوای کلیه ایله حربه اشتراك ایتمك کندیلری ایچون غیر ممکن اولدیغنی وفقط هر حالده مناسب بر قوت کوندره‌بیله‌جکلرینی بیان ایلدیلر. لادیسلاس، بو جهتدن‌ده کلیتلی قوای امدادیه آله‌جغندن قطع امید ایدنجه ، بیزانس ایمپراطوری ژان پاله‌ئولوغ طرفندن کوندریله‌جك قوای امدادیه‌دن بشقه بر امیدی قالمدی . واقعا بو اثناده آرناوود بکلرندن قاستریوطا، ٣٠٠٠ قدر سواری ایله آرناوودلقدن مجارستانه داخل اولمق ایستدی ایسه‌ده صرب قرالی ژورژ برانقوویچ حدودده بولنان کچیدلرك کافه‌سنی اشغال ایدەرك قاستریوطانك صربستاندن مرورینه مساعده ایتمدی . دها طوغریسی فوق العاده بر غیرتله تشبث اولنان بو سفر عظیم ایچون مجارستانده امید اولندیغی قدر قوت جمع ایدیله‌مدی. بوندن بشقه ، حربه اشتراك ایدن پسقپوسلردن‌ده

بك آز قوت كوندرلدیكندن ، متفقین اردوی سفر برلكنی اكمال ایدەرك (سكدین) ە كلدیكی اثناده انجق ١١,٠٠٠ : ١٢,٠٠٠ كشی قدر بر قوت جمع ایتمك قابل اولەبیلدی . بوقوتك اوچدە بری مجار ، متباقیسنك نصفی پولونیالی و نصفی دە ملل مختلفەدن مركب ایدی (١) . اردونك آغرلغی بك زیادە اولوب مجموعی ایكی بیك آرابەیە بالغ اولمقدە ایدی (٢) .

(سكدین) دە عقد اولنان مجلسدە ایلولك برنجی كونی اردونك (اورصووە) دە بولنەجغنە عهد ایدلمش ایدی ایسەدە مجار قرالی لادیسلاس انجق ایلولك اواخرینە طوغری (اورصووە) یە كلەبیلدی . ژان هونیاد ، بورادە عموم اردو باش

---

(١) « لشكر انكروس وآلامان وبوسنە وهرسك وقرەبغدان واولاق وفرنك، نفیر عام نیق‌اوزرە كوشش اهتمام ایدوب سكسان بیك دشمن مالاكلام جمع اولدیلر. » صولاقزادە ، ص ١٧٤ ـ تاج التواریخ ، جلد ١ ، ص ٣٧٨

(٢) هامەر ، تاریخ دولت عثمانیە ، جلد ١ ، ص ٢٠٢

قوماندانی تعیین ایدیله‌رك فوق‌العاده مشکلات ایله تدارك و بدنندن صورت مکمله‌ده تجهیز ایلدیکی ۴۰۰۰ کشی ایله متفقین اردوسنه التحاق ایتدی.

ژان‌هونیاد معیتنده‌کی متفقین اردوسی، ایلولك یکرمنجی کونی (اورصووه) شهری قربنده طونه نهرینی مرور ایتدی. قرالك زینت و دبدبه‌سنه متعلق اشیا ایله ۱۰,۰۰۰ آرابه‌یه بالغ اولان آغرلقلر وسائره (سوه‌رین) ندن طونه نهری طریقیله سوق اولندی. اردو کریسندن حرکت ایده‌جك آغرلقلرك مقدارینی تزیید و اردونك حرکاتنی سکته‌دار ایتمه‌مك ایچون آغر طوپلر کریده براقیلوب یالکز خفیف طوپلری آلمقله اکتفا اولندی. اردو، یورویشه باشلادیغی ایللك کون (قلادووا) موقعنه واصل اولدی. (قلادووا) نك ضبطی ایچون محافظینی بولنان عثمانلیلرله ابی مدت محاربه ایدلدی. متفقین اردوسی درت بش کون صکره تیموق نهرندن مرور ایده‌رك ایلولك یکرمی آلتنجی کونی (ویدین) اوکنه واصل اولدی. اردو، (اورصووه) ایله (ویدین) بیننده‌کی ۱۱۰ کیلو مترەلك مسافه‌یی

بش کونده قطع ایتدی . برقاچ کون قدر (ویدین)ده قالدی . شهری ضبط ایتمك ایچون اول امرده واروشلرینی تخریب ایتمك ایستدی ایسه‌ده بو مقصدینه نائل اولامدی. بعده (راصووه) شهرینه واصل اولدی. بو شهر ، مجار اردوسنك ورودندن اول کیجه‌لین تخلیه ایدلمشدی .

مجار اردوسی ، بو حرکت تعرضیه اثناسنده انضباط و نظامات عسکریه‌یه منافی برچوق حرکتلرده بولندی . اردونك خط الحرکاتی اوزرنده بولنان بتون شهرلر یغما ایدلدی . حتی خرستیان کویلریله کلیسالر بیله تخریب ایدلدی . اردو ، شو صورتله اجرا ایلدیکی انتظامسزلقلردن طولایی اهالینك فوق العاده نفرتنی جلب ایتمکه باشلادی (١) .

متفقین اردوسی (ویدین)ه کلدکدن صکره بورادن (نیکبولی) یه کلوب دونما ایله متحداً حرکت ایتمك ، بعده مریچ نهری وادیسنی تعقیب ایده‌رك (ادرنه) یه کلمك هر زمان ممکندی ؛ فقط بالعکس

---

(١) قوپلوبزه‌ر ، عثمانلیلر مجارلرله بیننده محاربات ، ص ٨٦

بچیدلرندن مرور ایتمك فوق‌العاده مشکل ایدی . واقعا بو بچیدلر او اثناده عثمانلی قطعاتی طرفندن هنوز اشغال ایدلمه‌مش ایدی ایسه‌ده بویله آغرلغی چوق و جسیم بر اردو ایله تیدش موسمنده بچمکه هرحالده مساعد دکلدی . بوندن بشـقه ، ارزاق وسائره کلیه‌جك اولورسه ، نفوسی غایت آز بولنان بو مملکتده اردونك اعاشه‌سی ده غایت مشکلدی . بو اثنـاده تعقیبی الك موافق اولان یول ، بالقـان طاغلرینی طولاشوب (وارنه) یه و اورادن‌ده قره دکز سـاحلنی تعقیب ایده‌رك (کلیبولی) یه کیدن یول ایدی. اردو بوطریقی تعقیب ایتدیکی تقدیرده اعاشه وسائره‌سی هرزمان قابل اوله‌جغی کبی دونمانك معاونتندن‌ده هیچ بر وقت‌دور اولامازدی. بناءعلیه بو یولك تعقیبی هر حالده فائده‌دن خالی دکلدی . ذاتاً مجار قرالی لادیسلاسك‌ده مقصدی (بیزانس) شهرینه کله‌رك روملردن التحاق ایده‌جك قوای امدادیه‌یی آلمق ، بعـده ایمپراطورك کریمه‌سی ایله ازدواج ایتدکدن صـکره (ادرنه) یه طوغری

حركت ايلمك اولديغندن (١) قرال اك زياده بو طريقى انتخاب ايتدى .

متفقين اردوسى يكرمى آلتى كونلك بر يوروييشدن صكره تشرين اولك آلتنجى كونى (نيكبولى) پيشكاهنه واصل اولدى (٢) . نيكبولى شهرى غايت مستحكم اولمقله برابر كليتلى عساكر محافظه ايله ده اشغال ايدلمشدى . قلعه محافظى ، عثمانلى قوماندانلرندن فيروز بك زاده محمد بك ايدى .

متفقين (نيكبولى) اوكنه كليركلز اول امرده شهرى هجوم ايله ضبط ايتمك ايستديلر ؛ فقط اردوده آغر طوپلر ايله محاصره ادواتى بولنمديغندن يالكز واروشلرى احراق ايتمكله اكتفا ايلديلر ؛ بونكله برابر خيلى تلفاته دوچار اولدقلرى كبى بر

(١) « قرال بى اقبالك آمالى بو ايدى كه وارنه دن كچوب استانبوله واروب تكورينك قيزين آلوب ادرنه يه واره . انك ايچون وارنه جانبندن عزيمت ايلدى . » تاج التواريخ ، جلد ١ ، ص ٣٧٨

(٢) نيكبولى ، ويدينك ٢٢٠ كيلومتره مسافه سنده بولنديغندن مجار اردوسنك كونده ١٢ كيلو متره مسافه قطع ايتمش اولديغى آكلاشيلير .

چوقده اسیر ویردیلر (۱) . متفقین اردوسی (نیکبولی) پیشگاهنده بولندیغی اثناده ، اولاح وویوده‌سی ولاد دراقوله‌ده ۰۰۰۰ غ سواری ایله متفقین اردوسنه التحاق ایتدی . فقط متفقینك مأمول ایلدیکی درجه‌ده جسیم بر قوت تدارك ایتمه‌مش اولدقلرینی کورنجه ، مجار قرالی لادیسلاسی بو سفردن وازکچیرمکه غیرت ایلدی . حتی عثمانلی پادشاهنك صید وشکار ایچون معیتنه آلدیغی قوتك متفقین اردوسندن چوق فضله اولدیغنی سویلدی . ژان هونیاد بو سوزدن صوك درجه حدتلندی؛ حتی قلیجنی چکه‌رك ولاد دراقوله‌نك اوزرینه یورودی (۲) . دراقوله فوق العاده اصرارده بولندی ایسه‌ده فکرینی بر درلو ترویج ایتدیره‌مدی . مجارستان قرالی لادیسلاس ، برسنه اولکی موفقیتندن بسبتون

(۱) « نیکبولی بکی فیروز بك اوغلی محمد بك فرصت دمن کوزتلیوب یاننده بولنان دلاورلر و روم ایلنده اشتهار بولمش طوجه‌لر وآقنجیلر ایله دشمن آردین باصوب نیجه آهن پوش دشمنی آلی باغلی درکاه سلطنت پناه صوبنه کوندردی . » تاج التواریخ ، جلد ۱ ، ص ۳۷۸

(۲) قوپلاویزه‌ر ، ص ۸۷

جسارته کلمش وفضله اوله‌رق پاپانك‌دە نصایح ووصایاسنه قاپیلمش اولدیغندن دراقوله‌نك اخطاراتنه اصلا اهمیت ویرمدی . بو اثناده ، قاستریوطا طرفندن کوندریله‌جك قوای امدادیه‌نك صربستاندن مرورینه صرب قرالی ژورژ برانقوویچك مساعده ایتمیه‌جکی حقنده‌کی حوادث شایع اولدی . کذا بیزانس ایمپراطوری ژان پاله‌ئولوغدن‌دە هیچ برخبر ورود ایتمدی. ولاد دراقوله ایسه متفقین اردوسنك بودرجه معاونتدن محروم قالدیغنی کورونجه معیتی عسکرینی اوغلنك قوماندەسنه توديع ایده‌رك کندیسی مملکتنه متوجهاً حرکت ایتدی .

لادیسلاس، اولاحلردن کلن قوای امدادیه‌یی آلدقدن صوکره ژان هونیادی اولاح ومجارلردن مرکب برقوتله اردو پیشدارینه تعیین ایتدی . کندیسی‌دە قطعات سائره وآغرلقلرله برابر قسم کلی‌یی تشکیل ایلدی . متفقین اردوسی شوصورتله انقسام ایتمش اولدیغی حالده (رازغراد) دن مرور ایده‌رك (یکی‌بازار) اوکنه واصل اولدی. (یکی‌بازار) مستحکم برشهر اولدیغندن متفقین اردوسی بوراده

بر قاچ کون قدر قالمغه مجبور اولدی . شهر خیلی مدت محاصره و فوق‌العاده مشکلات چکیلرك ضبط ایدیلر ایدلمز، حیواناته وارنجیه قدر بتون اهالیسی قیجدن کچیرلدی(۱) . تشرین اولك یکرمی دردنجی کونی قرال لادیسلاس جوار اهالیسنه بر بیاننامه کوندردی ؛ بو بیاننامه‌ده شمنی ، پتریچ ، قاوارنا و وارنه شهرلری ایله تراکیاده عثمانلیلر طرفندن ضبط اولنان شهرلرك تسلیم اولملرینی و درونلرنده بولنان عساکرك تسلیم اولدقلری تقدیرده صالیویریله جکلرینی ، عکسی تقدیرده کافه‌سنك قلیجدن کچیریله‌جکلرینی اخبار ایتدی . بو بیاننامه‌یی تبلیغ ایچونده مقدما عثمانلیلردن اسیر ایدیلن افراددن برقاچ کشی کوندرلدی. فقط عثمانلیلر حدوده جوار بولنان شهرلرك کافه‌سنی تحکیم ایلمش و قلاع واستحکاماتی مدافعه‌یه قطعیاً عزم ایتمش اولدقلرندن لادیسلاسك بو بیاننامه‌سنه جواب رد اعطا ایلدیلر.

(۱) « کی پازار، برقاچ کون محاصره ایدلدکدن صوکره بتون اهالیسی قلیجدن کچیرلدی ؛ حتی بوندن حیوانات بیله استثنا ایدلمدی . » قوپلویزه‌ر ، مجارلرله عثمانلیلر بیننده‌کی محاربات، ص ۸۸

لادیسلاس، عثمانلیلردن جواب رد آلیر آلماز سریع برصورتده حرکت ایده‌رك (شمنی) اوکنه کلدی. (شمنی) شهری جسیم برقیالق اوزرینه مبنی اولمقله برابر درونده کلیتلی عساکر محافظه‌ده موجود ایدی. عثمانلیلر، شهری کمال متانتله مدافعه ایتدیلر ایسه‌ده ۵۰۰ کشی تلفات ویره‌رك (۱) تسلیمه مجبور اولدیلر. بو اثناده شهرداخلنده‌کی قلعه‌یه ۵۰ کشی قدر التجا ایتمشدی. فقط برجلر اوزرنده کدیك آچیلوبده مهاجمین شهره داخل اولور اولماز بونلرده برجلردن کندیلرینی آتوب فدا ایلدیلر. متفقین اردوسی بش کون قدر (شمنی) ده قالدی. بوصره‌ده مجار قرالی لادیسلاس (طرنووه) یه طوغری ۵۰۰ کشیدن مرکب برقوت کوندردی؛ بوقوت، عثمانلی اردوسنك پیشدارینه تصادف ایدر ایتمز ۳۰۰ کشی تلفات ویره‌رك رجعت ایتمکه مجبور اولدی.

متفقین اردوسی صوسز براراضیده کمال زحمتله یورویش اجرا ایتدکدن صوکره (پراوادی) شهرینه

---

(۱) هامه‌ر، تاریخ دولت عثمانیه، جلد ۱، ص ۲۰۳

کلدی (۱) . اردو، تشرین ثانینك دردنجی و بشنجی
کونلری (پراوادی) ده قالدی ؛ شهری ضبط ایتمك
ایچون ایجاب ایدن ترتیباتی اتخاذ ایلدی ایسه‌ده
فوق العاده مشکلاته دوچار اولدی . شهری ضبطه
موفق اولدیغی زمان البسه وسائره کبی برخیلی غنائم
الده ایتدی. شهر کاملاً احراق ایدلدی . عثمانلیلر
شهری قورتارمغه صوك درجه غیرت ایتدیلر ایسه‌ده
دشمنك مدهش بر اوق انداختنه دوچار اولدیلر.
فقط متفقین‌ده شهری پك چوق تلفات مقابلنده
ضبطه موفق اوله‌بیلدی. متفقین اردوسی (پراوادی)
اوکلرینه کلدیکی اثناده ایدی، که سلطان مراد ثانی
حضرتلری ادارهٔ حکومتی ید جلادتنه آلمش ،
متفقین‌دونماسنك کوزی اوکنده چناق‌قلعه بوغازینی
مرورایده‌رك جسیم براردو ایله (وارنه) یه متوجهاً
حرکت ایلمشدی (۲) .

مجار اردوسی برکون دها یورویش اجرا

---

(۱) پراوادی شهری عین اسمده برنهر کنارنده‌در. شهره حاکم بولنان بر تپه اوزرنده طاش حصار خرابه‌سی واردر .

(۲) تاج التواریخ ، جلد ۱ ، ص ۳۷۹

ایتدکدن صوکره (پتریچ) ه واصل اولدی. شهر، یوکسك برتپه اوزرینه مبنی اولوب جنوب قسمی اوچ متره عرضنده حفر اولنمش جسیم برخندقله محافظه اولنمقده ایدی. اولاحلر اولا شهرك سورلرینه مردیونلرله چیقمق ایستدیلر ایسه‌ده اوتوز کشیدن زیاده تلفاته دوچار اولدیلر. کذا مجارلرده بوصورتله حرکت ایتمك ایستدیلر؛ فقط قلعه بدنلرندن دوشن طاش پارچه‌لرندن یکرمی بش کشیدن زیاده تلفات ویردیلر . شهر صوك درجه بر متانتله مدافعه اولندیغندن، شهری هجوم جبری ایله ضبطه موفق اولور اولماز بتون محافظینی قلیجدن کچیردیلر (٤) .

متفقین اردوسی (پتریچ) ی ضبط ایتدکدن صوکره آقشامه طوغری (میخالیچ) ه واصل اولدی . تشرین ثانینك طقوزنجی کونی شهره هجوم ایتمك آرزو ایلدی ایسه‌ده شهر کاملاً تخلیه ایدلمش بولندی . فقط متفقین بونکله‌ده حرصلرینی ازاله ایده‌مدکلرندن، عثمانلیلرك خطوط اتصالات اوزرنده

(٤) قوپلویزه‌ر ، ص ۹۰

قوللاندیغی اوزره قامچی نهرنده بولندیردقلری ۲۸ سفینه‌یی تخریب ایتدیلر (۱) .

لادیسلاس اردوسی تشرین ثانینك طقوزنجی کونی (وارنه) شهرینه واصل اولدی . قرال ، (وارنه) اوزکنه کلیر کلمز (وارنه) نك جنوبنده کائن (غلاطه) حصاریله (ماقروپولیس) و (قاوارنه) شهرینك آناختارلرینی آلمغه موفق اولدی . متفقین اردوسی بو موفقیاتی احراز ایتدکدن صوکره (وارنه) نك شمال جهتنده اردوکاه تأسیس ایتدی . فقط تشرین ثانینك طقوزنجی کونی اقشامی عثمانلی اردوکاهنده یانیلان آتشلرك طونوق ضیالری اوزاقدن خفیف خفیف نمایان اولمغه باشلادی. عثمانلی اردوسی ، مجارلردن ۵۰۰۰ خطوه مسافه‌ده بولنیوردی(۲) .

لادیسلاس، عثمانلی اردوسنك تقربنی خبر آلیر آلماز تدابیر لازمه اتخاذ ایتمکله برابر ایلری قره‌غوللرینی‌ده تقویه ایتدیردی . حتی بر تدبیر احتیاطپرورانه اولمق اوزره بارکیرلرك اکری‌ده

(۱) هامه‌ر، تاریخ دولت عثمانیه، جلد ۱، ص ۲۰۳
(۲) قوپلویزه‌ر، ص ۹۱ ـ هامه‌ر، جلد ۱، ص ۲۰۳

آلندی ؛ بوندن بشقه‌ده افرادده دائما محاربه‌یه
حاضر برحالده بولندیرلدی . بعده ایرتسی صباح
اجرا اولنه‌جق حرکات تعبیویه‌یی مذاکره ایتمك
اوزره برمجلس حرب عقد اولندی .

دشمن اردوسنك بوحرکاتی عثمانلیلر طرفندن
کاملاً خبر آلندی . حتی قرمان اوغلنك مجار
قرالنه کوندردیکی مکتوب مندرجاتی‌ده معلوم
بولندیغندن جالس اورنك سلطنت اولان سلطان محمد
خان ثانی حضرتلرینك حضورنده درحال برمجلس
حرب عقد ایدلدی . بومجلسده خصمك افکار
ومقرراتی نظر دقته آلنه‌رق سلطان مراد ثانی
حضرتلرینه بردعوتنامه کوندرلمکه قرار ویرلدی .
فقط ، متفقین اردوسنك تعرضی وبناءً علیه تخت
عالیبخت عثمانی‌یی تشریف بیورملری استرحامنی
مبین ارسال اولنان دعوتنامه‌یه حضرت پادشاه
طرفندن ورود ایدن جوابنامه‌ده : « بزم اوغلمز
محمد خانه مقام خلافت وسریر سلطنتی تفویضدن مقصدمز
بوندن بویله استراحت ایلمکدن عبارتدی . پادشاهلق
کندیسنه لازم ایسه دین ودولتی صیانت ایتسین ! »

بیوردی . بونك اوزرینه سلطان محمد خان ثانی حضرتلری طرفندن تکرار بر دعوتنامه ارسال ایدیله‌رك : « سلطنت جهانداری کندیلرینه عائد ایسه، دفع اعدایه مباشرتلری فرض عیندر. یوق، اگر بو جانبه عائد ایسه اولو الامره اطاعت لزومی ضمیر منیرلرینك معلومیدر . » طرزنده ادارهٔ کلام ایدلدی . حضرت پادشاه بو دعوتنامه اوزرینه درحال حرکت ایتدی (۱) . آناطولیدن آلنه‌جق قوتلری آز بر زمان ایچنده جمعه موفق اوله‌رق ۴۰,۰۰۰ کشیلك بر اردو ایله (ادرنه) یه متوجهاً حرکت ایلدی فقط او اثناده دشمن دونغماسنك چناق قلعه بوغازینی سد ایتمش بولندیغنی خبر آلدیغندن (۲) روم ایلنه گچمك ایچون استانبول بوغازی طریقنی اختیار ایتدی . حرکات عسکریه‌یی دشمندن صوك درجه گیزلی طوته‌رق آز بر زمان ایچنده آناطولی

(۱) تاج التواریخ، جلد ۱، ص ۲۷۹ - صولاقزاده، ص ۱۷۵

(۲) « لکن آلتمش پاره فرنك قادرغه‌سی پروبال آچوب مرغ دریا کبی اوچوب کالیبولی یوانی باغلامغه کلدوکن . . . » تاج التواریخ، جلد ۱ ، ص ۲۷۹

حصارینك بولندیغی موقعه کلدی . خلیل پاشا برقاچ کون اول روم ایلی ساحلنه کتیردیکی طوپلری ساحله تعبیه ایتمش بولندیغندن اردونك مرورینی صوك درجه تسهیل ایتدی (١). اردوی همایون ونديك (ویا جنویز) کمیلریله قارشی ساحله کچدی. هر نفر باشنه اجرت مرور اولمق اوزره کمیجیلره بر دوقه اعطا اولندی . حضرت پادشاهك روم ایلی سواحلنده آنسزین ظهوری اطرافه خوف و دهشت القا ایتدی . اردوی همایون کمال مهابت وعظمتله سنجاقلرینی آچه‌رق استانبول سورلری اوکندن کچدیکی و روملر ایسه مجارلرله متفق اولدقلری حالده بو مرور مظفرانه‌یه قارشی هیچ بر حرکت اجراسنه تصدی ایده‌مدیلر .

حضرت پادشاه روم ایلنه کچر کچمز خلیل پاشا طرفندن استقبال اولندی . مجارلرك حرکات

---

(١) « وزیر اعظم خلیل پاشا دخی روم ایلی حصارینك موقعنه کاوب ساحله طوپلر وضعیله امر مروری تأمین ایلدیکندن سالماً ادرنه‌یه مواصلات وجنود اسلامیه‌یی بالاستصحاب جانب دشمنه سوق سمند جلادت بیوردیلر.» نتایج الوقوعات ، جلد ١ ، ص ٤٥

حربیه‌سی ایله تجهیزات وقوتنه دائر معلومات لازمه استحصال ایدلدی ؛ تشرین اول اواسطنده معیتی افرادیله برابر (ادرنه) یه مواصلت ایتدی . سلطان محمدخان ثانی حضرتلری پدر عالیقدارینی استقبال ایده‌رك دست عالیسنی پوس ایتدی . شهریار ظفر شعار، شهزادهٔ تاجداری ایله دور ودراز مذاکراتده بولندی . حضرت پادشاهك (ادرنه) ده اقامتی اثناسنده ، دشمندن آلنان اسیرلردن متفقین اردوسنك حرکاتنه دائرده معلومات مفصله استحصال اولندی . بونلرك بیاناتندن دشمن اردوسنك (نیکبولی) پیشگاهنه کلدیکی آکلاشلدی . حضرت پادشاه ، دشمن اردوسی حقنده ایجاب ایدن معلوماتی آلدقدن صکره سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینی (ادرنه) ده براقه‌رق کندیلری بوندن اقدم جنتمکان یلدیرم بایزید خان اول طرفندن نیکبولی سفرنده تعقیب ایدیلن خط الحرکاتی بالتعقیب (طرنووه) یه متوجهاً حرکت ایتدی . متفقین اردوسی حرکات سوق‌الجیشیه‌یی دها اول اجرا ایتمش بولندیغندن حضرت پادشاه بوتأخری تضمین

ایچون حرکات عسکریه‌ده التزام سرعت ایده‌رك آز بر زمانده (نیکبولی) اوکنه واصل اولدی . حضرت پادشاهك بو حرکتی جداً شایان حیرت ایدی : بو اثناده مجار قرالی لادیسلاس طونه‌نهری بو یجه ایلریلیه‌جکنه (طرنووه) یه کیدن یولی تعقیب ایتمش اولسه‌یدی ، حضرت پادشاه مجار اردوسنك احوالنی آکلار آکلاماز بو اردویی سریع بر یوروییشله تعقیب ایده‌بیلیردی. فقط شهریار نامدار، اردو موجودینی تزیید ایچون درحال (نیکبولی) یه کلدی ؛ نیکبولی عساکر محافظه‌سنی اردویه الحاق ایلدکدن صکره شرقه طوغری حرکت ایتدی . اجرا ایلدیکی اسفار ومحاربات متعدده‌ده دارالحرکات اراضیسنه وقوف تام حاصل ایتمش اولدیغندن حرکات عسکریه‌یی بر دقت فوق‌العاده ایله اجرا ایتدی . حتی اردونك موجودیتندن دشمنی اصلا خبردار ایتمدی . بعده دشمن اردوسنك بولندیغی موقعی کال صحتله خبر آله‌رق مخاصمین اردوسنی تعقیب ایتمکه باشلادی .

تشرین ثانینك دردنجی کونی عثمانلی پیشداری،

صباحاین مجار اردوسی پیشدارینك ترك ایتدیکی نقطه‌یه واصل اولدی . فقط حضرت پادشاهك مقصدی دشمنی آرزو ایتدیکی بر زمانده محاربه اجراسنه مجبور ایتمك اولدیغندن اردوسنی غایت موافق بر نقطه‌یه کتیردی. مجار اردوسی، عثمانلیلرك فائق قوتلری قارشیسنده پك فنا بر وضعیتده بولنیوردی . قرال لادیسلاس بر قاچ کون اول ، اردوسنك برقسمی ایله عثمانلی اردوسنك یورویشنه مانع اولمق ودیکر قسمی ایله (استانبول) ه کله‌رك قوای معاونه آلمق امیدنده بولنمش ایدی ایسه‌ده ، شمدی بو امیدده محو اولمشدی . چونکه مجار اردوسی حدود مواقع مستحکمه‌سی قارشیسنده اوفاق تفك محاربه‌لرله اوپالانمش وبو سببدن تلفات کلیه‌یه دوچار اولمش بولندیغندن عثمانلیلرك فائق قوتلری قارشیسنده بو حرکتك اجراسی غیرقابل ایدی . بوندن بشقه اردونك بلغارستان داخلندن رجعت حرکتی اختیار ایتمسی‌ده قابل دکلدی ؛ چونکه عثمانلی اردوسی، بو طریقی کاملاً سد ایتمشدی . مجار اردوسی ررمانیادن کچوب (زیبن

بورغ) ه كلمك ايچون شماله طوغرى رجعت ايتمش اولسه ايدى ، بو حركت فوق العاده تهلكه‌لى اولور ، حتى اردونك تماماً محويله نتيجه‌لنيردى ؛ چونكه او اثناده رومانيا جهتلرنده عثمانليلرك فائق بر قوتلرى بولنديغى كبى كريده طونه نهرى كبى جسيم بر نهرك بولنمسى و بوندن بشقه كوپرى آلات و ملزمه‌سنك مفقوديتى ، اردونك كلياً منهزم اولمسنه بادى اولوردى . كذا دونمانك حركات بريه‌يى حمايه ايچون ورود ايدوب ايتمديكنه دائرده هيچ بر خبر آلنه‌مامش اولديغندن اردو ، دونمانك ورودينه انتظار ايتمش اولسه ، اساسسز بر اميده بناى حركت ايتمش اولوردى . ذاتاً دونما وقتيله يتشمش اولسه بيله بونك قره‌يه درجهٔ كفايه‌ده قوت اخراج ايده‌بيله‌جكى مشكوك ايدى . يوز يكرمى سفينه‌دن مركب اولان بو دونما ، متفقين اردوسنى عثمانليلرك مهاجماتندن قورتارمق ايچون (استانبول)ه طوغرى قاچيرمقدن بشقه هيچ بر فائده تأمين ايده‌مزدى . فقط متفقين اردوسنده بوكبى ملاحظات اصلا نظر اعتباره آلنميوردى ؛ بتون قوماندانلر احراز مظفريت

ایده‌جکلرینه صوك درجه اطمئنان حاصل ایده‌رك محاربه اجراسنه فوق العاده بر غیرتله حاضرلانیوردی.

تشرین ثانینك اوتنجی کونی عثمانلی اردوسی (وارنه) شهری جوارنده متفقین اردوسی قارشیسنده ترتیبات لازمه اتخاذ ایتدی (۱). حضرت پادشاه، ایسه (پراوادی) دن کیدن یولدن آیریلوب (عجملر)ه کیدن یولك شمالنده‌کی تپه‌ده اخذ موقع ایتدی (۲).

لادیسلاس، بولندیغی وضعیتك وخامتنی آکلارآکلاماز بر مجلس حرب عقدینه قرار ویردی. بو مجلسده ژان‌هونیاد، تعرض اجراسنه

(۱) وارنه شهری بیزانسلیلردن قالمه جسیم سورلرله مستحکم برشهردر. سورك جنوبنده دونا کولنك بر بچق کیلو متره طوانده بولنان آیاغی منصب اولور. دونا کولنك طولی ۲۰ کیلو متره‌در. کولك جنوب ساحلی غایت صرپ اولوب ۳۵۰ متره ارتفاعنده وصیق آغاجلی اورمانلرله مستور طاغلرله محاطدر.

(۲) بوراده ایکی تپه موجود ایدی. بری مراد تپه، دیکری سنجاق تپه ایدی. بونلردن برینه متفقینك نقض ایتدکاری معاهده‌نامه بر مزراغه تعلیق اولنه‌رق رکز ایدلمش، دها صوکره‌ده لادیسلاسك سر مقطوعی رکز اولنمشدی.

مقتدر بر اردویی مستحکم بر موقع داخلنه وضع ایتمنك غایت مضر اوله‌جغنی ودونما یتیشنجیه قدر آجلقدن بیتاب قاله‌جغی بدیهی اولان براردونك حرکاتنی دونمانك ورودینه تعلیق ایتمك اصلا مناسب اولامیه‌جغنی بیان ایتدی . بوندن بشقه، تعرضك افراد اوزرنده‌ده بر تأثیر نافع حصوله کتیره‌جکنی بیان ایده‌رك تعرضه کچلمسنی توصیه ایتدی. بوفکر لادیسلاس طرفندن‌ده تنسیب ایدیله‌رك اردونك تعرضه کچمسنه قرار ویرلدی .

ژان هونیاد ، عموم اردونك باش قوماندانی اولدیغندن اردویه مناسب بر محاربه نظامی آلدیردی. عثمانلیلرك حائز اولدقلری تفوقه واقف بولندیغندن او آنه قدر مجارلر طرفندن استعمال اولنان قدمه‌لی نظامدن صرف نظر ایده‌رك اردویی برخط اوزره ترتیب ایتدی . بوخط ، مختلف قطعه‌لردن مرکب بولنیوردی .

ژان هونیاد ، وارنه سورلرندن بیك خطوه مسافه‌ده برموضع انتخاب ایتمشدی. بوموضع، وادینك نهایتنده کائن ودونا کولی ساحلندن صاغده‌کی طاغك

أتکنه قدر ٤٠٠٠ خطوه امتداده مالك ایدی . بوطول ، بدایت مخاصماتدن بری وقوعه‌کلان اوفاق تفك محاربه‌لرله قوتنی ضایع ایدن بر اردو ایچون پك چوقدی . خصوصیله صاغ جناح ایلریسنده بریماج بولنمسی ژان‌هونیادك نظر دقتنی جلب ایتمشدی . فقط معیتنده‌کی قوت درجهٔ کفایه‌ده بولنمدیغندن محاربه خطنی یماجك اوزرینه قدر بردرلو تمدید ایده‌مه‌مشدی . بوندن بشقه ، صرت سراپا چالیلر و آغاجلقلرله مستور اولدیغندن سواریلرك حرکاتنه‌ده مساعد دکلدی . فقط بوصرتك محاربه خطی ایلریسنده بولنیشی ، عثمانلیلر ایچون غایت فائده‌لی ایدی ؛ چونکه بوحال ، عثمانلی قطعاتنك بو جناحه طوغری مستوراً ایلریلمسنی تسهیل ایتدیکی کبی خفیف عثمانلی سواریلرینك‌ده حرکاتنه مساعد ایدی .

ژان هونیاد ، بومحاذیری کاملاً نظر دقته آله‌رق غروس وارداین پسقپوسی معیتنده‌کی صاغ جناحی براز کری‌یه آلدی . بوقطعه‌یی شهردن ٢٠٠٠ متره مسافه‌یه کتیردی . کندیسی‌ده ١٠٠٠ متره مسافه‌ده اخذ موقع ایده‌رك بوصورتله عثمانلیلر طرفندن صاغ

جناحه قارشی اجرا اولنه‌جق چویرمه حرکتلرینه مانع اولمق ایستدی. بعده اردو قسم کلیسنك بولندیغی محلده مستحکم براردوکاه تأسیس ایتدی. سوارینك آغرلغی ایله خفیف طوپلری بواردوکاهه یرلشدیردی. اردونك کوله استناد ایدن صول جناحنده بش موظف آلای بولنیوردی. بونلر ژان هونیاد معیتنده‌کی آلای ایله زیبن بورغ، زه‌قله‌ر و مجار آلایلرندن عبارت ایدی. مرکزده، ایکی بیوك قطعه‌دن متشکل اولمق اوزره قرال لادیسلاس معیتنده‌کی آلایلر بولنیوردی. بونلردن برینك قوماندانی استفان باطوری، دیکرینککی لادیسلاس بانفی ایدی. صاغ جناحده درت بش آلای بولنیوردی: آنلرده بوسنه و اکری پسقپوسلری معیتنده‌کی آلایلرله خراوتستان بکی فرانچ طالوچینك وقاردینال معیتنده‌کی آلایلردن مرکبدی. اردوده پولونیالی و سائره‌ده موجود ایدی. اولاحلر احتیاط عمومی اوزره کریده آلیقونلمش ایدی. هر آلایك قوتنه کلنجه: مجموعی بر آلای تشکیل ایدن اولاحلرله مجار قرالی لادیسلاس معیتنده‌کی

الایلر مستثنا اولدیغی حالده هر الای ۱۰۰۰ کشیدن مرکبدی. بو حسابه کوره متفقین اردوسنك تکمیل قوتی ۲۵,۰۰۰ کشیدن عبارتدی. افرادك تجهیزات واسلحهٔ حربیه‌سی غایت مکملدی. اولاحلردن ماعدا بتون افراد زرهلی اولوب ایکی یوزلی قلیجلرله مسلح ایدی. اردوده کوچوك چاپلی بر قاچ طوپ واردی؛ فقط بونلر مستحکم اردوکاهی حمایه ایچون افراز اولنمشیدی.

متفقین اردوسی هر نه‌قدر بو ترتیباتی اتخاذ ایتمش ایدی ایسه‌ده، جوارده بولنان (وارنه) و (غلاطه) شهرلرینك‌ده مناسب قوتلرله اشغالی لازم کلیوردی. ژان هونیاد، صحرا محاربه‌سنی اجرا ایده‌جك اردونك قوتی تنقیص ایتمه‌مك ایچون بورالرك محافظه‌سنی روملره براقش، متفقین اردوسنك موفقیتسزلکی حالنده روملرك بتون قپولری سد ایده‌جکلرینی هیچ خاطرینه کتیرمه‌مشدی.

متفقین اردوسی بو ترتیباتی اتخاذ ایلدیکی صره‌ده حضرت پادشاه دها اول ترتیبات لازمه‌یی

اتخاذ ایتمشیدی. عموم اردو، طرخان بك قوماندهسنده بولنان روم ایلی عسکری ایله قره‌جه پاشا معیتنده بولنان آناطولی عسکرندن و حضرت پادشاه قوماندهسندهکی سپاهی و یکیچریلر ایله عزبلر و آقینجیلردن مرکبدی. اردونك قوتی ۱۰۰,۰۰۰ کشی‌یه بالغ اولمقده ایدی.

حضرت پادشاه، محاربه اجراسنه وقت مساعد اولدیغندن، اردوی همایونی عثمانلی اصول حربنه نظراً ترتیب ایتدی. برنجی خطی کاملاً تیمارلی سواریسندن تشکیل ایلدی. محاربه روم ایلنده وقوعه کلدیکندن روم ایلی سواریسنی صاغ جناحه، آناطولی سواریسنی صول جناحه یرلشدیردی. بعده برنجی خطك کری‌یه طوغری رجعت ایتمسی احتمالنی نظر دقته آله‌رق رجعت حرکاتنی حمایه و محاربه‌یه کمال موفقیتله دوام ایتمك ایچون کریده متعدد قدمه‌لردن مرکب بر خط تشکیل ایلدی. بوندن بشقه، ۳۰۰۰ کشیدن ترکب ایدن سپاهیلرده برنجی خطك اجرا ایده‌جکی سواری هجومنه اشتراك ایتمکه تخصیص اولندی.

ایکنجی خط ، ۱۰۰۰ : ۱۲۰۰ کشیدن ترکب ایدن یکیچریلردن تشکیل ایدلدی . بونلر منتظم برقلعه نظامی الەرق (مراد تپه) ایله (سنجاق تپه) اوزرنده اخذ موقع ایتدیلر . نیکبولی میدان محاربه‌سنده اولدیغی کبی بودفعه‌ده جبهه‌لرینی شرانپوللر وسپرلرله تحکیم ایلدیلر .

عثمانلیلرك بومحاربه ترتیباتی احوال اراضی‌یه ودشمنك قوای موجوده‌سنه نظراً پك موافقدی . برنجی خطده بولنان سواریلر دشمنك تعرضی اوزرینه کری چکلمکه مجبوراولسه‌لر بیله ، کریده حضرت پادشاه معیتنده بناشیق نظامده اخذ موقع ایدن پیاده‌لر موجود ایدی؛ بونلردشمنك تعرضنه شدتله مقابله ایده‌بیلیرلردی . بوندن بشقه کریده براوچنجی خط دها بولنیوردی ؛ بوخط ، اردونك حرکاتی سکته‌دار ایتمه‌مك ایچون مقداری صوك درجه تنقیص اولنان آغرلقلر ایله اردوکاهدن عبارت ایدی. اردونك صول جناحنی حمایه ایتمك ودشمنك اك ضعیف بولنان صاغ جناحنی ایلری طوغری برحرکت اجرا ایده‌رك تهدید ایلمك ایچون آقینجیلر

ایله عزبلر جناحلره تقسیم ایدلمشلردی (١) .

ایکی اردو قوملق وقوراق بر اراضیده اخـذ موقع ایده‌رك بوصورتله محاربه نظامی آلمشـلردی. طرفین اردولرینی یکدیکرندن تفریق ایدن بر چقوراق موجود ایدی‌ایسه‌ده ، سوارینك حرکاتی بوندن اصلا متأثراولامازدی. کذا عثمانلی اردوسنك صول جناحی، ایلریسنده یوکسك برتپه‌نك بولنمسندن طولایی دشمن نظرندن‌ده محفوظ بولنیوردی .

حضرت پادشاه محاربه ترتیباتنی اکمال ایتدکدن صوکره ، متفقین اردوسـنك الك ضعیف نقطه‌سنی تشـکیل ایدن صـاغ جناحه قارشی برقوت افراز ایتدی. بوقوت، دشمنك صاغ جناحی ایلریسنده‌کی تپه کریسنده حرکاتنی مستوراً اجرا ایده‌رك دشمنه صوك درجه تقرب ایلدی (٢) . قطعه‌نك وظیفه‌سی، دشـمنك موضعنی کشف ایتمك و احوالی مناسب کوردیکی تقدیرده محاربه‌یه کیریشمکدی . حال بوکه بوتپه‌دن ، دشـمنك نه‌قدر برقوته مالك بولندیغی

---

(١) هامه‌ر ، جلد ١ ، ص ٢٠٣

(٢) قوپلویزه‌ر ، ص ١٠١

ا کلامق غایت قولایدی . عزبلرله اقینجیلر ١٠,٠٠٠ : ١٥,٠٠٠ کشیلك برقطعه تشکیل ایتمش اولدقلری حالده تپه‌یه واصل اولدیلر ؛ بعده زمین عارضه‌لرندن وچالیلقلردن استفاده ایده‌رك وادی‌یه طوغری ایندیلر . اوکله‌یه طوغری‌ده مجارلره دها زیاده تقرب ایده‌رك مجارلرك صاغ جناحیله سورکلی بر آوجی محاربه‌سنه باشلادیلر. مجارلر، کندیلرینه طوغری آقینجیلر وعزبلردن مرکب بر قوتك ایلریلدیکنی کورونجه یرلرندن هیچ قیملدامدیلر؛ آقینجیلری غیرمناسب بروضعیتده بولندیرمق ایچون آنلرك وادی‌یه قدر اینمسنی بکلدیلر. آقینجیلر اینر اینمز، اکری پسقپوسنك آلاییله تقویه ایدیلن یانوش ایلری طوغری شدتلی بر تعرض اجرا ایتدی ، آقینجیلر ایله عزبلر دشمنك یناشیق نظامده اجرا ایلدیکی بو تعرضه مقاومت ایده‌میه‌رك کری‌یه چکلدیلر . فقط قره‌جه پاشا ، آقینجیلرك رجعتنی کورر کورمز درحال زمین عارضه‌لرندن استفاده ایدوب دشمنه طوغری مستوراً ایلریلدی. مناسب برمسافه‌یه قدر تقرب ایدر ایتمز شدتلی برتعرض

اجرا ویانوشی پریشان برصورتده رجعت ایلمکه
مجبور ایتدی. یانوش بوصره‌ده کریسنده‌کی اکری
پسقپوسنك آلاییله تقویه ایدیله‌رك تکرار برتعرض
رجعی اجرا ایلدی . یانوشك یان طرفنده بولنان
غروس وارداین پسقپوسی ایله قاردینال آلایلری ،
تعرضه کچمك ایچون بو آنی غایت مساعد بولدیلر.
فقط عثمانلی آقینجیلرینه طوغری تبدیل استقامت
ایتدکلری اثناده قره‌جه پاشا معیتنده‌کی سواریلر
بردن بره میدانه چیقه‌رق بونلرك صول جناحنه
تعرض ایتدیلر. یانوشك آلایی ایله اکری پسقپوسنك
آلایی بوتعرض آنی اوزرینه منهزماً رجعت ایلمکه
باشلادیلر. یانوش ایله قاردینال آلایی کوچ حال یوز
کشی قدر افراد قورتاره‌رق مستحکم اردوکاهه جان
آتدیلر. اردوکاهه عودتلرنده قوای موجوده‌لرینی
تعداد ایتدکلری زمان پك آز برقوت قورتاره‌بیلمش
اولدقلرینی آکلادیلر. عثمانلیلر، دشمنك هررجعتنی
متعاقب تعقیب حرکاتی اجرا ایتدکلرندن بودفعه‌ده
دشمنی شدتلی برصورتده تعقیب ایلدیلر؛ حتی دشمنك
التجا ایلدیکی مستحکم اردوکاهه قدر کلدیلر.

متفقین قوتلرینك مزراقلرله وجوده کتیردکلری سپرلری کوکسلریله یاره‌رق مستحکم اردوکاه درونه داخـل اولدیلر . وجودلرنده زره اولمدیغی حالده دشمنله کوکس کوکسه چارپیشمغه باشلادیلر . عثمانلیلر بو محاربهٔ خونریزانه نتیجه‌سنده دشمنی کاملاً پریشان ایلدکدن صوکره اردوکاهده بولنـان آرابه‌لرك بر قسمنی تخریب و برچوغنی‌ده ضبط ایتدیلر . صوکره ، اولاحلرك اوکندن فرار ایدن مجارلری دونا کولنه قدر تعقیب ایلدیلر . عثمانلی سواریسنك بو تعقیبندن اولاحلرده متأثر اولدیلر . اکری پسـقپوسی ایله غروس وارداین پسقپوسی ، مستحکم اردوکاهدن فرار ایده‌رك (وارنه) یه طوغری رجعت ایتدیلر ؛ فقط شهرك قپولرینی کاملاً مسدود کوروبجـه نه یاپاجقلرینی شاشیردیلر . اکری پسقپوسی (غلاطه) یه قدر چکلمك ایستدی ایسه‌ده تکرار کری دونه‌رك محاربه‌نك قارغشه‌لغی آره‌سنده غائب اولدی . غروس وارداین پسقپوسی‌ده بارکیری ایله دونا کولنك بطاقلقلری ایچنده ترك حیات ایتدی .

محاربه‌نك بو درجـه دهشت کسب ایتدیکنی

کورن ژان هونیاد ، بوسنه پسقپوسی ایله مجار قرالی لادیسلاس معیتندهکی قوتلری بر یره طوپلایه‌رق ایلری‌یه طوغری آتیلدی. ژان هونیاد، عثمانلیلرك محاربه ترتیباتنه واقف بولندیغندن اول امرده آقینجیلر اوزرینه تعرض ایتمیوب اناطولی عسکرینه تعرض ایتدی. هونیادك بومدهش تعرضی، قره‌جه پاشا معیتنده‌کی اناطولی عسکرینی رجعته مجبور ایتدی؛ حتی بو اثناده قره‌جه پاشاده شهید اولدی (١) . ژان هونیاد ، اناطولی عسکرینی یکیچریلره ٤٠٠٠ خطوه مسافه قالنجیه قدر تعقیب ایتدی . آنلری محاربه میداننددن چیقارمغه موفق اولدی؛ تام بو اثناده ده اولاحلر، عثمانلیلرك محاربه خطنده حصوله کلن بوشلقدن داخل اوله‌رق یکیچریلره

---

(١) « کروه دشمن بیشمار اولمغین مجاهدین جانبنده انکسار شکلی آشکار اولوب حتی آناطولی بکلربکی قره‌جه پاشا اثنای محاربه‌ده شربت شهادتی نوش وغم دنیانی فراموش ایلمشدر. » صولاقزاده ، ص ١٧٥ ـ تاج التواریخ ، جلد ١، ص ١٨٠ ـ پراوادی‌یه کیدن یول اوزرنده پاشا بابا تربه‌سی نامیله برتربه واردرکه، قره‌جه پاشانك تربه‌سی بوراسیدر .

قدر ایلریله‌دیلر . حتی عثمانلی اردوگاهنه طوغری تعرض ایده‌رك یغما کرلکه باشلادیلر.

ژان هونیاد بوموفقیتی احراز ایدنجه ، قرال لادیسلاسه تکراراسکی موقعنه کیتمسنی وکندیسنك موافقتی اولمادن موقعندن آیرلماسنی اخطار ایتدی؛ بوندن‌ده مقصدی، صول جناحنك محاربه‌یه کیرمش بولندیغنی کوردیکندن، ایجاب حاله کوره استعمال ایتمك اوزره کریده بر احتیاط بولندیرمق ونتیجهٔ قطعیه‌یی بونکله تأمین ایلملك ایدی . بوکاده ، مرکزده بولنمسی حسبیله قرال معیتنده‌کی آلای اك مناسبدی (۱) .

فقط دشمن صول جناحنك محاربه‌یه کیریشمسی اوزرینه روم‌ایلی‌سواریسی درحال ایلری طوغری حرکت ایتمکه باشلادی. دشمن، روم‌ایلی‌سواریسنی کندینـه طوغری جلب ایتدکدن صوکره شدتلی برتعرض اجرا ایلدی. عثمانلی سواریسی بوتعرض اوزرینه کری چکلمکه مجبور اوله‌رق اسکی‌موقعنه

---

(۱) قوپلوزه‌ر ، مجارلرله عثمانلیلر بیننده محاربات ، ص ۱۰۳

قدر رجعت ايلدی . بوراده تازه قوتلرله تقـويه ايديلير ايدلمز دشمنه شدتلی بر تعرض رجعی حركتی اجرا ايلدی. دشمن، عثمانلی سوار يسنك بو تعرض مدهشی قارشيسنده مقاومت ايده‌ميه‌رك پريشان بر صورتده رجعت ايتدی. عثمانلی سواريسنك تعقيب حركاتی دشمنی تلفات كليه‌يه دوچار ايلدی .

ژان هونياد ، صول جناحنك پريشان بر حالده رجعت ايلديكنی كورونجه ، لاديسلاس معيتنده‌كی آلايلردن بريله بوجناحك امدادينه قوشـدی . هونيادك مداخله‌سی، نتيجهٔ محـاربه‌يی ابی مدت مشكوك براقدی . عثمانليلر، ژان هونيادك تعرضی اوزرينه تكرار كری چكلمكه باشلاديلر. حتی صاغ جناح محاربه ميداننده كاملاً چكلمكه مجبوراولدی. فقط يكيچريلر، جناحلری سواريلرله حمايه ايدلمش اولديغی حالده غايت متين بر صورتده مقاومت ايلديلر (١) . حضرت پادشاه ايسه صاغ جناحك

---

(١) « شهريارعالیقدارك يانده قپوقولندن واختيار بكاردن غيری بر كيمسه قالمدی.» صولاقزاده، ص ١٧٥ - نتايج الوقوعات ، جلد ١ ، ص ٤٥ « قپوسی قولی ايله شاه قالدی . براز انجمله كويا ماه قالدی .» تاج التواريخ، جلد ١ ، ص ٣٨

رجعت ایلدیکنی کورونجه صوك درجه متأثر اولمش ودست نیاز وتضرعنی آسمانه طوغری رفع ایده‌رك برخضوع مجاهدانه ایله مناجاته باشلامشدی (١) .

ژان هونیادك صول جناحده احراز ایلدیکی موفقیت، مجار قرالی لادیسلاسك فوق العاده حسدینی موجب اولدی . لادیسلاس بو فرصتدن استفاده ایده‌رك یکیچریلره تعرض ایتمك و بو صورتله محاربه‌نك نتیجهٔ قطعیه‌سنی کندی قازانمق ایستدی . درحال ٥٠٠ قدر کزیده سواری بی‌معیتنه آله‌رق یکیچریلره طوغری ایلریلمکه باشلادی . حضرت پادشاه ،

(١) « شهریار کردون وقار، اعتماد ایتدیکی نامدارلرك فرارین کوریجك کوه‌وار عرصهٔ کارزارده قرار ایدوب واهب الحاجات درکاهنه مناجات ایتمکه باشلادی. ایتدیکه: الهی! خواجهٔ کائنات ودیباجهٔ دفتر موجودات حضرت رسالتك روح مطهرلرینك صفاسیچون واول جناب جلالتك روح منورلرینك ضیاسیچون سپاه اسلامی پایمال اهل اضلال ایتمه . وغازیان فرخنده فرجامی دست نبرد اعدا ایله پریشان حال ایلمه . کروه دشمنی (وکان حقاً علینا نصر المؤمنین) وعدینه قرین ومزید عنایتکله رفع لوای دین ایله . » صولاقزاده ، ص ١٧٦

لادیسلاسك ایلریلدیکنی کورر کورمز خصمی ایکی آتش آره‌سنه آلمق ایچون ایجاب ایدن اوامری اعطا ایتدی . قطعات ، دشمنك تقربی اوزرینه ایکی قسمه آیرلدی . دشمن بو آره‌لقدن داخل اولور اولماز حضرت پادشاه دشمنی هر طرفدن احاطه ایلمکه موفق اولدی (۱) . یکیچریلر بو موفقیتدن برقات دها جسارته کله‌رك دشمنی شدتلی برصورتده احاطه ایلدیلر . حتی اودرجه مدهش برتعرض اجرا ایلدیلرکه ، دشمنی تلفات کلیه‌یه دوچار وقرالی تلف ایتمکه موفق اولدیلر . قوجه حضر نامنده بر یکیچری قهرمانی محاربه‌نك بو

---

(۱) « شاه برتحمل اول دشمنك اوضاعنه تحمل وامداد رب العباده توکل ایدوب هاله‌وار اطرافلرین احاطه ایدن انصار نصرت شعارلرینه بیوردیلرکه : بودشمن مغرور باد غرورایله مجمع سپاهندن دور اولوب بووجهله اقدام ومسارعت اوزره کلمسی ، نکبتی آثارندندر . تدبیر صائب وفکر مناسب اولدرکه خوك تیر خورده کبی آرا کوزه کیرملی اولورسه ، شق اولوب یول ویره‌سز واورتایه آلوب اهلاک نه مبادرت ایله مثوبات جهاده ایره‌سز . » تاج التواریخ ، جلد ۱ ، ص ۳۸۱ ـ نتایج الوقوعات ، جلد ۱ ، ص ٤٥

قارغشه‌لغی اثناسنده قرالك باشنی کسه‌رك حضرت پادشاهه تقدیم ایتدی. حضرت پادشاه دشمنك قوهٔ معنویه‌سنی کسر ایتمك ایچون قرالك سر مقطوعنی بر مزراغه طاقدیردی؛ نقض اولنان معاهده‌نامه‌نك مرکوز بولندیغی تپه‌یه آنی‌ده رکز ایتدیردی. اردو افرادی قرالك سرمقطوعنی اوزاقدن کورر کورمز اردوده برخوف عمومی حصوله کلدی. دشمنك مقاومت ایدن اقسامی‌ده مقهوراً رجعت ایتمکه باشلادی. ۵۰۰ کشیلك برقطعه‌دن انجق پك آز افراد قورتیله بیلدی.

ژان‌هونیاد، روم‌ایلی سواریسنی تعقیبدن عودت ایلدیکی اثناده قرا کلق باصمش اولدیغندن قرالك حرکات تعرضیه‌سنه اشتراك ایده‌مه‌مشدی. بالآخره وفاتی خبرینی طویجه، جسدینی اولسون قورتارمق ایسته‌مش وافرادی صوكدرجه تشجیع ایلمش ایدی؛ فقط لادیسلاسك وفاتنی ایشیدن اردو افرادی ژان هونیادك وصایاسنی اصلا نظر اعتباره آلمیه‌رق مدهش بر ییلغینلقله فرار ایتمکه باشلامشلردی (۱).

---

(۱) « هرچندکه یانقو : » بز قرال ایچون کلمدك.

ژان هونیاد، معیتی افرادینك پریشان برصورتده قاچدقلرینی کورونجه کندیسی ده فرار ایتمکدن بشقه چاره بولامدی (۱) . عثمانلیلرك تعقیب حرکاتی اوکنده فرار ایدن اردو افرادینك برقسمی (وارنه) یه طوغری قوشدیلر ایسه ده شهرك قپولرینی کاملاً مسدود بولدیلر. قسم اعظمی ده طونه نهری وادیسندن فرار ایتمك ایچون شماله طوغری رجعت ایلدیلر. جزئی برقسمی ده اردو کریسنده کی مستحکم اردوکاهه التجا ایتدیلر .

حضرت پادشاه دشمن اردوسنك کاملاً رجعت ایلدیکنی کیجه نك حلولی مناسبتیله خبر آلامامش

بزم جنکمز دین غیرتنه در.» دیو دشمن نابکاره تقویت ویروب مقاتله یه تحریك ایلدی. اکرچه برمقدار طیاندیلر، حتی وار قوتلرین بازویه کتوروب اوچ دفعه عساکر اسلام اوزرینه حمله ایتدیلر .» صولاقزاده ، ص ۱۷۷ - تاج التواریخ ، جلد ۱ ، ص ۳۸۲ - « قرالك تلف اولمسی پك چابق شیوع بولدیغندن بو خبر عظیم برخوف عمومی یه بادی اولدی .» قوپلوبزه ر ، ص ۱۰۵

(۱) « ژان هونیاد، قرالك تلف اولدیغنی کورنجه ظلمت لیلدن استفاده ایده رك اولاحلرله برابر فرار ایتدی .» هامه ر، جلد ۱ ، ص ۲۰٤

اولدیغندن کیجه‌یی محاربه میداننده کچیردی . فقط صباحلین کونش، عظمت وسلطنتیله آفاقه ضیا فشـان اوله‌رق عثمانلی اردوکاهنی تنـویر ایلمکه باشـلادیغی زمان ، میـدان محـاربه‌ده هیچ برفرد بولنمدیغنی، حتی دشمنك مستحکم اردوکاهنده عظیم برقارغشه‌لق حکمفرما اولدیغنی مشاهده ایلدی؛ ودرحال مستحکم اردوکاهـه تعرض ایده‌رك ژان باطوری ایله برابر بورایه التجـا ایدن فراریلری رجعت ایلمکه مجبورایتدی (۸رجب، ۸٤۸صالی).

متفقین اردوسی بومحاربه‌ده خیلی تلفاته دوچار اولمشدی. طونه نهرنده غرق اولانلر مستثنا اولمق اوزره مجموع تلفات ۱۰,۰۰۰ : ۱۲,۰۰۰ ه بالغ اولمقده ایدی (۱) . ۲۵,۰۰۰ کشـیلك برقوتدن انجق نصفی کوج حال ایله تخلیص کریبان ایده‌بیلمشدی. عثمانلیلرك تلفاتی ایسه ۳۰,۰۰۰ راده‌سنده ایدی .

حضرت پادشاه دشمنی قطعی برصورتده رجعته مجبور ایتدکدن صوکره بکلر بکی داود پاشایه امر مخصوص اعطا ایده‌رك مومی الیهی روم ایلی سپاهیلریله

(۱) قوپلویزه‌ر، مجارلرله عثمانلیلر بیننده محاربات، ص ۱۰۵

تعقيب حركتى اجراسنه مأمور ايتدى. داود پاشا، معيتنده‌كى سواريلرله دشمنى طونه نهرينه قدر ايكى كون ايكى كيجه تعقيب ايلدى. بعده برچوق اسرا وغنائم ألده ايده‌رك عودت ايتدى (١) .

حضرت پادشاه، محاربه‌نك امتدادندن طولايى يورغون دوشن افرادى ديكلنديرمك ايچون اوچ كون قدر محاربه ميداننده اقامت ايتدى؛ كمال شان وسطوتله احراز اولنان بومظفريتى فتحنامه‌لر ارسال ايده‌رك عموم ممالكه اعلان ايلدى (٢) . ايرتسى كون پاره‌ليلرى طوپلامق وشهدايى دفن ايتديرمك

(١) « كروه دشمن بو وجهله منهزم اوليجق فرمان سلطانى ايله بكلر بكى داود پاشا روم ايلى دلاورلرى ايله تعقيب دشمنه شتاب ايدوب طونه‌يه وارنجه ايكى كون ايكى كيجه على الاستمرار قتل كفاردن أل چكمديلر. » تاج التواريخ ، جلد ١ ، ص ١٨٢

(٢) « جمله‌دن مصر سلطاننه عرب بك ايله يكرمى بش جبه‌لى كوندروب عرب جنديلرينه جبا صانديلر . مصر قومى اول قوى هيكل دشمنلرك يال وبالنى كوروب شجاعت عثمانى‌يى مشاهده ايدنجك (الله ينصر ابن عثمان) صداسى ورد زبانلرى اولدى . » صولاقزاده ، ص ١٧٨ — منشأت فريدون بك .

ایچون محاربه میدانی تفتیش بیوردی. تلف اولان دشمن عساکری آره‌سنده یاشلی بر آدم بولنمدیغنی کورونجه معیتنده بولنان عزب بکه (۱) متفقین تلفاتی آره‌سنده یاشلی باشلی هیچ بر آدم بولنمدیغنی کمال استغراب ایله سؤال ایتدی. عزب بك حضرت پادشاهه جواباً: «شوکتپناه! ذاتاً بونلرك ایچنده عقللی اوصلی بر آدم اولسه ایدی، عثمانلیلره قارشی بویله‌بر حرکته تشبث ایتمزلردی!» صورتنده ادارهٔ افکار ایتدی. عزب بکك بوجوابی شهریار ظفرشعاری فوق‌العاده ممنون ایتدی. حضرت پادشاه بوسفر مشهوری‌ده کمال مظفریتله نتیجه پذیر ایلدکدن صوکره مظفراً (ادرنه) یه متوجهاً عودت بیوردی.

—

وارنه میدان محاربه‌سی، داستان مظفریات عثمانیه‌یی تزیین ایدن اك مشهور محاربه‌لردندر. عثمانلی اردوسی بومحاربه‌یه تقدم ایدن حرکات عسکریه‌یی

(۱) عزب بکك بروسه‌ده (عزب جامعی) نامیله برجامع شریفی واردر. صولاقزاده، ص ۱۷۷ - حربه بادی اولان سزارینی‌ده محاربه اثناسنده تلف اولمشدر.

اودرجه سریع برصورتده اجرا ایلمشدرکه، دشمن حدود قلاعنی برر برر ضبط ایده‌رك ایچه برمسافه ایلریلمش اولدیغی حالده حضرت پادشاه برسرعت فوق العاده ایله اناطولیدن روم ایلنه کچمش، اکمال تجهیزات و تسریع حرکات خصوصنده متفقین اردوسنه تفوق ایلمشدر :

عثمانلی اردوسنك بومحاربهٔ مشهوره اثناسنده احراز موفقیت ایتمسنه بادی اولان اسبابك اك مهمی، دشمنك حدود قلاعنی ضبط ایتمکله وقت کچیره‌رك نتیجهٔ قطعیه‌یی تأمین ایدن میدان محاربه‌سنی نقصان برقوتله اجرا ایلمش اولمسیدر . واقعا متفقین اردوسی بواثناده اکتساب ایلدیکی ایلك موفقیتلرله معاً فوق العاده برفائقیت احراز ایلمش ایدی ایسه‌ده، اردوده آغرلقلرك غایت فضله بولنمسی اردونك حرکاتنی صوك درجه اشکال ایتمش، عثمانلیلر ایسه متفقینك بوحرکتندن استفاده ایده‌رك حرکات عسکریه‌ده دوچار اولدقلری تأخری تلافی ودشمنی آرزو ایتمدیکی بر زمانده محاربه اجراسنه مجبور ایده‌رك قطعی برمظفریت احراز ایلمشلردر .

٤ مجار آلایی
٥ زیلازی آلایی
٦
٧ } لادیسلاس آلایلری
٨ بوسنه پسقپوسی آلایی
٩ غروس وارداين پسقپوسی آلایی
١٠ فرانچ طولچی معیتنده‌کی خرواتلر
١١ قاردینال آلایی
١٢ اکری پسقپوسنك آلایی
١٣ مستحکم اردوکاه
١٤ اولاجلر

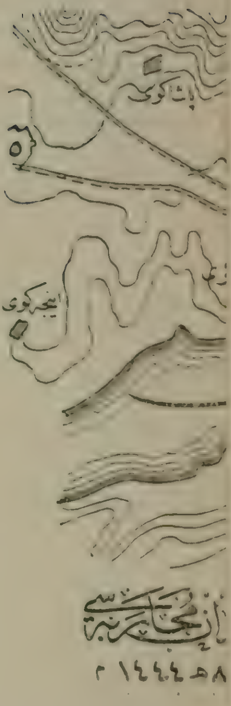

عثمانلی اردوسی :

١ طرخان بك معیتنده‌كی روم ایلی سپاهیلری
٢ قره‌جه پاشا معیتنده‌كی اناطولی سپاهیلری
٣ حضرت پادشاه معیتنده‌كی یكیچریلر
٤ آقینجیلر و عزبلر
٥ عثمانلیلرك اردوكاهی
٦ پاشا بابا مزاری

متفقین اردوسی :

١ ژان هونیاد
٢ زیبن بورغ آلایی
٣ زه‌قلر آلایی

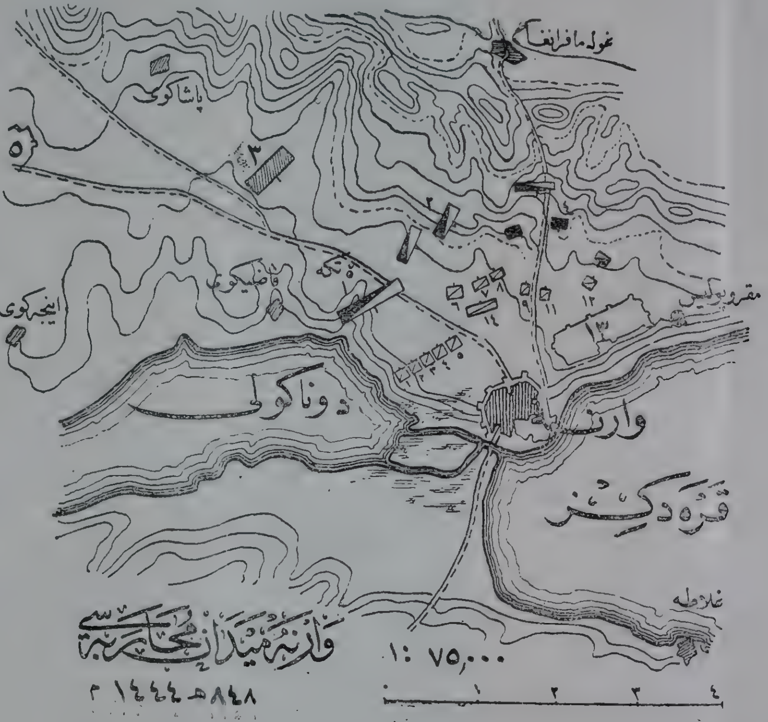

٤ مجار آلایی
٥ ژیلاژی آلایی
٦
٧ } لادیسلاس آلایلری
٨ بوسنه پسقپوسی آلایی
٩ غروس وارداین پسقپوسی آلایی
١٠ فرانچ طولچی معیتنده‌كی خرواتلر
١١ قاردینال آلایی
١٢ اكری پسقپوسنك آلایی
١٣ مستحكم اردوكاه
١٤ اولاحلر

كذا عثمانليلرك ترتيبات تعبيويه‌لرنده‌كی انتظام ومكمليتك‌ده احراز مظفريته دخل كليسی اولمشدر. عثمانليلر بو محاربه‌ده اراضينك حالندن تماميله استفاده ايتمش اولدقلری كبی اوته‌دن بری منافع و مكمليتی مجرب بولنـان محاربه نظاملرينی‌ده تطبيق و استعمال ايلمكه موفق اولمشلردر. دشمن ايسه، عثمانليلره صوك درجه مساعد اولان احوال اراضيدن استفاده ايده‌مه‌مكله برابر قوای موجوده‌سيله غيرمتناسب برجبهه اشـغال ايتمش وبو سببـدن طولانی صف تعبيه‌سنك منافعندن استفاده ايده‌مه‌مشدر .

وارنه ميدان محاربه‌سنده متفقين اردوسی فوق‌العاده برغيرت ابراز ايتمش وبالخاصه ژان هونياد سـوق واداره خصوصنده بيوك برمهارت كوسترمش ايسه‌ده اردو، حركات سوق‌الجيشيه اثناسنده اجرا ايلديكی خطانی بردرلو تعمير ايده‌مديكندن احراز مظفريته موفق اولامامشدر . واقعا مجارلر، بو محاربه‌ده عدم موفقيتی الك زياده ژان هونيـاده عطف ايتمكده ولاديسلاسه معاونت ايتمديكندن طولانی مومی اليهی اتهام ايلمكده ايسه‌لرده، محاربه‌يی بشقه نقطهٔ نظردن

محـاکمه ایدنلرده، ژان هونیادك اخطـارآتنه احاله‌ٔ سمع اعتبار ایتمیه‌رك واهی بر امیده قاپیلدیغندن طولایی قرالی مسـؤل عد ایلمکده‌درلر. مع مافیه حرکات عسـکریه‌نك صورت جریانی هانکی طرفك حقلی اولدیغنی پك کوزل اثبات ایلمکده‌در.

متفقین اردوسی، بر قوماندانك اداره‌سنه تابع و عین صورتله تعلیم و تربیه کورمش قطعـاتدن متشکل اولمیوب ملل مختلفـه‌دن عبارت و قطعات مختلفه بیننده ایسه ارتباط کلیاً مفقود بولندیغندن اردونك منتظماً سوق و تحریکی قابل اولامامشدر. بوندن بشقه اردو، عثمانلیلر طرفـندن او درجه احاطه ایدلمش و برقاچ ساعت دوام ایدن مجادلات متمادیه‌دن او درجـه یورغون بر حاله کلمش ایدی که، هر درلو امیدی منقطع اولمش بو درجه یورغون بر اردودن قطعی بر موفقیت استحصالی اصلا امید ایدیله‌مزدی.

فقط وارنه میدان محاربه‌سی، حصوله کتیردیکی پارلاق و قطعی نتیجه‌لردن طولایی متفقین اردوسی ایچون بر درس عسکری مقامنه قائم اولمشـدر. او زمانه قدر الـمعتبر صنف، سواری صنفی اولوب

پیاده‌نك اهمیتی لایقیله اكلاشیلامامش اولدیغنـدن بو محاربۀ مشهوره‌ده عثمانلی پیاده‌سنك ایفا ایلدیكی وظائف مشكله صوك درجه تقدیر ایدلمش وعثمانلی پیاده‌سی آوروپا تشكیلات عسكریه‌سنجه نمونه اتخاذ ایدلمكه باشلامشدر .

فتح قسطنطنیه

(۸۵۷ ه ، ۱۴۵۳ م)

عثمانلیلرك استانبوله قارشی وقوع بولان حركاتی – اعلان حرب واسبابی – عثمانلیلرك تداركات حربیه وحركات سوق الجیشیه‌سی – استانبول شهری – استانبول سورلرینك اهمیت عسكریه‌سی – عثمانلیلرك محاصره حركاتی – طرفینك قوای تعرضیه وتدافعیه‌سی – طرفینك ترتیباتی – محاربهٔ بحریه – دونمای همایونك قره‌دن خلیجه ایندیرلمسی – خلیجده وقوعه كلان محاربات – شهرك هر ایكی طرفدن محاصره‌سی – مدافعینه تسلیم تكلیفی – هجوم عمومی آثناسنده طرفینك ترتیباتی – هجوم عمومی – احراز مظفریت!

وضعیت جغرافیه و لطافت موقعیه‌سی ایله جهانك اك مهم شهرلرندن معدود اولان استانبول شهری، قرون اولادن بری برچوق اردولرك حركات استیلاكارانه‌سنه هدف اولمشدی. بك چوق اردولر بو شهر شهیری قبضهٔ استیلایه كچیره‌رك اعلان شان مظفریت ایچون سورلری اوكنه طیانمشلر،

پك چوق دفعه‌لر شهرك هردرلو مهاجماته مقاومت ایده‌جك درجه‌ده انشا اولنان متین سورلری اوكنده بر رجعت مأيوسانه ایله كری چكلمكه مجبور اولمشلردی .

استانبولك تاریخچهٔ محاصراتی تدقیق ایدیله‌جك اولورسه كورولوركه ، شهر مذكور بنا اولندیغی تاریخدن عثمانلیلر طرفندن فتح ایدیلنجیه قدر اون یدی دفعه یونانیلرله روماليلر و لاتینلر ؛ یدی دفعه عربلر (١) و بش دفعه‌ده عثمانلیلر طرفندن محاصره ایدلمش ، بو محاصره‌لرك یدیسنده محاصرینك ید ضبطنه كچوب یكرمی ایكیسنده مهاجمینی فك محاصره‌یه مجبور ایلمش ، نهایت جنتمكان فاتح

(١) هجرتك ٣٤ سنه‌سنده معاویه ، ٤٧ سنه‌سنده ینه معاویه ، ٥٢ سنه‌سنده سفیان بن عوض ، ٩٧ سنه‌سنده عمر بن عبدالعزیز حضرتلرینك قوماندانلرندن مسلمه ، ١٢٣ سنه‌سنده خلیفه هاشمك قوماندانلرندن سید بطال ، ١٦٤ سنه‌سنده هارون الرشید ، ١٨٢ سنه‌سنده هارون الرشیدك سردارلرندن ابوملك طرفندن محاصره ایدلمشدر . بو محاصره‌لرك كافه‌سنده اسلام اردولری فوق العاده بر شجاعت ابراز ایتمشلر ، شهری الك زیاده تكفور سراینك بولندیغی محله‌كی سورلر جهتندن تضییق ایلمشلردر .

سلطان محمد خان غازی حضرتلری طرفندن اجرا اولنان یگرمی طقوزنجی محاصره‌ده کمال موفقیتله فتحی میسر اولمشدر.

استانبولك عثمانلیلر طرفندن وقوع بولان محاصراتنك برنجی و ایکنجیسی جنتمکان ییلدیرم بایزیدخان حضرتلری زماننده، اوچنجیسی ییلدیرم بایزیدخان حضرتلرینك شهزاده‌لرندن موسی چلبی طرفندن، دردنجیسی فاتح سلطان محمدخان حضرتلرینك پدر عالیتبارلری جنتمکان سلطان مراد خان ثانی حضرتلری زماننده وقوعه کلمشدر. بو محاصره‌لرك کافه‌سی‌ده، تأسیس بنیان سلطنته برعلویت جهانگیرانه مزج ایدن مؤسس بنیان سلطنت جنتمکان سلطان عثمان خان غازی حضرتلرینك فکر علوی دوربینانه‌لرینی قوه‌دن فعله کتیرمك مقصد حکیمانه‌سیله اجرا ایدلمشدر.

هلال تابان عثمانی برعظمت بی‌نهایه‌ایله آفاقگیر سلطنت اولمغه باشلادیغی اثناده بیزانس ایمپراطورلغی اك بیوك ایمپراطورلقلردن معدود ایدی (١)؛

---

(١) بیزانس ایمپراطورلغی لاسه‌ده مونتوقوردنت

استانبول شهری ایسه ثروت ومعموریت جهتیله فوق‌العاده بر مرتبهٔ کماله واصل اولمشدی. خصوصیله شهرك ضبطی احادیث شریفهٔ نبویه ایله اك علوی بر مظفریت معنویه عداولنمش و «لتفتحن القسطنطينية فلنعم الامير اميرهـا فلنعم الجيش ذلك الجيش» حدیث شریفی، حائز اولدیغی انوار بشارتله انظار مؤمنینی خیره‌دار شوق وغیرت ایلمش بولندیغندن برچوق قافلهٔ مجـاهدین آیلرجه قطع مراحـل ایده‌رك استانبول سورلری اوکنه کلمشلر، مواعید قدسیهٔ جناب سیدالثقلینه نائلیت ایچون احراز رتبهٔ شهادت ایلمشلردی. بو بشارت علویهٔ مظفرانه، دین مبین اسلامك حامیٔ یکانهٔ جنکاوری اولان عثمانلیلرده‌ده عظیم بر خواهش مجاهـدانه تولید ایلمشدی؛ شهرك موقعاً حائز اولدیغی اهمیت ایسـه حقیقةً پایتخت سلطنت سنیه اولمسنه مساعد کورولدیکندن

شهری ایله موره شبه جزیره‌سـنك بر قسمنه، مدللی آطه‌سـیله طربزون ایالتنك حاکم بولنیور، فقط بو حاکمیت بر ادارهٔ واحـده‌یه مستند اولمیوب یکدیکرینه جزئی ارتبـاطده بولنان متفرق بر طـاقم بکلکاردن، اوفاق‌تفك حکومتلردن متشکل بولنیوردی.

جنتمكان عثمان خان غازی حضرتلری داستان عثمانی یه بر تحفهٔ مظفریت اولان منظومهٔ خسروانه‌لرنده :

استانبولی آچ ده کازار یاپ !

توصیهٔ حماستکارانه‌سیله اخلاقه بر نقطهٔ شان وظفر ارائه بیورمشلردی . ایشته بو توصیهٔ دوربینانه اخلاف ذیشانی طرفندن دستور الحرکت اتخاذ اولنمش، استانبولك فتحی الك بیوك برامل مظفریت عد ایدلمشدی .

عثمانلیلر استانبولك ضبطنی فاتحهٔ شان وشوکت اتخاذ ایلدکلرندن شهرك ضبطی ایچون ایجاب ایدن وسائطه توسل ایتمکدن اصلا خالی قالمدیلر . اول امرده استانبول جوارنده موجود قلاع وبقاعی برر برر قبضهٔ تسخیره کچیردکلری کبی هجرتك ٧٥٨ سنه‌سنده کمال شان ومهابتله روم ایلنه مرور ایتدیلر . عثمانلیلرك بو حرکتی استانبولك ضبطی ایچون ایلك خطوهٔ مظفرانه ، تأمین بنیان سلطنت ایچون بر حرکت دوراندیشانه ایدی .

سلطان اورخان وخداوندکار غازی دورلری، استانبولك ضبطی تأمین ایچون ایجاب ایدن

مواقع مهمه‌نك ضبطی، آلت یکانهٔ مظفریت اولان اردونك تشکیل وتنسیقی ایله آرایشپذیر اولدی . اردو ، تأمین مقصــده خادم بر صورتده تشکیل ایدیله‌رك شان وشوکت عثمانی افق سطوت ومهابتده درخشان اولمغه باشلادی . بر مدت صکره ییلدیرم بایزید خان غازینــك نجم دلارای مظفریتی آفاق وسیعهٔ جــلادتی ظفر ضیــالریله تنویر ایلدی . بو اثناده ایسه بیزانس ایمپراطورلغی طریق انحطاطه طوغری پویان اولمقده ایدی ؛ بیزانسلرك بو حالی ، تأمین موفقیتی تسهیل ایده‌جك مؤثرات اساسیه‌دن معدود اولدیغندن شهر ایلك دفعه اولمــق اوزره محاصره ایدلدی (٧٩٧). ییلدیرم بایزید خان غازینك بو حرکت استیلاکارانه‌سی اقوام خرستیانیــه‌نك غیرت دینیه و منافع مادیه‌ســنه طوقوندی . جسیم بر اهل صلیب اردوسی اســتانبولی محاصره‌دن قورتارمق ایچون نیکبولی شهرینی محاصره وجنوبه طوغری حرکات تجاوزیه‌ اجراسنه تشبث ایتدی(١). اهل صلیبك بو حرکتی حضرت بایزیدك مسموعی

(١) نیکبولی میدان محاربه‌سنه مراجعت .

اولور اولماز، متاعب محاصره ایله یورغون دوشن
اردوسنی عزم عالیهمتانه‌سنك تأثیر ساحرانه‌سیله
شوق وغیرته کتیره‌رك بر سرعت برقیه ایله طونه
بوینه آتلادی. خصمك قوای کلیه‌سنی پك شانلی
بر مظفریتله رهین اضمحلال ایلدکدن صکره
استانبولی ایکنجی دفعه اولمق اوزره محاصره
و عثمانلیلرك روم ایلنه مرورینی تسهیل ایچون
آناطولی حصارینی (١) انشا ایتدی. فقط بیزانس
ایمپراطوری أمانوئل، غلطه‌ده اسلام محله‌لری
احداثیله برابر جوامع شریفه انشاسنی و جوامع
شریفه‌ده نام پادشاهی‌یه خطبه اوقونمسنی قبول ایتمکله
برابر حضرت پادشاهه هدایای فوق العاده تقدیمی ایله‌ده
مصالحه رجاسنده بولندیغندن وزیر اعظم خلیل
پاشانك شفاعتی اوزرینه ایمپراطورك تکلیفی قبول
اولنه‌رق محاصره‌دن صرف نظر ایلدی.

فقط تیمور وقعهٔ معلومه‌سنی متعاقب روملر
درحال نقض عهد ایتدیلر؛ استانبولده بولنان
اهالیٔ اسلامیه‌یی کاملاً شهردن اخراج و جامع

(١) کوزلجه حصار.

شریفی ده اساسندن تخریب ایلدیلر. حتی استانبولده
بولنسان اهالئ اسلامیه یی، شهردن چیقوب ادرنه
و تکفور طاغی جهتلرینه کلیرکن غدارانه شهید
ایتدیلر. بو معاملهٔ خائنانه عثمانلیلرك قلبنده عظیم
بر حس عداوت حصوله کتیردیکندن عثمانلیلر
بونك انتقامنی آلمغه کمال شدتله عزم ایلدیلر.
ییلدیرم بایزیدك وفاتی متعاقب شهزادهلرندن موسی
چلبی، دها صوکره جنتمکان سلطان مراد خان ثانی
حضرتلری شهری محاصره ایلدیلر ایسهده اثنای
محاصرهده ظهوره کلن بعض ایجابات حربیهدن
طولایی فتح و ضبطه موفق اولامدیلر (۱).

بو محاصرات متوالیهدن صوکره بیزانس
ایمپراطورلری عثمانلیلرك سلاح مظفریتلرینه
کردندادهٔ تسلیمیت اولاجقلرینی اکلادیلر؛ وعثمانلیلره
قارشی فوق العاده حب و موالات ابراز ایلمکه
باشلادیلر. عثمانلی پادشاهلری ایسه بو تاریخدن اعتباراً
استانبول سورلرینی ایستدکلری کبی محافظه ایتدیرمك
و بیزانس تخت ایمپراطوریسنه آرزو ایتدکلرینی

---

(۱) هامهر، تاریخ دولت عثمانیه، جلد ۱، ص ۱۸۰.

اقعاد ایلمك كبی آثار شوكت و حكمرانی ابراز ایلدیلر . فقط جنتمكان سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینك تخت عالیبخت عثمانی‌یه جلوسی ، استانبولك قبضهٔ مهابت عثمانی‌یه انتقالنه بر بشارت مظفرانه وجوده كتیردی. حضرت پادشاه ایسه اجداد معالی‌نژادینك آمال معززه‌سنی قوه‌دن فعله كتیرمكه‌دها شهزاده‌لكی زمانده‌عزم قطعی حاصل ایتمش بولندیغندن ممالك عثمانیه داخلنده ادامهٔ صلح و مسالمته موفق اولور اولماز استانبولك فتحنی دوشونمكه باشلادی. بو اثناده روم ایمپراطورلری طرفندن بعض مطالبات فوق‌العاده بیان ایتمك اوزره حضرت پادشاهه سفیر اعزام اولنمسی ، استانبولك فتحنی تسریع ایچون اك مهم بر سبب مقامنه قائم اولدی (۱). حضرت پادشاه، سفیره برجواب موافق اعطا ایتدی . حتی: «بو مسئله او درجه شایان اهمیت بر شی دكل . آنی ادرنه‌ده‌ده رؤیت ایتمك قابلدر.» دیه‌رك سفیره فكر مكتومنی قطعیاً

(۱) فتح قسطنطینیه و تعریف بنای آیاصوفیه ، ص ٥ — ژول‌وان‌ڤاوەر، تركیه، ص ۷۰.

بللى ايتمـدى . بر مدت صكره ادرنه‌يى تشريف بيوردى . ادرنه‌يه مواصلت ايدر ايتمز استانبولك فتحنى تسهيـل ايده‌جك وسائطك احضـاريله مشغول اولمغه باشلادى .

حضرت پادشـاه بو مقصدك حصوله كلسـنى تأمين ايچـون بيزانس ايمپراطورى قسـطنطين دراكـوزه‌دن روم ايلى حصـازينـك (١) انشـاسى ايچون بر ير طلب ايتدى (٨٥٦) . قسـطنطين اراضىٔ مذكوره‌نك جنويزلره عائد بولنديغنى سويلدى . حضرت پادشاه ، جنويزلرله اويوشمق كنديسى ايچون دهـا قولاى اوله‌جغنى بيـان ايده‌رك وقتيله ژوپيته‌ر اوريللو معبدينـك بولنديغى محله روم‌ايلى‌حصارينى انشايه‌وعين‌زمانده‌ده آناطولى حصـارينى تعميره مبـاشرت ايلدى . حضرت پادشاهك بوندن مقصدى بوغازدن سفائن اجنبيه‌نك مرورينى كاملاً سد ايتمك و استانبولك محاصره‌سى اثناسـنده بو جهتدن قواى معـاونه ورودينى منع ايلمك ايدى . بو موقع قديماً‌ده

(١) بوغازكسن حصارى.

اهمیت مخصوصه‌یی حائز ایدی ؛ آندروقله‌س وقتیله بورایه جسیم بر کوپری قورمش ، دارانك مظفر اردولری بورادن مرور ایلمشلردی .

حضرت پادشاه ، حصارك انشاسندن اول مکمل بر پلان تنظیم ایتدی . حصار پلاننك نام جلیل جناب سید الثقلینی تشکیل ایدن حروفات مبارکه شکلنده اولمسنی آرزو بیوردی ؛ هر (م) حرفنك بولندیغی نقطه‌یه بر برج انشا اولنمسنی مناسب کوردی . پلان تنظیم اولنور اولنماز موسمك حالنی ، قیشك شدائد طاقتفرساسنی اصلا نظر اعتباره آلمیه‌رق عموم ممالك شاهانه‌یه فرمان همایون تسطیر بیوردی . بو فرمان همایونده حصارك انشاسی ایچون دیوارجی ، کیرچجی ، مرانغوز ، ایرغادو سائر عمله‌لرك کوندرلمسنی امر بیوردی . جزئی بر زمان ظرفنده ایکی بیك دیوارجی ، درت بیك مرانغوز و سائره‌دن مرکب آلتی بیك عمله تدارك اولندی . بونلر فوق العاده بر غیرتله حصارك انشاسنه مباشرت ایلدیلر (٢١ مارت ١٤٥٣) (١) .

(١) فتح قسطنطینیه و تعریف بناء آیاصوفیه ، ص ٧ .

حضرت پادشاه حصارك بر آن اول اتمامنه اهمیت ویرییوردی ؛ بر طرفدن عمله‌لری تشویق ایدییور ، دیگر طرفدن كرك كندیلری وكرك صدراعظم خلیل پاشا و وزرادن زغنوس وصاریجه پاشالر، طاش ، طوغله وكیرچ طاشیه‌رق بو نقطهٔ استنادهٔ ظفریتی بر آن اول اتمامه غیرت ایدییورلردی.

حصارك انشاسی تموز اواخرنده یعنی درت آی صوكره ختام بولدی . بو اثناده اوربان نامنده مجارلی بر مهندس ، استانبولده معاشنك تزیید ایدلمه‌مسندن مغبر اوله‌رق عثمانلیلره دخالت ایتدی. حضرت پادشاه، اوربانی قبول ایده‌رك فوق‌العاده التفاته مستغرق ایلدی . استانبول محاصره‌سنده قوللانلمق اوزره مومی‌الیهه بر طوپ دوكمسنی تكلیف ایتدی(١). روم‌ایلی حصارینك انشاسی اثناسنده اعمال اولنان بوطوپ، خلیل پاشا برجنه قوندی. حتی او اثناده بوغازدن جبراً مرور ایتمك ایسته‌ین ونديكلی قپودان ریچینك سفینه‌سی بوطوبه

(١) دوقتور دهتیه ، عثمانلیلرده طوپجیلق ، ص ١١ ، ١٢ .

ایلك هدف اتخاذ اولنەرق غرق ایدلدی . رنجبر اوتوز کشی ایله بر صنـدالە آتلایەرق قورتولمق ایستدی ایسەدە قندیللی آقندیسیله روم‌ایلی ساحلنه کله‌رك عثمانلیلر الینه اسیر دوشدی .

حصارك دیوارلری یکرمی بش خطوه ثخنندە اولدیغندن او زمانه قدر انشا اولنان قلاع جسیمه میانـنده متانتجه فوق‌العـادەلردن معدود ایدی . خصوصیله قلعـەنك دکزه قریب اولان برجنه غایت جسیم طوپلر تعبیه ایدیله‌رك متانتی برقات دها تزیید اولنمشدی. قلعه قوماندانلغنه ایسه فیروز آغا نامنده بر قهرمان تعیین ایدلمش، معیتنه ٤٠٠ قدر یکیچری ویرلمشدی (١) . بوغاز بو صورتله تحکیم ایدلدکدن صوکره کمیلردن حق مرور استیفاسنه مباشرت اولنمشدی (٨٥٦) .

روم‌ایلی حصارینك انشاسی بیزانس ایمپراطورینی خیلی اندیشـەیه دوچار ایتمشـدی . ایمپراطور ، حضرت پادشاهك بو تشبثندن صوك درجه متأثر اولمش ، شهریار ذیشانی بو فکر استیلاکارانه‌سندن

---

(١) سعدالدین، تاج‌التواریخ، جلد ١، ص ٤١٨ .

جنتمكان فاتح سلطان محمد خان ثانى حضرتلرى

٨٣٢ - ٨٨٦

واز کچیرمك ایچون ایجاب ایدن تشبثاتده قصور ایتمه‌مشدی. حتی انشا آتك تأخیرینی وسلطنت سنیه‌یه ویرکو اعطاسنی بیله استرحام ایتمك ایچون حضور پادشاهی‌یه بر سفیر مخصوص اعزام ایتمش ایدی ایسه‌ده حضرت پادشاه، پدر عالیتبارینك وارنه میدان محاربه‌سیله نهایتلنن سفر ایچون روم ایلنه مرور ایده‌جکی اثناده چناق قلعه بوغازینك سد وعثمانلیلرك حرکات مظفرانه‌لرینه آچیقدن آچیغه ممانعت اولندیغنی ایلری سوره‌رك:

— وارنه محاربه‌سنه کیدرکن کلیبولیدن کچمسنی منع ایتدیککز زمان، بابام بورایه بر قلعه یاپمغی عهد ایتمشدی. ایشته بن شمدی آنك عهدینی یرینه کتیرییورم. ایمپراطوریکزه دییکزکه، شمدیکی پادشاه اسلافنه بکزه‌مز؛ قدرتمك یتدیکی یرلره آنلرك املاری بیله واره‌مازدی!

صورتنده بر مهابت متجلدانه ایله ارائه سطوت ایتمش، ایمپراطورك تکلیفنی قطعی بر صورتده رد ایلمشدی.

فقط ایمپراطور بوندن اصلا جسارتی غائب

ایتمه‌رك حضرت پادشاهه برمدت صوکره برسفیرده‌ها اعزام ایتدی؛ بوغاز ایچی کویلیلرینك أکینلرینی عثمانلیلرك خراب ایتدکلرندن شکایت ایلدی. حضرت پادشاه روملرك بو شکایتنه هیچ اهمیت ویرمدی. ایمپراطور، حصارك انشاسی اثناسنده اولدیغی کبی بو دفعه‌ده حضرت پادشاهه اطعمهٔ نفیسه تقدیمندن خالی قالمدی. فقط بومعامله صرف ظاهری اولدیغندن برطرفدن‌ده ایجاب ایدن ترتیبات تدافعیه‌نك اتخاذیله مشغول اولدی. روم ایلی حصارینك انشاسی ختام بولدیغی اثناده حضرت پادشاهك دامادی اسفندیار بك تکفور طاغی جوارینه برمقدار عسکر اخراج ایتدی. بوعسکرلر، یانلرنده‌کی قیون سوریلرینی اوتلاتمقده‌لر ایکن روملر سوریلرك کندی باغچه‌لرینه ایراث خسار ایتدیکلرندن شکایت ایده‌رك عثمانلیلرله مجادلاته باشلادیلر. بومجادله برقاچ عثمانلینك شهید ایدلمسیله نتیجه‌لندی. کیفیت کهیا بك واسطه‌سیله حضرت پادشاهه عرض ایدلدی. روملرك تعرضی فوق‌العاده اغبراری موجب اولدی. استانبولك فتحی ایسه

اساساً آرزو ايدلديكندن شهرك محاصره‌سی ايچون
تداركات لازمه اجراسنه مباشرت اولندی. ايمپراطور،
عثمانليلرك بو تشبثنی خبر آلير آلماز بيان معذرت
ايچون بر سفير اعزام ايتدی ايسه‌ده مقصدينه
موفق اوله‌مدی. بونك اوزرينه شهرك قطعياً
محاصره اولنه‌جغنه قناعت ايده‌رك استانبول قپولرينی
سد ايتديردی. حضرت پادشاه ايسه بوندن صوك
صوك درجه مغبر اولدی؛ روملرك بو حركتی
اوزرينه ايمپراطوره: «يا شهری تسليم ايت وياخود
ايلك بهارده حربه حاضر اول!» يوللو بر تكليفده
بولندی. ايمپراطور ايسه بو تكليفه قارشی حرباً
مقابله‌يه حاضر اولديغنی بيان ايلديكندن بيزانس
ايمپراطورلغنه اعلان حرب اولندی (۱).

حضرت پادشاه آغستوسك يكرمی سكزنجی كونی
روم‌ايلی حصارندن چيقدی؛ استانبولك اطراف
و جوارينی كشف ايچون قلعه خندقلری اوكنه
كلدی. خندقلرك احوال و وضعيتنه كوره ايجاب
ايدن ترتيباتی تصور بيوردقدن صوكره تداركات

(۱) ژول‌وان‌غاور، تركيه، ص ۷۱.

حربیه‌نك اجراسی ایچون ادرنه‌یی تشریف بیوردی . اول امرده استانبولك خارجدن امداد آلمسنه مانع اولمق لازمدی ؛ بو مقصدی تأمین ایچون بکلربکی قوجه طرخان بکی عمر و احمد نام اوغللریله موره شبه جزیره‌سنه کوندردی ؛ بونلر ، ایمپراطور قسطنطین دراکوزه‌نك برادری دیمتریوسك موره‌دن قوای امدادیه کوندرمسنه مانع اوله‌جقلردی .

طرخان بك موره شبه جزیره‌سنه کلدی . موره حکمدارینك استانبوله معاونت ایتمسنه قطعی برصورتده مانع اولدی . بو صره‌ده ایسه حضرت پادشاه ادرنه‌ده تدارکات حربیه ایله مشغول اولیوردی .

استانبول شهرینك سورلری فوق‌العاده برمتانتی حائز اولدیغندن حضرت پادشاه اول امرده سورلرك تخریبی ایچون جسیم بر طوپچی پارقی تشکیلنی تصور بیوردی (۱) . مجارلی مهندس

(۱) « سلطان محمد خان ثانی حضرتلری تاریخ حربده ایلك دفعه اوله‌رق جسیم برطوپچی پارقی وجوده کتیردی . » بیزانسك صوك کونی ، مورتمان ، ص ٥ .

اوربان ايله صاريجه معمار مصلح الدینی حضورينه چاغردی. مکمل بر طوپجی پارقی تشکیلی ایچون ایجاب ایدن طوپلرك دوکلمسنی امر ایتدی. اوربان ایله معمار مصلح الدين، وزير اعظم خليل پاشانك نظارتی آلتنده باقر وتونجدن طوپلر اعمال ایتمکه باشلادیلر. حضرت پادشاه، روم ایلی حصارینك انشاسی اثناسنده اصاغه اولنان طوپك ایکی مثلی جسامتنده بر طوپ آرزو ایتمش بولندیغندن اول امرده بوطوپ اعمال ایدلدی. بوطوپ، ۱۲ قاریش (۶۲۰۸-انتیمتره) چاپنده، ۸۰,۵۹۶ ليبره ثقلتنده و۳۲ قدم طولنده ایدی. انداخت ایتدیکی مرمینك ثقلتی ٦٠٠ کیلوغرام، باروت حقی ایسه ۲۰۰ ليبره ایدی (۱). طوپك بر محلدن دیکر محله نقلی ایچون آلتی یوز طوپجی نفری ایله اللی چفت اوکوزه لزوم کورونوردی.

طوپك اعمالی ختام بولدقدن صوکره حضرت پادشاه، تجربه ایدلمسنی فرمان بیوردی. اول امرده طوپی املا ایتمك ایچون فوق العاده مشکلات

(۱) دوقتور دەتیه، عثمانلیلرده طوپجیلق، ص ۹.

چکلدی . بعده اهالینك دوچار هیجان اولمسنه بادی اولمامق ایچون ، طوپك آتشلنه‌جکی منادیلر واسطه‌سیله هر طرفه اعلان اولندی . طوپه آتش ویریلیر ویرلمز مدهش بر صدمه اطرافی لرزه‌ناك ایتدی . کثیف بر دومان بتون حوالی‌یه استیلا ایلدی . شهرده‌کی اولرك جامی کاملاً قیرلدی . طوپك صدای مدهشی برقاچ فرسخ مسافه‌دن ایشیدلدی . مرمی برمیل مسافه‌یه سقوط وبرقولاج قدر طوپراغه نفوذ ایتدی . حضرت پادشاه بو نتیجه‌دن فوق‌العاده ممنون اولدی . استانبولك ضبطی ایچون یگانه مانع عد ایلدیکی سورلرك بو مدهش مرمیلر قارشیسنده خاك ایله یکسان اوله‌جغنی تصور ایده‌رك عظیم بر شوق جنکاورانه اظهار ایلدی . بوموفقیت ، اجداد عظامنك سنه‌لردن بری امل یگانهٔ مظفریت عد ایلدکلری بر فتح مبینه مظهریتی قلب شاهانه‌لرینه احساس ایلمکه باشلادی . خصوصیله : « لتفتحن القسطنطینیة ... » حدیث شریف حضرت نبوینك معنای جلیل نصرت انتماسی انظار شوکت ومهابتنده برقات دها

بیویه‌رك قلب شاهانه‌لرنده عظیم بر آرزوی مقاومتسوز حصوله کتیردی. بو امل معززه نائلیت ارزوی شدیدی قوای فکریه‌سنی او درجه اشغال ایلدی که، کیجه‌لری رؤیاسنه کیرمکه، کوندزلری بو امل مهابت پرورانه‌نك تأثیر لطیفی آلتنده مسحور قالمغه باشلادی. حتی بوصره‌لرده، بر کیجه صدراعظم خلیل پاشایی حضورینه چاغرتمش و پاشایی یاتاق اوطه‌سنه قدر کتیرته‌رك: «لالا! شو یاتاغی کوریپورمیسك؟ ایچنده بر درلو اویویه‌میور، عظیم بر اضطراب چکیورم. روملرك پاره‌سیله اغفال اولنمقدن حذر ایت! یقینده حرب ایده‌جك، عون الهی وامداد پیغمبری ایله روملردن شو شهری ضبط ایتمکه موفق اوله‌جغز.» بیورمشلردی.

حضرت پادشاه بر طرفدن بو کبی حسیات جنکاورانه تأثیریله کیجه‌لری اویقوسز قالیور، بر طرفدن ده تدارکات حربیه اجراسندن اصلا خالی قالمیوردی. استانبولك فتحی، آرتق آنك ایچون بر نخبهٔ امل اولمشدی. بتون اشتغالاتی، بتون

تفکراتی شهرك فتحنی تأمین ایده‌جك اسبابك تحریسنه معطوف بولنیوردی .

وقتاکه اردونك تدارکاتی اکمال اولندی ؛ حضرت پادشاه استانبوله قوای امدادیه کلمسی محتمل اولان طرفلره قوای کافیه سوق وحدودك نقاط مناسبه‌سنی صورت مکمله‌ده تحکیم ایلدی . بعده استانبول جوارینك خریطه‌سنی، سورلرینك تعرضه الویریشلی بولنان نقطه‌لرینك پلاننی ترسیم ایتدی. سورك ضعیف اولان طرفلریله قطعاتك هانکی نقطه‌لره نه قدر بر قوتله افراز اولنه‌جغنی ، بطریه‌لرله محاصره آلات وادواتنك موقعنی ، لغم وسائره حفر اولنه‌جق محللرله هجوم عمومی نقطه‌سنی تعیین بیوردی . بعده استانبول حقنده معلومات اساسیه وعسکریه‌یه مالك ذواتدن شهرك احوال داخلیه ووسائط تدافعیه‌سی حقنده معلومات قطعیه استحصال ایلدکدن صوکره سوقیات لازمه‌یه مباشرت ایلدی .

استانبولك براً محاصره‌سیله برابر بحراً‌ده شدتلی بر آبلوقه آلتنه آلنمسی احوال و وضعیت

ايجابندن ايدی؛ بونك ايچون قپودان دريا بالطه‌اوغلی سليمان بك (۱) قومانده‌سيله كليبولی ليماندندن بوغاز ايچنه بر دونما كوندرلدی. بعده ۲۰۰,۰۰۰ پياده وسواری، ۱٤ بطريه و٤ جسيم طوپ ايله ۱۰,۰۰۰ مهمات آرابه‌سندن متشكل جسيم بر اردو ايله ادرنه‌دن حركت اولندی (۱ شباط ۱٤۵۲).

اردو حركت ايتمزدن اول يوللری تسويه وكوپريلری تعمير ايچون اردو ايلريسنه اللی آرابه‌جی وايكی يوز قازمه‌جی سوق ايدلدی. طوپچی پارقنك حركتی غايت بطی اوله‌جغندن پياده‌نك يورويشنه مانع اولمامق ايچون اولا طوپچی پارقی كوندرلدی. طوپلرك سوقنه قره‌جه بك مأمور ايدلدی. طوپچی، مناسب بر مسافه ايلريلر ايلريلمز اردوی همايون حركته باشلادی. اردونك طوپچی مالزمه‌سی غايت چوق اولديغندن حركات سوق الجيشيه فوق العاده بر سرعتله اجرا اولنه‌مدی (۲).

---

(۱) عثمانليلرك آلتنجی قپودان درياسيدر. سلطان مراد ثانی زماننده قپودان دريا نصب اولنمش و مدللی آطه‌سی اوزرنده قالونيه قصبه‌سنی ضبط ايتمشدر.

(۲) ذاتاً اردونك حركات سوق الجيشيه‌يی كمال سرعتله

ادرنه ایله استانبول بیننده‌کی اوچ درت کونلك مسافه آنجق آلتمش درت کونده قطع ایدلدی . اردوی همایون آهسته ، فقط قطعی بر یورویشدن صوکره نیسانك برنجی پنجشنبه کونی (١٤٥٣) ایوب صرتلری اوزرنده کمال مهابتله عرض اندام ایتمکه باشلادی (١) .

اردوی همایون استانبول سورلری اوکنه واصل اولدیغی زمان، روم‌ایلی حصارینك تاریخ انشاسندن اعتباراً عثمانلیلرك آمال مستقبله‌سنه واقف اولان ایمپراطور شهرك سورلرینی کاملاً تحکیم ایتمش ، ارزاق و مهمات کبی نواقصی اکمال ایلدیکی کبی آوروپا حکومتلرندن‌ده استمداد ایده‌رك قوای معاونه‌نك ورودینه منتظر اولمشدی . فقط بیزانس ایمپراطورلغنك نجم اقبالی ورای پردهٔ انحطاطده میال افول بر حالده بولندیغندن ورود ایده‌جك قوای امدادیه‌دن، اتخاذاولنه‌جق ترتیبات

اجرا ایده‌میه‌جکی نظر دقته آلندیغندن اردونك حرکاتنه سکته ایراث ایده‌جك موانع کاملاً برطرف ایدلمش ، استانبول داخلنده‌کی روملر دائمی بر ترصد آلتنه آلنمشدی.

(١) فتح قسطنطینیه وتعریف بناء آیاصوفیه، ص١١.

تدافعیه‌دن قطعی بر نتیجه استحصالی قابل دکلدی. دارات ودبدبه‌یه انهماك، بوکا نائلیت ایچون ایجاب ایدن وسائطه‌محبت، فضائل اخلاقیه واخلاق حسنه‌یی اساسندن لرزه‌دار ایتمش ، بر خیلی زماندن بری خلق بیننده عظیم بر اتحادسزلق تولیدینه بادی اولان منازعات مذهبیه حدکمالی بولمغه باشلامشدی. عثمانلیلر آیلردن بری تدارکات حربیه اجرا ایده‌رك حرکات سوق‌الجیشیه‌یه مباشرت ایلدکلری اثناده روملر مدافعهٔ وطن قیدینه دوشمکدن زیاده روم ولاتین کلیسالرینك براشوب برلشمامسی مسئله‌سنك حلیله اوغراشمشلر ، وعقد اولنان بر مجلسده منازعه‌یی بسبتون آزیشدیرمشلردی. روملرده لاتین کلیساسنه قارشی حصوله کلان عداوت او مرتبه‌یه واصل اولمشدی که، روم اکابرندن لوقا نوطارا: « استانبولده بر قاردینال شاپقه‌سی کورمکدنسه ، بر عثمانلی صاریغنی کورمك اولادر . » دیمشدی . نتیجه‌ده ایسه اتفاق آرا حاصل اوله‌میه‌رق مجلس طاغیلمش ، فضائل اخلاقیه‌سی اساساً مائل زوال اولان بیزانس قومنه برده دینسزلك عارض اوله‌رق

حسیات اخلاقیه قطعیاً مختل اولمشدی. او اثنالرده ایسه دین مبین اسلامك فیوضات بی‌پایانی جهانی انوار هدایته غرق ایلدیکندن، روملردن بعضلری دین مبین اسلامی قبول ایله انظار عامه‌یه قارشی آچیقدن آچیغه اعلان اسلامیت ایلمکه باشلامشلردی.

جدیت اخلاق بو درجه رهین انحطاط اولدیغی حالده اعتقادات باطله‌یه اعتماد فوق‌العاده تزاید ایلمشدی (١). عثمانلیلرك تدارکات حربیه‌ده نه درجه غیرت کوستردکلری خلقك معلومی اولدیغندن شهرك آتیسی حقنده غرائب اعتقاداتدن عداولنه‌جق برطاقم روایتلر شایع اولمغه باشلامشدی. بو روایتلر خلقك پیش انظار جاهلانه‌سنده بر کسوهٔ حقیقته بورونه‌رك قوای معنویه اوزرینه مضر بر تأثیر اجرا ایلمشدی. خصوصیله اعزهٔ نصارادن صوره‌نوسه اسناد اولنان: «اوق ایله مسلح بر قوم لیمان طرفندن شهری ضبط ایده‌رك روملری مغلوب ایلیه‌جکدر.» سوزی یکیدن یکی‌یه شایع اولمغه باشلامش، فقط دیکر بر کاهنك ده: «دشمن شهره

---

(١) اوقزا، تاریخ دولت عثمانیه، ص ١٤٧: ١٥١.

داخل وبوغا قپوسی‌ایله بوغا قپوسی میداننه واصل اوله‌جق، لکن اهالی بوراده تکرار جسارته کلوب دشمنی شهر خارجنه دفع ایده‌جکدر.» یولنده‌کی تفألاتی، صوره‌نوسك فکرینی جرح ایده‌جك بر دستور اطمئنان بخش اولمق اوزره ایلری سورولمشدی؛ حال بوکه بادئ تسلیت اوله‌جق بوکبی بیانات سخیفه، خلقك اساسندن لرزه‌دار اولان قوای معنویه‌سنده هیچ بر اثر حیات حصوله کتیره‌مه‌مشدی. حضرت پادشاه ایسه احوال مذکوره‌یه تماميله واقف بولندیغندن شهرك‌ذی‌حیات بر قوهٔ مدافعه‌یه مالك بولنمدیغنی بیلیور، حتی خارجدن قوای امدادیه ورود ایده‌جکنه واقف بولندیغی حالده بیله، اخلاقی دوچار فساد اولان بر قوم ایچنده بو کبی قوای متینه‌دن‌ده بر فائده بکلامیه‌جکنه قناعت ایدییوردی. بناءً علیه استانبولك فتحی ایچون سورلرینك متانتندن، قوای تدافعیه‌سنك هجوم قطعی زماننده‌کی جسارت مأیوسانه‌سندن بشقه هیچ بر مانع تصور ایتمیوردی،

استانبول سورلری حقیقةً قرون وسطانك

قلاع جسیمه و مستحکمه‌سندن معدود ایدی ، شهرك اطرافنی محیط اولان سورلر بیزانس ایمپراطورلری طرفندن متمادیاً تحکیم ایدلمش ، حتی بیزانسك صوك کونلرنده بیله لزومی قدر تقویه و تعمیر اولنمشدی . بو سورلر بر قاچ عصر مدت آوارلر ، اسلاملر واهل صلیب طرفندن اجرا اولنان تعرضاته فوق العاده مقاومت ایتمش ، تاریخ محاصرات قلاعده بیوك بر اهمیت کسب ایلمشدی (١) . شهری محیط اولان سور ، براوجی ایوبدن سرای برونه ، دیکراوجی ایوبدن یدی‌قله‌یه ، دیکر اوجی‌ده یدی‌قله‌دن سرای برونه قدر مثلث‌الشکل بروضعیتده‌اولوب برضلعی خلیجه ، برضلعی قره‌یه ، بر ضلعی‌ده مرمره‌یه متوجه‌ایدی . سورك خلیج ایله مرمره‌یه ناظر اولان ضلعلری دکزك قربیتندن طولانی مدافعه‌یه فوق‌العاده

---

(١) استانبول شهری میلاددن ٦٥٨ و هجرتدن ١٢٤١ سنه اول یونانستانده کائن مغاره حاکمی بیزانس طرفندن سرای‌برونی صرتی اوزرینه بنا واطرافنه جسیم بر سور انشا اولنمشدر . شهری محیط اولان سورلر ، بیزانس ایمپراطورلری طرفندن انشا واکمال ایدلمشدر .

صالح بولنـدیغندن یالیڭ قات، قره‌یه متوجه بولنان ضلعی‌ایسه (بلاکه‌رن) سرایی تعبیر اولنان قسطنطین سراینه قدر ایکی قات اولمقله برابر اوزرنده متعدد برجلری و ایلریسـنده قسماً صولی وقسماً قوری غایت عریض خندقلری حاوی ایدی. تکمیل سور اون آلتی کیلومتره محیطنده‌اولوب اوزرینه مربعی، مدور، مسدسی، مثمنی برطاقم برجلر انشا اولنمش وشهرڭ خارجله اولان مواصله‌سـنی تأمین وحین مدافعه‌ده مدافعینڭ خروج حرکتی اجرا ایتملرینی تسهیل ایچون سورڭ اوزرینـه عسکری و ملکی بر چوق قپولر آچیلمشـدی (۱) . ملکی قپولر جاده‌لر استقامتنده، دیکرلری ایسه جاده بولنمیان طرفلره آچیلمشدی. بر محاصره وقوعنده ملکی قپولر قپانیر، عسکری قپولردن ایجـابنده خروج حرکتی اجرا اولنوردی.

شهرڭ قره جهتنده‌کی قپولرینڭ باشلیجه‌لری:
یدی‌قله قپوسی ویا باب‌الذهب (پورت‌دوره) (۲) ،

(۱) مورتمان، بیزانسڭ صوڭ کونی، ص ۴۱ .
(۲) قپونڭ جوارنده بش برج بولندیغندن روملر

بلغراد قپوسی (پورترهكيوم) ، سيلوری قپوسی (پورت دوسه‌له‌مبه‌ريا) ، مولوخانه قپوسی (پورتاملاندەزيا) ، طوپقپوسی (پورتاسنتاروماتو) ، هجوم قپوسی (پورتدەزاوار) ، ادرنه قپوسی (پورتدوشارسيوس)، سيرق قپوسی (سيرقاپورتا)، اكری قپو (پورتا قاليغاريا) و انصار قپوسی (قسی لوپورتا) دن عبارت ايدی . خليجه و مرمره‌يه ناظر بولنان قپولرك باشليجه‌لری‌ده : ايوانسرای قپوسی (پورتقينه‌ژيون) ، بلاط قپوسی (پورتا بلاكه‌رنا)، فنارقپوسی(پورتافاری)، آياقپوسی(پورتائه ئودوزی)، جبالی‌قپوسی(پورتا أل‌يوزرو)، اونقپانی قپوسی(پورتاآلاپيازرا) ايله‌بالق بازاری قپوسندن يدی‌قله‌يه قدر بر چوق قپولردن عبارت ايدی . بو قپولر غايت متين بر صورتده اعمال اولنمش وطرفينه متعدد برجلر انشا ايدلەرك قوه‌ٔ دافعه‌لری برقات دها تزييد ايدلمشدی (۱) .

طرفندن هپتاپيرژيون تسميه اولنمش ، بعده عثمانليلر طرفندن اكی برج دها علاوه اولنه‌رق يدی‌قله نامی ويرلمشدر . يدی‌قله بالآخره عثمانليلر طرفندن سفرايه مخصوص حبسخانه حالنه قونلمشدر .

(۱) استانبول قپولرينك محاصره اثناسنده اك زياده

عثمانليلر استانبول اوكنه كلدكلرى زمان قورشونلى مخزنه احتياط اولەرق ٥٠٠ طوپ قونلمش، سراى برونى ايله قيز قولەسى و مرمره سواحلى برچوق طوپلرله تجهيز اولنمشدى. شهرك تحكيماتى بو درجەده اولديغى كبى اليوم يالى كوشكنك بولنديغى (اوژەنيەوس قپوسى) ندن غلطەيه قدر بر زنجير كريلمشدى. بو زنجير، كميلر ليمانه كيرەجكى زمان كوشلديلير، بعده تكرار كريليردى. غلطه شهرى ايسه استانبولك عادتا بر واروشى حكمنده و جنويزلرك ادارەسنده غايت مستحكم بر شهر ايدى.

حضرت پادشاه استانبول سورلرى پيشكاهنه تقرب ايدر ايتمز ايجاب ايدن محاصره ترتيباتنه

ايشه يارايانلرى بونلردن عبارتدر. بو بابده ويريلەجك فضله معلومات بالطبع علم آثار عتيقەيه تعلق ايدەجكندن سورلر حقنده تفصيلات لازمه آلمق ايستيانلره دوقتور مورتمانك (استانبولك احوال طپوغرافيەسى) نامندەكى اثريله آلمان سياحين قلوبنك بكاوغلنده اوطوقايل واسطەسيله نشر ايتديردكلرى مجموعەلرك برنجى جزئنه مراجعت ايتملرى توصيه اولنور.

مباشرت بیوردی . اوتاغ همایونی، طوپقپوسی ایله
ادرنه قپوسی بیننده کائن هجوم قپوسی قارشیسنه
والیوم مالتپه خسته‌خانه‌سنك بولندیغی تپه‌یه تأسیس
ایلدی. خط احاطه قلعه‌دن ۱۰۰۰ خطوه مسافه‌ده
تأسیس اولندی. کلیبولیدن مرور ایده‌رك اردوی
همایونه التحاق ایتمش اولان آناطولی عساکری ،
بکلربکی اسحق بك ایله محمود بکك قوماندەسنده
اولدیغی حالده یدی قوله‌دن طوپقپوسنه ، روم‌ایلی
بکلربکی قره‌جه بك قوماندەسنده بولنان روم‌ایلی
عساکری‌ده ادرنه قپوسندن تکفور سراینه قدر
اولان منطقه‌یی اشغال ایتمش؛ حضرت پادشاه ایسه
معیتنده بولنان قطعه ایله طوپقپوسی وادرنه قپوسی
بیننده‌کی هجوم اصلی منطقه‌سنی احاطه ایلمشدی .
صاغ جناحك قوتی ۵۰,۰۰۰ اولوب ۱۵,۰۰۰
یکیچری‌ده حضرت پادشاه معیتنده بولنیوردی .
بوندن بشقه، احتیاط اوله‌رق ۱۰۰,۰۰۰ سواری
آیرلمش ، بر مقدار قوت‌ده غلطه صرتلرندن
جنویزلری تحت‌ترصدده بولندرمق ایچون زغنوس
پاشا قوماندەسنده اولدیغی حالده بك‌اوغلی صرتلرینی

اشغاله مامور ایدلمشدی. طوپلره کلنجه، بونلردن
صورت مخصوصه‌ده اعمال ایتدیریلن جسیم طوپلر،
بدایتده اکری قپو قارشیسنه یرلشدیرلمش ایدی
ایسه‌ده سورك بو قسمنك غایت متین و یوکسك
اولمسی وطوپلرك تأثیراتندن هیچ برنتیجه حاصل
اولمامسی حسبیله ادرنه قپوسی ایله طوپقپوسی
اره‌سنده، هجوم اصلی‌یی احضار ایچون، تعبیه ایدلمشدی.
دیکر اون درت بطریه‌ده بالیست و قتاپولتلردن
مرکب اولدیغی حالده مختلف نقطه‌لر قارشیسنه
یرلشدیرلمشدی. ازجمله تکفور سرایی قارشیسنه
ایکی، ادرنه قپوسی قارشیسنه ایکی، طوپقپوسی
قارشیسنه درت، سیلوری قپوسی قارشیسنه اوچ،
اکری قپو قارشیسنه‌ده بر بطریه تأسیس اولنمشدی.
شهر بو صورتله محاصره ایدلمش اولدیغی کبی
خارجدن کله‌جك برامداد اردوسنه مقابله ایچون‌ده
ایریجه بر محیط معکوس تشکیل ایدلمشدی. دونمای
همایون ایسه ١٢ بیوك چکدیرمه، ٨٠ چفته کوکرته‌لی
کمی و ٥٥ کوچوك سفائندن که جمعاً یکون ١٤٥
کمیدن مرکب اولدیغی حالده بشکطاش لیماننده

بالطه‌اوغلی سلیمان بك قوماندەسنده بولنیوردی(١).

مدافعینه کلنجه، حضرت پادشاهك تدارکات سفریه ایله مشغول اولدیغی اثناده مدافعینده ترتیبات لازمه‌سنی اکماله باشلامش، ژان‌هونیاد ودها سائر اوروپا حکمدارلرندن قوای‌معاونه طلب ایلمشدی. فقط ونديك حکومتی کندی حربلریله مشغول اولدیغی کبی پاپا برنجی نیقولاده روم ولاتین کلیسالرینك برلشملرینه دائر اولان مسئله حل اولنمدقجه‌قوای‌معاونه‌کوندرمیه‌جکنی‌بیان‌ایتمشدی(٢) بونك اوزرینه ایمپراطور، پاپانك تکلیفنی قبول ایتمش ومسئله‌نك حل‌وفصلی ایچون برمجلس‌روحانی عقد ایدلمسنی امر ایلمش ایدی‌ایسه‌ده ایمپراطورك بوفکری اصلاقبول ایدلمدیکندن پاپادن کوندریله‌جك قوای معاونه‌نك کچ ورود ایتمسنه سببیت ویرلمش، بناءً علیه غلطه‌ده‌مقیم جنویزلر ایله برمقدارعساکر اجنبیه‌نك معاونتنه مفتقر قالمشدی. جنویزلر ایسه

(١) هامەر و دها سائر مؤرخین اجنبیه، عثمانلی دونماسنك موجودینی ٤٠٠کمی اولمق‌اوزره کوستررلر.

(٢) بو قوهٔ معاونه بالاخره اعزام اولنمش ایسه‌ده شهره کچ واصل اولمشدر.

هانکی طرفی التزام ایده‌جکلرینه متحیر قالدقلرندن عثمانلیلره قارشی اظهار مودت و مخالصته قرار ویردکلری حالده روملره‌ده معاونتدن خالی قالمامشلردی .

قسطنطین ، شهرک نفوس موجوده‌سی ایچنده ألی سلاح طوتابیلن ٤٩٧٣ کشی بوله‌بیلدی . بونلره ٢٠٠٠ اجنبی ایله ٥٠٠ جنویز و دها سائر قوای معاونه‌ده التحاق ایده‌رك مجموعی عثمانلیلرك ربعی درجه‌سنه بالغ اولدی (١) . قسطنطین قوای مدافعه‌یی بورایه‌قدر تأمین ایتدکدن صکره شهری محیط اولان سورلری غایت جسیم افواه ناریه ایله تجهیز ایتدی. بعده نیسانك ایکنجی کونی غلطه‌دن سرای بورننه او جسیم زنجیری کردیردی . قوای امدادیه ایله برابر کلن مشهور سردارلردن

(١) مؤرخین اجنبیه ، بیزانس مؤرخلرینك قولنه تابع اوله‌رق قوای مدافعه‌یی آنجق ٧٠٠٠ راده‌سنده کوسترمکده ایسه‌لرده بومقدار بالطبع طوغری اوله‌ماز. چونکه استانبولك اوزمانلر موجود اولان ٢٠٠,٠٠٠ نفوسی ایچنده ألی سلاح طوته‌بیله‌جك انجق ٤٠٠٠ کشی بولنمیی غیر قابلدر .

ژوستینیانی ، ایمپراطورله برابر سورلری کمال دقت واهمیتله تفتیش ایتدی. مازغاللر کریسنه، برجلرك کافه‌سنه آتش رومی اجراسنه مخصوص آلات ناریه وضع ایتدیردی. اهالیدن الی سلاح طوتانلره، اسلحه استعمالیله مهاجمینك نه صورتله پوسکورتلمسی لازم کله‌جکی تعلیم ایدلدی. حضرت پادشاهك ۱۵.۰۰۰ یکیچری ایله اشغال ایلدیکی طوپقپوسنك مدافعه‌سنه جنویزلی ژوستینیانی معیتنده اولمق اوزره ۳۰۰ کشی کوندرلدی. ایمپراطورده سورك بو قسمنه مأموراولدیغندن بیزانس بایراغی سورك بوقسمی اوزرنده تموج ایتمکه باشلادی . یدی‌قله‌یه : آندرو نیقوس قانتاکوزن ایله قاترین قونطارینی ؛ سیلوری قپوسنه: نیقولاغوده‌لیس؛ ادرنه قپوسنه: لئونتاری بریه‌نیوس ایله بوچیاردی برادرلر؛ تکفور سراینه: ژه‌رونیمو مینوتی ؛ اکری‌قپویه : مانوئل‌غوده‌لیس ایله تئودور پالئولوغوس ؛ انصارقپوسنه : مانوئل پالئولوغوس ایله لئوناردو لانغاسقو ؛ ایوانسرای قپوسنه: وندیکدن کلن قوای امدادیه‌ایله برابر غابریه‌ل تره‌ویزانو ؛ فنارقپوسنه : آلکسیوس دیسی پاتوس

ایله آویزییو دیبه‌دو؛ آیا قپوسنه: یوحان بلاخوس؛ جبالی قپوسنه: ته‌ئودور باله‌ئولوغوس ایله ۵۰ توختیا؛ اون قبانی قپوسنه: فیلانطرویه‌نوس مأمور اولمشلردی. اون قباننده‌ن سرای برونه قدر، یعنی عثمانلیلرك طوغریدن طوغری‌یه تحت تهدیدنده بولنمیان منطقه، غایت ضعیف قوتلرله اشغال ایدلمشدی. قاردینال ایزیدور، پاپا طرفندن كوندریلان ۲۰۰ كشی ایله سرای برونی، دون پترو جولیانو (آخور قپو ایله چاتلادی قپو بیننده كائن) بوقوله‌ئون سرایی ایله مرمره دكزی ساحلنده (قوندوس قالیوم) نامی ویریلن قوم قپویه قدر اولان سواحلی وبو ساحله قارشی وقوعبوله‌جق تعرضات بحریه اثناسنده سوری مدافعه‌یه مأمور اولمشلردی. صماتیه جهتلرینك مدافعه‌سی ژاقوپو قونتارینی‌یه توديع اولنمش، لوقا نوطاراده اوفاق براحتیاط ایله استانبولی تشكیل ایدن یدی تپه‌نك بشنجیسی اوزرنده اخذ موقع ایتمشدی (۱). حاصلی استانبول محاصره ایدلدیكی اثناده عثمانلیلرك

---

(۱) مورتمان، بزانسك صوك كونی، ص ۱۱ - فتح قسطنطینیه وتعریف بناء آیاصوفیه، ص ۱۳

غایت فائق قوتلرینه قارشی مدافعین پك آز بر قوت جمعنه موفق اولمش ، آنلری شـو وجه ایله تقسیم ایتمشدی .

حضرت پادشاه، نیسانك اون برنجی کوننه قدر محاصره خطی اوزرینه بطریه‌لری تماملیه یرلشدیر-دکدن صوکره ایمپراطوره تسلیم تکلیفنده بولنمسی ایچون محمود پاشایی ایمپراطوره کوندردی. ایمپراطور، سورلرك متانتنه و آوروپادن کله‌جك قوای امدادیه ایله سلاح مدافعه‌یه صاریلان خلقك غیرینه اعتماد ایده‌رك محمود پاشایه جواب رد اعطا ایتدی. محمود پاشا ، قرارکاه پادشاهی‌یه عودتله ایمپراطورك جواب ردینی اخبار ایدر ایتمز حضرت پادشـاه سورلرده کدیك آچیلمسی ایچون ایجاب ایدنلره اوامر لازمه اعطا ایلدی .

نیسانك اون برنجی کونی، کونش شعشهٔ اقبال عثمانی‌یی استانبول افقلرنده ارائه‌یه باشلادیغی اثناده عثمانلیلرك الك بیوك طوپی آفاقی سامعه فریب کورلتیلرله ایکلتمکه باشلادی . بو صره‌ده محاصره خطنه تعبیه اولنان طوپلرده استعمال ایدلدیکندن سورلر اوزرینه

اجرا ایدیلن طوپلی آتشلردن واسع کدیکلر آچیلمغه باشلادی . الك بیوك طوپی طولدیرمق ایچون ایکی ساعت زمان صرف اولنیور ، کونده انجق یدی مرمی انداخت ایدیلیوردی (١) . بو طوپلر انصار قپوسندن یدی قله یه قدر تکمیل سور اوزرنده خسارات عظیمه وقوعه کتیرییور ، صاریجه پاشا ایله اوربان طرفندن اعمال اولنان طوپلر هرنه قدر پك آز مرمی انداخت ایدییور ایدی ایسه ده سقوط ایدن هر مرمی سورلرده غایت جسیم رخنه لر پیدا ایدییوردی .

سورلر فوق العاده برفعالیتله طوپه طوتلدیغی اثناده ایدی که ، اوربان طرفندن اعمال اولنان طوپ صوك درجه قیزه رق مدهش برصدمه ایله پاطلادی . بوضربهٔ ناکهانی بیچاره اوربانی خاك هلاکه سردی . فقط حضرت پادشاهك فکر موجدانه سی بوتهلکه یه قارشی ده برچاره بولمغه موفق اولدی . هر انداختدن صوکره ناملو جدارلرینك زیتون یاغیله طلا ایدلمسنه قرار ویرلدی . ایجاب ایدن یاغلر غلطه ده مقیم

(١) فتح قسطنطینیه وتعریف بناء آیاصوفیه ، ص ١٤

جنويزلردن تدارك اولنـدى . برطرفدن طوپلر سـورلرده دهشتلى خسارات حصوله كتيرييور، ديكر طرفدن عثمانلى پيـادهلرى مدافعينه قارشى ياغمور كبى اوقلر ياغديرييور، لغمجيلر تحت الارض حفريات اجرا ايدهرك قلعه خندقلرينه ايلريليورلر ايدى .

حضرت پادشاه ، قلعهنك ضبطنى تسهيل ايچون اصـاغه ايتديرديكى طوپلردن ماعدا درت قطعهده تكرلكلر اوزرينه موضوع متحرك قلهلر انشـا ايتديرمشدى. كشوركشـا نامى ويريلن بو قلهلرك يانلرينه داخلاً وخارجاً دريلر قاپلانمش، دشـمن آتشيله ياناماق ايچون دريلرك دائما ياش طوتلمسنه اعتنا اولنمشدى(١) . قلهلرك اوستنده ، دروننده كى

(١) بو قلهلر وقتيله طـائف غزاسندهده استعمال ايدلمشدر. حتى مؤرخ ابن اسحق طرفندن بيان اولنديغنه كوره « طائف غزاسنده اهل اسلام عهدقديمده جنك آلاتندن صفير كوندن چوال طرزنده دوزوب قالين اولمق حسبيله قلعهدن آتيلان اوق وطاش تأثير ايتمامك ايچون ايچنه كيرهرك ويا ياواش ياواش قلعه دبينه كاوب حصار قلعهيى ثقب ايلدكارى والآن متروك اولان دبابه تعبير اولنان

عسکرلری محافظه ایچون سپرلر موجود ایدی . قسم سفلاسنده ایسه شهره طوغری آچیلیر اوچ قپو موجود اولوب خندقلری طولدیرمق ومهاجمینك حرکات تعرضیه‌سنی تسهیل ایلمك ایچون قلعه درونده اودونلر، دمتلر وضع اولنمشدی . قله‌لرك داخلی یوز یکیچری استیعاب ایده‌جك برجسامتده ایدی .

برکیجه بوقوله، طوپقپوسی قارشیسنه کتیرلدی. حضرت پادشاه طرفندن تعرض اصلینك اجرا ایدیله‌جکی نقطه قارشیسنده استعمال ایدلدی. فقط ایمپراطور معیتنده‌کی عسکرلر صباحه قدر تکمیل کدیکلری طولدیردقلری کبی آتش رومی (۱)

نسنه‌نك ایچنه کیروب حائط جوارحصاری احراق ایلمك ایچون یوربیوب کنار قلعه‌یه واردقلرنده درونده محصور اولان ثقیف قبیله‌سی قیزغین تیمور پارچه‌لرینی عسکر اسلامك اوزرینه آتوب . . . » کوکب المسعود فی کوکبة الجنود ، ص ۷۷

(۱) « عربلر استانبولی محاصره ایلدکاری زمان روملر بو آتشی آنلره قارشیده استعمال ایتمشلردر . بالآخره عربلر بو آتشك کوکورت ایله رچینه وزیتون یاغندن

استعمال ایده‌رك کشورکشای‌ده احراق ایلدیلر (۱۸ نیسان ۱٤۵۳).

خط محاصره‌نك الك شدتلی نقطه‌سی، هجوم اصلی جبهه‌سی اتخاذ اولنان طوپقپوسی ایله ادرنه قپوسی بیننده‌کی منطقه ایدی. ذاتاً مدافعین‌ده بتون قوتنی بونقطه‌یه حصر ایتمشدی. بوجبهه برطرفدن عثمانلی طوپلریله تخریب اولنیور، دیکرطرفدن درحال تعمیر ایدیلیوردی. بوندن بشقه، سورلرك بوقسمی یکی تعمیر ایدلمش اولدیغندن انداخت اولنان مرمیات بونلر اوزرینه صاپلانیور، اودرجه مخرب برتأثیر حاصل ایتمیوردی.

شهری محیط اولان استحکامات بو صورتله یکرمی کون قدر طوپه طوتلدی. بواثناده یدی‌قله قپوسنه مأمور اولان سردار شاعر احمد پاشا دشمن طرفندن اجرا ایدیلن آتشلرك تأثیرینه

عبارت بولنان ترکیبنی کشف ایده‌رك هجومده وسائط اساسیه اولمق اوزره استعمال ایلمشلردر. حتی بو آتشلردن اهل صلیبه قارشی فوق العاده استفاده ایتمشلردر.»
کوستاو له بون، عرب مدنیتی، ص ۵۱٤ : ۵۱۵

باقيه‌رق سورك برچوق يرلريني تخريب ايديبور، سيلوري قپوسنه تعيين اولنان حيدر پاشا دشمنه برلحظه كوز آچديرميوردي . مولويخانه قپوسنه مأمور اولان عونى پاشا سورلره متماديا تعرض ايلديكى كبى ادرنه قپوسنه مأمور اولان سعدى پاشا ايله اكرى قپونك تخريبنه مأمور اولان هرسك زاده احمد پاشا، افرادى تشجيع ايده‌رك شهرى متماديا طوپه طوتيورلردى .

فقط اون ايكى كون دوام ايدن بومحاصره‌نك هيچ بر نتيجه‌يه منجر اوله‌مامسى وحتى متحرك قوله‌لردن برينك تخريب ايدلمسيله برابر دونمای همايونك قوتلى بولنمامسندن طولايى يدى قله‌دن سراى برونته قدر امتداد ايدن مرمره سواحلندن روملره قواى امداديه ورود ايده‌بيلمسى احتمالى عثمانليلرى ايجه انديشه‌يه دوچار ايتمكه باشلادى. بونك اوزرينه حضرت پادشاه، شهرى يالكز قره‌دن تضييق ايتمكله اكتفا ايتميه‌رك خليج جهتندن‌ده تضييقه قرار ويردى (۱) . خصوصيله برى روم

(۱) بو اثناده قرمان، كرميان، تكه، آيدين، صاروخان

وردی جنویز سفائنندن مرکب برقوهٔ امدادیه‌نك شهره تقرب ایلدیکنی خبر آلیر آلماز بشکطاش اوکارنده بولنان بالطه اوغلی سلیمان بکه مذکور دونمانك خلیجه داخل اولمسنه مانع اولمسنی امر ایتدی. بو اثناده مدافعینك ١٤ سفینه‌دن عبارت بولنان دونماسی غلطه‌دن سرای بورننه چکیلن زنجیر کریسنده حرکت ایتمکه بر درلو جسارت ایتمیوردی.

بالطه اوغلی سلیمان بك امر پادشاهی‌یی آلیر آلماز درحال بشکطاش اوکندن حرکت ایتدی. شهره قوای امدادیه کتیرن سفائنك بری رومیلرك، دردی جنویزلرك بایراغنی حامل ایدی. بتون خلق، وقوعه کله‌جك محاربهٔ بحریه‌یی تماشا ایچون استانبولك دکزه ناظر بولنان سدلری اوزرینه چیقمشلردی. حتی شهریار ذیشان سلطان محمد خان غازی حضرتلرده غلطه تپه‌سندن کچه‌رك طوبخانه جوارینه کلمش،

اوغللری‌ده معیتلرنده‌کی افراد ایله اردوی همایونه التحاق ایتمشلر. بونلردن قرمان اوغلی یدی‌قله قپوسنه، تکه اوغلی سیلوری قپوسنه، آیدین اوغلی مولوخانه قپوسنه، صاروخان اوغلی طوپقپوسنه مأمور اولمشلر، بوراده خارق‌العاده شجاعتلر ابرازینه باشلامشلردی.

بالطه اوغلی سلیمان بکك حرکاتنی تماشا ایلمکه باشلامشدی .

سلیمان بك قوماندەسنده بولنان مفرزۀ بحریه ١٨ سفینەدن عبارت اولدیغی حالده بر بورده نظامنده ایلریلدی. دشمنه کورك ایله تعرض ایلدی ایسەده، حین تقربنده دشمن طرفندن اوق ، صپان و آتش رومی ایله قارشیلاندی . بو تعرض ناکهانی اساساً تجربەسز بولنان افراد بحریەیی شاشیرتدیغندن دونما رجعت ایتمکه باشلادی. بو حرکت رجعیه، دشمنك شوق وجسارتنی برقات دها آرتدیردی . دشمن سفائنی عثمانلی دونماسنه شدتلی بر تعرض اجرا ایتدی. بو اثناده دشمن دونماسندن آتیلان اوقلر و آتش رومیلر دکزك یوزینی کاملاً طولدیردی ؛ عثمانلی کمیلرندەکی کورکجیلر ایفای وظیفەدن عاجز قالدیلر. حتی سفائن عثمانیەدن ایکیسی بو آتشلرك تأثیریله یانمغه باشلادی . عثمانلی سفائننك آلچاق وروزکارك مخالف جهتدن وزان اولمسی، دونمانك مغلوب اولمسنه بادی اولدی. طوبخانه ساحلندن بو محاربۀ مدهشەیی تماشا ایدن حضرت پادشاه، دونمای همایونك رجعتنی

كورونجه درحال بر آتشپارۀ غضب كسيلدى. مدافعينك احراز ايلديكى مظفريتى عزم عالىهمتانه سيله استرداد ايده جكمش كبى باركيرينى شدتلى بر صورتده مهموزلدى. نظرينى ساحۀ دريانه حركت ايدن دشمن دونماسنه عطف ايده رك باركيرينى فوق العاده بر شدتله دكيزه طوغرى سوردى. دونما افرادى، حضرت پادشاهك بو حركت جلادتكارانه سنى كورونجه صوك برغيرتله ايكنجى دفعه هجوم ايتديلر. فقط روزكارك تجددى سفائن اعدانك حركاتنى تسهيله مدار اولدى؛ دشمن سفائنى عثمانلى دونماسى آره سندن كچه رك ليمانه طوغرى ايلريلدى.

دونماى همايونك عدم موفقيتى اوزرينه حضرت پادشاه سليمان بكى تأديب ايتدى. فقط قره جهتندن اجرا اولنان محاصره حركاتنك هيچ بر نتيجه حصوله كتيرمه مسى اردوى همايونده خيلى انديشه حصوله كتيردى. وزير اعظم خليل پاشا روملردن آلديغى رشوتلر اوزرينه حضرت پادشاهه فك محاصره تكليفنده بولندى ايسه ده حضرت پادشاه درحال بر مجلس حرب عقدينى

فرمان بیوردی . مجلس حربده ، شیخ الواصلین آق شمس الدین حضرتلریله خواجهٔ شهریاری منلا کورانی و غلطه جهتنه مأمور بیوریلان زغنوس پاشا، محاصره حرکاتنه شدتله دوام اولنمسنی موافق کوردیلر . فقط شهرك بحراً صورت محاصره‌سنه دائر هیچ بر فکر بیان ایده‌مدیلر . او زمان شهریار ذیشانك فکر موجدانه‌سی برضیای حقیقت دها وجوده کتیردی . حضرت پادشاه ، شهری بر قات دها تضییق ایتمك لزومنه قائل ایدی ایسه‌ده زنجیرلری کسوب شهره داخل اولمق غیر قابل و غلطه‌ده‌کی جنویزلر ایسه با معاهده بیطرف بولندقلرندن بونلرك اراضیسندن کچمك بالطبع حقوق بیطرفیی مخل بولندیغندن حضرت پادشاه اخلافنه بردهای خارقه‌نما کوسترمك ایچون سفائن حربیه‌یی قره‌دن قاسم پاشا لیماننه ایندیرمکه قرار ویردی (٢٠:٢١ نیسان). و درحال دونما قوماندانی ایله ایجاب ایدنلره اوامر لازمه اعطا ایلدی . حضرت پادشاهك بو امری اوزرینه نیسانك یکرمی ایکنجی کیجه‌سی طولمه باغچه‌دن قاسم پاشایه

قدر بر یول آچلدی . یولك اوزری چام تختەلریله دوشنەرك اوزرینه ایچ وزیتون یاغی طلا ایدلدی. یول تماميله حاضرلاندقدن‌صوكره بشكطاش لیماننده بولنان ایكی صره كوركلی ۷۰ سفینه ایله اوچر ، بشر كوركلی سفائن جسیمه یلكنلر آچەرق (طولمه باغچه – یكی شهر) طریقیله قاسم پاشا لیماننه ایندیرلدی (۱) . سفائنك لیمانه ایندیرلمسی ایچون او كیجه ساحله طوپلر تعبیه ایدلدی . دونمای همایون بو طوپلرك حمایەسی آلتنده اولدیغی حالده خلیجه ایندیرلدی . مدافعین، عثمانلیلرك بو دهای جنكاورانەلرینی كورر كورمز سورك هر جهتنی فوق‌العاده بر دقتله مدافعەیه وتحت تهدیدده بولنان قسمنه عساكر امدادیه كوندرمكه قرار ویردیلر . طوپقپوسی ایله ادرنه قپوسی ارەسندەكی هجوم اصلی جبهەسنی ایمپراطور قسطنطین ایله برابر

---

(۱) « همت مردان ایله بشكطاش دیدكاری یردن قاسم پاشا درەسنه طوغری كمیلرك آلتنه روغنله تربیه اولنمش تكركار دوشەیوب بر روایتده یلكنلر آچوب انلری یوروتدیلر . » صولاقزاده ، ص ۱۹٦

مدافعه‌یه مأمور اولان ژوستینیانی ، الڭ زیاده تحت تهدیدده بولنان انصار قپوسی ایله بلاط قپوسی بیننده‌کی منطقه‌یه کلدی ؛ خلیجه ایننی و حمزه بك قوماندا‌سنده بولنان عثمانلی سفائن حربیه‌-نی یاقمغه قرار ویردی. فقط ژوستینیانینڭ فکری جنویزلر طرفندن اخبار ایدلدیکندن عثمانلیلر فوق‌العاده احتیاطکارانه حرکت ایلدیلر (۱) .

بر کیجه ژوستینیانی خلیج درونده برکمی‌یه راکب اوله‌رق عثمانلی سفائننه تقرب ایتدی . عثمانلیلر دشمن سفینه‌سنی کورر کورمز شدتلی بر آتش اجرا ایتدیلر. انداخت ایدیلن مرمیلردن بری ژوستینیانینڭ بولندیغی سفینه‌یه اصابت ایتدی. کمی، درونده بولنان افراد ایله برابر درحال غرق اولدی . ایچلرندن یالکز ۱۵۰ کشی قورتیله بیلدی . عثمانلیلر بو موفقیتدن صوك درجه ممنون اولدیلر . جزئی بر زمان صکره غلطه اوکنده ذخیره یوکلی طوران بر جنویز کمیسنی آتشه

(۱) هامه‌ر ، تاریخ دولت عثمانیه ، جلد ۱ ، ص ص ۲۲۱ ــ اسفار بحریهٔ عثمانیه، ص ۲۷۰

طوتديلر. کمی، عثمانليلرك مؤثر آتشلری آلتنده درحال غرق اولدی. جنویزلر بیطرف اولدقلری حالده رومله ایتدکلری معاونتك جزاسنی کوردیلر. فقط دونمای همایونك بو حرکتندن طولانی بیان شکایت ایتمکدن‌ده خالی قالمدیلر. جنویزلرك مسلکی عثمانليلرجه ذاتاً معلوم اولدیغندن بونلرك شکایتلرینه قارشی کمینك سهواً آتشه طوتلمش اولدیغی بیان ایدیله‌رك ماهرانه برصورتده حرکت ایلدیلر (١).

حضرت پادشاه بو موفقیت بحریه اوزرینه خلیجه تمامیله حاکم اولدی. سورلری دها زیاده برامنیتله دوکه بیلمك ایچون خاصکویدن ایوانسرایه قدر فوچیلری بربرینه ربط و اوزرلرینه تخته‌لر فرش ایده‌رك بر کوپری انشاسنه مباشرت ایتدی (١٩ مایس). جبهه‌سی یوز نفر جبهه‌سنه مساوی اولان بو کوپرینك انشاسندن صوکره استانبول

(١) جنویزلر بو اثناده هر ایکی طرفه‌ده خدمت ایتمکدن خالی قالمیورلردی. کیجه‌لری رومله معاونت ایتدکاری کبی کوندوزلری‌ده عثمانليلره خدمت ایدیبورلردی.

ساحلنه طوپ وعسكر چيقارمغه باشلادی . عثمانلی
دونمه‌سی خليجه ناظر اولان سورلر اوكنده
لنكر انداز اولدی . روملر عثمانلی سفائنی ايله
كوپری‌يی احراقه تصدی ايلديلر . بو وظيفه‌نك
ايفاسنه مأمور اولان ونديكلی ژان‌قوق، روم آتشی
ايله مواد سائره‌يی حاوی بر كمی‌يه راكب اولدی .
بر كيجه قرق كميجی ايله برابر عثمانلی سفائننك
بولنديغی نقطه‌يه طوغری حركت ايتدی . عثمانليلر
دشمن دونماسنی اساساً ترصد ايتدكلرندن ايچلرندن
بر كمينك كنديلرينه طوغری كلديكنی كورونجه
درحال اوزرينه تعرض وكميده بولنان افرادك
كافه‌سنی اسير ايتديلر . حضرت پادشاه بو موفقيتی
متعاقب خليجده بولنان دشمن سفائننك كافه‌سنی
تخريب وبو صورتله بحراً فوق‌العاده بر حاكميت
احراز ايتدی . بوندن بشقه ، غلطه اوزرنده‌كی
سن‌ته‌ئودور تپه‌سنه‌ده بطريه‌لر تأسيس ايتديردی .
جنويزلر بو ترتيباتك كنديلری عليهنه اولديغنه
ذاهب اوله‌رق حضرت پادشاهه استرحاماتده
بولنديلر . فقط بو ترتيباتك مدافعينه معاونت

ايچون كلن سفائنه قارشى اتخاذ اولنديغنى آكلايجه مستريح اولديلر .

حال بوكه غلطه تپه‌سندن دشمن سفائننى كاملاً طوپه طوتمق غير قابل اولديغى كبى جنويز اراضيسنه ايراث خسار ايتمه‌مك‌ده امكان خارجنده ايدى . بونك ايچون حضرت پادشاه بتون طوپ اعمال ايدنلرى حضورينه چاغردى . جنويز اراضيسنه ضرر ويرمه‌دن أنديركت انداختى اجراسنه مساعد بر طوپ اعمال ايتمك قابل اولوب اولمديغنى سؤال ايتدى . طوپچيلر ، بويله برطوپ اعمالى غير قابل اولديغنى ، غلطه سورلرينك ايسه بوكبى انداختلر اجراسنه غير مساعد بولنديغنى بيان ايلديلر . او زمان حضرت پادشاه هاون تعبير اولنان طوپلرى ايجاد بيوردى ؛ بوطوپلرده مرمى فوق‌العاده بر ارتفاعه انداخت اولنور ، بعده مذكور ارتفاعدن سفائن حربيه اوزرينه سقوط ايدردى . حضرت پادشاه بوطوپك صورت اعمالنى تعريف ايتدكدن صوكره طوپچيلر غايت مكمل بر هاون اعمال ايتديلر . هاونى حسابات مخصوصه‌يه

کوره محلنه وضع ایتدکدن صوکره أندیرکت انداختنه باشلادیلر. زغنوس پاشا معیتنده بولنان افراد طرفندن اجرا اولنان بو انداخت تمام اون کون دوام ایتدی(١). بو صره‌ده ایسه بشکطاش اوکلرنده بولنان بر قاچ سفینه، مرمره دکزی جهتنده بولنان سورلری نظارت دائمه آلتنده بولندیرییوردی.

دیکر طرفدن‌ده، قره جهتنده یدی هفته‌مدت دوام ایدن محاصرهٔ شدیده نتیجه‌سنده طوپقپوسی برجلرینی دوکن جسیم طوپلر غایت واسع کدیکلر پیدا ایدییوردی. عثمانلی افرادی استحکام انقاضیله طولدیریلان خندقلری اشغال ایدیور، خلیج طرفنده‌کی سورلری احاطه ایدن عثمانلی سفائن حربیه‌سی قلعه دیوارلرینی تخریب ایتمکه چالیشیوردی.

شهر هر ایکی طرفدن مدهش بر صورتده صیقشدیرلدیغی اثناده ایدی که، حضرت پادشاه هم دشمنك قوهٔ معنویه‌سنی اکلامق، هم‌ده اجرا ایدیله‌جك هجوم عمومی اثناسنده بیهوده قان دوکلمسنه میدان

---

(١) تدتیه، عثمانلیلرده طوپجیلق، ص ١٠: ١١

ویرمه‌مك ایچون ایمپراطورك نزدینه اسفندیار اوغلنی کوندردی. اسفندیار اوغلی ایمپراطوره حضرت پادشاه طرفندن کوندرلدیکنی اصلا بللی ایتمدی؛ ایمپراطور ایله اولان حقوق سابقه‌سنه مبنی توسط ایلدیکنی درمیان ایده‌رك شهره داخل اولدی. ایمپراطور، بتون سرای خلق اطرافنده اولدیغی حالده اسفندیار اوغلنی استقبال ایتدی (١). اسفندیار اوغلی ایمپراطور ایله ملاقات ایتدیکی اثناده، مدافعه زماننك کچمش اولدیغنی و بیهوده قان دوکولمدن تسلیم اولندیغی تقدیرده کرك عساکرك وکرك اهالینك بر چوق مساعداته نائل اوله‌جغنی بیان ایتدی. ایمپراطور، اسفندیار اوغلنك بو تکلیفی اوزرینه بر مجلس عقد ایتدیردی. محاصره‌نك قرق سکزنجی کونی وقوعه کلن بو تکلیف اوزرینه عقد اولنان مجلسدن صوکره ایمپراطور: «بوکا قطعیاً امکان یوق. شهری اولنجیه‌قدر مدافعه ایتمك ایجاب ایدییور.» جوابنی ویردی. اسفندیاربك ایمپراطوردن بو جوابی آلدی.

---

(١) ژوآنه‌ن، ژول‌وان‌ڤاوه‌ر، ترکیه، ص ٧٤ .

مدافعینك حالنی لایقیله تدقیق ایتدکدن صوکره قرارکاه همایونه عودت ایتدی.

اسفندیاربك قرارکاه عمومیده حضور پادشاهی‌یه کلوب احوالی اطرافیله اکلاتدی. حضرت پادشاه اسفندیاربکدن معلومات لازمه‌یی استحصال ایتدکدن صوکره مایسك یکرمی طقوزنجی کونی ایچون هجوم عمومی امری ویردی؛ هجوم عمومی براً و بحراً اجرا ایدیله‌جکدی. حضرت پادشاه، بو امری عموم اردویه تبلیغ ایلدکدن صوکره معیتنده بولنان افراده بروضع مهابت کسترانه ایله خطاب ایده‌رك:

ایشته، زوربازوی خسروانه‌مله آچدیغم
شوکدیکار سایه‌سنده حسرة الملوك اولان
بلدهٔ قسطنطینیه‌یی سزلر کبی مجاهدین دین
مبین ایچون اوچ طریق ایله داخل اولنه‌بیله‌جك
آچیق بر شهر حالنه کتیردم.

بیوردی. کذا آیریجه برده بیاننامه نشر ایده‌رك قلعه بدنلرینه ایلك اوکجه چیقوب لوای نصرت انتمای

عثمانلی‌یی رکز ایده‌جك غزات عثمانیه‌یه سنجاق و تیمار احسان اولنه‌جغنی، هجومده اثر جبانت کوسترنلرك مجازات ایدیله‌جکلرینی بیان ایتدی. بعده الك شانلی قهرمانلره جسبان بر وضع حیدرانه ایله قلعه اطرافنی طولاشمغه باشلادی. اردوی همایونده بولنان مشایخ کرامك فضیلت جهاد حقنده‌کی وصایای عابدانه‌سی، عسکرك عروق غیرت دینیه‌سنی برقات دها تحریك ایلدی.

مایسك یکرمی سکزنجی بازارایرتسی کونی آقشامی هجومك فردای لیلی ایدی. عثمانلی طوپلرینه انداخت اولنان مرمیلرك سورلرده حاصل ایلدیکی کدیکلر دشمن طرفندن کمال سرعتله تعمیر ایدلدیکندن بتون قوت، هجوم عمومی نقطه‌سنی تشکیل ایدن طوپقپوسی ایله ادرنه قپوسی ارەسنه جمع ایدلدی. دشمنك صباحه قدر کدیکاری تعمیر اتمسنه میدان ویرمه‌مك ایچون اوکیجه مومدونماسی یاپیلمسی(١)

(١) بومومدونماسی رسول ذیشان افندمز حضرتلری طرفندن‌ده فتح مکه اثناسنده اجرا ایدلمشدر. «رسول اکرم کیجه اوراده اون بیك آتش یاقدیردی. وتشریفنی بر بیوك آتش دونماسیله قریشه بیلدیردی.» جودت پاشا، قصص انبیا، ٤١٢

و طوپجی آتشنه کیجه‌لین‌ده دوام ایدیله‌رك شاهراه مظفریتك صورت قطعیه‌ده کشاد ایدلمسی فرمان اولندی. او کیجه استانبول سورلرینك اطرافی، لیمانی سراپا احاطه ایدن سفائن عثمانیه دیرکلری، نظرنوازشعشعه‌لر ایچنده بدیدار اولمغه باشلادی. بر محیط ضیادار شهرك اطراف وجوانبنی واسع بر هاله ظفرله احاطه ایدییور، کویا بو جنبش تنویرات، بر کون صوکره استحصال اوله‌جق مظفریت قطعیه‌نك مقدمهٔ شهر آیینی اخطار ایلیوردی. هر طرفده بر آوازهٔ سرور، بر شادیٔ ومسرت نمایان اولیوردی. تکفور سرایندن یدی قله‌یه قدر اولان سور قسمی بو شعشعهٔ مظفریت ایچنده ایدیلن تهلیلات وتکبیراتك، اجرا اولنان طوپ آتشلرینك غلغلهٔ دهشتناکی ایچنده لرزه‌ناك اولیوردی.

بو اثناده ایدی‌که، ایتالیانلر ایله مجارلردن مرکب بر قوای معاونه اردوسنك استانبوله طوغری کلمکده اولدیغنه دائر بر حوادث شایع اولدی. بو حوادث، عساکر عثمانیه‌نك قوهٔ معنویه‌سی اوزرینه پك زیاده اجرای تأثیر ایتدی. محاصره‌

نك اشتدادی ایسه بونی برقات دها تزیید ایلدی.
او کون اورته‌لغه عمیق بر ظلمت استیلا ایتدی .
سیللر کبی یاغمورلر یاغمغه ، هر طرفه ییلدیرملر
دوشمکه باشلادی . بر مدت صوکره سلطان احمد
میدانی جهتنده، سماده بر قیزیللق پیدا اولدی .
غزات عثمانیه بو قیزیللغی بارکاه احدیته ایصال اولنان
مناجات قهرمانانه‌نك رهین اجابت اولدیغنه علامت
عد ایده‌رك صوك درجه مسرور اولدیلر . بو دلیل
معنوی، شایع اولان حوادثدن طولایی حصوله کلن
اندیشه‌لری بسبتون ازاله ایتدی . بتون افراد ،
عمیق بر قناعت وجدانیه ایله هجوم عمومی‌یه حاضر-
لانمغه باشلادی .

هجوم عمومی اجرا ایدیله‌جکی کون حضرت
پادشاه هجوم حرکتنك تسهیلی ایچون ایجاب ایدن
نقاطی اشغال ایتدی (٢٩ مایس ١٤٥٣) . عموم
قطعات اوچ قوله تقسیم ایدلدی . برنجی قول
٥٠,٠٠٠ کشی قوتنده اولدیغی حالده یدی قله
قارشیسنده ، ایکنجی قول ٥٠,٠٠٠ کشی قوتنده
اولدیغی حالده تکفورسرایی قارشیسنده ، اوچنجی

قول‌ده حضرت پادشاه معیتنده کی یکیچریلردن مرکب اولدیغی حالده طوپقپوسی ایله ادرنه قپوسی اره‌سنده بولنان کدیك محلنك قارشیسنده بولنیوردی. خلیجه ایندیریلن ۷۰ قطعه سفائن انصار قپوسی ایله اون قپانی قپوسی آره‌سنده بولنیور، دونمانك بشکطاش اوکلرنده قالان قسمی قویدن چیقه‌رق یکی جامع قپوسندن انغه قپوسنه قدر اولان ساحلی آبلوقه ایدییوردی. قره جهتنده بولنان سورلرده ایسه، فی‌الحقیقه حضرت پادشاهك بیوردقلری کبی اوچ بیوك کدیك آچیلمشدی. بونلرك بری سیلوری قپوسنده، بری بیرام پاشا دره‌سنك سوره داخل اولدیغی محل جوارنده یعنی طوپقپوسنده، دیکری‌ده ادرنه قپوسی جوارنده ایدی. بو اوچ کدیك، عثمانلیلرك شهره دخولنی تأمین ایچون اوچ مکمل شاهراه مظفریت وجوده کتیره بیلیردی.

مدافعینه کلنجه: هجوم عمومی اثناسنده مدافعین غایت الیم بر وضعیتده بولنیوردی. اهالی ظلمت لیل ایچنده پریشان بر حالده اوته‌یه بری‌یه قوشیور،

عمیق بر یأس و نومیدی ایچنده خاطر وخیاله کلیه‌جك مباحثانده بولنیوردی . فقط بو اثناده بیزانس راهبلرینك الك ایلری كلنلرندن پترو نامنده بر راهبك اوچ یوز کشی ایله قلعه‌دن فرار ایدەرك عثمانلی اردوکاهنه التجا و دین مبین اسلامی قبول ایلمسی ، مدافعین اوزرنده فوق‌العاده بر تأثیر اجرا ایتدی (۱) . ایمپراطور بوندن بسبتون تلاشه دوشوب مدافعه منطقه‌لرینی کزمکه ، عسکرك غیرت وشجاعتنی تحریك ایلمکه باشلادی . شهرده الی سلاح طوتان اهالینك کافه‌سی تسلیحات لازمه‌یی حائز اولدقلری حالده قلعه بدنلرینه چیقدیلر . فقط عثمانلیلرك قطعیاً شهره تعرض ایتمیوب یالکز شهری طوپه طوتمقله اکتفا ایده‌جکلرینه ذاهب اولەرق اولرینه چکلدیلر . عثمانلیلر ، مدافعینك سورلرده بولنمامسندن بالاستفاده کدیك آچیلان محلاره طولدیریلان سپدلری قانجه‌لرله چکوب

(۱) بالاخره نامی محمد پترو تسمیه قلنمش وهجوم عمومیده کوستردیکی یرارلغه مکافاتاً کندیسنه سنجاق بکلکی احسان اولنمشدر .

ایندیردیلر . ایمپراطور بونی خبر آلیر آلماز ، ترك موقع ایدنلری شدیداً مجازات ایده‌جکنی بیان ایتدی . اهالینك برقسمی عائله‌لرینك آج و بی‌علاج قالدیغندن طولایی أولرینه چکلمکه مجبور اولمش بولندقلرینی سویلدیلر. او زمان ایمپراطور، بتون مدافعه خطنه ارزاق توزیع ایتدیرمکه باشلادی . ذاتاً بدایت محاصره‌ده شهره آلتی آیلق ارزاق جمع ایدلمش اولدیغندن بو خصوصده اصلا کوجلك چکلمدی .

طوپقپوسی ایله ادرنه قپوسی آره‌سنده‌کی کدیك محلنی مدافعه‌یه مأمور اولان قسطنطین ایله ژوستینیانی سورك أتکلرینی ، برجلرك خراب محللرینی تعمیر ایله اوغراشدیلر. ژوستینیانی بوجهتده فوق العاده برغیرت ابراز ایتدی. فقط کندیسنك بویله مهم برموقعی مدافعه‌یه مأمور اولمسی ، خلیج جهتنی مدافعه‌یه مأمور اولان لوقاس نوتارانك جاننی صیقدی. نوتارا ، مملکتك اك مهم نقطه‌سنك مدافعه‌سی کندیسنه حواله اولنمامسندن صوك درجه مغبر اولدی ؛ فقط بولندیغی حال الیمی نظر دقته آله‌رق ایفای وظیفه‌دن ینه خالی قالمدی .

ژوستینیانی، هجوم عمومی کیجه‌سی عثمانلی طوپلریله آچیلان طوپقپوسی کدیکی آرقه‌سنه درین بر خندق قازدیروب کریسنده سپرلر وجوده کتیردی. سپرلری تجهیز ایچون، خلیج سورلرینی مدافعه‌یه مأمور اولان لوقا نوتارادن برقاچ طوپ ایستدی. فقط نوتارا، ژوستینیانینك موقعنه اساساً نظر استرقاب ایله باقدیغندن بو تکلیفه موافقت ایتمدی. قوماندانلر بیننده حصوله کلن بو اتحادسزلق، حرکات مدافعه‌یی اشکال وایمپراطوری صوڭ درجه مأیوس ایتدی(۱). ایمپراطور بو اختلافك اوکنی آلمه‌ آلدن کلدیکی قدر غیرت ایتدی. بتون مدافعه منطقه‌لرینی طولاشه‌رق افرادی تشجیع ایتمکه باشلادی. کدیکلر کریسنده متین سپرلر تأسیس اولنمغله برابر عثمانلی صفلری

(۱) « ادرنه قپوسنك محافظه‌سنی فرنك طائفه‌سنه سپارش قیلدی. متعلقاتی بو معنادن بحضور اولوب جمله‌دن زیاده اهتمام ایده‌جك محلك حفظنی کندولره اصمارلیوب بیکانه‌لره اعتماد ایتدیکندن رنجیده خاطر اولدیلر. باری آنلرك اوزرینه بزدن ناظر نصب ایله نصب عینك ایسه بو خدمتی آنلره مستقلاً روا کورمه دیو سویله‌یی کوردیلر. قبول ایتمدی. » صولاقزاده، ص ۱۹٦ - تاج التواریخ، جلد ۱، ص ٤٢٤

اوزرینه مؤثر آتشلر اجرا ایدلدی . اهالینك برقسمی کلیسالره چکلمش، دعا ونیاز ایله مشغول اولیور، برقسمی ده : « بویله اتفاقسزلق ایله ایش کورولمز ؛ عثمانلی طوپلرینه قارشی طورولمز . قبول رعیت ایده‌رك تسلیم اولمق دها خیرلیدر .» صورتنده بیان افکار ایدییورلردی. پاپاسلر ایسه اهالینك قوهٔ معنویه‌سنی ادامه ایچون: « واقعا عثمانلیلر، ایمپراطور ایله معیتنده‌کی قهرمانلرك غیرت وبسالتی خلافنه اوله‌رق طوپقپوسنی زورلایه‌جقلر وسلطان احمد میدانته قدر که‌جکلر ایسه‌ده بوراده بلوطلردن برملك اینوب آنلری منهزماً رجعته مجبور ایده‌جك!» دییورلردی .

بو تشویقات معنویه افراد اهالینك غیرت دینیه‌سنی تزیید ایلیور، مدافعه‌نك شدتی فوق‌العاده تزاید ایدییوردی . ایکیسی روملر و اونی قوای معاونه طرفندن مدافعه اولنان منطقه‌لرده عظیم برغیرت ابراز اولنیور، عثمانلیلرك مهاجماتنه صوك درجه مقاومت ایدیلیوردی .

نیسانك یكرمی طقوزنجی كونی (١) فجرك ایلك ضیالری استانبول سورلرینك شواهق مرتفعه‌سنی لطیف پنبه لكلرله تزیین ایتمكه باشلادی . بر كیجه متمادیاً اجرا اولنان طوپ آتشلریله احضار ایدیلن هجومك سریعاً اجراسی ایچون اوامر قطعیه اعطا اولندی . طرف پادشاهیدن صادر اولان بو امر، هجوم قوللرینه درحال تبلیغ ایدلدی. هجوم حركاتی، استانبول سورلری اطرافنده دومانلر ، ولوله‌لر حصوله كتیره‌رك قره‌دن ودكزدن كمال شدتله اجرا ایدلمكه باشلادی .

حضرت پادشاه ، اول امرده مدافعینی یورمق وقسم كلی‌یی دشمن طرفندن اجرا اولنه‌جق حركاته نظراً الك ضعیف نقطه‌لره سوق ایتمك ایچون الك اول عساكر غیرمسلمه‌یی ایلری سوردی. طوپلی برصورتده استعمال اولنان بطریه‌لرله كدیكی یكی باشدن دوكدیره‌رك طریق مظفریتی تماماً كشاده بولندیرمق ایستدی . طرف پادشاهیدن ویریلن امر مخصوص اوزرینه طوپلر اطرافی آتشلره

(١) ٢٠ جمادی الاول ٨٥٧ ، صالی

غرق ایتمکه باشلادی . غزات عثمانیه‌نك الله الله صدالری، بورو وطاوول سسلری آفاقی دهشتلر ایچنده براقدی. صپان واوق بلوطلریله نیم ظلمت کسب ایدن سما، مانجینقلرله آتیلان قیالرك قورقونج صدالری ، قورشونلرك سامعه خراش ویزلدینی ، طوپلرك مدهش کورلتیلری ایچنده قالدی . توز ودومانك بربرینه قاریشمسیله محاربلرك اطرافنی احاطه ایدن ظلمت، باروت شعله‌لری، روم آتشلرینك مدهش آلولریله لحظه لحظه ضیادار اولمغه، هرایکی طرفدن ایدیلن دعاومناجاتك غلغلهٔ سما کیری اطرافه بر حزن ودهشت القا ایتمکه باشلادی .

بو اثناده عثمانلی هجوم قوللری فوق العاده بر غیرت ابراز ایدییورلردی . حضرت پادشاه ، اللرنده مذهب بر طوپوز اولدیغی حالده بتون هجوم قوللرینی طولاشیور، فضیلت جهاد حقنده‌کی وصایای مجاهدانه لریله افرادی تشجیع بیوریوردی .

فقط ایمپراطور ایله ژوستینیانی معیتنده‌کی افراد، عثمانلیلرك بو تعرضنه شدتله مقابله ایلدیلر. الك ایلری سوق اولنان افراد غیرمسلمه ایله ایکنجی قولی

تلفات کلیه یه دوچار ایتدکلری کبی قسم کلی‌یی‌ده توقفه مجبور ایلدیلر(١). بو توقف، بر دنبره مدهش بر صولته تحول ایتدی. ژوستینیانی عساکر عثمانیه‌نك بو صولتی‌ده عقیم براقمق ایچون افراده بالذات نمونهٔ امتثال اولمغه باشلادی . سورك اوزرینه چیقوب غیرت وفداکاری ابراز ایلدیکی اثناده، بر عثمانلی دلاورینك کمال دقتله آتدیغی اوقه هدف اولدی(٢). ژوستینیانی، آلمش اولدیغی جریحه‌نك اضطراباتنه تحمل ایده‌مدیکندن یاره‌سنی صاردیرمق ایچون کندی کمیسنه چکلمه‌سنی ایمپراطوردن استرحام ایتدی . قسطنطین، ژوستینیانی‌یی آلیقویمق ایچون هرنه‌قدر: « جریحه‌کز اوقدر مهلك دکل. هم شهردن طیشاری نصل چیقه‌جقسکز؟ » دیدی ایسه‌ده ژوستینیانی‌یی

(١) دوقتور مورتمان، بیزانسك صوك کونی، ص ١٦

(٢) « دلی الصباح فرنك طائفه‌سنك سردارلری بر برج اوزرینه چیقوب غازیلرك دفعنه قصد ایتدکده بر دلاور نامدار عنکبوت وار حصار دیوارلرینه کمندله عروج ایدوب مرقوملك غافل ایکن اکسه‌سندن تیغ بی دریغ ایله باشنی طوپ کبی پای حصاره دوشوردی. » صولاقزاده، ص ١٩٧ ــ صحائف الاخبار .

بردرلو توقيف ايده‌مدی. ژوستينيانی ايسه: «جناب حقك عثمانليلره آچمش اولديغی طريقدن چيقارم!» ديه‌رك ليمانه طوغری صاووشدی.

بو اثناده تكفور سرايی جهتنده‌كی قول ايله خليج طرفنده‌كی قولده سورلری مدهش برصورتده زورلايوردی. خصوصيله غلطه تپه‌سندن اينن زغنوس پاشا معيتنده‌كی قول، خليج سورلرينه قارشی قطعی برتعرض اجرا ايتدی. بوتعرضلر اثناسنده خارقهٔ بسالت عد اولنه‌جق براثر قهرمانی ابراز ايدلدی: عثمانلی دلاورلرندن اولوبادلی حسن نامنده برقهرمان، منسوب اولديغی اورته‌نك پك زياده ابراز غيرت ايلديكی حالده سورك بوقسمنی ضبطه موفق اوله‌مديغنی كورونجه مجسم برآتشپارهٔ حماست كسيلدی. صول ألنده‌كی قالقان ايله باشنی ستر ايتمش وصاغ ألنده‌كی پالايی برمتانت حيدرپسندانه ايله هوايه طوغری قالديرمش اولديغی حالده اوتوزقدر دلاور ايله ايلری طوغری اوغرادی. حسنك صولت شجيعانه‌سنی كورن آرقداشلری ده آنك كبی برر حماست مجسمه كسيله‌رك سورك دشمن طرفندن

الك شدتلی مدافعه اولنان قسمی اوزرینه طیرماندیلر.
عظیم برغیرت نتیجه‌سنده بدنلر اوزرینه چیقمغه
موفق اولور اولماز دشمنه بیوك بر هدف ارائه
ایلدکلرندن ایچلرندن اون سکزی رتبهٔ شهادتی
احراز ایلدیلر. حسن بواثناده دشمندن بشقه
کیمسه‌یه باقمیور، اطرافنده جریان ایدن احواله
عطف نظرهٔ اهمیت ایتمیور، متصل خارقه عد
اولنه‌جق شجاعتلر ابراز ایدییوردی. برطرفدن
معیتنده‌کی قهرمانلری تشجیع، دیکرطرفدن دشمنه
اوق انداخت ایتمکدن خالی قالمیه‌رق خصمك قوهٔ
معنویه‌سنی، پای ثبات ومقاومتنی صارصیوردی.
تام بواثناده ایدی‌که، دشمن طرفندن آتیلان جسیم
برطاش، بوشانلی قهرمانه اصابت ایده‌رك آنی بدنلردن
آشاغی یوارلادی. حسن، بوندن ذره قدر فتور
کتیرمدی. بدندن آشاغی دوشر دوشمز تکرار آیاغه
قالقدی؛ اوزرینه تعرض ایدن دشمنلره قارشی قولقانیله
کندینی مدافعه‌یه چالیشدی. جریحه‌سنك تأثیر
مقاومتسوزیله بیتاب دوشونجه‌یه قدر دشمنه مقابله‌دن
خالی قالمدی. الك نهایت آلمش اولدیغی جریحه‌لرك تأثیریله

بسبتون بی مجال قالەرق قالقانی ألندن دوشر دوشمز یاغمورکبی یاغان اوقلر ایچنه کومولدی . حسنك بو حرکت قهرمانانەسی بتون افرادی غیرته کتیردی. درحال حسنك منسوب اولدیغی اورته ایله یوزکشیدن مرکب بر قول ، بو جسور عسکرك بازوی شجاعت و حماستیله کشاد ایدیلن طریق مظفریت اوزرندن حرکت ایدەرك قلعه بدنلرینه هجوم ایتدی. حسن شهید اولدی ؛ فقط قلعه ضبط ایدلدی .

عثمانلیلر خلیج جهتنده بو درجه فداکارلقلر ابراز ایتدکلری کبی تکفور سرایی جهتنده ده شدتله زورلامقدن خالی قالمدیلر . ازجمله اللی قدر یکیچری دلاوری ، مدافعینك اك زیاده طوپقپوسی ایله ادرنه قپوسی جهتنه اهمیت ویروب سیرق قپوسی جهتنی اهمال ایلدیکنی کشف ایدر ایتمز بتون همتلرینی بو جهته حصر ایلدیلر . تکفور سرایی جوارنده بولنان بو قپو ، وقتیله اهل صلیبك تعرضندن قورتلمق ایچون قپادلمش ایدی ایسەده، ژوستینیانی مدافعینك خروج حرکتنی اجرا ایتمسی ایچون بونی تکرار آچدیرمش و ادرنه قپوسی

جوارنده تعرضه مهیا بولنان اوچنجی هجوم قولنه
مقابله ایچون بوراده‌کی قوای مدافعه‌یی او طرفه
جلب ایتمشدی (١) . یکیچریلر ، بو طرفك قوای
مدافعه‌دن خالی بولندیغنی کورونجه شاهینلر کبی
قپودن ایچری آتلایه‌رق سور خارجی ایله سور
داخلی آره‌سنه کلدیلر. قارشیلرنده هیچ بر مقاومت
کوره‌مینجه ، دها زیاده ایلریلیه‌رك ادرنه قپوسی
اوکنده سور خارجی‌یی مدافعه ایدن دشمن
عساکرینك آرقه‌سنی آلدیلر . مدافعین ، عثمانلیلر
طرفندن خط رجعتلرینك قطع ایدلدیکنی کورونجه
محاربه‌دن صرف‌نظر ایدوب ادرنه قپوسنه طوغری
فرار ایتدیلر . عثمانلیلر ایسه بونلری شدتله
تعقیب ایده‌رك انلرله برابر ادرنه قپوسندن شهره
داخل اولمغه غیرت ایلدیلر . بو اثناده ایسه سیرق
قپوسندن فوج فوج عثمانلی عساکری دخول ایتمش
اولدیغندن عظیم بر قوت ادرنه قپوسنی شدتله
زورلایه‌رق شهره داخل اولدیلر. عثمانلیلرك شهره

---

(١) دوقتور مورتمان، بیزانسك صوك کونی، ص١٧

داخل (١) اولمسی اوزرینه طوپقپوسی جهتنی مدافعه ایدن قسطنطین عظیم بر خوف و دهشته دوچار اولدی . ذاتاً ژوستینیانیدنك مفارقتی ، موفقیته اولان امیدینی زائل ایتمش اولدیغندن ، ایمپراطور حضرت پادشاه معیتندەکی قطعاتك صولت شیرانه‌لرینه مقاومت ایده‌مه‌مکه باشلادی. عثمانلیلر ، مدافعینده کوردکلری غیرتسزلك اوزرینه تعرضی برقات‌دها تشدید ایتدیلر. نهایت صوك غیرتله قطعی بر هجوم اجرا ایده‌رك عثمانلی سنجاغنی بیزانس سورلری اوزرنده تموج ایتدیرمکه موفق اولدیلر (٢) .

حضرت پادشاه طوپقپوسندن شهره داخل اولدیغی اثناده خلیج جهتندن ده موفقیت حاصل اولمشدی . عثمانلی افرادی اون قبانی قپوسندن مردیونلرله قلعه بدنلرینه چیقمشلر ، مدافعینی

---

(١) « ادرنه قپوسنك جانب جنوبیسنده اولان رخنه‌لردن یورویشه همت ومقدورلرین صرف ایدوب... » صولاقزاده ، ص ١٩٦

(٢) قلعه‌سینه چون دیکلدی رایت نصرت نما ، قلعه پارمق قالدیروب اسلامه کلدی کوییا. تاج التواریخ ، جلد ١ ، ص ٤٢٦

مؤثر آتشلرله پوسکورتدکدن صوکره کمال مظفریتله شهره داخل اولمشلردی. بعده بوموفقیت اوزرینه بتون قوللر خلیج سواحلنده بولنان قپولردن طرف طرف شهره استیلا ایتمشلردی (۲۹ مایس، ۱٤٥۳) (۱) .

عساکر عثمانیه مختلف قپولردن شهره داخل اولور اولماز جسیم طالغه‌لر کبی اطرافه یاییلدی. اللی اوچ کونلك بر محاصره، اون بش عصرلق بر شهرت قدیمه‌یی اساسندن لرزه‌دار ایتدی. قیصرلر زماننده‌کی ثروت و دبدبه‌نك، طنطنه و داراتك مقری اولان بو شهر جسیم، عثمانلی سنجاقلرینك رنك کلکون دلاویزی آلتنده بر منظرهٔ مهابت عرض ایتمکه باشلادی. عثمانلیلر، شانلی سنجاقلرینی تموج ایتدیره ایتدیره شهره داخل اولورلرکن، بر سوری خلق سلطان احمد میداننه طوپلانمشلر، بیزانس راهبلری طرفندن ظهور ایده‌جکی خبر ویریلن ملکك ظهورینه

---

(۱) نتایج الوقوعات، جلد ۱، ص ٤۸ — هامر، جلد ۱ ، ص ۲۳۸

انتظار ایدییورلردی . فقط عثمانلیلرك شهری کاملاً ید استیلایه کچیرملری ، آنلرك صوك امیدلرینی‌ده محو ایتدی . بونك اوزرینه کافه‌سی‌ده آیا صوفیه معبدینه طوغری فرار ایده‌رك اورایه التجا ایلدیلر . معبدك قپولرینی صورت مکمله‌ده قپایوب بو صورتله تخلیص جان ایتمك سوداسنه دوشدیلر .

ایمپراطور قسطنطین آیاصوفیه‌یه طوغری فرار ایدرکن اون قپانی جهتندن ایلریله‌ین قوله منسوب برعزب نفرینه تصادف ایتدی . نفر اساساً یاره‌لی اولدیغندن ایمپراطور بونی بسبتون شهید ایتمك ایچون اوزرینه طوغری یورودی؛ ایمپراطورك مرامنی کشف ایدن بر جسور عسکر درحال یرندن فرلادی . ایمپراطوری آتندن آشاغی چکه‌رك برقلیجده تلف ایتدی (۱) . اهالینك قسم اعظمی کلیسالره التجا ایتمش اولدقلرندن مجموع تلفات آنجق ۲۰۰۰ کشی‌یه بالغ اولدی .

حضرت پادشاه صالی کونی اوکاه‌یه طوغری

(۱) صولاقزاده ، ص ۱۹۸

مذبذب بر آلای ایله شهره داخل اولدی . درحال ایاصوفیه معبدینه کیده‌رك بو بنای محتشمی کورمك ایستدی . معبدك اوکنه کلیر کلمز ، درونه التجا ایدن اهالی درحال تسـلیم اولدی . آیاصـوفیه ساحه‌سی هیچ بر قان لکه‌سـیله تلویث ایدلمدی . حضرت پادشاه عمیق بر خشوع دیندارانه ایله معبده داخل اولدی. آلنده‌کی لوای نصرت انتمای عثمانی‌یی محراب محلنه رکز ایتدی. بنانك کوزلری قماشدیران تزیینـات داخلیه و صنعت معماریه‌سنی تحسـیندن کندینی آلامدی . معبدك رواقلریله زیر زمینده‌کی کمرلرینی نظر تدقیقدن امرار ایتمك ایسـتدی . آشاغی‌یه طوغری ایندیکی زمان بر یکیچری نفرینك قیمتدار طاشلردن برینی یونتمقله مشغول اولدیغنی کوردی؛ نفری شدتله مجازات ایتدی. بعده تکمیل معبدی طولاشوب تدقیقاتنی اکمال ایتدکدن صوکره مؤذنلردن برینه أذان محمدی اوقوتدی. صلیبلرك کافه‌سی طیشاری چیقاریلوب تصـاویر دینیه کاملاً تخلیه ایدلدی . براز صـکره ، شیخ الواصـلین آق شمس الدین حضرتلری بطریقه مخصوص اولان کرسی‌یه چیقدی؛

فضیلت جهاده و فتح قسطنطنیه حقنده‌کی حدیث شریف نبوینك معانیٔ قدسیه‌سنه دائر غایت بلیغ بر نطق ایراد ایتدی . عموم غزات ، عظمت قدسیهٔ اسلامیتك تأثیر روحانیت بخشی ایله اشکریز شکران اوله‌رق بو معبد جسیمك رواق و قبابنی صدای صمیمیٔ تحمید ایله طولدیردیلر .

حضرت پادشاه آیاصوفیه‌یی زیارت ایلدکدن صکره ادرنه قپوسی جوارنده‌کی تکفور سراینه کلدی (۱) . بر زمانلر بیزانس ایمپراطورلرینك حشمت وداراتی اولانجه مزیناتیله ارائهٔ انظار ایدن بو بنای جسیمك شمدی برخرابه‌زار پرسکون حالنده بولندیغنی کوردی. معیتنده اك ایلری کلن عثمانلی سردارلری اولدیغی حالده سرایه داخل اولدی . بنانك حال خرابیٔ حزن انتماسی قلب شاهانه‌لرنده عظیم برتأثر حصوله کتیردی . نظرشاهانه‌لرینی بوبنای محتشمك حزن‌ماتمین ایچنده

(۱) « اولزمانکم سعادتله اسلامبولی فتح ایلدکلرنده اکری قپو قربنده تکفور مقهورك سراینه قنوب ...» اساس نظام یکیچری ، یازمه ، ص ۱٤

غنوده کورونن در ودیوارینه عطف ایدەرك :

پردەداری میکند در قصر قیصر عنکبوت
بوم نوبت میزند بر طارم افراسیاب

بیت مشهورینی قرائت بیوردی .

بعده سرایدن چیقەرق قسطنطینك وزیری ورئیس وکلاسی لوقا نوتارایی حضورینه کتیرتدی. نوتارایه، اسفندیار بك کوندرلدیکی زمان قسطنطینك نه سببه مبنی تسلیم اولمدیغنی سؤال ایتدی . نوتارا جواباً ، شهرك مقاومت ایتمسی ایچون حکومات اجنبیه‌دن مکتوبلر کلمش اولدیغنی سویلدی. حضرت فاتح ، نوتارایی فوق العاده اعزاز ایتدی . بعده قیصرك جسدینی بولمق ایچون ایجاب ایدنلره اوامر قطعیه اعطا ایلدی . برچوق افراد، طرف طرف طاغیلەرق قسطنطینك جسدینی آرادیلر . نهایت چیزمه‌سندەکی علامت ایمپراطوریدن جسدی بولمغه موفق اولدیلر. حضرت پادشاه، جسدك بولندیغی خبر آلنجه، احترامات لازمه ایله دفن اولنمسنی فرمان بیوردی . قیصرك جسدی احترامات لازمه ایله

قالديريله‌رق موقع مخصوصنه دفن اولندی(١) .

حضرت پادشاه ، بو فتح عظیمی متعاقب غزات عثمانیه‌یه اوق‌میداننده بر فتح وظفر آلایی یاپدیرلمسنی وافراده اوق اتدیریلوب ضیافت ویرلمسنی فرمان بیوردی. غزات عثمانیه اوق‌میداننه طوپلاتدیریلوب مکمل برکچید رسمی اجرا اولندی. افراد طاقم‌طاقم اوقلر انداخت ایده‌رك اظهار شادمانی ایدلدی . اوق انداختنك ختامنده حضرت فاتح، ترسانه باغچه‌سنی تشریف بیوردی . باغچه‌ده غایت مکمل بر ضیافت کشیده ایدلدی. اوچ کون اوچ کیجه دوام ایدن بو ضیافتی حضرت پادشاه بالذات اداره بیوردی. افراد وعساکره عطایای سنیه توزیع اولندی. عساکرك موجودی یوقلمه ایدلدیکی زمان، مجموعنك ١٧٠,٠٠٠ کشی‌یه بالغ اولدیغی آکلاشلدی .

طرف پادشاهیدن ویریلان امر اوزرینه آیاصوفیه معبدی جمعه‌یه قدر احضار اولندی. اوکون حضرت پادشاه آلای والا ایله آیاصوفیه جامعنی تشریف

(١) وفاده طلومبه‌جی باشی قوناغی اتصالنده‌کی جسیم برخانه‌نك باغچه‌سنده‌در .

بیوردی . حضرت پادشاه جامع شریفه داخل اولوراولماز آق‌شمس‌الدین حضرتلری فاتح نامدارك قوللرینه کیردی . عمامه‌سنك اوزرینه برطورناتلی وضع ایده‌رك حضرت پادشاهه کیدیردی . بعده اللرینه یالین برقلیج ویره‌رك کمال حرمت وتعظیم ایله منبره چیقاردی. حضرت فاتح بروضع مجاهدانه ایله منبره چیقارچیقماز کمال بلاغتله خطبه اوقومغه باشلادی. بو آوازهٔ قدسی، آیاصوفیه جامع شریفنك قباب جسیمه‌سی اوزرنده کمال عظمت ومهابتله عکس اندازاولدی. خطبه‌نك ختامنده آق‌شمس‌الدین حضرتلری وظیفهٔ امامتی ایفا ایلدی . دین مبین اسلامك قدسیت بی‌نهایه‌سی، آیاصوفیه‌نك زیرزمیننده پنهان اولان رهبانی صوك درجه متأثر ایتدی . کافه‌سی‌ده میدانه چیقه‌رق اعلان شان اسلامیت ایلمکه باشلادیلر .

حضرت پادشاه صلوة جمعه‌یی ادا بیوردقدن صوکره ایجاب ایدن تشکیلات و اصلاحات ایله مشغول اولدی. جنویزلرك حین محاصره‌ده روملره معاونت ایتدکلری معلوم اولدیغندن غلطه‌نك ضبطی

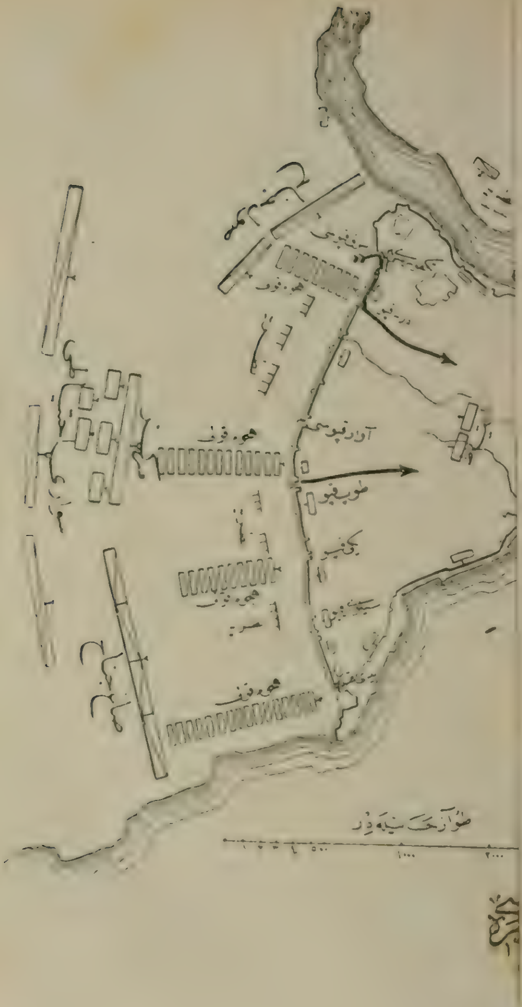
طوپقپو
یکی قپو

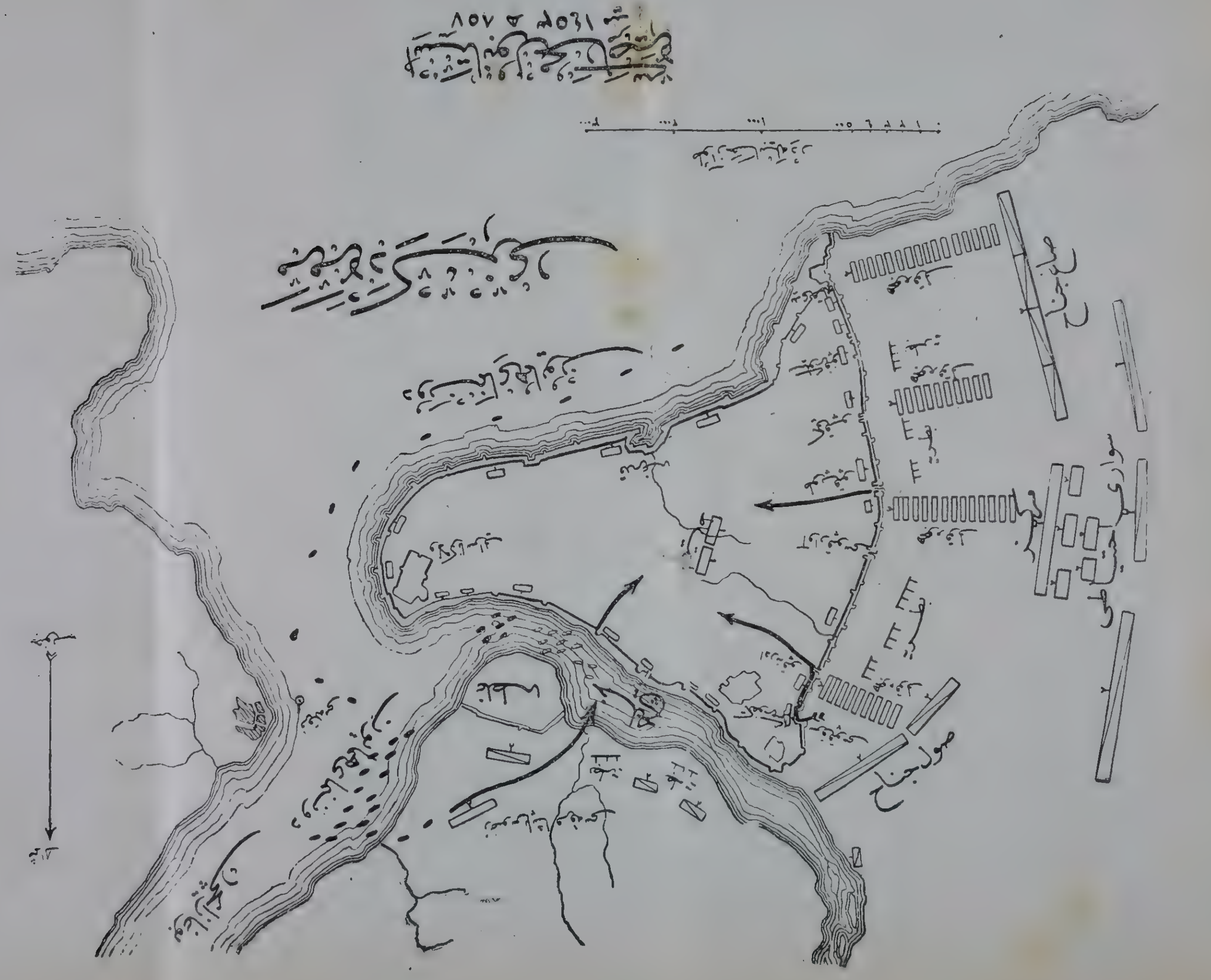

صول جناح

ایچون برمقدار قوت افراز اولندی. زغنوس پاشا معیتنده بولنان بو قوت شهرك سورلری اوكنده كورونور كورونمز مدافعین درحال تسلیم اولدی. بواثناده سیلوری قصبه‌سنه التجا ایدن بیزانس رؤساسی‌ده تسلیم اولدیلر؛ شهرك اناختارلرینی درحال حضرت پادشاهه كوندردیلر.

حضرت پادشاه آز بر زمان ایچنده فوق‌العاده اصلاحات اجرا ایلدی. فرار ایدن یرلیلری شهره دعوت وخراب اولان مبانی‌یی یكیدن انشایه همت ایتدی. فرار ایدنلردن كری كلنلره خانه‌لرینك اعاده ایدیله‌جكنی و ایكی آیه قدر عودت ایتمدكلری تقدیرده مصادره اولنه‌جغنی اخبار ایتدی. رؤسای یونانیه‌دن جنادیوس پطریق نصب اولندی. حضرت پادشاه ١٨ : ٢٠ كون قدر استانبولده قالدقدن صوكره قاریشدیران سلیمان بكی استانبول دفترداری تعیین بیوردی. سورلرك كافهٔ تعمیراتنی سلیمان بكه احاله ایتدی. بعده استانبولك پایتخت سلطنت سنیه اولمسنی فرمان بیوردقدن صوكره ادرنه‌یی تشریف ایلدی.

—

استانبولك محاصره وفتحی، تاریخ محاصرات قلاع نقطهٔ نظرندن پك بیوك بر اهمیتی حائزدر. استانبولی دائرآمادار احاطه‌ایده‌رك برقاچ عصردن بری ملل مختلفه اردولرینك تعرضات متوالیه‌سنه هدف اولان بو قلاع جسیمه، هر درلو مهاجماته قارشی كمال متانتله مدافعه‌یه صالح بر سد سدید وجوده كتیرمش ایدی ایسه‌ده، حضرت فاتحك دهای موجدانه‌سی اسلاف جنكاورانك خاطر وخیاله كلمیه‌جك اختراعات مهمه ایله ثمرات مظفریتی تأمین ایلمش اولدیغندن پك چوق عصرلرك محصول غیرت وفعالیتی اولان بو سورلر، اللی اوچ كونلك بر محاصرهٔ شدیده نتیجه‌سنده كاملاً ضبط ایدلمش، برزمانلر قیاصرهٔ رومك دبدبه وداراتنه مقر اولان بو بلدهٔ معظمه عثمانلیلرك قبضهٔ فاتحانه‌سنه انتقال ایلمشدر.

استانبولك فتحی، فاتح نامدار جنتمكان سلطان محمد خان غازی حضرتلرینك قدرت جنكاورانه‌لرینه الك بلیغ برنمونهٔ ظفر تشكیل ایدر. حضرت پادشاه زیر زمین محارباتنی ایلك اول بو محاصرهٔ مشهوره

اثناسنده تطبیق ایتمش اولدیغی کبی سیار قوله‌لر انشا وجسیم طوپلرله هاونلر ایجاد ایده‌رك بطریه‌لری طوپلی برصورتده استعمال ایلمکده فوق العاده بر مهارتله موفق اولمشدر. خصوصیله شهرك ضبطنی تسهیل ایچون روم ایلی حصارینك انشاسی، فاتح نامدارك عثمانلی اصول حربیه تابع اولمق واجداد عظامنه تأمین مظفریت ایدن اصوللری موقع تطبیقه قویمق خصوصنده‌کی همت عالیه‌سنی غایت پارلاق برصورتده اثبات ایدر (۱) .

استانبولك فتحی ، حضرت فاتحك قدرت سیاسیه‌سنه پك جلی بر برهاندر .

سلطنت سنیهٔ عثمانیه‌نك بدایت ظهورنده ممالك

---

(۱) عثمانلیلر مواقع مستحکمه‌یی ضبط ایده‌جکاری زمان دائما آبلوقه اصولنه مراجعت ایدرلر، شهری ضبط ایتمزدن اول اطراف وجوارینه حصارلر انشا ویاجوارده‌کی قصباتی فتح ایدرلردی . بوصورتله خطوط مواصلاتی کاملاً قطع ایتدکدن صوکره شهری صورت منتظمه‌ده محاصره ایلرلردی . بروسه‌نك ضبطنده بوصورتله حرکت ایدلمش اولدیغی کبی استانبول واشقودره محاصره‌سنده‌ده عین وجه ایله حرکت اولنمشدر .

عثمانیه‌نك روم ایلی و آناطولی جهتلرنده توسیع ایلمسی واقعا عثمانلیلر ایچون بیوك بر اهمیتی حائز ایدی ؛ فقط مملکتك مذکوردینی محافظه ایچون استانبولك فتحی عادتا الزم حکمنده ایدی. بیزانس ایمپراطورلغی شرق کلیساسنك مقری اولدیغندن برکون اولوبده حکومات خرستیانیه‌نك عثمانلی اراضیسی داخلنده برخرابه‌زار سفاهت حالنه کلن بوشهر جسیمی ضبط ایتمك سوداسیله حرکت ایده‌جکلری آپ آشکار ایدی . بو احتمالی برطرف ایتمك واو آنه قدر فتح اولنان اراضی‌یی قطعی برصورتده تأمین ایلمك ایچون استانبولك فتحنه اشد احتیاج حاصل اولمشدی. حضرت فاتحك فکر دور اندیشانه‌سی بولزومی دها شهزاده‌لکی زماننده تقدیر ایلمش اولدیغندن استانبولك فتحنی بر امل یکانه عد ایتمش، بوشهر جسیمك ضبطی ایچون ایجاب ایدن تدابیره توسل ایلمشدی .

استانبولك فتحنه او آنه‌قدر مانع اولان سبب، محاصرین اردولرینك دائما آز قوتده بولنملری و شهری احاطه ایدن جسیم سورلری تخریب

ایده‌جك آلات حربیه‌یه مالك بولنماملری ایدی . بو ایکی نقطه تأمین اولندیغی تقدیرده احتمال موفقیت هر حالده موجود ایدی . بونك ایچون ، حضرت پادشاه ۲۰۰,۰۰۰ کشیلك بر اردو جمع ایتمش و اردوده غایت جسیم طوپلردن متشکل قوتلی بطریه‌لر تشکیل ایلمشدی . ایشته بو جسیم قوت ، بیزانسلرك جزئی بر مقداره بالغ اولان عساکر مدافعه ومعاونه ایله متین سورلر کریسنده مصرانه اجرا ایلدکلری مدافعاتی اللی اوچ کونلك بر محاصره نتیجه‌سنده محو وکسر ایتمکه موفق اولمش وبو موفقیت خارق‌العاده ایله تاریخ عالمده بر قرن دیکر کشاد ایلمشدر (۱) .

استانبولك محاصره‌سنده موفقیتی تأمین ایدن عناصرك بری والك مهمی، افراد عثمانیه‌نك قوۂ معنویه‌جه حائز اولدقلری فائقیتدر . واقعا وطنلرینی مدافعه

(۱) « استانبولك عثمانیلر طرفندن فتحی اون بشنجی عصرك وقایع مشهوره‌سندندر . قدیم بیزانس ایمپراطورلغنك اون بر عصر صوکره سقوطی ناقابل زوال خاطرات براقه‌جق وقایع معظمه‌دندر . » ژول‌وانفاوه‌ر، ترکیه ، ص ٦٩

قیدیله سلاحه صاریلان عساکر مدافعه‌نك‌ده فوق‌العاده بر ثبات و متانت ابراز ایتمسی طبیعی ایسه‌ده اخلاق وطبایعی دوچار فساد اولان بو قوهٔ قلیله بیننده عدم اتحاد، استرقاب وکین وغرض کبی کرداب انقراضه طوغری سفیلانه یورالانان بیزانس حکومتنك کافهٔ نقائصی موجود اولدیغندن بو قوهٔ مدافعه‌نك عثمانلیلر کبی شعشعهٔ سطوت و عدالتلری رونق طراز عالم مظفریت اولان جنکاور بر قومك صولت شجیعانه‌سی اوکنده مقاومت ایده‌میه‌جکی آشکار ایدی . خصوصیله اردوی همایونده آق‌شمس‌الدین، منلا کورانی وامیر بخاری کبی هر بری عصرینك برر علامهٔ فریدی اولان ذوات فضائل سماتك بولنمسی افرادك شوق جنکاورانه‌سنی بر قات‌دها تزیید ایتمش، «لتفتحن القسطنطینیه . . . » حدیث جلیلنك معنای قدسیٔ بشارت انتماسی برشعشعهٔ دلاویز روحانی ایله انظار غزاتی خیره‌دار شوق وغیرت ایده‌رك عموم‌افرادك قلبنده ناقابل زوال بر سرور مظفرانه حصوله کتیرمشدی . ایشته قوای جسیمهٔ حربیه‌یه برروح

دیگر بخش ایدن بو مؤثرات معنویه شهرك فتحنی صوك درجه تسهیل ایتمش، نام عالیٔ جنگاورانه‌سی تاریخ جلیل عثمانی‌یی خارقهٔ مظفریتله تزیین ایدن فاتح نامدارك بشارت جلیلهٔ پیغمبری‌یه مظهریتنی تأمین ایده‌رك عثمانلیلری جهانك اك دلارا بر شهر جسیمنه نائلیتله ممتاز ایلمشدر .

چالدیران میدان محاربه‌سی

(٩٢٠ ه، ١٥١٤ م)

یاوزك شوكت سیاسیه‌سی - اسباب حرب - اجراآت اولیه وتداركات سفریه - سوق‌الجیش حركاتی - سیواسه مواصلت - منزل خدماتی - مستقل سواری - یورویشده دوام - اوردونك احوال معنویه‌سی - پارلاق جلادت - چالدیران صحراسنه مواصلت - طرفینك محاربه ترتیباتی - طرفین اوردولری - طرفین اوردولرینك قوتی - محاربه‌یه مباشرت - عثمانلی طوپچیسی - یاوزك تدابیر جنكاورانه‌سی - شاه اسماعیلك فراری - ایران اوردوسنك رجعتی - تبریز اوكنده عثمانلیلر.

نام عالیٔ جنكاورانه‌سی مزیات علویهٔ قهرمانانه‌سنی اك بلیغ بر لسان توقیر ایله یاده كافی اولان جنتمكان سلطان سلیم خان اول حضرتلری كمال شوكت و مهابتله مقام سلطنته جلوس ایلدیكی زمان، دولت معظمهٔ عثمانیه‌نك كوكبهٔ اقبالی آسمانكیر شان وشرف اولمغه باشلامشدی. بو شان وشرف،

حضرت ياوزك آوازهٔ سطوت و جلادتيله امتزاج ايده‌رك اقطـار بعيدهٔ جهانه عكس انداز اولمش ، بتون حكمدارلر مظهر التفات پادشاهى اولمق ايچون خاكپاى جنـاب سليمه ايلچيلر كوندرمكه تشبث ايلمشلردى. شهريار ذيشانك خبر جلوسى اطرافه اعلان اولنور اولنماز، مولداواه، اولاح، مجارستان، ونديك و مصر حكمـدارلريله ممالك غربيـه حكمدارانندن طرف ورود ايدن مرخصلر برجميلهٔ محمدتكارانه اولمق اوزره حكومتلرى نامنه بيان تبريكات ايلدكلرى كبى ، روسيه پرنسى واسيليدن كلن بر مرخص‌ده حكومت متبوعه‌سى پرنسلرينك عثمانلى پادشاهلريله اوته‌دنبرى ائتلافكارانه ياشادقلرينى بيان ايده‌رك ياوزك جناح التفاتنه التجا ايتمش (۱)، حتى (آزوف) و (كفه) جهتلرنده سربستئ تجارتك محافظه‌سى ايچون مسـاعدهٔ مخصوصه استحصـال ايلمشدى .

فقط، شرق و غربك بتـون حكمدارلرى كمال حرمت و مخـالصتله جلوس تبريكاتنه شتابان

(۱) هامه‌ر، تاريخ دولت عثمانيه، جلد ۱، ص ۴۲۰.

اولدقلری حالده ایران شاهی اسماعیل صفوینـك هیچ بر مرخص کوندرمه‌مسی، یاوز کبی بتون کرهٔ زمینی امل علویٔ استیلاکارانه‌سنه طـار کورن بر حکمـدار ذی‌وقارك صوك درجـه اغبرارینی موجب اولمش؛ بو اغبرار، ادارهٔ حکومته اجرای تأثیر ایدن دها سائر اسباب مهمه تأثیریله برقات دها تزاید ایلمشدی .

شاه اسماعیلك یکانه مقصدی ، ممالك شـاهانه داخلنه تخم فساد القا ایده‌رك مذهب شیعه‌یی تزیید وکندی حکومتنك بقا واستقرارینی تأیید ایلمکدن عبارت ایدی . بو فکر ، طوتمش اولدیغی مجرای سهیل‌ایله اویله بر ساحهٔ انتشار بولمشدی‌که، مذهب شیعه‌یی التزام‌ایدنلر کوندن‌کونه چوغالمغه باشلامش، حتی عثمانلی اردوسی ارکاننـدن بعضلری نظـام وقوانین عسکریه‌یه بسبتون مخـالف اوله‌رق شیعه مذهبنی قبول و اعلان شیعیته قیام ایلمشلردی . شاه اسماعیلك تأمین منافعی یولنـده حصوله کلن بو مضرتلر ، ذاتاً اولجه بر چوق کشیلرك ضیاعنه بادی اولمش اولدیغی کبی شمدی‌ده ادارهٔ حکومته

اجرای تأثیر ایده‌جك بر نتیجهٔ مضره حاصل ایلمکه باشلامشدی. سلطان سلیمك یگانه مقصدی، عصرلردن بری ایرانیلرله عثمانلیلر بیننده منافرت شدیده حصولنه بادی اولان بو منازعات مذهبیه‌یی اورته‌دن قالدیرمق، ممالك شاهانه داخلنده تنسیقات مهمه اجرا ایلمك ایدی. بو سببه مبنی بتون آمال وافکارینی بو مسئلهٔ مهمه‌نك حلنه حصر ایتمش، سلطنت سنیهٔ عثمانیه‌نك ترقیات فوق‌العاده‌سنی تأمینه مدار اوله‌جق معظمات اموری برر برر نظر تأملدن کچیرمکه باشلامشدی. شاه اسماعیلك بو حرکت مغرورانه‌سی ایسه، دها شهزاده‌لکی زماننده‌ن بری افکارینی اشغال ایدن مسئله‌نك حلی ایچون بر سبب مجبر وجوده کتیرمشدی. خصوصیله شاه اسماعیلك آماسیه والیسی شهزاده سلطان احمدك اوغللرینی حمایه و حضرت پادشاهه بر طور اخافه اظهار ایلمسی اعلان حربه اك مهم بر سبب تشکیل ایلمشدی.

ایشته بو اسبابه مبنی سلطان سلیم، ایرانیلرله قطعی بر حرب اجراسنه عزم قوی حاصل ایلدی ایسه‌ده بو

عزم عالیهمتانه‌یی ساحهٔ فعله قویمازدن اول ممالك شاهانه داخلنده مذهب شیعه‌یه دونمش اولانلرك خفیاً تحقیق و تحریر اولنملرینی امر ایتدی. ایدیلان تحقیقاتده «بونلرك قرق بیك راده‌لرنده اولدیغی تعیین ایلمکله حقلرنده تدابیر مقتضیه اتخاذ» ایدلدی. حضرت پادشاهك بوندن مقصدی، ممالك عثمانیه داخلنده بولنان شیعه‌لرك بتون قوتنی کسر ایده‌رك حرکات عسکریه‌یی بلا مشکلات اجرا ایتمك وسفرك الڭ مهم زمانلرنده ممالك عثمانیه داخلنده غائله‌مهمه چیقمسنه میدان ویرمه‌مك ایدی.

سلطان سلیم، بونقطه‌یی تأمین ایلدکدن صوکره سلاح سطوت ومهابتنی ایران حدودلرنده تجربه ایلمکه قیام ایتدی. ادرنه‌ده، ریاست جنکاورانه‌سنده منعقد بر دیوان عالیده ایران ایله دولت علیه بیننده موجود اختلافات شدیده‌یی بر بر سرد و بیان ایده‌رك اعلان حربه قرار ویردی. بعده اردونك سفر برحاله قونلمسی ایچون بتون ایالت قوماندانلرینه اوامر قطعیه اعطا ایتدی. یکیشهر اووه‌سی، قطعاتك مواقع مختلفه‌دن ورودینی تسهیل ایده‌جك

مركزى بر وضعيتده اولمقله برابر خط الحركات اوزرنده بر تجمع نقطه‌سى اولمق اوزره‌ده انتخابه صالح اولديغندن يكيشهر اووه‌سنى تجمع نقطه‌سى اوله‌رق انتخاب ايلدى. فقط حضرت پادشاهك ديوان عاليده‌كى وضع مهابت كسترانه‌سى، اطرافنده بولنان قوماندانلرى غريق خوف و دهشت ايلمشدى. بتون قوماندانلر، حتى بتون وزرا، حضرت پادشاهى بر طور تسلميتكارانه ايله ديكله‌دكلرى اثناده ياوز سلطان سليم متصل الدريله دليرانه طورلر آله‌رق: «حرب! حرب! حرب ايتمك لازم!» ديه باغيرمش انظار مهابت نثارى اوكنده دمبستهٔ خوف وحيرت اولان اركان دولت هيچ بر جواب ويره‌مه‌مشلردى. ياوزك صداى جلادت پرورانه‌سى، اطرافنده حكم فرما اولان سكون احترامكسترانه ايچنده طنين انداز اولديغى اثناده، عبداه نامنده بر يكيچرى نفرى كمال حرمت واحترام ايله ياوزك آياقلرينه قپانمش، نام علوىٔ ظفر نماسى رونق طراز عالم مظفريت اولان بر تاجدار ذيشانك سيف سطوت وحماسى آلتنده اجراى حرب ايتمنك عموم

عثمانلیلرجه الك بیوك سعـادتدن معدود اولهجغی بیان ایلمشدی. بو تسـلیمیت جنكاورانه، یاوزك افئدهٔ سطوت مدارنده اویله بر سرور مجـاهدانه حصوله كتیرمشدی كه، نفری نظرالتفات شاهانه‌سیله صوك درجه مسرور ایتمش، حتی كندیسنه سلانیك سنجاغنی آرپه‌لق اوله‌رق احسان بیورمشدی (۱).

سفربرلك امرلری آز بر زمان ایچنده بتون قوماندانلره تبلیغ ایدلدی. یاوزك معیت جلادت پرورانه‌سـنده اجرای حرب ایتمكی الك بیـوك بر سرنامهٔ مباهـات عد ایدن بتون افرادك ناصیهٔ شجاعت و بسالتنده عظیم بر سرور قهرمانانه حصوله كلـكه باشلادی. افراده، اسلحه و مهمات حربیـه توزیع اولندی. اردونك كافهٔ تداركاتی اوچ كون ظرفنـده فوق‌العاده بر سرعتـله اكمال ایدلدی. اوچ كون صوكره حضرت پادشـاه (ادرنه) دن كمال سطوتله حركت ایتدی (۱۱ مارت ۱۵۱٤) (۲).

---

(۱) صولاقزاده، ص ۳۵۹.

(۲) «لاله‌لردن روی صحرایه قیزل خیمه‌لر وابردن سر كوهستانه سراپرده‌لر قورولدیغی هنكامده ...» صولاقزاده، ص ۳٦۰.

(۳) صحائف‌الاخبار، جلد ۳، ص ٤۵۰.

اردو، ادرنه‌دن حرکتنك اوتنجی کونی استانبول پیشگاهنه واصل اولدی (۲۹ مارت). طرف پادشاهیدن ویریلان امر مخصوص اوزرینه اردوگاه ایوب سلطان جوارنده تأسیس ایدلدی. چادرلر فوق‌العاده بر انتظام ایله قورولەرق افراده استراحت ایتدیرلدی (۳). حضرت سلیم، کافهٔ افعال وحرکاتنی براس علویٔ دیانته مستند بولندیردیغندن بو سفر جسیمی‌ده بر مقدمهٔ دیانت‌پروری ایله پیرایه‌دار ایتمك ایستدی. اوکون عموم افراده استراحت امرینی ویردکدن صوکره ارکان وامراسنی معیتنه آله‌رق مرقد جناب ابو ایوب الانصاری‌یه کلدی. دودست جلادتنی آسمانه طوغری رفع ایده‌رك تربهٔ مبارکه پیشگاهنده عظیم بر مناجات خاشعانه‌ده بولندی. علویت دین اسلام ایچون اجرا ایلدیکی بو سفر مهمده مظهر مظفریت کامله اولمسنی جناب حقدن استرحام ایتدی. بومناجات قهرمانانه‌یی بر تسلیمیت دیندارانه ایله ایفا ایلدکدن صوکره عظیم بر حضور وجدان ایله قرارگاه عمومی‌یه عودت بیوردی. مغنیسادن کلن شهزاده سلطان

سلیمانی استانبولده قائممقام صفتیله براقدی . اول امرده اردونك آناطولی‌یه کچمسی الزم اولدیغندن حضرت پادشاه، معیتی افرادیله برابر بشکطاشدن اسکداره مرور ایتدی (١) . روم‌ایلی بکلربکی حسن‌پاشا معیتده‌کی افرادك کلیبولیدن کمیلره ارکابی ایچون امر مخصوص اعطا ایدلمش اولدیغندن حسن پاشا سریع بر یورویشله کلیبولی‌یه کلدی . افرادی کمیلره ارکاب ایده‌رك روم‌ایلنه کچدی . حضرت پادشاه ایسه اسکداردن نیسانك یکرمنجی کونی حرکت ایتدی ؛ اردویه مالتپه جوارنده ملاقی اولدی . نیسانك یکرمی اوچنجی کونی اردوکاه جوارنده یقالانان بر قیزلباش اسیرینه اعلان حربی متضمن بر نامهٔ همایون ویریله‌رك شاه اسماعیله کوندرلدی (٢).

یاوز سلطان‌سلیم ایرتسی کون مالتپه‌دن مفارقت ایده‌رك یکیشهر اووه‌سنه واصل اولدی . روم‌ایلی

---

(١) نتایج‌الوقوعات، جلد١، ص٨٦ ـ تاج‌التواریخ، جلد ٢، ص ٢٤٥ .

(٢) منشآت فریدون بك — ژول وان فاوه‌ر ، ترکیه ، ص ١٠٨ .

جنتمكان یاوز سلطان سلیم خان اول حضرتلری

٨٧٥-٩٢٦

بکلربکی حسن پاشاده کلیبولیدن چناق‌قلعه بوغازینی مرور ایده‌رك اردو قسم کلیسنه التحاق ایتدی . حضرت پادشاه یکیشهر اووه‌سنده اردویه لزومی اولان موادی اکمال ایتدکدن صوکره یورویشه دوام ایلدی. اوچ کون دوام ایدن بر یورویشدن صوکره اردوی همایون (سید غازی) جوارنده توقف ایتدی . بوراده اوچ کون موله ویرلدی . سلطان سلیم ، معیتی افرادینك حسیات غیرت پرورانه‌سنی تزیید ایده‌جك مؤثراتك نه‌دن عبارت اولدیغنه واقف بولندیغندن افراده آره صره اظهار التفات ایتمکدن خالی قالمدی . حتی عموم افراده عطیه‌لر احسان ایده‌رك افرادك شوق‌وغیرتنی تزییده خادم بالجمله وسائله توسل ایتدی . اردو ، (سید غازی) دن اعتباراً امنیت یورویشی ایله حرکت ایده‌جکندن حضرت‌پادشاه اردونك انقسام عساکرینی تنظیم ایله مشغول اولدی . وزیر دوقه‌کین احمد پاشایی ۲۰,۰۰۰ سپاهیدن مرکب بر قوتله پیشدار تعیین ایتدی . سینوب والیسی قره‌جه احمد پاشایی‌ده ۵۰۰ قدر سواری ایله

اردو ایلریسنده استخدام ایتدی (٣) بو سواریلك وظیفه‌سی، اردونك یورویشنی تسهیل ایتمك و دشمنه قارشی استکشافات اجرا ایده‌رك دشمندن اسیر آلمق، خصمك کافهٔ حرکاتنه دائر معلومات لازمه استحصال ایلمك ایدی . دها طوغریسی بو قوت ، اردو ایلریسنده مستقل سواری مقامنده استعمال اولنه‌جقدی (٤) .

اردوی همایون (سید غازی) دن حرکتله (قونیه ـ قیصری) خطنی تعقیب ایتدی. (قیصری) ده برقاچ کون قدر موله ویرلدی. سلطان سلیم بو توقف اثناسنده ذوالقدریه حاکمی علاءالدوله ایله مذاکراتده بولنه‌رق برمقدار سواری طلب ایتدی. علاءالدوله، طینتنده مرکوز اولان دنائتی اجرادن اصلا خالی قالمدی؛ اردوی همایونه قوهٔ معاونه کوندرمك شویله

(١) «اول اثناده میرلوای سینوب اولان احمد بك، قره‌پاشا نامیله شهرت بولمشدر، بش یوز کزیده یولداش ایله قیزلباش بدمعاشدن دل آلماغیچون آذربایجان طرفنه کوندرلدی.» صولاقزاده، ص ٣٦١ ـ صحائف الاخبار، جلد ٣، ص ٤٥١ .

(٢) هامه‌ر، تاریخ دولت عثمانیه، جلد ٤، ص ١٨٣.

طورسون ، اردونك حركاتنی ازعاج ببه ایتمکه تشبث ایلدی. بو حال سلطان سلیمی پك زیاده متأثر ایتدی . فقط بوكا مقابل محافظهٔ اعتدال ایتمكدن‌ده اصلا خالی قالمدی. مثی جنكاورانه‌سنه حیلولت ایدن موانعك توالی ایلدیكنی كوردكجه، عزم و شدتنی برقات دها تزیید ایتدی. اردوده انضباطك ادامه‌سنه، یورویشك صورت منتظمه‌ده اجراسنه عطف دقت ایده‌رك یورویشه كمال غیرتله دوام ایلدی. اردو، زمردین صحرالری ، دلنشین وادیلری بر مشی جنكاورانه ایله آشه‌رق حزیرانك آلتنجی كونی (اسكوبی) یه كلدی . فقط یورویشك متاعبی افراد اوزرنده ناقابل تحمل بر تأثیر حصوله كتیرمكه باشلادی. سلطان سلیم تأثیر ساحرانه‌سنی استعمال ایتمكه تشبث ایتدی. افراده بر تازیانهٔ تشویق اولمق اوزره عطیه‌لر احسان بیوردی. حتی بو التفاتی برقات دها ایلری كتوره‌رك ، بیك آقچه‌لك تیمار صاحبی اولان برسواری‌یه اللی آقچه ضم معاش اعطا بیوره‌جغنی وعد ایتدی . . .

اردوی همایون زحمتلی ومتاعب آلود بریورویشدن

صوکره (سیواس) اوکلرینه واصل اولدی. سلطان سلیم، تکمیل اردونك یوقلمه‌سنی اجرا ایتدی. اردونك قوهٔ موجوده‌سی ۱٤۰,۰۰۰ کشی ایدی. آغرلق وسائره‌سی ایسه ۵۰۰۰ آرابه ایله ۶۰,۰۰۰ دوه‌یه بالغ اولیور ایدی.

سلطان سلیم، محاربه میدانینه قدر تعقیب اولنه‌جق خط الحرکاتك احوالنه، مرور ایدیله‌جك حوالیده متمکن اهالینك طبایعنه واقف اولدیغندن (قیصری) ده ٤۰,۰۰۰ کشیدن مرکب برقوت افراز ایتدی. بوقوت، اردو ایله ایله برابر گلن سقط وعملمانده افرادن مرکب ایدی. بونلرك وظیفه‌سی، اردونك گریلرینی حمایه ایتمك، ارزاق ومأکولات ارسالنی تأمین ایده‌رك اردویه هم بر منزل خدماتی ایفا وهم‌ده برنقطهٔ استناد وظیفه‌سی اجرا ایلمکدن عبارت ایدی (۱).

اردو سریع بریورویشله سیواسدن حرکت ایتدی. ایران خانلرندن اوستاجلی محمد خان، سلطان

(۱) صولاقزاده، ص ۳۶۱ - تاج التواریخ، جلد ۲، ص ۲۵۱

سليم اردوسنك حركات سريعه‌سی اوكندن فرار ايدركن قرا و قصبانك وسائط اعاشه‌سنی تخريب ايتمش و اردونك تعقيب ايده‌جكی خط الحركاتی كاملاً تخليه ايلمش اولديغندن اردو، ارزاق وسائره تداركنده فوق العاده مشكلاته معروض قالدی. فقط ياوز سلطان سليم بو محذوری اوكجه‌دن نظر دقته آلمش، بوبابده ايجاب ايدن ترتيباتی كاملاً اتخاذ ايلمشدی. اردويه لزومی اولان ارزاق ومأكولات كميلر واسطه‌سيله طربزونه كتيريليور، بورادن اردويه استرله سوق اولنيوردی.

سلطان سليم، شاه اسماعيله كوندرديكی برنجی مكتوبدن صكره ايكنجی برمكتوب دها كوندردی(۱). بعده (ارزنجان) دن اوچنجی برمكتوب دها ارسال ايده‌رك اردوسنك (آذربايجان) ه مواصلتنی اخبار ايتدی (۲). اردوی همايون (يصی چمن) قربنده اردوكاه قوردی (۱۸ تموز). ايرانيلر طرفندن كوندريلن برمرخص، حضرت سليمك ارسال

---

(۱) صولاقزاده، ص ۳۶۲

(۲) هامه‌ر، تاريخ دولت عثمانيه، جلد ٤، ص ۱۸٦

ایلدیکی اوچنجی مکتوبك جوابنی کتیردی. سلطان سلیم بو جوابدن پك منفعل اولدی . حسیات غضوبانه‌سنی کتمه صولك درجه غیرت ایده‌رك اردویه اوامر قطعیه اعطا ایتدی؛ اوزمان حرکات عسکریه، دها زیاده بر شدت کسب ایتمکه باشلادی . اردو ایلریسنده حرکت ایدن مستقل سواری، اطراف وحوالی‌یی آراشدیره‌رق فوق العاده بر دقتله ایلریلدی؛ فقط دشمن اردوسندن هیچ بر فرده تصادف ایتمدی. اردو، صوسز ووسائط اعاشه‌دن محروم بر اراضیده متصل ایلریلیور، بتون نجات وسلامتی اجرا اوله‌جق میدان محاربه‌سنده تحری ایدییوردی.

سلطان سلیم، بو مشکلاتك کافه‌سنی بر نظر دوربینانه ایله تماشا ایتدی . یورویش هنکامنده ظهوره کلن مشکلاتی اقتحام ایتمکدن هیچ بر دقیقه خالی قالمدی. اردونك یورویشنی فوق العاده بر دقتله تنظیم وایران پایتختنه قدر قطع اوله‌جق مسافه‌یی قرق منزله تقسیم ایتدی. یورویشك متاعبی اردوده عظیم بر شطار تسزلك حصوله کتیردیکی کبی قطعات قوماندانلرینه‌ده اجرای تأثیر ایتمکدن خالی قالمدی.

همدم پاشا ، اوزون وزحمتلی بر یورویشدن صوكره استحصال ظفر ایتمنك غایت مشكل بولندیغنه قائل اولدیغندن حضرت سلیمی حركات عسكریه‌یه دوامدن صرف نظر ایتدیرمك ایستدی . دم صباوتندن بری سرای پادشاهیده بیویه‌رك فوق العاده التفاتلره مظهر اولدیغنه كووه‌نوب كمال احترام ایله یاوزك حضورینه كلدی . بو سفر جسیمك مشكلاتنی ، اردویی صوسز بر اراضیده حركت ایتدیرمكدن متولد محاذیری برر برر تعداد ایتدی . سلطان سلیم بو مطالعاتی برطور سـاكتانه ایله دیكله‌دی . عزم جهانكیرانه‌سندن نكول ایتمكی قطعیاً خاطر وخیالنه كتیرمدیككندن پاشانك بو مطالعه‌سندن پك زیاده منفعل اولدی . همدم پاشایه ثبات‌سزلغنك جزاسنی ویردردكدن صوكره یرینه زینل پاشایی تعیین بیوردی (١) .

سلطان سلیم ، برطرفدن یورویش اجراسنه ، دیكر طرفدن دشمنه دائر معلومات آلمق ایچون ایلری‌یه مستقل مفرزه‌لر اعزامنه دوام ایتدی .

---

(١) صحائف الاخبار ، جلد ٣ ، ص ٥١٤

شهسوار زاده علی بك ایله میخال زاده بالی بك وبایندر امراسندن فرخشاد بکی بر بلوك قدر برقوتله دشمندن اسیر آلمق ایچون ایلری طوغری سوق ایتدی (١) . اردوی همایون ، (چرمیك) موقعنه قدر متمادی بر یورویش اجرا ایتدی ؛ بالی بك معیتنده کی مفرزه (چرمیك) جوارنده دشمن اردوسندن برقاچ نفره تصادف ایتدی ؛ بونلرك برقسمنی تلف ، برقسمنی اسیر ایتدی ؛ سلطان سلیم ، شاه اسماعیلدن آلدیغی مکتوبه جواباً برمکتوب دها کوندری ؛ دها صوکره ، سمرقند خانلرندن عبید خانه برمکتوب ارسال ایده‌رك ایرانیلرله حرب ایتمك ایچون اردوی همایونه التحاق ایلمسنی تکلیف ایتدی .

اردوی همایون (چرمیك) دن (اسکی تپه) یه ، اورادن‌ده اوزون حسنك مغلوبیتی ایله شهرتشعار اولان (ترجان) اووه‌سنه واصل اولدی . سلطان سلیم ، جوار قصباتی ضبط واشغال ایلمکی اردونك حرکاتی تأمینه دها موافق کوردیکندن اوجوارده

(١) صحائف الاخبار ، جلد ٣ ، ص ٤٥١

متمکن قبائل رؤساسندن مصطفی نامنده بر قهرمانك معیتنه برمفرزه تسلیم ایده‌رك (بایبورد) اوزرینه سوق ایتدی . اردوی همایون ایسه یورویشنه دوام ایده‌رك بر کون صوکره (صوغمه‌ن) موقعنه واصل اولدی .

اردونك (صوغمه‌ن) ه مواصلتی اوزرینه کرجستان حاکمی ایله جانیك حاکمی طرفندن کوندریلن مرخصلر حضور پادشاهی‌یه کلدیلر . علاءالدوله‌نك جانیك حاکمنه التجا ایدن ایکی اوغلی ایله اردوی همایونه عائد برارزاق قافله‌سنی حضور همایونه کتیردیلر . بوحرکت مردانه ، حضرت پادشاهك فوق العاده محظوظیتنی موجب اولدی .

فقط اردو ، آیلرجه دوام ایدن ، متاعبدن بشقه برشی حصوله کتیرمین بو یورویشدن بیزار اولمغه باشلادی . خصوصیله حرکات عسکریه‌یه (تبریز) اوکلرینه قدر دوام اولنه‌جغی شایعه‌سی ، افرادده عظیم برفتور ، قوماندانلرده فوق العاده بر تردد حصوله کتیردی . بوتأثیر ، عموم اردو افرادینه سرایت ایده‌رك بعض طرفلردن شکایتلر وقوعه

كلمكه باشــلادى . نظــام وانضباطك تمثال مجسمى، شجاعت وبسالتك انموذج مكملى اولان بو اردوده شايان دقت حاللر وقوعه كلدى؛ سلطان سليم، ثباتسز برقوماندانى عظيم برتردد ايچنده براقه جق بو احوال اليمه‌يى كمال سكونتله تدقيق ايتدى. اردونك بو حركات اليمه‌سندن صوك درجه متأثر اولدى؛ فقط برسوزى ايله، قهرمانانه برحركتى ايله اقطــار بعيدهٔ جهانه قدر پيشنده كتيرمكه مقتدر اولديغى بو اردويى هيچ برمجــازات ايله رنجيده ايتمك ايســتمدى؛ دوچار اولديغى تأثرات قلبيه‌يى بر مقاومت حضورمانه ايله كتمه غيرت ايتدى. اوتاغ همايونه آتيلان قورشونلره قطعياً اهميت ويرمدى؛ افرادك، جزئى بر زمانه منحصر اولان بو جهالت موقته‌سنى بر نظر حكيمانه ايله تماشا ايتدى؛ طريق مظفريت اوزرنده يورومك ايسته‌مين بو عسكرلرى ضرب نطقيله تأديب ايتمك ايچون چادرندن طيشارى چيقدى؛ كمال مهابتله سوار اولديغى اسب جلادتنى بر وضع لوندانه ايله ايلرى طوغرى سوردى؛ شدت نظرى، قارشيسنه طوپلانان افراد اوزرنده بر تأثير مطاوعت حصوله كتيرديكى

حالده اطرافنه غایت مهیب بر نظر بسالت عطف ایتدی . صوکره ، ألنی بر وضع مهابتکارانه ایله صاغ دیزینه طیایه‌رق قارشیسنده‌کی عسکرلره شو سوزلرله مقابله ایلدی :

عسکر قیافتلی قورقاقلر ! معیتمده ابراز شجاعت و بسالت ایده‌رك اظهار مباهات ایتمك ایسترکن ، شمدی بویله‌می یاپمغه قالقدیکز ؟ اطاعت عسکریه ، اولوالامره مخالف حرکت ایتمکدنمی عبارتدر ؟ چولغنی چوجغنی ، قاریسنك قوجاغنی محاربه میدانه ترجیح ایدنلر کری یه دونسونلر ؛ بن بورایه کری دونمك ایچون کلمدم ؛ متاعب ومزاحمه مقاومت ایتمدن استحصال مظفریت ایتمك نصل قابل اولا بیلیر ؟ هدف اصایمزه صوك درجه تقرب ایتمش ایکن بر طور ذلیلانه ایله کری دونمك عزم وجلادته

یاقیشیر حاللردنمیدر؟ ابراز شجاعتده فتور کوسترنلر، شمشیر جلادتم آلتنده ابراز سطوت وحماست ایده‌رك شان جلیل عثمانی‌یی اعلا ایتمك ایسته‌ینلردن آیرلسینلر؛ بن قرارمدن دونه‌مم؛ سز کیتمزسه‌کز بن یالکز باشمه کیده‌رم!

صوك جمله‌نك عکس شدید جلادت اتماسی، اطرافده مدید برطنین حصوله کتیردی. اردوکاهك سکون وعظمتی ایچنده عکس انداز اولان بو سوزلر، قلبلری تأثیر هیجان ایله ضربان ایدن افراد اوزرنده عمیق بر تأثیر حاصل ایتدی. «عسکر، دهشتله مخلوط برحیرت ایچنده قاله‌رق جاذبهٔ مرکزیه‌دن آیریله‌میان مادیات کبی ایستر ایستمز پادشاهك وجههٔ عزیمتنه انجذاب ایتدیلر.» سلطان سلیم، ضرب نطقیله حصوله کتیردیکی بو تأثیر جلادتکارانه‌دن صوك درجه محظوظ اولدی. اردویه قطعی بر امر اعطا

ایده‌رك ، اردوی همایون تبریز اووه‌لرینه طوغری حرکت ایتمکه باشلادی .

سلطان سلیم اردوسی ایران حدودینه طوغری حرکت ایلدیکی اثناده پیشدار قوماندانی میخال زاده محمد بك، دشمنك احوال وحرکاتنه دائر خیلی معلومات استحصالنه موفق اولدی. شاه اسماعیل اردوسنك ایلری یورویشنه ودیار بکر والیسی اوستاجلی اوغلنك (خوی) شهرینه مواصلتنه دائر متعدد راپورلر کوندردی . بوراپورلردن صوکره، حضرت پادشاهك مکتوبنه جواباً شاه اسماعیل طرفندن کوندریلن مکتوبده واصل اولدی. مکتوب محتویاتی ، پیشدار قوماندانندن کوندریلن راپورلر محتویاتنی کاملاً تأیید ایتدی . بومکتوبك مطالعه‌سی، سلطان سلیمك چهره‌سنده برعلامت بشاشت حصوله کتیردی .

سلطان سلیم ، شاه اسماعیلك کندی مملکتی داخلنده متین برموضع اشغال ایده‌رك مدافعه‌یی اختیار ایده‌جکنی تصور ایتمشدی . شاه اسماعیل بوصورتله حرکت ایتدیکی تقدیرده ، اوزون

برخط الحركات تعقيب ايدن ، يورويشك هردرلو متاعبنه دوچار اولان بر اردويه هرحالده غالب كله بيليردى . فقط شاه اسماعيلك طوتمش اولديغى مواقع متينه‌دن ايلرى طوغرى حركت ايتمش اولديغنى مكتوبنده بيان ايلمه‌سى ، سلطان سليمى پك زياده محظوظ ايتدى . شاه اسماعيلك ادارۀ حرب نقطۀ نظرندن اجرا ايلديكى بوخطانى برضربۀ مظفريتله مجازات ايتمك ايستدى. افرادى كلمات التفاتكارانه ايله تلطيف ايده‌رك حركات عسكريه‌نك دها زياده بر سرعتله اجراسنى امر ايتدى .

اردوى همايون (ماقو) قلعه‌سى قربنده كائن (قازلى كول) ه واصل اولديغى زمان شهسوارزاده على بك قرارگاه عمومى‌يه برقاچ اسير كوندردى . حضرت پادشاه اسيرلرى كمال اهميتله استجواب ايتدى. شاه اسماعيل اردوسنك تداركات حربيه‌سنى ، ايران اردوسنك (خوى) ده بولنديغنى خبر آلدى .

اردو (دانه‌سازى) دن كچديكى اثناده بركسوف

واقع اولدی (۱) . منجملر بونی اردوی همايون ايچون بر فال خير عد ايتديلر . ايرانيلر قديمدن بری شمسه پرستش ايتدكلرندن ، بو سفر مهم اثناسنده شمسك مبدل كسوف اولمسی ، سلطان سليمك نجم فروزان سلطنتی قارشيسنده شعشعهٔ اقبال ايرانيانك دوچار زوال اولديغنه علامت تلقی ايدلدی (۲) . اردوی همايون (دانه‌سازی) يه كلديكی اثناده پيشدار قوماندانی شهسوار زاده علی بكدن (بايزيد) قلعه‌سنك سقوطی خبر آلندی.

رجب شريفك ايكنجی كونی ايدی كه، اردوی همايون (چالديران) اووه‌سنه واصل اولدی . (۲۳ آغستوس) . اووه، افقه طوغرو نامتناهی بر صورتده دوام ايدييور ، اووه‌يه حاكم بر تپه اوزرنده شاه اسماعيل اردوسنك چادرلری مشاهده اولنيوردی .

سلطان سليم ، دشمن اردوكاهنی كورر كورمز

---

(۱) صولاقزاده ، ص ۳٦٥ — تاج التواريخ ، جلد ۲ ، ص ۲٦۱

(۲) هامەر ، تاريخ دولت عثمانيه، جلد ٤، ص ۱۹۳

اجرا اولنه‌جق حركاتی ، اتخاذ ایدیله‌جك تدابیر تعبیویه‌یی مذاكره ایچون بر مجلس حرب عقدینی فرمان بیوردی . اردونك الك مهم اركانیله تشكیل اولنـان بو مجلس حربده ، هجومه صـباحلینمی باشلامق ، یوقسه افراده یكرمی درت ساعت قدر موله‌می ویردیرمك لازم‌كله‌جكی مذاكره اولندی. ساطان سلیمك حضور مهابتنده بر وضع تسلیمیت كارانه ایله اخـذ موقع ایدن معیت قوماندانلری اوزون‌مدت دوام‌ایدن یورویش حركاتنك‌متاعبنی، افرادك یورغون آرغین حركات تعرضـیه اجرا ایده‌میـه‌جكنی نظر دقته آله‌رق افراده استراحت ایتدیرلمسی فكرنده بولندیلر . فقط پیری پاشـا ، پیرانه بر ادا ایله سوزه باشـلایه‌رق مهم بر مطالعه درمیان ایتدی. اردوی همایونده بولنان آقینجیلرك قسم اعظمی شیعی بولنمق حسبیله اردویه استراحت ایتدیریلوب یوقدن یره وقت گچیرلدیكی تقـدیرده بونلرك‌دشمنله مخابراتده بولنه‌رق عثمانلی اردوكاهنی ترك ویا ایسـته‌میه ایسته‌میه حركت ایده‌جكلرینی، بنـاءعلیه دشمنه مأمول ایتمدیكی بر زمانده تعرض

ايتمك تأمين مقصدده دها موافق اوله‌جغنی بيان ايتدی . سلطان سليم بو مطالعات بساالتكارانه‌دن صوك درجه ممنون اولدی . پيری پاشايه بر نظر ممنونيتكارانه عطف ايده‌رك : « ايشته فكرحكيمانه صاحبی برذات . سنك شمدی‌يه قدر رتبهٔ وزراتی احراز ايتمديككه تأسف اولنور ! » ديدی .

حضرت پادشاه، مجلس حربده تعرضه قرار ويرر ويرمز اردويه ايجاب ايدن امرلر تبليغ اولندی . اردوی همايون، چالديران واديسنی گچمك ايچون تپه‌ده موقت برمحاربه ترتيباتی آلدی. صباح اولوبده فجرك ايلك ضيالری چالديران اووه‌سنی برغازهٔ پنبه فام ايله تزيين ايلديكی زمان ، عثمانلی سواريلری لوندانه بر رفتار ايله وادی‌يه طوغری ايتمكه باشلامشلردی .

شاه اسماعيل ، عثمانلی سواريلرينك وادی‌يه طوغری ايلريلديكنی كورديكی زمان سلطان سليمك واديده محاربه اجراسنی اصلا كوزه آلديرميه‌جغنه قائل اولدی. بناءً عليه طوتمش اولديغی موضعلری محافظه‌يه وعثمانليلرك اجرا ايلدكلری حركاتی ترصده

باشلادی . اول امرده عثمانلی قطعاتنك صنوف مختلفه‌سی حقنده معلومات آلمق اوزره یاننه عثمانلی آقینجیلرندن اسیر ایدلمش برنفر کتیرتدی . عثمانلی اردوسی محاربه نظامی آلمق ایچون ایلری طوغری حرکت ایتدکجه بونفردن مختلف قطعاتك اسملرینی صورمغه باشلادی . اولا : « تپه اوزرنده قان طالغه‌لری کبی تموج ایدن شوقیرمزی بایراقلر نه‌در؟» دییه سؤال ایتدی . آقینجی نفری: « بونلر میخال زاده معیتنده بولنان نیکبولی سواریلریدر.» دیدی. صوکره : « شو وادی‌یه اینن یشیل بایراقلر نه‌در؟» دییه صوردی. « بونلر آقینجیلرله برابر اردو پیشدارینی تشکیل ایدن بولی وقسطمونی سپاهیلر- یدر.» دییه‌جواب ویردی. اوزمان کثیف برتوز، مدهش بر دومان بتون حوالی‌یی احاطه ایتدی . بر مدت قدر اورته‌لق بر سحاب غبار ایچنده کورونمز اولدی . بر قاچ دقیقه صوکره، آلار کینمش عثمانلر پیاده‌لری بو سحاب غبار آره‌سندن بر بارقهٔ ظفر کبی میدانه چیقدی : بونلر عزب افرادی ایدی . بو دومان بلوطلری اوچ درت

دفعه تکرر ایتدی؛ اوچ درت دفعه‌ده شاه، سلطان سلیم معیتنده‌کی قطعات میدانه چیقه‌جق ظن ایتدی؛ فقط قره‌مان، روم ایلی و آناطولی سواریلرندن بشقه بر شی کوره‌مدی. بونلرك کریسندن آللی صاریلی بایراقلی پیاده‌لر کلیور، کونشك تار شعاعاتی باشلرنده‌کی مزیناتی بر شعشعهٔ نظر فریب ایله تنویر ایدییوردی.

فقط آره‌دن بر قاچ دقیقه کچر کچمز سلاح شاقیردیلری، بارکیر کورلتیلری ایشیدلدی. کثیف بر توز هوایه طوغری قالقه‌رق اطرافه عظیم بر هیبت استیلا ایتمکه باشلادی. صاغده قیرمزی، صولده یشیل سنجاقلر، آنلرك‌ده اورته‌سنده بری قرمزی، دیکری بیاض ایکی بایراق کورندی. آقینجی نفری درحال شاه اسماعیله خطاب ایده‌رك: « ایشته سلطان سلیم! صاغنده سپاهیلر، صولنده سلحدارلر! » دییه باغیردی. شاه اسماعیل بتون بوقوتلرك بر فعالیت جنکاورانه ایله محاربه نظامی آلدیغنی کورونجه کوزلرینی سمایه طوغری دیکه‌رك درین بر صورتده ایچنی چکدی.

صوکره اردوسنك یانده دونه‌رك محاربه ترتیبـاتی آلمغه باشلادی (۱) .

سـلطان سلیم ، اردویی وادی‌یه ایندیرر ایندیرمز اوته‌دن بری عثمانلی اردوسنده مستعمل اولان محاربه نظامنی آلمغه باشلادی . سنان وزیرك پاشالر معیتنده بولنان آناطولی وقره‌مان سواریسنی صـاغ جناحه ، حسن پاشـا معیتنده‌کی روم ایلی عساکرینی صول جناحه یرلشـدیردی . روم ایلی و آناطولی عزبلرینی هرایکی جناحه تقسیم ایتدی . یکیچریلری مرکزه یرلشـدیردی . کندی ایسـه دوقه‌کین احمد پاشـا ، مصطفی پاشا ، هرسك زاده و خاصـه افرادی ایله برابر مرکزده اخذ موقع ایتدی . طوپچی‌یی هر ایکی جنـاح کریسی ایله عزب بلوکلرینك آرقه‌سنه تعبیه و آره‌لرینی زنجیرلرله ربط ایتدی. اردونك جبهه‌سنی ارابه‌لر وشرانپوللرله غایت متین بر صورتده تقویه ایلدی .

حضرت پادشـاه محاربه نظامنـده و مانوره اجراسنده بر تجدد کوسترمك ایسـتدی . عزبلر

---

(۱) هامه‌ر ، تاریخ دولت عثمانیه ، جلد ۱ ، ص ۸ ۱ ٤

طوپلرك اوكندن صاغ و صول جناحه آچيلير آچيلماز درحال آتش ايتمسنی ، بوندن غيری حالاتده آتشه قطعياً باشلامامسنی طوپجی قوماندانِنه امر ايتدی (۱) .

عثمانلی اردوسی بوصورتله محاربه نظامی آلديغی كبی شاه اسماعيل اردوسی‌ده ايجاب ايدن ترتيباتی اتخاذ ايتمكده قصور ايتمدی. شاه اسماعيل، اردوی همايونه كوندرديكی متعدد جاسوسلر واسطه‌سيله عثمانلی اردوسنده طوپجينك غايت چوق بولنديغنی خبر آلمش بولنديغندن اردوسنی اكا كوره ترتيب ايتدی . اولا مجموع قوتنی ايكی فرقه‌يه تقسيم ايتدی . بوفرقه‌لردن برينی صاغ جناحه ، ديكرينی صول جناحه يرلشديردی . صاغ جناحده‌كی فرقه‌يی كندی قوماندا‌سنه آله‌رق صول جناح فرقه‌سنی اوستاجلی اوغلنك قوماندا‌سنه ويردی . بوندن مقصدی ايكی مختلف استقامتدن حركت ايتمك ، عزبلرك بتون حركاتنی تعقيب ايده‌رك بونلرك يانی

---

(۱) صولاقزاده ، ص ۳٦٦ — نتايج الوقوعات ، جلد ۱ ، ص ۸۷

آلمق و منـاسب بر فرصت ظهورنده یکیچریلره تعرض ایلمکدی .

ایکی اردو یکدیکری قارشیسنده بو صـورتله محـاربه نظامی آلدقدن صـوکره اجرا ایدیله‌جك حرکاته انتظـار اولندی . اردوی همایونك قوتی ۱۲۰,۰۰۰ کشیدن عبارتدی. بوقوتك ۸۰,۰۰۰ ی سواری ایدی ایسه‌ده یم و اوت تدارکنك صوك درجه مشکل اولمسندن طولایی حیوانلر حرکات تعرضیه اجرا ایده‌میه‌جك برحالده ایدی . بوندن بشقه، آیلرجه دوام ایدن یورویشلر افراد اوزرنده عظیم بر یورغونلق حصـوله کتیرمش ، ارزاق تدارکنده تصادف اولنان مشکلات، بومتاعبی برقات دها تزیید ایلمشـدی . فقط یاوزك بتون افراد اوزرنده، افاضهٔ حیات ایدرجه‌سنه اجرا ایلدیکی تأثیر مهابت کسترانه ادامهٔ انضباطی صوك درجه تأمین ایتمش ، یاوز کبی شـانلی بر سردارك معیت قهرمانانه‌سنده احراز موفقیت ایلمك اعتمادی اردوده ناقابل تعریف برحس جنکاورانه حصوله

كثيرمشدی(١) . اردو ، اجرا اولنه‌جق محاربه‌یی بر شجاعت دليرانه ايله اجرا ايتمكه حاضرلانيور ، هجوم آننه فوق العاده بر صبرسزلقله انتظار اولنيوردی.

شاه اسماعيلك اردوسنده‌ده عين مكمليت نمايان اولميوردی . اردوده سواری موجودی عثمانلی اردوسنده‌كی سواری موجودينه مساوی اولمقله برابر افرادك قوهٔ معنويه‌سی‌ده يرنده ايدی. ۷۰،۰۰۰ كشی‌يه بالغ اولان جسيم بر سواری قطعه‌سنك قيرمزی تويلرله مزين مغفرلری اوزاقدن پارل پارل پارليور ؛ افرادك صداقت وانتظامی ، اوزون و زحمتلی بر يورويشله اصلا يورغون بولنمامسی ، شاه اسماعيلك مظفريته اولان اميدينی بر قات دها تزييد ايدييوردی . بوندن بشقه ، دياربكر واليسی اوستاجلی اوغلی ايله بغداد ، مشهد و خراسان واليلری كبی تجربه ديده و حرب آزما قوماندانلرك اردوده بولنمسی ، شاهك اميدينی صوك درجه آرتديرييوردی . فقط

(١) هامه‌ر ، تاريخ دولت عثمانيه ، جلد ٤ ص ١٩٧

اردوده پیاده موجودی نسبةً آز اولمقله برابر عثمانلی طوپجیسنه مقابله ایده‌جك بر طوپ بیله موجود دکلدی . شاه اسماعیل بو نقصانه تمامیله واقف بولندیغندن انی مدبرانه بر مانوره اجرا ایده‌رك تلافی ایلمکه قرار ویرمشدی .

سلطان سلیم اردویه محاربه نظامی آلدیروب تعرض ایده‌جکی اثناده ایدی که ، شاه اسماعیل اردوسی شدتلی بر تعرضله ایلری طوغری آتیلدی. حضرت پادشاه بو تعرضی کمال موفقیتله پوسکورتمکه موفق اولنجه، شاه اسماعیل طرفندن صول جناحه قوای کلیه ایله اجرا اولنان بو هجومدن هیچ بر موفقیت حاصل اولمدی . صول جناح ، بو هجوم آنینك تأثیریله خیلی تلفاته دوچار اولدی . صاغ جناح ایسه ، سنان پاشا معیتنده خوارق بسالت ابراز ایده‌رك اوستاجلی اوغلنك بتون تشبثاتنی عقیم براقدی. اوستاجلی اوغلی ، شدتلی بر هجوم اجرا ایده‌رك صاغ جناح اوزرینه آتیلدی . صاغ جناحه قومانده ایدن سنان پاشا ، طوپجی خطی ایلریسنده بولنان عزبلری یان طرفه آچار آچماز،

دشمن اردوسی عثمانلی طوپلرینك دهان آتش فشانی اوكنده قالمغه مجبور اولدی . طوپجی بو موفقیت غیر مأموله اوزرینه شدتلی بر آتش اجراسنه باشلادی . برقاچ دقیقه دوام ایدن بو طوپجی آتشی دشمنی خیلی تلفاته دوچار ایتدی . محاربه میدانی دشمن تلفاتی ایله طولمغه باشلادی . اوستاجلی اوغلی ایله دها -اثر قوماندانلر بومبارزهٔ مدهشه اثناسنده تلف اولدی. اوستاجلی اوغلنك ضیاعی ، ایران اردوسنك انهزامنی بر قات دها تسریع ایتدی . سلطان سلیم صاغ جناحده تأمین موفقیت ایدر ایتمز صول جناحی‌ده تنظیم ایتمكه موفق اولدی(١). صول جناح صورت منتظمه‌ده ترتیب اولنور اولنماز عموم افراده آتش اجراسنی امر ایتدی . یكیچریلر ، كریلرنده طوردقلری سپرلری بر سرعت فوق‌العاده ایله بیقه‌رق مدهش بر یایلم آتش اجراسنه باشلادیلر .

(١) « سلطان سلیم طرفندن صول قول امدادینه قپو قولی بلوكارندن عساكر منتظمه دخی ارسال قلنمغله شاه مزبور بالضروره عودته مجبور اولدی . » نتایج الوقوعات ، جلد ١ ص ٨٧

شاه اسماعیل اردوسی بر برینی متعاقب اجرا ایدیلان
بو مؤثر آتشلرله دوچار ضعف اولمغله باشلادی .
شاه اسماعیل هر نه قدر مقاومت شدیده اجراسنه
صوك درجه‌ده غیرت ایتدی ایسه‌ده تشبثاتنده
هیچ بر وجهله موفق اولامدی. نهایت محاربه‌نك
وهشتی اثناسنده قولندن و آیاغندن یاره‌لانه‌رق
آتندن بیتاب بر حالده یره یوارلاندی . عثمانلی
افرادی ، شاهك بو فلاکتی اوزرینه بر قات دها
جسارته کلدیلر . حتی شاهی اسیر ایتمك ایچون
ایلری طوغری آتیلدیلر ایسه‌ده شاه اسماعیلك
مقربلرندن اولوب کندیسنه فوق‌العاده مشابهتی
بولنان میرزا علی نامنده برشخص ایلری طوغری
فیرلادی . کندیسنی شاه کبی کوستره‌رك اوزرینه
تعرض ایدن عثمانلی افردیله مجادله ایتمکه باشلادی.
عثمانلی افرادی میرزا علی ایله اوغراشمقده‌لر ایکن
بر ایران قوروجیسی شاهك یاننه قوشدی؛ شاهی
بر آته بیندیره‌رك محاربه میدانندن قاچیرمغه موفق
اولدی (۱) .

(۱) هامه‌ر ، تاریخ دولت عثمانیه ، جلد ٤ ، ص ۲۰۰ ـــ صحائف‌الاخبار ، جلد ۳ ص ٤٥٤

محاربه ، قوشلق وقتندن اقشامه قدر دوام ايتدی. حتی برقاچ ساعت قدر فوق العاده خونريزانه بر حال كسب ايتديكندن طرفين اردولری تلفات كليه‌يه دوچار اولدی . سلطان سليم اردوسندن اون درت سنجاق بكی شهيد ، شاه اسماعيل اردوسندن طقوزخان تلف اولدی . شاه اسماعيل ظلمت ليلدن استفاده ايده‌رك بتون كيجه فرار ايتدی. ايرتسی صباح (تبريز) اوكنه واصل اولديغی زمان بو فلاكت مدهشه‌دن قورتلديغنه بيك دفعه تشكر ايتدی .

كونش منتهای افقده بر لوحهٔ آتشين ارائه ايلمكه باشلاديغی اثناده ايدی كه ، سلطان سليم پارلاق بر مظفريته نائل اولمش ، سنه‌لردن بری ذهنی اشغال ايدن بر مسئله‌يی شمشير سطوت وجلادتيله برقاچ ساعت ظرفنده حل ايلمشدی(١).

عثمانلی اردوسی بو مظفريت عظمايی متعاقب تكميل محاربه ميدانی اشغال ايتدی . عموم افراده استراحت امری ويريله‌رك چالديران اووه‌سنك

(١) نتايج الوقوعات ، جلد ١، ص ٨٧

مناسب بر محلنه چادرلر رکز اولندی .

سلطان سلیم ، قرارکاه عمومی‌یه چکیله‌رك شاه اسماعیلك قوروجیلرینی حضورینه کتیرتدی. ایرتسی صباح، چالدیران اووه‌سنی شعشعه نظرنوازیله تنویر ایدن کونش، عموم افرادك ناصیهٔ بسالتنده بر نشاط مظفرانه حصوله کتیردی . بتون وزرا ، یاوزك حضور جلادت ومهابتنه کله‌رك عرض تبریکات ایلمکه باشلادیلر . بو منظرهٔ سطوت وحماستی تماشا ایدن افراد ، عظیم بر سرور قهرمانی‌یه مظهر اولدیلر .

سلطان سلیم، چالدیران میدان محاربه‌سنی کمال مظفریتله نتیجه پذیر ایتدکدن صوکره ، چالدیران اووه‌سندن مفارقت و (تبریز) ه متوجهاً حرکت ایلدی. اردوی همایون (تبریز) اوکلرینه واصل اولمازدن اول وزیر دوقه‌کین احمد پاشا ایله دفتردار پیری پاشا و مؤرخ ادریس بتلیسی شهره داخل اوله‌رق اناختارلرینی طلب ایلدیلر . اردوی همایون ایسه بو اثناده (خوی ـ باغ دره ـ اوغال ـ حاجی بلی ـ یدی چشمه ـ سلطانیه) طریقنی تعقیب ایده‌رك بش

کونده (تبریزه) واصل اولدی. سلطان سلیمك تشریفنی خبر آلان بتون (تبریز) اهالیسی پادشاه ظفر اکتناهی استقبال ایچون سورلر خارجنه چیقدیلر؛ کذرکاه پادشاهیده ایکی صره تشکیل ایده‌رك سلطان سلیمی صمیمی برصورتده آلقیشلادیلر. سلطان سلیم، چالدیران مظفریتنك ثمرهٔ سطوت انتماسی اولمق اوزره (تبریز) شهرینه داخل اولدی. شهرده تنسیقات لازمه اجرا ایلدکدن صوکره فتوحاتنی برقات دها توسیع ایچون مظفر اردوسیله قره باغه متوجهاً حرکت ایلدی.

—

چالدیران مظفریتی، احتوا ایلدیکی افعال قهرمانانه ایله خوارق مظفریات عثمانیه‌دن معدود اولمقله برابر یاوزك دهای جنکاورانه‌سنی اثبات ایدن اك پارلاق مظفریتلردندر. خصوصیله محاربهٔ جسیمه‌دن اول اجرا اولنان حرکات سوق الجیشیه، صوسز وقوراق بر اراضیده اجرا اولنان اوزون و متاعب آلود یورویشلر، یاوزك باش قوماندانلق خصوصنده‌کی مزیات برکزیده‌سنه، اوصاف جمیلهٔ ثباتکارانه‌سنه

الك دلنشین بر نمونه تشکیل ایدر.

چالدیران محاربه‌سنه کلنجیه قدر اجرا ایدیلان اسفار مشهوره اثناسنده منزل خدماتنه او درجه اهمیت ویرلمز، اردو بولندیغی مملکت داخلندن اعاشه اولنه‌رق حرکات عسکریه‌یه بووجه ایله دوام اولنوردی. یاوز ایسه عثمانلی فن حربنی احیا ایده‌جك دساتیر سوق‌الجیشیه وضعنه مباشرت ایده‌رك قیصری ایله سیواس بیننده منتظم ومکمل بر منزل خطی تأسیس ایتمش، بوسایه‌ده اردونك اعاشه وحمایه‌سنه موفق اولدیغی کبی طربزون طریقیله نقلیات عسکریه اجراسنی‌ده تأمین ایده‌رك سوق‌الجیش نقطهٔ نظرندن شایان اهمیت بر تجدد ابراز ایلمشدر.

چالدیران سفری عثمانلی اصول حربنده عظیم بر تجدد ارائه ایتمکله برابر طوپجیلق و سواریلك نقطهٔ نظرندن‌ده بیوك بر اهمیتی حائزدر. یاوز سلطان سلیم، کندیسنه خاص بر اقتدار موجدانه ایله اردو ایلریسنده مستقل سواری فرقه‌سی استخدام ایتمش اولدیغی کبی محاربه اثناسنده کلیتلی طوپجی استخدامندن‌ده فوق‌العاده استفاده ایلمشدر. خصوصیله طوپجی‌نی

پیاده قطعاتنك كریلرینـه تعبیه ایدوب دشـمنك تعرض مدهشی اوزرینـه پیاده‌لری بسبتون كری چكدیره‌سی وطوپلرك قلرینه قـدر تقرب ایدن دشمن صفلرینی شدتلی بر طوپجی آتشیله جزئی بر زمان ظرفنده خاك هلاكه سردیرمسی، دهای سیاسیسی ایله مشاربالبنان اولان بو خارقهٔ فطرتك فن حربده‌ده استاد كل عد اولنه‌جق بر ذكای جنكاورانه‌یه مالك بولندیغنی اثبات ایدر .

یاوزك اسفار ومحارباتی تدقیق ایدیله‌جك اولورسه كورولوركه ، بیوك قوماندانلر آره‌سـنده بر موقع ممتاز احراز ایدن بو شهریار ذی‌وقار، ممالك بعیده‌یه اجرا ایلدیكی اسفار مشهوره اثناسـنده پك بیوك مقیاسده حركات سوق‌الجیشیه اجرا ایلمش؛ صوسز ومأكولاتی مفقود بر اراضیده، عربستانك بی‌پایان، قوراق چوللرنده متمادی یورویشلر اجرا ایده‌رك خارق‌العاده عد اولنه‌جق مظفریتلر احراز ایتمشدر.

یاوزك دهای عسكریسنی انظار تقدیره اوكنده اولانجه مأثر سطوت انتماسیله آشكار ایدن بر جهت دها وارسـه اوده ، نام علویت اتسام مظفرانه‌سی

سرنامهٔ داستان عثمانیان اولان بوشهریار ظفرشعارك جسیم اردولری سوق و تحریك خصوصنده فوق العاده بر مهارته، افرادی بر رشتهٔ قویم انضباط ایله یکدیکرینه ربط ایدوب هر درلو محرومیتلره، هر درلو یورغونلقلره رغماً ینه معیت جلادت پرورانه‌سنده سوینه سوینه فدای جان ایتمکه مجبور ایده‌جك بر خاصهٔ علویه‌یه مالك بولنمسیدر. یاوز، حصولنی حس ایلدیکی مهم بر انضباطسزلغی، اوفاق بر حرکتی ویا مؤثر بر سوزی ایله ازاله‌یه هر زمان موفق اولمش، یورغون و بیتاب براردویی نفوذ شخصیسنك تأثیر مهابتیله متمادیاً پیشنده یوروته‌رك اك اوزاق محاربه میدانلرینه کتیرمش، آنلری نشوهٔ ظفردن کاملاً حصه‌مند ایده‌رك تاریخ عالمده مثلنه پك نادر تصادف اولنان پارلاق مظفریتلر احراز ایلمشدر.

خصوصیله، حربك اك مهم و اك مدهش زمانلرنده بتون تهلکه‌لری بر استخفاف دلیرانه ایله تلقی ایده‌رك نظام و انتظامنی غائب ایدن افراده قارشی بر متانت شاهانه ایله ایراد نطق ایتمسی، روح بشره نه درجه‌لرده واقف بر حکیم عالیشان،

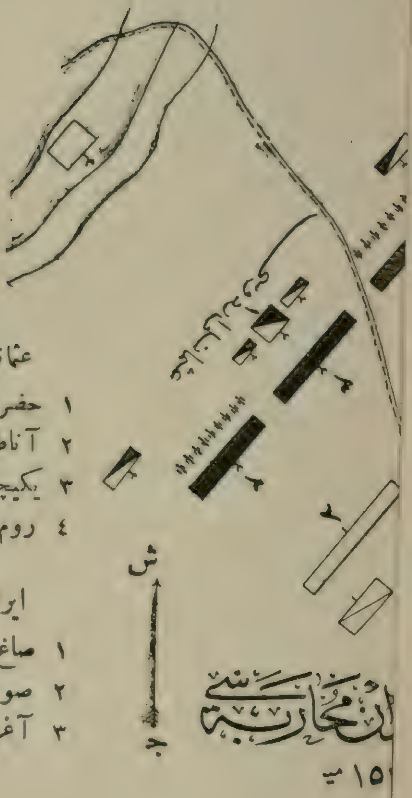

عثمانلی اردوسی :

١ حضرت پادشاه معیتی
٢ آناطولی عساکری
٣ یکیچریلر
٤ روم ایلی عساکری

ایران اردوسی :

١ صاغ جناح
٢ صول جناح
٣ آغرلقلر

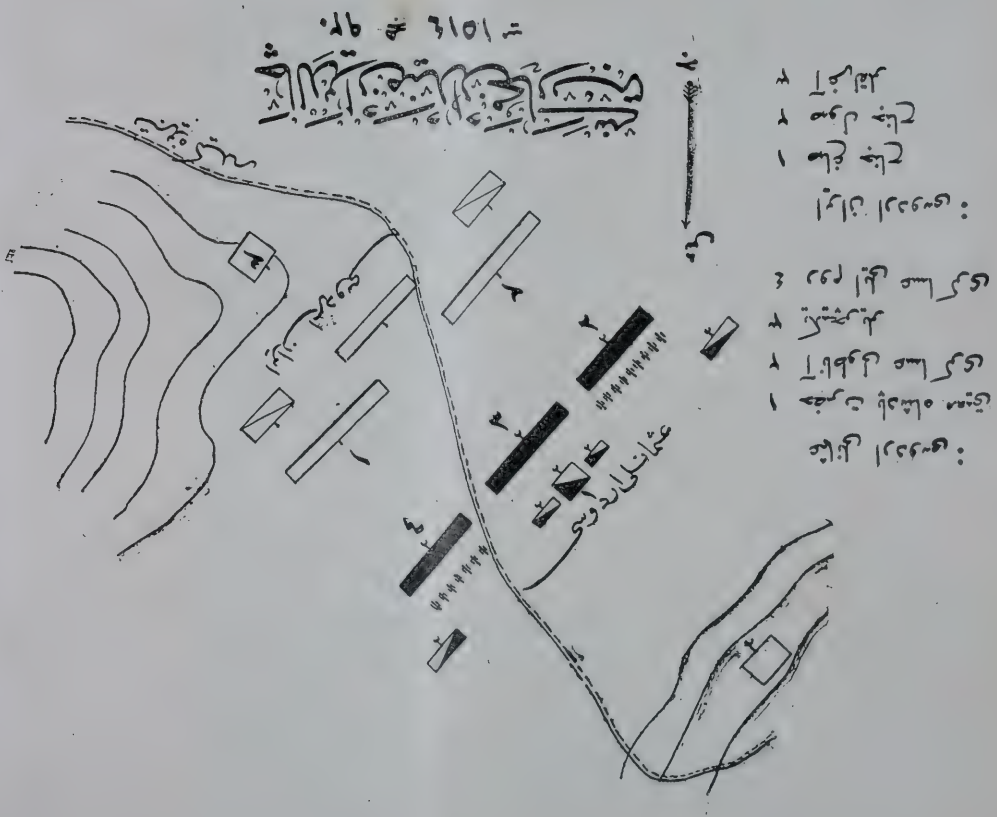
عثمانلی اردوسی

احوال وجدانیه‌یه نه مرتبه انفاذ نظر ایتمش بر سردار ذیشان اولدیغنی اثبات ایدر . یاوز ، بو حرکت بسالتکارانه‌سیله افعال جنکاورانه ایچنده بر علویت صرفه وجوده کتیرمشدر .

یاوزك عظمت ومهابتله پیرایه‌دار اولان حیات عسکریه‌سی پیش نظر احترامه کتیرلدیکی زمان ، جهانی ولولهٔ مظفریاتنه غرق ایدن بو داهیٔ اعظمك مزیات جلیلهٔ قهرمانانه‌سی قارشیسنده دمبستهٔ حیرت ومفتونیت اولمامق غیرقابلدر .

یاوز ، بر داهیٔ حرب ایدی : شعشعهٔ شمشیر جلادتی چالدیران صحرالرینی ضیای فروزان سطوتله اشراق ایتمش ، دبدبهٔ شوکت وسلطنتی هم جوار حکومتلرك کافه‌سنی سرفرو بردهٔ اطاعت اولمغه حاضرلامشدی .

یاوز ، بر آتشپارهٔ جلادت ایدی ؛ تأثیر شرارهٔ سطوتی محاربه میدانلرینی آتش طوفانلرینه ، بسالت خارقه‌لرینه غرق ایتمش ، نام علویٔ حیدرانه‌سی قلوب دشمنده عظیم بر خوف ودهشت حصوله کتیرمشدی ، « نه چاره که عالمی قبضهٔ اقتدارینه آله‌جق قدر زمان

بولمدن شیر پنجهٔ اجـل وجودینی عالمدن المش » ، مفتون محاسن وشجاعتی اولان قلبلرده عظیم بر تأثر حصوله کتیرمشدر .

آز زمان ایچره چوق ایش ایتمش ایدی ؛
سایه‌سی اولمش ایدی عالم کیر .
شمس عصر ایدی ؛ عصرده شمسك
ظلی ممدود اولور ، زمانی قصیر .
کیرسه میدان رزمه شیر دلیر ،
چیقسه ایوان بزمه مهر منیر .
حیف ، سلطان سلیمه حیف و دریغ !
هم قلم آغلاسون اکا هم تیغ !

مهاج میدان محاربه‌سی

(٩٣٢ ﻫ ، ١٥٢٦ م)

تدارکات سفریه – عثمانلی اردوسنک حرکات – موقع الجیشیه‌سی – بلغراده مواصلات – مجارلرک تدارکات حربیه‌سی – ابراهیم پاشانک پته‌رواراداینه متوجهاً حرکتی – ایلك محاربات – پته‌رواراداینک ضبطی – اردوی همایونک دراوا نهرندن مروری – مهاج اووه‌سی – طرفینک ترتیبات تعبیه‌سی – طرفینک قوای موجوده‌سی – محاربه‌نک صورت جریانی – اردوی همایونک مظفریتی – دشمن اردوسنک حال پریشانیسی – تبریک ظفر – بودینک ضبطی .

جنتمکان سلطان سلیمان خان قانونی حضرتلرینک تخت عالئ بخت عثمانی‌یه جلوسی، شوکت جلیلهٔ عثمانیه‌نک بر شعشعهٔ بی نهایه ایله آسمانگیر شان و شرف اولدیغی دورهٔ ترقی‌یه تصادف ایتمش ایدی. بر طرفدن دولت ابد مدت عثمانیه‌یه انتقال ایدن خلافت معظمهٔ اسلامیه‌نک تأثیر فیض قدسیه‌سی عموم انظار اسلامیانی شوکت مدبدبهٔ عثمانیه قارشیسنده دمبستهٔ حیرت

ومغلوبيت ايتمش اولديغى كبى ديكر طرفدن سيف جلادار عثمانينك آوازهٔ سطوت ومهابتى عموم اقوام خرستيانيه اوزرنده عظيم بر تأثير حصوله كتيرمش، همجوار حكومتلرڭ تعديات بى نهايه‌سندن دلكير اولان حكمدارلرى آستان سلاطين پناه جناب سليمانى‌يه التجايه مجبور ايلمش ايدى. ايشته، سطوت عثمانيه‌نك بو مرتبهٔ عاليه واصل اولديغى اثناده ايدى‌كه، حضرت پادشاه (بلغراد) و (ردوس) كبى سنه‌لردن برى مهاجمات متواليهٔ عثمانيه‌يه كوكس كرن قلاع متينه و رصينه‌يى قبضهٔ استيلايه كچيرمش، اصلاح احوال ايچون مصره اعزام اولنان وزير اعظم ابراهيم پاشانك عودتى متعاقب فوق‌العاده بر فعاليتله تداركات حربيه اجراسنه مباشرت ايلمشدى.

فرانسه قرالى برنجى فرانسوا، حضرت پادشاهه بر استرحامنامه كوندرمرڭ شارلكه‌نك نظر دقتنى مجارستان جهتلرينه جلب ايتمك ايچون بو طرفه تعرض ايتمسنى رجا و بو صورتله عثمانليلره قارشى بر جميلهٔ التجاكارانه ايفا ايلمش اولديغى كبى (١)

(١) لاواله، تاريخ عثمانى، جلد ١، ص ٣٠٦

وندیکلیلرله‌ده مصالحه ایدلمش اولدیغندن تدارکات حربیه‌نك هانکی حکومته قارشی اجرا ایدلدیکی بردرلو اکلاشیله‌مامش ایدی. فقط ایران حکمداری شاه طهماسب ، ایران حکمدارلرینك اوته‌دن بری عثمانلیلره قارشی اظهار ایلدکلری حسیات خصومت کارانه‌یه تابع اوله‌رق حضرت پادشاهه جلوس تبریکنامه‌سی کوندره‌کی اهال ایلمش اولدیغندن حرکات حربیه‌نك الک زیاده ایران اوزرینه اجرا ایدیله‌جکی ظن اولنمش، حتی بوبابده برامید قوی بیله حاصل اولمش ایدی .

ابراهیم پاشا استانبوله عودت ایدراتمز تدارکات حربیه برمدت دها دوام ایتدی. اردونك حرکات سوق الجیشیه‌سنی برسهولت تامه ایچنده اجرا ایلمسنی تسهیل ایچون ایجاب ایدن وسائط کاملاً تدارك اولندی . ایلك بهارك حلولی اجرای سفر ایچون بر مبدأ لطیف وجوده کتیردی . بتون قطعاته سفر برلك امرلری اعطا اولنه‌رق هدف الحرکات حقنده هیچ برمعلومات اعطا اولنمدی(١).

(١) غزوات جلیلهٔ پیغمبری ، ص ٤٧

حضرت پادشاه ، رجب شریفك اون برنجی کونی ارکان و معیتی وزراسیله ابو ایوب الانصاری رضی عنه الباری حضرتلرینك تربۀ منیفه‌لرینی زیارت ایتدی . روحانیت جلیلۀ جناب ابو ایوب ایله تنویر قلب و وجدان ایلدکدن صوکره اجداد عظامنك مراقد مبارکه‌سنی زیارت ایلدی . بعده بر ایکی کون قدر استانبولده اقامت بیوردقدن صوکره جسیم بر اردو ایله (ادرنه) یه مواصلت ایتدی .

حضرت پادشاهك (ادرنه) یه مواصلتنی متعاقب آناطولی بکلر بکی بهرام پاشا ، معیتی افرادی ایله (کلیبولی) دن مرور ایده‌رك (ادرنه) ده اردوی همایونه التحاق ایتدی (١) . شهر مذکورده آلتی بلوکك یوقلمه‌سی اجرا وسائر مهمات سفریه تدارك اولندقدن صوکره وزیر اعظم ابراهیم پاشا اردوی همایونك حرکتندن بر هفته اول پیشدار مقامنده ایلری سوق ایدلدی (٢) .

(١) پچوی ، جلد ١ ، ص ٨٤
(٢) «آصف آرا ابراهیم پاشاده اول زمان وزیر

ابراهيم پاشا ، سائر وزرا وموالیٔ کرام طرفندن فوق العاده بر احترام ايله تشييع اولندی . فقط كنديسنك رأيندن استفاده ايدلمك اوزره قرارگاه عموميده بولنمسی لازم اولديغندن ابراهيم پاشا قطعه قوماندانلغنی روم ايلی بكلر بكی بولنان دفترداره توديع ايده‌رك معيت پادشاهی‌يه التحاق ايلدی .

بر هفته صوكره ، اوردوی همايون عظيم بر دبدبهٔ بسالتكارانه ايله (ادرنه) دن حركت و بر مدت مرورنده (فلبه) يه مواصلت ايلدی (١). (فلبه) ده بر قاچ كون آرامساز اولدقدن صوكره شعبانك اون آلتنجی كونی (صوفيه) يه كلدی . اوتاغ همايون ، شهر خارجنده بر محلده قورولدی . (صوفيه) ده

اعظم ايدی وهم ميرميران روم ايلی ايدی . دلاوران روم ايله پادشـاه نصرت پناهدن بر هفته اول كوچوب باغلر قربنده اوتاغنی قوردی .» صولاقزاده ، ص ٤٥٢

(١) « اوردونك بالقان طاغلريله فلبه‌دن نيشه كيدن كچيدلردن مروری ياغمورلر حسبيله كسب مشكلات ايتدی . قطعاتك تراژان كچيدندن مروری اثناسنده پك زياده غلبه‌لك ايتمه‌مك ايچون ايزلادی كچيدينه سوق اولنان آناطولی سواريسی فلبه‌ده اوردوی همايونه التحاق ايلدی .» هامه‌ر ، تاريخ دولت عثمانيه ، جلد ١ ، ص ٤٨٤

آلتی کون اقامت ایدلدکدن صوکره نقصان قالان مهمات اکمال اولندی .

حضرت پادشاه ، سفری بلا مشکلات اجرا ایچون لازم کلن موادی اکمال ایلدکدن صوکره ۲۰۰۰ پیاده و ۱۵۰ طوپچی ایله ابراهیم پاشایی پیشدار مقامنده ایلری سوق ایتدی (۱) . وزیر ثانی مصطفی پاشا ایله وزیر ثالث آیاس پاشا و آناطولی بکلر بکی بهرام پاشا ، قطعات سائره ایله برابر معیت پادشاهیده قالدیلر .

رمضان شریفك اون طقوزنجی کونی اردوی همایون (بلغراد) اوکنه مواصلت ایتدی (۲) . یورویش اثناسنده نظام و انتظامه صوك درجه رعایت اولندی . اردو ، فوق‌العاده بر انتظام ایچنده یورویش اجرا ایتمك ایچون ایجاب ایدن

---

(۱) « وبو منزلدن روم ایلی عسکریله صدر اعظم بر قوناق ایلرو کیتمك فرمان اولندی . بلوك خلقندن نیجه بهادر ویکیچریدن ایکی بیك تفنك انداز ویوزاللی ضربزن معاً تعیین بیورلدی .» پچوی ۱ ، ص ۸۵

(۲) صولاقزاده ، اردوی همایونك ۲۲ شوالده بلغراده مواصلت ایلدیکنی بیان ایتمکده‌در ، ص ٤٥٣

وسائطك كافه‌سنه توسل ايتدی (١) .

اردوی همايونك حركتی اثناسنده مجارلر اردونك تشكيلات وتركيباتی حقنده پك ناقص معلومات آلمغه موفق اوله‌بيلمشلر ، حركات عسكريه‌نك كندی مملكتلرينه طوغری اجرا ايدلديكنه بر درلو واقف اولامامشلردی . بو ايسه ، عثمانليلرك تداركات سفريه اثناسنده حربی هانكی حكومته قارشی اجرا ايده‌جكلرينی بللی ايتمه‌ملرندن ايلری كلمشدی .

عثمانليلرك بو حركتی دشمنی عظيم بر تردد ايچنده براقمشدی . برقاچ آيه قريب بر زماندنبری تداركات سفريه اجرا اولنديغی حالده الآن سلاح سطوت عثمانيه‌نك كندی مملكتلری اوزرينه توجيه اولنه‌جغنه قائل اولامامشلردی. دها ١٥٢٥ سنه‌سی صوك بهارنده ، عثمانليلرك مجارلرله حرب ايتمك نيتنده اولدقلرينه دائر (اوفن) (٢) شهرنده بر

---

(١) هامه‌ر، تاريخ دولت عثمانيه جلد١، ص ٤٨٤ ـ قويلويزه‌ر، مجارلرله عثمانليلرله بيننده محاربات، ص٢٢٧

(٢) مجارلرك (اوفن) و عثمانليلرك (بودين، بدون) تسميه ايتدكاری شهر ، شمديكی (بودا) شهريدر .

چوق حوادثلر شایع اولمغه باشلامشدی . الك قطعی خبر، ۱۵۲۶ سنه‌سی بدایتنده پول باقیه طرفندن کتیرلمش ، بوذات حضرت پادشاه ریاستنده انعقاد ایدن بر دیوان همایونده (بودین) شهرینك اهمیت سوق‌الجیشیه‌سندن بحث اولندیغنی وحتی (بلغراد)، (سه‌وه‌رین) و (شاباچ) شهرلرینك حدود عثمانی‌یی محافظه‌یه کفایت ایتمیوب (بودین) شهرینك عثمانلیلره انتقالی سوق‌الجیش نقطهٔ نظرندن فوق‌العاده بر اهمیتی حائز اولدیغنه دائر بعض مطالعه‌لر درمیان ایدلمش بولندیغنی خبر ویرمشدی . پول باقیه‌نك بو حوادثی مجارلر ایچون بیوك بر اهمیتی حائز ایدی ؛ چونکه (بودین) شهری سقوط ایتدیکی تقدیرده مجارستانده مستحکم اوله‌رق هیچ بر موقع قالمیه‌جقدی .

بر روایته کوره‌ده، عثمانلی امراسی مجارستانه (زیبن‌بورغن) جهتندن داخل اولمق ایستمشلر ، فقط صربلی بر قلاغوز بو جهتلرك صرب طاغلق و بوندن بشقه‌ده پك غلبه‌لك اولدیغنی وبناءعلیه مجارستانك سائر جهتلرندن زیاده بوقسمنك دشمن

طرفندن دها قوللای مدافعه اولنه‌جغنی خبر ویرمشدی. بو طریقك بر محذوری‌ده، طونه و تایس نهرلرینی ایکی دفعه کچمك مجبوریتنك حاصل اولمسی ایدی. بونك ایچون اردوی همایونك صاوا وادیسندن مجارستانه داخل اولمسنه و بو صورتله (بودین) و حتی (ویانه) طریقنك کاملاً آچیق بولندیرلمسنه قرار ویرلمشدی. کذا، حضرت پادشاه طرفندن استحصال معلومات ایچون جلب بیوریلان سنجاقبکلری‌ده اك امین طریقك صاوا وادیسی اولدیغنی بیان ایلمشلردی. بونك اوزرینه حضرت پادشاه، صاوا وادیسنك تعقیب اولنمسنی امر ایتمش، (بلغراد) جهتلرینه بر چوق کوپری آلات و مالزمه‌سی سوق ایچون اوامر لازمه اعطا ایلمشدی.

عثمانلیلرك بو تدارکات و حرکاتی کرك استانبولدن مجارستانه کلن پولونیا مرخصلری و کرك طوموری‌نك جاسوسلریله ممالك شاهانه‌دن کلنلرك روایتندن آکلاشلمش، حتی (بودین) شهرنده تدارکات حربیه اجراسنه مباشرت اولنه‌رق شهرك عملیات

تحکیمیه‌سیله اشتغال اولنمغه باشلامشدی (۱) . فقط مجارلرك حکومات سائره ایله اتفاق ایتملری ایچون هیچ بر واسطه قالمامشدی . فرانسه قرالی برنجی فرانسوا ، ۱٦ شباط ۱٥۲٦ تاریخنده (مادرید) ده عقد اولنان بر معاهده‌نامه‌ده دولت علیهٔ عثمانیه ایله بر حرب وقوعنده مجارستانه معاونت ایده‌جکنی وعد ایلمش ایدی ایسه‌ده عین زمانده حضرت پادشاهه‌ده استرحاماتده بولنه‌رق مجارستانه تعرض ایتمسنی رجا ایلمشدی . بونك ایچون ، مجار قرالی لوئی هم جوار حکومتلردن قطع امید ایده‌رك حکومات سائره‌یه استرحامنامه کوندرمش ، بو استرحامنامه‌لرك جوابی کلنجه‌یه قدر تمام درت هفته مرور ایتمشدی .

فقط آره‌دن بر مدت کچمش ایدی که ، عثمانلی اردوسنك حرکاتنه دائر بربرینی متعاقب ورود ایدن خبرلردن ، حضرت پادشاهك جسیم بر اردو ایله مجارستان اوزرینه یوردیکی قطعی بر صورتده تحقق

(۱) قوپلویزه‌ر ، مجارلرله عثمانلیلر بیننده محاربات ، ص ۲۲۱

ایتمکه باشلادی. مارت آیی، ترددلر ، شبهه‌لر ایچنده مرور ایتدی. تیسانك اون‌اوچنجی کونی طوموری، (بودین ، اوفن) شهرینه کله‌رك عثمانلیلرك حرکات سوق‌الجیشیه‌یه مباشرت ایتمش اولدقلرینی و هدف الحرکاتك‌ده (بودین) شهری‌اولدیغنی خبر ویردی. قرال‌لوئی بواثناده برای صیدوشکار (غران) (١) شهرینه کلمش اولدیغنـدن (نونتیوس) نام ذات (غران) شهرینه کوندریله‌رك قراله معلومات ویرلدی . عثمانلیلرك اول امرده (پته‌روارداین) شهرینه تعرض ایتملری محقق اولدیغنـدن ، شهر مذکورك مدافعه‌سی ایچون ایجاب ایدن ترتیباتك مذاکره‌سیله اشتغال اولندی . تدارکات حربیه‌نك اجراسی خصوصنده نونتیوسك پك چوق یرارلغی مشاهده ایدی . مومی‌الیه ، جزئی برزمان ظرفنده ٥٠٠ پیاده ، ٢٠٠ سواری ، ٣٠ کوچوك طوپ و ٤٠ تفنکدن عبارت بر قوت تدارك ایتدی .

بعـده (بودین) ده انعقـاد ایدن بر مجلس عمومیـده ، اجرا اولنه‌جق حرکات عسـکریه‌دن

(١) استرغون

بحث ایدلدی . قرال لوئی بو مجلسـده ، اجرای حرب ایچون هر درلو وسـائطه توسل ایده‌جکنی بیان ایتمکله برابر الك زیاده‌ده سفربر اردو ایچون قوماندان انتخابیله‌مشغول اولدی . قوماندان انتخابی مسـئله‌سی ، قرال ایله معیتی ارکانی صوك درجه اشـغال ایتدی ؛ فقط ینه قطعی اوله‌رق هیچ بر قرار ویریله‌مدی. واقعا اواثناده قوماندانلق وظیفه سنی ایفایه مقتدر اولا بیله‌جك زاپولیادن بشقه کیمسه موجوددکل‌ایدی‌ایسه‌ده مومی‌الیهه‌اعتماد ایدلمدیکندن خارجدن برقوماندان انتخاب ایتمك آرزو ایدلدی . بونك اوزرینه آوستریا ایمپراطورینك قوماندانلرندن نیقولاس زالم قوماندان تعیین اولنمق ایسـتنلدی ؛ فقط مومی‌الیه، نتیجه‌سی‌مشکوك اولان بویله مشکل بر ایشی درعهده ایلمکه جسـارت ایده‌مدیکندن کندیسنك سن‌شیخوخته‌ده بولندیغنی بیان ایده‌رك ایشدن صیرلمق آرزو ایتدی .

حزیرانك ایکنجی کونی ، قرال لوئی اردو قوماندانلغنی بالذات درعهده ایده‌جکنی بیان ایتدی (١) .

---

(١) قوپلویزه‌ر، مجارلرله عثمانیلر بیننده محاربات، ص ٢٣٧ .

اردونك اكمال مهمات ونواقصی ایچون پاپا وسائره طرفندن معاونت لازمه استحصال اولندی. ویانه‌دن اسلحهٔ ناریه تدارك اولندیغی كبی، عثمانلی اردوسنك حركاتنی تعقیب ایتمكدن‌ده خالی قالمدی.

اردوی همایون (بلغراد) ده بر مدت اقامت ایلدكدن صكره شوالك دردنجی كونی صاوا نهرینی مرور ایده‌رك (زملین، زمون) یقه‌سنه مرور ایتمك ایچون كوپریلر قورمغه باشلادی. كوپرینك انشاسنه بالی بك مأمور ایدلدی. كثرتله یاغان یاغمورلر عملیات انشائیه‌یی فوق‌العاده تصعیب ایتدی. كوپری، حزیرانك نصف اخیرنده اكمال اولندی. اردوی همایون كوپریدن كمال سرعتله مرور ایتدی(١). حضرت پادشاه كوپریدن مرور ایلدكدن صوكره قرارگاه عمومینك (اسلانقمن) جوارنده تأسیس اولنمسنی فرمان بیوردی. بعده وزیر اعظم ابراهیم پاشا معیتنه ٤٠,٠٠٠ كشیلك برقوت الحاق ایده‌رك (پتـه‌روارداین، وارداین) قلعه‌سـنك ضبطنی امر ایتدی.

---

(١) هامه‌ر، تاریخ دولت عثمانیه، جلد ١، ص ٤٨٥.

ابراهیم پاشا برقاچ کون صوکره (بلغراد) ه واصل اولدی. بوراده، بوسنه و هرسك سنجـق بکلریله میخال اوغلی، اسکندر اوغلی، بخشی بك و سلیمان رئیس قوماندهسنده بولنان ٨٠٠ کمی ابراهیم پاشا فرقهسنه التحاق ایتدی (١). تموزك اون برنجی کونی ابراهیم پاشا نهردن مرور ایتدی. اون بشنجی کونی یعنی استانبولدن مفارقتندن اوچ آی صوکره، حضرت پادشاه (بلغراد) اوکنه واصل اولدی.

بو اثناده دشمنده تدارکات لازمه اجراسندن خالی قالمدی. صاوا خطنی مدافعهیه مأمور اولان طوموری، (پتهروارداین) قلعهسنك جسامتیله متناسب بر قوتی (١٠٠٠ کشی) مذکور قلعهیه افراز ایتدکدن صوکره معیتندهکی قطعات ایله طونه نهرینك صول ساحلنه کلدی. بوراده، شمدیکی (نوی‌زاتس) شهرینك بولندیغی محلده مستحکم بر اردوکاه تأسیسیله مشغول اولدی.

(١) «آستانهٔ سعادتدن تعیین اولنان سکز یوز پاره کمیلره باشبوغ اولان سلیمان رئیس...» پچوی، جلد ١، ص ٨٥.

جنتمكان سلطان سليمان خان قانونى حضرتلرى

٩٠٠ ـ ٩٧٤

ابراهیم پاشا، امر پادشاهی‌یی آلدقدن برقاچ کون مرورنده (پته‌روارداین) اوکنه واصل اولدی . مذکور قلعه مجارستانك قلاع متینه و رصینه‌سندن معدود اولوب جنوبدن کله‌جك بر اردونك غایت طار برجبهه ایله تعرضنه مجبوریت حاصل ایلمکده ایدی . قلعه‌نك مدافعه‌سی ایچون ترتیبات لازمه اتخاذ ایدلمش اولدیغی کبی، پاپا طرفندن کوندریلن اجرتلی عسکرلردن واو جوارده مقیم چایکیستلردن مرکب غایت منتظم برقوهٔ محافظه طرفندن‌ده مدافعه اولنمقده ایدی (١) .

ابراهیم پاشانك (پته‌روارداین) محاصره‌سنه مباشرتی بتون مجارستانك ، حتی بتون اوروپانك نظردقتنی جلب ایتدی. قلعه‌نك اهمیتی صوك درجه تقدیر اولندیغندن عثمانلیلرك بو نقطهٔ مهمه‌یی أله ایتملری تکمیل مجارستانك استیلاسی کبی تلقی ایدلدی. طوموری ایسه قلعه‌نك کافهٔ احوالنه واقف بولندیغندن قرال معیتنده‌کی امداد اردوسی قلعه جوارینه مواصلت ایدنجیه قدر (پته‌روارداین) قوای

(١) قوپلویزه‌ر، ص ٢٢٩ .

مدافعه‌سنك ثبات ایده‌بیله‌جکنه قانع اولیوردی . بوندن بشقه ، حضرت پادشاهك (پته‌روارداین) اوزرینــه قوای کلیــه سوق ایتمسی (بودین) ده فوق‌العاده بر ممنونیتله تلقی ایدیلیوردی ؛ چونکه عثمانلی اردوسی بوصورتله حرکت‌ایدوب (بودین)ی هدف‌الحرکات اتخاذ ایتمدیکی تقدیرده مجار اردوسنك تشکیلات وتجهیزات سفریه‌سی ایچون ایجه برزمان قازانمق قابل اوله‌جقدی .

ابراهیم پاشا (پته‌روارداین) اوکنه مواصلت ایدر ایتمز محاصره عملیاتنه مباشرت ایتدی . قلعه اطرافنده اجرا ایتدیردیکی استکشـافاتدن اهمیت موقعیه وتدافعیه‌سنی تماماً اکلادی . ودرحال هجوم نردبانلری‌وسائره‌نی احضارایده‌رك تموزك‌اون‌بشنجی کونی ایلك هجومی اجرا ایتدی. بو هجوم ، قوای مدافعه طرفندن موفقیتسزلکه دوچار ایدلدیکی کبی قلعه‌درونده بولنان‌چایکیستلر، طوموری‌معیتنده‌کی طوپلرك آتشندن استفاده ایده‌رك عثمانلی دونمانسنی خسارات کلیه‌یه‌ده دوچار ایلدیلر .

او کیجه ابراهیم پاشـا ، معیتنده‌کی اردودن

بر قوت افراز ایده‌رك طونه نهرینك اوبر ساحلنه کوندردی؛ او وجه ایله که، محاربه او کون کیجه یاریلرینه‌قدر بری‌وبحری برصورتده اجرا ایدلدی.
طوموری، عثمانلی اردوسنك مهاجمات متوالیه‌سی قارشیسنده اوزون‌مدت ثبات ایده‌میه‌جکنی اکلاینجه برمجلس حرب عقد ایتدیردی. بو مجلسده معیت قوماندانلرینك کافه‌سی، (نوی‌زاتس) قربنده انشا اولنان استحکاماتده یالکز باشلرینه قالدقلرندن طولایی، قوتی متمادیاً تزاید ایدن عثمانلی اردوسنه قارشی اوزون مدت مقاومت ایده‌میه‌جکلرینی، حال بوکه قرال لوئی معیتنده اولمق اوزره (پته‌روارداین) ی تخلیص ایچون کله‌جك اردویه التحاق ایلدکلری تقدیرده محاربه‌یی کمال موفقیتله اجرا وبلکه (پته‌روارداین) ی ده تخلیصه موفق اوله‌جقلرینی بیان ایلدیلر. بونك اوزرینه طوموری اردوکاهدن مفارقت وطونه نهری بوینجه حرکت ایده‌رك (باچ) شهرینه واصل اولدی.
بوراده بوسنه پسقپوسنه بر مکتوب ویره‌رك قرال لوئی‌یه کوندردی؛ بومکتوبده ایسه: «پته‌روارداین

دها سکز اون کون قدر مقاومت ایده بیلیر . قلعه‌یه مناسب برقوهٔ امدادیه کله‌جك اولورسه دشمنله محاربه اجراسنه‌ده موفق اوله بیلیر . » طرزنده بیان کیفیت ایلدی (١) .

طومورینك (پته‌روارداین)دن مفارقتی اوزرینه ابراهیم پاشا حرکات محاصره‌یی برقات دها تزیید ایلدی ایسه‌ده قلعه محافظی ژورژ آلاپی فوق العاده برمقاومت اجراسندن خالی قالمدی . فقط عثمانلیلر طرفندن اجرا اولنان ایکنجی هجومك موفقیتله نتیجه‌لندیکنی کورر کورمز معیتنده‌کی قوتله برابر کریده‌کی حصاره رجعت ایلدی .

ابراهیم پاشا ، (پته‌روارداین) قلعه‌سنی ظن ایتدیکی قدر قولای ضبط ایده‌میه‌جکنی اکلایجه هجوم منتظم اجراسنه قرار ویردی . قلعه‌یی برقاچ کون متمادیاً طوپ آتشنه طوتدی؛ قلعه درونونده‌کی مبانیٔ جسیمه‌دن برچوغنی تخریب وشهری محیط اولان سورلر اوزرنده غایت جسیم کدیکلر پیدا

---

(١) قوپلوبزه‌ر ، عثمانلیلرله مجارلر بیننده محاربات ، ص ٢٣٠ .

ایتدی . عثمانلیلرك بو شـدت ودهشتی قارشیسنده مدافعین ینه ثبات ومقاومت اجراسندن خالی قالمدی. عثمانلیلر طرفندن اجرا اولنـان ایکی هجوم بربرینی متعاقب موفقیتسزلکله نتیجه‌لندیرلمکله برابر شدتلی برده خروج حرکتی اجرا اولندی. ابراهیم پاشا، دشمنك بومقاومتی اوزرینه محاصره عملیاتنی برقات دها تشدید ایتدی. قلعه دیوارلری آلتنه غایت منتظم لغملر حفر ایتدیره‌رك محـاصره‌نك اون ایکنجی کونی (۱) بتون دیوارلری برهوا ایتدیردی. قلعه دیوارلرینك منهدم اولمسی اوزرینه اهالی ایله قوای محافظه بیننده عظیم برقارغشـه‌لق حصوله کلدی . ابراهیم پاشا بوقارغشه‌لقدن استفاده ایده‌رك قطعاته هجوم عمومی اجراسنی امر ایتدی. پاشانك مفتون

---

(۱) پچوی، قلعهٔ مذکوره‌نك یدی کون محاصره‌دن صوکره ضبطنی شوصورتله بیان ایلمکده‌در : «سعادتلو پادشاه کردون وقار اسلانقمن نام قلعه جوارنده قرار ایدوب وزیراعظم وسردارا کرم ابراهیم پاشا حضرتلرینی قلعهٔ مزبوره فتحنه نامزد ایتدیلر. روم ایلی بهـادرلریله واروب یدی کون محاصره‌دن صوکره عاقبت لغم ایدوب فتحنه موفق اولدیلر . » جلد ۱ ، ص ۸۵

بسالت وشجاعتی اولان عموم افراد ، برصولت غضنفرانه ایله ایلری آتیله‌رق دشمنك دوچار هیجان اولان قوای مدافعه‌سنی آز زمان ایچنده پریشان ایتمکه موفق اولدیلر. عثمانلیلر، فوق‌العاده برشدتله اجرا ایلدکلری بومحاربه‌ده دشمنی تلفات کلیه‌یه دوچار ایلدیلر . دشمن اردوسندن قورتیلان ٩٠ کشی کریده بربرج داخلنه چکیلوب اجرای مدافعه‌یه قیام ایلدیلر ایسه‌ده اوراده ده موفق اولامینجه ابراهیم پاشا اردوسنه تسلیم اولدیلر. عثمانلیلرك دشمندن آلدقلری اسیرلرك مقداری ٣٠٠ کشی‌یه بالغ اولمقده ایدی (١) .

تموزك اوتوزنجی کونی حضرت پادشاه معیتنده‌کی اردو قسم کلیسی (پته‌روارداین) اوکنه واصل اولدی. قلعه‌نك سقوطی خبرینی کتیرن ذات، حضرت پادشاه طرفندن فوق‌العاده برمکافاته مظهر ایدلدی. ابراهیم پاشانك بوموفقیتی، حقنده‌کی توجه پادشاهی‌یی برقات دها تزیید ایتدی . ینه بواثناده ، بوسنه بکلری طرفندن (پتروویچه ، متروجه) نك ده ضبطی خبری واصل اولدی .

(١) هامه‌ر، تاریخ دولت عثمانیه، جلد ١، ص ٤٨٥

ابراهیم پاشا بوموفقیتی متعاقب (پته‌روارداین) (ایلوق) ه قدر اولان مسافه داخلنده اردوگاه قوردی. (پته‌روارداین) قوای محافظه‌سنك قلعه‌یی مدافعه ایتمك خصوصنده‌كی ثبات ومقاومتنی نظر دقته آله‌رق (ایلوق) قلعه‌سنی هجوم منتظم ایله ضبطه قرار ویردی. قلعه سورلرینی برقاچ كون قدر شدتلی برطوپجی آتشنه طوتدقدن‌صوكره مدافعینك قوهٔ مقاومتنی آز برزمان ایچنده كسره موفق‌اولدی. مقداری ۳۰۰ كشی‌یه بالغ اولان قوای مدافعه، ابراهیم پاشایه برمرخص كوندره‌رك قلعه‌نك تسلیمی ایچون مذاكرات لازمه اجراسنه تشبث ایلدیلر. ابراهیم پاشا، مدافعینك كاملاً صالیویریله‌جكنی بیان ایدر ایتمز جمله‌سی‌ده كمال ممنونیتله تسلیم اولدیلر.

ابراهیم پاشا فرقه‌سنك مظفریات متوالیه‌سی آز برزمان ایچنده بتون حوالی‌یه عكس انداز اولدی. قوتیك، ایریك، غوغورنجه، لوكای، صوتین، دلقوار، اردود، چرونیك وراچه شهرلرنده بولنان اهالی، قلعه اناختارلرینی كوندره‌رك تسلیم اولمغه مسارعت ایلدیلر (۱).

(۱) پچوی، جلد ۱، ص ۸۶

اغستوسك طقوزنجی کونی ابراهیم پاشا فرقه‌سی، اردو قسم کلیسنه التحاق ایتدی. حضرت پادشاه عموم قوماندانلره خطاباً ایراد ایلدیکی بر نطقده هدف الحرکات اصلینك (بودین) اولدیغنی وحرکات عسکریه‌نك فوق العاده بر انتظام ایله اجرا اولنه‌جغنی بیان ایتدی. اردو، ایلك ضربهٔ موفقیتله طریق مظفریتی کشاد ایدرایتمز (ایلوق) اردوکاهندن مفارقت وفوق العاده بر شدتله نزول ایدن بارانی اصلا نظر دقته آلمیه‌رق برسطوت جهانکیرانه ایله (اوسك، ئه‌سك) شهرینه متوجهاً حرکت ایلدی (١).

عثمانلیلر بودرجه برسرعت وانتظام ایله حرکات سوق الجیشیه اجرا ایلدکلری اثناده دشمن اردوسنده عظیم بر بطائت نمایان اولمغه باشلادی. (پته‌روارداین) عساکر محافظه‌سی نتیجهٔ قطعیه محاربه‌سی اجرا ایتدیکی وطوموری‌ده (باچ) شهرینه کله‌رك قرال لوئی معیتنده‌کی امداد اردوسنك ورودینه فوق العاده برصبرسزلقله انتظار ایلدیکی اثناده، قرال لوئی

(١) صولاقزاده، ص ٤٥٣

کوج حال ایله اجرای سفره مباشرت ایتــدی . تموزنجی یکرمنجی کونی ٦٠٠ ی بوهمیالیلردن عبارت اولمق اوزره ٤٠٠٠ کشیلك براردوایله (بودین)دن مفارقت واردو قسم کلیســنك محــل تجمعی اولان (طولنا) شهرینه طوغری حرکت ایلدی . مجــار اصیلزادکانی ایله خارجدن که‌جك قوای امدادیه‌نك اردویه التحاق ایتمسنه میدان براقمق ایچون یورویشی فوق‌العاده بر بطائتله اجرا ایتدی .

اردو، (بودین) دن مفارقت ایلدیکی اثنــاده (زیبن بورغن) ایالتی‌ده داخــل اولدیغی حالده مجارستاندن ٥٠,٠٠٠ وبوهمیادن ١٦,٠٠٠ کشیلك برقوت چیقه بیله‌جکی تخمین اولندی. خرواتستان اهالیسنك حربه اشتراك ایتمه‌مسی، مجاراردوســنك قوتنی پك زیاده تقلیل ایتــدی . عثمانلیلرك منتظم وحرب اشنا اردوسنه مقابله ایچون بوقدر بر قوت تخمین اولندیغی حالده بوقوتی سوق واداره ایده‌جك برقوماندان انتخابنه بردرلو موفقیت حاصل اولمدی. اولجــه اردو قوماندانی اولمق اوزره پالاتەن ، طوموری وزاپولیانك انتخابی قرارلاشدیرلمش ایدی

ایسه‌ده بالآخره بو قراردن‌ده صرفنظر اولندی .

تموزك یکرمی بشنجی کونی قرال لوئی (أرچی) ده اردوکاه قوردی . (پته‌روارداین) ك تخلیه‌سی ایچون طوموری طرفندن بیان استرحامی حاوی کوندریلن مکتوب ، قرال لوئی‌نك ألینه بو اراده کچدی . طوموری بو مکتوبنده ، امداد اردوسی کلدیکی تقدیرده حضرت پادشاه ایله مذاکراتده بولنه‌رق ویرکو اعطاسنی قبول ایلیه‌جکنی بیان ایتمشدی . طوموری‌نك بو مطالعه‌سی نه درجه معقول اولورسه اولسون ، قرال طرفندن بالطبع قبول ایدیله‌مزدی ؛ چونکه مجاراصیلزادکانی عقد مصالحه‌یی قطیاً تجویز ایتمدکلرندن بو حال داخلی بر اغتشاشك حصولنه بادی اوله‌بیلیردی . بونك ایچون قرال لوئی ، پالاته‌نك (طولنا) یه کیده‌رك طوموری ایله برلشمسنه و کندی‌ده ایلری طوغری یورویش اجراسنه قرار ویردی .

برقاچ کون صوکره یوهان زاپولیادن‌ده خبر کلدی ؛ مومی الیه قراله برمکتوب یازه‌رق امرینه دائما حاضر بولندیغنی بیان ایتدی . بونك اوزرینه

پالاتنه‌نك اوغلی ستەفان باطوری، زاپولیایه کوندریله‌رك زاپولیانك ۴۰,۰۰۰ کشی‌یه بالغ اولان اردوسیله (طولنا) جوارینه کلمسی امر اولندی.

قرال لوئی (آدونی)، (دونا پەنتەله) و (فولدوار) اوزرینـــه اجرا ایلدیکی یورویشـــه دوام ایده‌رك آغستوسك دردنجی کونی (پاقس) موقعنه واصل اولدی. تام بورایه کلدیکی اثناده (پتەرواردین) ك سقوطی خبرینی آلدی. بوخبر، آز بر زمان ایچنده بتون مملکته شایع اولدی. آغستوسك آلتنجی کونی قرال لوئی (طولنا) یه کلدی. معیتنده‌کی قطعات (سن ژورژ) قصبه‌سی جوارنده اردوکاه قوردی. اردویه التحاق ایده‌جك اولان مأمورین عسکریه وروحانیه بوراده اجتماع ایتدی. بواثناده نونتیوس‌ده پاپا طرفندن کوندریلن مبلغ ایله طوپلادیغی عساکری قرال لوئی اردوســنه کوندردی. اردو بوصورتله درمه چاتمه قطعاتدن تشـکیل اولندیغندن تأمین انضباطه پك کوج موفقیت حاصـل اولدی (۱).

(۱) قوپلویزه‌ر، مجارلرله عثمانلیلر بیننده محاربات، ص ۲۳٤.

حتی اجرتلی عساکردن برچوغنك پارەلری آلیرآلماز سلاح آلتندن قاچدقلری واقع اولدی .

اردو بوصورتله تشکیل اولندقدن صوکره (طولنا) ده عقد اولنان برمجلس حربده سفر پلانی حقنده مذاکراتده بولنلدی . اثنای مذاکراتده برچوقلری قرالك دراوا نهرینه چکلمسنی وعثمانلی اردوسیله اوراده برمحاربه اجرا ایتمسنی تصویب ایلدیلر. بوندن بشقه، عثمانلیلرك قوتیده فوق العاده اهمیتسز تلقی ایدلدی؛ مجاراردوسنك قوتنه بالعکس صوك درجه اعتماد کوسترلدی . مذاکرەده حاضر بولنان برودار یچ ، بوبابده فوق العاده احتیاطکارانه حرکت اولنوب قرالك (طولنا)ده قالمسنی وپالاتەنك دراوایه قدر ایلریلمسنی توصیه ایتدی . بومطالعه قرالك پك خوشنه کیتدی ؛ مشارالیه ، پالاتەنك عثمانلی اردوسنی دراوا نهرنده توقیفه موفق اولەمدیغی تقدیرده کندیسی خرواتستانه چکیلەرك بوراده فرانکەپان طرفندن جمع اولنان قوتلردن و آوستریالیلر طرفندن تحکیم اولنان استحکاملردن بالاستفاده عثمانلی اردوسنی ایکی قسمه تفریق ایده بیلەجکنی

ملاحظه ایتدی . فقط مجلس حربده حاضر بولنان مجار اصیلزادکانی قرالك منفرداً حرکت ایلمسنی تصویب ایتمیه‌رك : «عثمانلی اردوسی نصلکه پادشاهلری قوماندەسنده بولنیورسه، قرالك‌ده کندی اردوسی قوماندانلغنده بولنمسی ایجاب ایدر . » دیدیلر . بونك اوزرینه قرال ، او آنه قدر اظهار ایلدیکی ترددی بسبتون ستره چالیشه‌رق ظاهری برجسارت کوسترمك ایستدی؛ و : « هرکس ایشك ایلریسنه دائما بنی سوریور . مملکتی مدافعه‌یه دائما حاضرم . مادامکه بنسز هیچ بریره کیتمك ایستنلمیور . یك اعلا ! بن‌ده جناب حقك معاونتنه صیغنه‌رق آنلرك ایستدکلری یره قدر کیده‌جکم . » دییه‌رك اجرای محاربه‌یه قطعی برصورتده قرار ویردی .

آغستوسك اون‌دردنجی کونی قرال (سکسار)ده اردوکاه قوردی . اون آلتنجی کونی (باطا)یه کلدی . بوراده ، الك زیاده اردویه برباش قوماندان انتخابیله مشغول اولدی . پسقپوس طومورینك اوصاف وجسارتنی تقدیر ایلدیکندن مومی الیهی باش‌قوماندان تعیین و (زیبن بورغن) وویوده‌سنك برادری

زاپولیانیده معاون صفتیله معیتنه الحاق ایلدی .

(باطا) جواری، نصفی سواریدن تشکل ایدن اردونك یاییلمسنه مساعد اولمدیغندن اردوکاهك (مهاج) اووه‌سنده قورولمسنه و عثمانلیلره آچیق صحراده مقابله ایدلمکه قرار ویرلدی .

عثمانلیلر (ئه‌سه‌ك، اوسك) اوزرینه طوغری حرکته مباشرت ایلدکلری اثناده ، طوموری معیتنده‌کی قوت طونه‌نك صاغ ساحلنده کائن (به‌زدان) موقعندن بالمرور پته‌رپه‌ره‌نی طرفندن طمشوار حوالیسندن کوندریلن قطعات ایله برابر ٦٠٠٠ کشی‌یه بالغ اولدیغی حالده (مهاج) ك ٢٤ کیلو متره جنوبنده کائن (باران‌یاوار ، پرنوار) موقعنه کلدی ؛ و بوراده قرال معیتنده‌کی قسم کلی‌یه التحاق ایلمکه غیرت ایتدی . قرال ایسه اشیالرینك هنوز کلمه‌مش اولمسندن طولایی حرکاتی بر درجه تخفیف ایده‌رك (مهاج) دن ١٣ کیلومتره مسافه‌ده کائن (دونازه‌کزو) موقعنده قالمغه مجبور اولدی .

فقط بو صره‌ده عثمانلی اردوسندن کلن

جاسوسلر ، عثمانلیلرك درمه چاتمه افراددن مركب اولدقلرینی و ایچلرنده مسلح اولمەرق آنجق پك آزبر قوت بولندیغنی خبرویردیلر (١) . ضابطانك بر قسمی بو معلوماته اعتماد كوستردیلر ایسه‌ده طوموری بو شایعه‌لره قطعیاً اهمیت ویرمدی . بناءً علیه مختلف قطعاته اوامر سریعه اعطا ایده‌رك محاربات ترتیباتی آلمغه باشلادی .

دشمن محاربه ترتیباتی آلمقده ایكن، آغستوسك طقوزنجی كونی (ایلوق) دن حركت ایدن عثمانلی اردوسی شدتلی یاغمورلر آلتنده سطوتلی بریورویش اجرا ایده‌رك آغستوسك اون اوچنجی كونی (اوسك) پیشكاهنه واصل اولدی . (بلغراد) دن كتیریلن كوپری آلات ولوازمه‌سیله داروا نهری اوزرینه بر كوپری انشاسنه مباشرت ایچون لازم كلن امرلر اعطا اولندی . كوپری انشاسنی تسریع ایچون حضرت پادشاه ، چادرینی نهر كنارینه ركز ایتدیردی. ٢٠٠ متره طولنده انشا اولنان

(١) فوبلوزەر ، مجارلرله عثمانلیلر بیننده محاربات، ص ٢٣٧ .

بو کوپری بش کون (١) ظرفنده اتمام اولندی . آغستوسك یکرمنجی کونی عثمانلیلرك ایلك مفرزه سی نهردن مرور ایده‌رك نهرك او بر طرفنده بولنان مجار ایلری قره‌غوللرینی کری چکلمکه مجبور ایتدی . آغستوسك یکرمی ایکنجی کونی تکمیل عثمانلی اردوسی نهردن مرور ایتدی ؛ او کیجه ، صادر اولان امر پادشاهی اوزرینه پارلاق بر موم دونتماسی اجرا ایدلدی (٢). ایرتسی کون (اوسك) شهری احراق اولندی . بعده اردوده کری چکلمك امیدینك ازاله‌سی و خرواتستاندن کلمسی محتمل اولان بر اردونك نهردن مرورینی اشکال ایچون کوپری کاملاً تخریب ایدلدی (٣) .

---

(١) « عساکر منصوره مرور و عبوری ایچون اوچ کونك ایچنده بر جسر وسیع بنا ایدوب . . . » پچوی ، جلد ١، ص ٢٦

(٢) « اول کیجه عساکر اسلام موم دونتماسین ایدوب کویا افلاك تسعه‌نك نجومی بر یره مجتمع اولوب عالمی رشك روز نوروز اتمشلر ایدی . » پچوی ، جلد ١ ص ٨٨ — صولاقزاده ، ص ٤٥٤

(٣) « آغستوسك اون سکزنجی کونی طوموری ٥٠٠٠ کشی ایله ایلری حرکت ایده‌رك حضرت پادشاهك

عثمانلی اردوسنك تقربی حقنده‌كی خبرلر قرال‌لوئی اردوكاهنده شایع اولور اولماز اردوكاهده عظیم بر دهشت حصوله كلمكه باشلادی. عثمانلیلرك بو درجه بر سرعتله تقرب ایده‌جكلرینه اصلا احتمال ویریله‌مه‌مش اولدیغندن قرال معیتنی عظیم بر دوشونجه آلدی. جمع اولنان اردو قوتی حربه كافی بر درجه‌ده اولمدیغنـدن الده موجود قوتلرله (بودین) اوزرینه چكیله‌رك یوقاری مجارستان ایله (استونی بلغراد، شتول وایسنبورغ) دن، آوستریا وبوهمیادن كله‌جك قوتلرك ورودینه انتظار ایلمكه ومملكتك حیاتنه، قرالك شرف وناموسنه اجرای تأثیر ایده‌جك اولان بر حربه بو قدر آز بر قوتله كیریشلمه‌مكه قرار ویرلدی.

بونك اوزرینـه قرال لوئی بتون قوماندانلر ایله اصیلزادكاندن مركب بر مجلس عقد ایتدیردی.

دراوا نهرندن مرور ایتمسنه مانع اولمق ایستدی ایسه‌ده آغستوسك یكرمنجی كونی عثمانلی اردوسنك بر قسمی اوبر ساحله چمش اولدیغندن كندیسی (باران یاوار) اوزرینه چكلمكه مجبور اولدی. « فراتق نوی، مهاج محاربه‌سندن اول مجارلر، ص ٢٩٩

بو مجلسده : « عثمانلیلرله محاربه‌می ایده‌لم ، یوقسه مصالحه‌می؟» دییه برسؤال ایراد ایلدی. طوموری باشـده اولدیغی حالده بر چوقلری محـاربه ایتمك جهتنی التزام ایلدی . بعده قرال ، عثمانلیلرك قوتنی نه‌مقدارده تخمین ایلدیکنی سؤال ایتدی. طوموری بوکا جواباً : « عموم مجـار اردوسی ۲۰,۰۰۰ ، عثمانلی اردوسی ایسه ۳۰۰,۰۰۰ کشی قوتنده‌در. فقط بو قوتدن قورقمالی . بونلرك قسم اعظمی درمه چاتمه افراددن عبـارت اولوب اصـل آلی سلاح طوتان افراد آنجق ۷۰,۰۰۰ راده‌سنده‌در.» دیدی (۱) .

مذاکرات حربیـه اجرا ایدلدیکی اثنـاده ایدی که ، طوموری اردوکاهنـدن بر قاچ کشی کلدی . بونلر اولا قرال ایله کوروشه‌جکلرینی

---

(۱) « بعض مؤرخین عثمانلی اردوسنی ۱۰۰,۰۰۰ پیاده وسواری و ۳۰۰ طوپ تخمین ایتمکده ایسه‌لرده قسم اعظمی تیمارلی افراددن تشکیل اولنـان بواردونك اوچده ایکیسی خدمتکارلرله نقلیه افرادندن عبارت اولوب محاربلرك مجموعی انجق ۳۰,۰۰۰ قدر تخمین اولنه بیلیر.» قاپولنه ، مهاج محاربه‌سی ، ص ۱۹۲

سویلدیلر؛ بالآخره مجلس حربه قدر کلدیلر. مجلس حرب مواجهه‌سنه کلیر کلمز عثمانلیلرك آز برقوتده اولدقلرینی سویلدیلر. حتی دها زیاده سرت برلسان استعمال ایده‌رك : « مظفریتی قازانه‌جغمزه هیچ شبهه یوقدر. عثمانلیلرك ضعیف جهتلرینك نه‌دن عبارت اولدیغنی بیلیورز . جناب حقك بزه بر احسان عظیمی اولان طالعدن استفاده ایتملی یز . قرال ایله برابر اردوکاهمزه کلمیسکز. عثمانلیلرك تعرضنه اورادن مقابله ایتمك دها قولایدر . بو تکلیفمزی کیم قبول ایتمزسه پارچه پارچه ایده‌جکز ! » دیدیلر. بوطور تهدیدکارانه، عظیم برسکوت حصوله کتیردی . بونك اوزرینه قرال لوئینك مهاج اردوسنده محاربه اجرا ایتمسنه قرار ویریله‌رك بو قرار کال ممنونیتله قبول ایدلدی .

صوك کونلرده ، طوپلرله طولو کمیلرله برابر قرالك اشیاسی‌ده ورود ایتدی؛ بونلر درحال (مهاج) جهتنه کوندرلدی . بر مدت صوکره قوای معاونه‌ده ورود ایتدی . آلکسیوس تورجی ۲۰۰ آوجی ؛ خرواتستان بکی فرانچ باتیانی ایله یوهان

طاهی و یوهان بانفی ۳۰۰۰ سواری و بر مقدار پیاده کوندردی . اردونك موجودی ، نصفی سواریدن مرکب اولمق اوزره ۲۸,۰۰۰ کشی ایله ۸۰ طوپ رادەسنه بالغ اولدی (۱) .

بو اثناده ایدی که ، اردوی همایون (اوسك) دن مفارقت ایتدی (۲۰ آغستوس) . هوانك فنالغی اصلا نظر دقته آلمیەرق کمال متانتله ایلری یورویشه دوام ایلدی . یاغمور او درجه متمادی ، اودرجه شدتلی بر صورتده نزول ایدییوردی که ، طونه ایله دراوا بیننده‌کی اراضی کاملاً بطاقلق حالنه کیرییور ، بو بطاقلغك ایچنده یالکز یوکسك قصبه‌لر منظور اولیوردی . آغستوسك یکرمی آلتنجی کونی اردوی همایون ۳۰ کیلو متره قدر بر مسافه قطع ایتدکدن‌صکره (بارانیاوار ، برنوار) قصبه‌سنه واصل اولدی . (قارازیچا ، قرایشچه) صوینی آنجق بونقطه‌ده کچمك قابل اولدیغندن (۲)

---

(۱) قوپلوزەر ، مجارلرله عثمانلیلرله بیننده محاربات ، ص ۲٤۰ — پچوی ، جلد ۱ ، ص ۱۱۱

(۲) « برنوار قربنده بالفعل کوپری وضع اولنان محلك الت یاننده قرایشچه کولی ایاقدن کچیلوب . » پچوی ، جلد ۱ ، ص ۸۸

حضرت پادشاه بتون اردویی بورایه جمع ایده‌رك ایکی کون قدر موله ویردی . بو اثنـاده دشمن افرادندن طوتیلان اسیرلر قرارکاه عمومی‌یه کتیرلدی. اسیرلر استجوابندن قرال لوئینـك کلیتلی قوای امدادیه ایله (مهاج) صحراسـنه کلدیکی و بوراده مستحکم براردوکاه تأسیس ایلدیکی خبر آلندی (۱)

(مهاج) قصبه‌سی ، طونه نهرینك صـاغ ساحلنده و (چه‌له) صوینك منصبندن باشلایوب (قارازیجا ، قرایشچه) نهری و سـطنده نهایت بولان ۱۰,۰۰۰ خطوه طولنده بر اووه کنارینه مبنی ایدی . اووه‌نك شرق طرفی طونه نهرینك بر چوق قوللریله اسقا ایدلمش اولدیغی کبی الیوم متعددقناللرله قورودولمش اولان جسیم برده بطاقلق

(۱) « وتکرار براردیللرکتوروب خبر آلدیلر وآکاه اولدیلرکه قرال ضال یعنی لاش دیدکاری بدفعال دشمن بکارندن امداد ایستیوب اوچیوز بیك مقداری مرتب ومسلح آهن پوش دشمن نا استوار ضلالت شعار جمع ایتمش ومقر سفر ، منتظر اولان تختکاهنـدن بر خیلی منزل برو مهاج دیمکله مشهور صحراده طابور قوروب واطرافنه عظیم خنـدقلر قازوب . . . » صولاقزاده ؛ ص ٤٥٤

موجود ایدی . اووه‌نك غرب طرفنده، ٣٠: ٤٠ متره ارتفاعنده بر تپه موجود اولوب اوزرنده بر چوق أولرله بر کلیسا موجود اولدیغندن عثمانلیلر طرفندن (بوصو کلیسا) تسمیه اولنمشدی (١) . (باران یاوار) دن (مهاج) ه کیدن یول بونقطه‌ده اووه‌یه واصل اولمقـده ایدی . بو یولك بطاقلق اراضی‌یه تقرب ایلدیکی نقطه‌ده بش متره ارتفاعنده (ترك تپه‌سی ، خنکار تپه‌سی) موجود ایدی که ، بو تپه‌دن اووه‌نك (مهاج) ه قدر اولان قسمنی کورمك قابل‌ایدی. مهاج اووه‌سی تارلالر، مرعالر وقسماً اورمانلرله مستور جسیم بر صحرادن عبارت ایدی .

عثمانلی اردوسی بو صورتله ایلری طوغری یورویشه دوام ایلدیکی اثناده دشمن اردوسنده عظیم‌بر تردد حکمفرما اولیوردی. واقعا آغستوسك یکرمی آلتیسندن اعتباراً عثمانلی اردوسی پیشدارینه منسوب افرادایله مجار ایلری قره‌غوللری‌اره‌سنده

(١) بو تپه‌نك اوزرنده الیوم (لانچوق) ، (ناژی نیاراد) و (مه‌چ) قصبه‌لری واردر . شمدیکی اسمی (بوزیقلیسا) در . قوپلویزه‌ر ، ص ٢٤٠

اوفاق تفك بعض محاربه‌لر وقوعه كلدیكندن طولایی اردوی همایونك پك یقین بر مسافه‌ده بولندیغی معلوم ایدی ایسه‌ده، آغستوسك یكرمی سكزنجی كونی مجار اردوكاهنده عثمانلی اردوسنك احوالنه دائر هیچ بر معلومات آلنه‌مامشدی؛ حتی اردوی همایونك بركون صوكره محاربه‌یه باشلایه‌جغی خاطر وخیاله بیله كتیرلمه‌مشدی .

طوموری، مجار اردوسنك غایت متردد بر حالده بولندیغنه واقف اولدیغندن درحال عموم قوماندانلری اطرافنه طوپلایه‌رق محاربه پلاننی تعیین ایله مشغول اولدی . طومورینك ریاستی آلتنـده انعقاد ایدن بومجلس حربده حاضر بولنان پولونیالی غنویه‌نسكی، محاربه‌نك كسب ایده‌جكی ادوار و صفحـاتی غایت مشكوك بر صورتده بیـان ایده‌رك الده موجود آرابه‌لرك كافه‌سیله مستحكم بر اردوكاه تأسیسـنی و عثمانلیلرك تعرضنه بورادن مقابله ایدلمسنی توصیه ایتدی. مجار اصیلزدكانی ایسـه بو فكری قبول ایتمیه‌رك مستحكم بر اردوكاه تأسیسی ایچون وقت قالمدیغنی، بناءً علیه عثمانلیلرله اچیق صحراده محاربه

ايتمك دها مناسب اوله‌جغنی بيان ايلديلر. حالبوكه عثمانلی اردوسنك تشكيلاتی حقنده ويريلن بر طاقم ياكلش خبرلر مجار اردوسنده جای اعتماد بوله‌بيلمش اولديغندن بتون ضابطان احراز مظفريت ايده‌جكلرينه اعتماد ايدييور، كمال ثبات ومتانتله اجرا ايديله‌جك ايلك نتيجهٔ قطعيه‌نك قازانيله‌جغنه اعتماد ايده‌رك محاربه ترتيباتی آلمغی زائد كوريپورلردی.

مجار اردوسی بو درجه اساسسز بر طاقم فرضياته بنای حركت ايلديكی اثناده، عثمانلی اردوسی كمال دقتله محاربه ترتيباتی اله‌رق ايلری يورويشه دوام ايدييوردی.

آغستوسك يكرمی طقوزنجی كونی طليعهٔ انوار سما، افق شرقی‌يی نظره‌پيرا رنكلرله تلوين ايلمكه باشلادی. خط دلارام افقده حصوله كلن قيزارتيلرك انعكاسات ملونه‌سی عثمانلی افرادينك سلاحلری اوزرنده مهابتلی پارلتيلر، ديده‌نواز شعشعه‌لر حصوله كتيردی. بتون اردوكاهه عكس انداز اولان اذان محمدی، مجاهدين اسلامك عروق بسالتنی برقات دها تحريك ايلدی. صباح نمازی،

عظیم برمهابت دیندارانه ایله ادا ایدلدکدن صوکره اردوی همایون (باران‌یاوار) دن مفارقت ایتدی. حضرت پادشاه اوکون محاربه ایتمك نیتنده اولمدیغندن اردو برمعتاد آلمش اولدیغی نظامده ایلری یورویشه باشلادی. دور سلیمان قانونینك مشاهیر رجالندن یحیی پاشازاده کوچك بالی بك ۵۰۰۰ سواری ایله پیشدار تعیین اولندی (۱). بوسنه بکی خسرو بك بوسنه عساکریله دمدار تعیین ایدلدی (۲). دها صوکره، تفنکله مسلح ۲۰۰۰ یکیچری ایله برمقدار طوپ وروم‌ایلی عساکریله‌برابر وزیراعظم ابراهیم پاشا، آنك کریسندن آناطولی عساکری و مقدار طوپ ایله بهرام پاشا، دها صوکره‌ده یکیچریلرك ۱۰,۰۰۰ کشیدن عبارت بولنان قسم کلیسی وبر مقدار طوپ ایله برابر حضرت پادشاه

---

(۱) «کندوسی قوللرندن بیك مقداری آدم ایله سفر آشرمش. سمندره عسکری دخی درت بیك جبه‌لوو چوشنلو وقوسنانجه‌لو عسکر اولورمش. طلیعهٔ عسکر اسلام اولوب یعنی دلجی‌وچرخه‌جی‌تعیین‌اولنوب.» پچوی، جلد ۱، ص ۸۸.

(۲) پچوی، جلد ۱، ص ۸۸.

حرکت ایتدی. حضرت پادشاهك اطرافنده منتظم سواری ایله برابر قپو قولی افرادی بولنیوردی. اردو، بوصورتله ترتیبات آلەرق ۶۰,۰۰۰:۷۰,۰۰۰ کشیلك بر قوتله یورویشه باشلادیغی اثناده تقریباً ۵۰,۰۰۰ خطوه‌لك بر مسافه اشغال ایدییوردی. قطعاتك قوای متفرعه‌سی بروجه آتی ایدی:

برنجی خط ــ قوماندانی ابراهیم پاشا. ۱۲,۰۰۰ روم ایلی سواریسی، ۲۰۰۰ یکیچری، ۳۰ طوپ.

ایکنجی خط ــ قوماندانی بهرام پاشا. ۱۰,۰۰۰ یکیچری، ۲۰۰۰ آناطولی پیاده‌سی. ۲۰,۰۰۰ آناطولی سواریسی، ۲۷۰ طوپ.

سائر قوللر ــ بالی بك معیتنده، ۵۰۰۰ بوسنه سواریسی. خسرو بك معیتنده، ۵۰۰۰ بوسنه سواریسی. حضرت پادشاه معیتنده ۱۰۰۰ سواری که مجموعی، ۱۴,۰۰۰ پیاده، ۴۳,۰۰۰ سواری و ۳۰۰ طوپدن عبارت ایدی (۱).

اردوی همایون بو ترتیباتی اخذ ایتمش اولدیغی حالده ایلری طوغری یورویشه باشلادیغی اثناده

---

(۱) قوپلویزه‌ر، مجارلرله عثمانلیلر بیننده محاربات، ص ۲۴۲

ایدی‌که، بالی بکه مهاج اووه‌سنی احاطه ایدن تپه‌لر
و اورمانلردن تستر ایده‌رك دشمنك صاغ جناحنی
تهدیداتمك ایچون (ن. نیاراد ـ یاچقالو یه) یه‌طوغری
حرکت ایتمسی وبورادہ هجوم اصلی قولنك حرکتنی
بکلمسی فرمان بیورلدی. حضرت پادشاه اوکه‌دن اول
(پوصو کلیسـا) یه واصل اولدیغی زمان، مجـار
اردوسنك مهاج اوکنده محاربه‌یه حاضر بر حالده
بولندیغنی خبر آلدی. صوکره، (ترك تپه‌سی،
خنکار تپه‌سی) دنیلن محله کله‌رك آتندن ایندی.
تپه‌یه چیقدیغی زمان، صورت مخصوصه‌ده قوریلان
بر کرسی اوزرنده اخذ موقع ایتدی. بو اثنـاده
ابراهیم پاشا روم‌ایلی آلایلرینی تنظیم ایتـدکدن
صوکره حضور پادشاهی‌یه کلدی. حضرت پادشاه،
دشمنك احوالنه واراضینك طبیعتنه دائر معلومات
مفصله آلمق ایچون سرحد بکلرینك دعوت اولنمسنی
فرمان بیوردی. درحال اطرافه چاوشلر کوندرلدی؛
قرارکاه عمومی‌یه ایلك اول خسرو بك کلـدی.
ابراهیم پاشا حضور پادشاهیده خسرو بکه خطاب
ایده‌رك: «سرحد امورینه هرکسدن زیاده واقف

اولمکز حسبیله حضرت پادشاه سزکله مشـاوره ایتمك ایستیور . ایشـته مهاج صحراسی . دشمندن اثر یوق. دشمنه دائر نه معلوماتکز وارسه سویلیکز.» دیدی . بونك اوزرینه خسرو بك : « بز کندی رأیمز ایله بر ایش کورمیز . فرمان بیوریلورسـه کیدوب سـائر ارقداشلرمزله مذاکره ایده‌لم . آندن صوکره قطعی معلومات ویره‌بیلیرم.» دیدی. خسرو بکك بو جوابی اوزرینه حضرت پادشاه ؛ مذاکره ایدیله‌جك آدملرك حضورینه کتیرلمسنی فرمان بیــوردی . خسرو بك ، معیتی افرادندن برینه خطاب ایده‌رك قوجه آلای بکی ایله قره عثمان، محمد صوباشی ، عدل طوجه و بلبان چری باشینك چاغرلمسنی امر ایتدی. هرکس اجرای مشاوره ایله قطعی بر قرار ویرمك ایچون ، خدود بکلرینـك سرفرازانندن معدود اولان بو ذاتلرك ورودینه انتظار ایلدیلر .

آره‌دن بر مدت کچدی. اوزاقدن ، طولغاسی ارقه‌ســنده ، کینکی باشنده اولدیغی حالده قرارکاه عمومی‌یه طوغری بر آتلینك ایلریلدیکی کورولدی؛

بو ذات ، عدل طوجه ایدی . خسرو بك ، عدل طوجه‌یی کندی دعوتی اوزرینه کلدی ظن ایتدی. مومی‌الیه دها زیاده یاقینلاشنجه اوزرینه طوغری کیده‌رك: «حضرت پادشاه سزکله مشاوره ایدلمسنی فرمان بیوردی.» دیدی. عدل طوجه ایسه اساساً دشمنه دائر معلومات آله‌رق قوجه آلای بکنك امریله کلمش اولدیغندن : «جانم، شمدی اك برنجی مشاوره ، محاربه ایتمکدر . بنی قوجه آلای بکی کوندردی. دشمن آلایلری کورونمش. چرخه‌جیمز ألله‌شمکه باشلامش . هرکس سنجاغنك دیبنده بولنسون. آلایلر اغرلقلردن آیری قونسون!» دیدی. صوکره هیچ بر لحظه فوت ایتمیه‌رك آتنی دپدی . کندی آلاینه طوغری ییلدیرم کبی بر سرعتله حرکت ایتدی (۱) .

ینه بو اثناده ، سواری قوماندانی کوچوك بالی بك طرفندن کوندریلان بر اسیردن دشمنك تقرب ایلدیکی ، اووه‌یه ناظر بولنان بوغازدن دشمن آلایلرینك ایلریلدیکی و تپه‌لرده دشمن

(۱) پچوی، جلد ۱، ص ۹۱ .

بایراقلری مشاهده اولندیغی خبر آلندی . بونك اوزرینه اردو، دشمنه قطعیاً بللی ایتمدن یورویش اثناسنده محاربه ترتیباتی آلدی . برنجی خطی تشکیل ایدن روم ایلی عساکری، آناطولی عساکریله یکیچریلر محاربه نظامی آلنجیه قدر اورمانله تستر ایده‌رك سلاح آلتنده قالدی. اوکه‌دن صوکره شدتلی بر فورطنه اطرافه دهشتلر القا ایتدی . مهاج اووه‌سنده توز دومان بربرینه قاریشمغه ، بومدهش قارغشه‌لق اثناسنده کوزکوزی کورمه‌مکه باشلادی . بونك اوزرینه حضرت پادشاه قطعاتك اورماندن چیقه‌رق کری چکلمسنی امر ایتدی.

بر مدت صوکره فورتنه بردنبره سکونت کسب ایتدی. مهاج اووه‌سنی سراپا قاپلایان عثمانلی قطعاتنك قلیج ومزراقلری، ضیانثار اولان کونشك اشعهٔ تابانیله پارلدامغه باشلادی . حضرت پادشاه ، اورمان کریسنده‌کی قطعاتی میدانه چیقاردی . روم ایلی عساکریله یکیچریلردن و بر قسمی‌ده طوپجیلردن مرکب اولوب ابراهیم پاشا قومانده‌سنده بولنان برنجی خط (فولدوار)ه طوغری ایلریلدی.

۱۰,۰۰۰ یکیچری ایله مقدار کافی طوپدن و آناطولی عسا کرندن تشکل ایدن قطعات‌ده بهرام پاشا قوماندەسنده اولدیغی حالده ایکنجی خطی تشکیل ایتدی. دها صوکره قپو قولی و سائره ایله برابر حضرت پادشاه اخذموقع ایلدی. اردو بوصورتله ترتیبات آلدقدن‌صوکره آغرلقلر کریلره براقلدی. حضرت پادشاه، ابراهیم پاشا ایله سائرارکان وامرایی معیتنه آله‌رق افرادی تشویق و تشجیع ایچون آلای آلای طولاشدی. هر آلایك سنجاغی دیبنه کلدیکی زمان عمیق بر خضوع مجاهدانه ایله مناجات عابدانه‌ده بولندی. بومناجات دیندارانه، قلب اخلاص مدارنده او درجه عمیق بر تأثیر حصوله کتیردی که، کوزلرندن بلااختیار اشك تأثر روان اولمغه باشلادی (۱). شهریار ذیشانك بوتأثرات صمیمانه‌سی

(۱) «پادشاه غازی ومجاهدانك سرفرازی هرسنجاغك دیبنده مبارك اللرین قالدیروب الهی حول وقوت سنك. الهی تصرف ونصرت سنك. عنایت سنك، حمایت سنك. بر بلوك امت محمد ضعفاسن یریندرمه. بر یحیه اقویا دیودست دشمنی سوینـدرمه. دیو مبارك کوزلرندن یاش آقیدوب زاریلق ایتدکارین عسکر اسلام مشاهده ایتدکده ...» پچوی، جلد ۱، ص ۹۱.

افرادك عروق غیرت وشجاعتنی برقات دها تحریك ایتدی. هپسیده اعلای دین اسلام ایچون اغور پادشاهیده فدای جان ایده جكلرینی مفتخرانه سویلدیلر.

حضرت پادشاهك بو تشویقاتنه ابراهیم پاشاده اشتراك ایتدی. عموم قطعاته بر نطق ایراد ایده رك اغور پادشاهیده دلاورلك ایدنلرك مظهر عاطفت اوله جغنی بیان ایتدی (١). بتون افراد، بو تشویقات جنكاورانه ایله شوق وغیرته كله رك محاربه امرینه فوق العاده برصبرسزلقله انتظار ایلدیلر.

مجار اردوسنه كلنجه، مجار اردوسنك محاربه ترتیباتی آلمسی ایچون، (مهاج) ك جنوبنده (ن. نیاراد) ایله (كولكه ند) بیننده‌كی اووه انتخاب اولندی. صول جناح (طونه) یه استناد ایتدی. صاغ جناحك محاربه جبهه‌سنی ممكن مرتبه تمدید ایتمسیله تحت امنیتده بولندیریله بیلیر ظن ایدیله رك (ن. نیاراد) ك كریسنده‌كی تپه‌لره هیچ اهمیت ویرلمدی (٢). فقط محاربه‌نك موفقیتسزلكله ده

---

(١) پچوی، جلد ١، ص ٩٢.

(٢) قوپلویزه ر، مجارلرله عثمانلیلر بیننده محاربات، ص ٢٤٤.

نتیجه‌لنمسی احتمالی نظر دقته آلنه‌رق ایجابنده قرالی قورتارمق ایچون لازم کلن ترتیبات‌ده دوشونلمکه باشلادی. بعضلری قرال ایچون محاربه میداندن اوزاقده بر محل تعیین ایتمك ایستدیلر؛ فقط برچوقلری‌ده بوتکلیفه مقابل قرالی عسکر صفلری آره‌سنده کورمك آرزو ایلدیلر. الك صوکنده ایسه مجار اصیلزادکانندن اولوب قرالك فوق العاده اعتمادینی قازانانلردن بر قاچ کشی، محاربه اثناسنده قرالی محافظه ایلمك وظیفه‌سنی درعهده ایتدیلر.

آغستوسك یکرمی طقوزنجی کونی، اوزون مدت یاغان یاغمورلری متعاقب هوا فوق‌العاده بر کشایش کسب ایتدی. بتون قطعات، ویریلن امر مخصوص اوزرینه موقعلرینی اشغال ایلدی. برنجی خط، ینااشیق نظامده اولدیغی حالده ۱۰,۰۰۰ کشی قوتنده بر پیاده قطعه‌سیله تشکیل اولندی. بوخطك اوکنه و آره‌لقلرینه ۸۰ طوپ یرلشدیرلدی. آنطون پالوچی، فرانچ دروکه‌ت، غابریه‌ل په‌رینی، طومازه‌چی، آندره اباطوری وئه‌مه‌ریخ چیباق، قطعات قوماندانلقلرینه تعیین اولندی. بهری ۲۰۰۰

کشیدن عبارت ایکی سواری فرقه‌سی جناحلره ویرلدی . صاغ جناح سواری قوماندانلغنه باتی‌یانی ایله طاهی ، صول جناح سواری قوماندانلغنه په‌ته‌رپه‌رینی ایله قونت دوطمشوار تعیین اولندی . تکمیل محاربه خطی ٤٠٠٠ خطوه‌لك بریر اشغال ایتدی. ایکنجی‌خط علی‌العموم سواریدن وقسماً ده پیاده‌دن تشکیل اولندی ؛ پیاده جناحلره تقسیم ایدلدی . سواری قوتی ، بهری ٣٠٠٠ کشیدن مرکب قطعه‌لره تقسیم اولندی؛ هرقطعه، یکدیکری کریسنده اخذ موقع ایتدی . برنجی خط، نیقولا طار چایك؛ ایکنجی خط قورلات کوینك ؛ اوچنجی خط تره‌پتا ایله شیلیقك تحت قوماندهسنه ویرلدی. الك کریده‌ده یوهان‌دراغفینك قوماندهسنده اولدیغی حالده ١٠٠٠ قدر زرهلی عسکر اخذ موقع ایتدی . هرجناحه خفیف پیاده‌دن ٢٠٠٠ کشی ویرلدی . مهاج اردوکاهی ، شهرك تقریباً ٥٠٠٠خطوه جنوبنده، ٥٠٠ قدر آرابه ایله منتظم بر مستحکم اردوکاه حالنه قونلدی ؛ بورانك محافظه‌سنه ٢٠٠٠ کشی تعیین اولندی . عموم

قوتلرك تقسیماتی بروجه آتی ایدی :

برنجی خط ـ صاغ جناح : قوماندانلری باتی یانی وطاهی؛ ٢٠٠٠سواری. مرکز: ١٠٠٠پیاده، ٨٠ طوپ. صول جناح: قوماندانی پەرینی، ٢٠٠٠ پیاده ؛

ایکنجی خط ـ طارچه معیتنده، ٣٠٠٠سواری؛ قورلات کووی معیتنده، ٣٠٠٠ سواری؛ ترەپتا ایله شیلیق معیتنده، ٣٠٠٠ سواری؛ دراغفی معیتنده، ١٠٠٠ سواری ؛ خفیف قطعات: ٢٠٠٠ پیاده . اردوکاه محافظه‌سی ایچون: ٢٠٠٠ کشی که، مجموعی ١٤٠٠٠ پیاده، ١٤٠٠٠ سواری و ٨٠ طوپدن عبارتدی(١).

قطعات یرلی یرینه یرلشیر یرلشمز قرال لوئی پالاتەن ایله برابر بتون قطعاتی طولاشەرق افراده شجاعت آمیز نطقلر ایراد ایتدی . اردونك سوق واداره‌سنه تعیین اولنان طوموری و زاپولیا ایله برابر استرغون پسقپوسی و دها سائر پسقپوسلرده قرال معیتنده بولندی . اتخاذ اولنان محاربه پلانی

(١) نوپلویزەر ، مجارلرله عثمانلیلر بیننده محاربات، ص ٢٤٢

موجبنجه ، برنجی قدمه تکمیل خط بو نجه محاربه یه باشلایه‌جق و عموم قوتیله عثمانلیلرك برنجی خطی اوزرینه آتیله‌جقدی . کندی اعتقادلرینه کوره، بو تعرض نتیجه‌سنده عثمانلیلرك برنجی خطی بهمه‌حال رجعت ایده‌جکندن ، سواری قطعه‌لری محاربه‌یه کیریشه‌جك ، رجعت ایدن عثمانلی قطعاتی ایله کریده‌کی قدمه‌لرینی چیکنیه‌رك غالبیتی قطعی بر صورتده تأمین ایلیه‌جکدی (١) .

مجارلر بو صورتله ترتیبات آلدقدن صوکره محاربه‌نك وقوعنه صبرسزلقله انتظار ایلمکه باشلادیلر. صباحلین کونشك طلوعنی متعاقب یاغمور سرپه‌لمکه باشلادی . اوکله‌یه طوغری اورته‌لق دهشتلی بر قرارتی پیدا ایتدی . اطرافه عظیم بر خوف ودهشت القا ایدن بو فورتنه کمال شدتله اجرای تأثیر ایلدی . مجارلردن بر چوغی برقاچ کوندن بری پك یورغون دوشمش اولدقلرندن عثمانلیلرك او کون تعرض فکرنده اولمدقلرینی بیان ایده‌رك اردوکاهه چکلمك ایستدیلر. فقط برمدت صوکره،

---

(١) قوپلویزه‌ر ، ص ٢٤٤ : ٢٤٥

بالی بك قوماندەسنده بولنان سواری قطعاتندن برقاچ کشف قولنك (ن . نیاراد) جهتنه طوغری اورماندن ایلریلدیکنی مشاهده ایلدیلر. (باطوری) کنار افقدن خیال میال کورونن بو سواریلری ، اردویی قوشاتمق واردوکاهده‌کی افرادی راحتسز ایتمك ایچون سوق اولنان قطعه‌لر تلقی ایده‌رك قرالدن آلدیغی امر مخصوص اوزرینه راتکه‌نك معیتنه برقاچ سواری ویردی . یك اوزاق مسافه‌دن کورونن بو سواریلرله محاربه ایتدکدن صوکره تکرار کری‌یه کلوب محاربه نظامنده‌کی یرلرینی اشغال ایلملرینی امر ایده‌رك انلری ایلری طوغری سوق ایتدی . بو اثناده عثمانلی قطعاتی ، ویریلن امر پادشاهی اوزرینه هر طرفدن ایلریلمکه باشلامش ، ایلك تعرض جبهه‌دن نمایان اولمشدی . وزیر اعظم ابراهیم پاشا قوماندەسنده‌کی برنجی خط ایله بهرام پاشا قوماندەسنده‌کی ایکنجی خط جبهه‌دن تعرض ایدییور ، بالی وخسرو بکلر معیتنده‌کی سواری فرقه‌لری دشمنك صاغ جناحنده چویرمه حرکتی اجرا ایلیورلردی.

مجارلر عثمانلیلرك ایلریلدكلرینی كورر كورمز تعرضه مباشرت ایلدكلرینی آكلایه‌رق درحال محاربه‌یه باشلادیلر . مجار طوپلریله انداخت اولنان مرمیلر هیچ برتأثیر حصوله كتیره‌مینجه باطوری درحال تعرض ایچون امر ویردی(١). صول جناحك ایلریسنده حركت ایدن وسطه‌كی خط روم ایلی عسكری اوزرینه تعرض ایتدی. قطعات مذكوره محاربه‌یه حاضر برحالده بولنمدقلرندن دشمنك تعرضنه دوچار اولور اولماز رجعت ایتمكه باشلادیلر (٢) .

---

(١) قاپوله‌ده ، مهاج محاربه‌سنه عائد اثرنده عین فكری درمیان ایتمشدر .

(٢) صولاقزاده عثمانلیلرك بو رجعت حركتنی ایضاح ایتدیكی صره‌ده (ص ٤٥٦)، عثمانلی قطعاتنك ایكی شق اولمسی اولجه تنبیه ایدلمش اولدیغنی و عسكرك بوسببه مبنی كری چكلدیكنی بیان ایلمش ایسه‌ده وثائق مهمه‌دن معدود اولان تاریخ بچویده شو صورتله بیان معلومات ایدلمكده‌در : « طوری ، وزیر اعظم آلایی اوكنده اولان ضربزنلرك زنجیرلر ایله آتیلان ضربزن دانه‌سندن وتفنك فندیغندن آلایندن دوشن مرده‌سنه وآت لاشه‌سنه اصلا باقیوب و حتی ضربزنك اوكندن سیروب كیدوب انتهاسنده غالبا فرجه وكدیك بولدیغی كه

پالانه‌نك برادری آندره آباطوری عثمانلی قطعا-
تنك بو حركتنی كورر كورمز : « دشمن رجعت
ایدییور . مظفریت بزمدر ! » دییه فریاد ایتمكه
باشلادی . بونك اوزرینه مجار سواریسی محاربه‌یه
مباشرت ایتدی . عجبا بو سواری طومورینك
ویاخود قرالك امریله‌می محاربه‌یه اشتراك ایتدی ،
یوقسه احوال محاربه‌یی استحصال مظفریت ایچون
مساعد بولدی‌ده كندی كندینه‌می حركت ایلدی؟
بورالری معلوم دكلدر. فقط یالكز شو نقطه ناقابل
انكاردر كه ، بو سواریلر تعرضه اشتراك ایدر ایتمز
محاربه‌نك اداره‌سی عدیم الامكان بر حاله كلمشدر .

مجار سواریسی ، اول امرده عثمانلیلرك منتظم
بر محاربه نظامی آلمش اولان ایكنجی خطنه تعرض
ایتدی . حتی بر قاچ سواری ، حضرت پادشاهك
یاقیننه قدر تقرب ایتدیلر ایسه‌ده قپو قولی افرادی

یایا آلابی اولان محل ایدی، اندن دخول ایدوب عسكر
اسلامی شق و تفریق ایتمشیكن بالی بك و بوسنه بكی
خسرو بك سنجاقلری عسكریله آردین آلوب قویولدیلر.»
جلد ۱ ، ص ۹۳

طرفندن مدهش بر صورتده پوسکورتلدیلر (١) . مجار سواریلری . انداخت اجراسنه فوق العاده آلیشقین بولنان عثمانلی پیاده‌سی ایله، آرابه‌لری زنجیرلرله یکدیکرینه مربوط بولنان طوپ آتشلرندن او درجه عظیم بر تلفاته دوچار اولدیلرکه ، عثمانلیلرك مدهش آتشلری آلتنده بر خطوه دها ایلریلمکه جسارت ایده‌مدیلر . ایشته او زمان محاربه فوق العاده برشدت کسب ایتدی . بتون آفاق، دومانلر ، آتشلر ایچنده قالدی . طبل و کوس آوازه‌سی، زورنا و نای صداسی، بایراق شاقیردیسی آت کیشنه‌مسی ، طوپ صداسی اطرافی دهشتلر ایچنده براقدی(٢) . برطرفدن سواریلر یکدیکرینه شدتلی بر صورتده هجوم ایده‌رك اطرافه دهشتلر القا ایدییور . دیکر طرفدن پیاده آتشلری دشمن سواریسنی خاك هلاکه سرییوردی . محاربه بر مدت بو صورتله دوام ایتدکدن صوکره بر دنبره سکونت بولمغه باشلادی؛ عثمانلیلرك مؤثر آتشلرندن

(١) صولاقزاده ، ٤٥٧

(٢) پچوی ، جلد ١ ، ص ٩٢

قورتلمغه موفق اولانلر ، عظیم بر دهشتله فرار ایلمکه باشلادیلر (۱) .

اورته‌ده‌کی قدمه‌نك بوحرکتی ایله سوارینك تعرضه اشتراکی اثناسنده مجارلرك صاغ جناحی ، (ن . نیاراد) تپه‌لرندن کوزوکن عثمانلی قطعاتنك منفرد سواریلردن عبارت اولمیوب صاغ جناح ایله کریلری تهدید ایده‌جك وکریدن مؤثر بر حرکت تعرضیه اجرا ایلیه‌جك قطعاتدن عبارت بولندیغنی آکلادی . بونك اوزرینه ، سواری قطعاتنه الحاق اولنسان پیاده‌لرله برابر تکمیل قوتنی صاغ جناحه حصر ایلمکه قرار ویردی . فقط عثمانلیلر غایت اوزون برجبهه اشغال ایده‌رك مهاج اووه‌سنی بویدن بویه اشغال ایتمش اولدقلرندن بوجناح ، بالی بك طرفندن اجرا اولنان تعرضه بردرلو مقاومت ایده‌مدی . عین زمانده کریدن‌ده تعرضه دوچار اولدیغنی کورونجه طونه نهرینه طوغری فرار ایلمکه باشلادی .

ایشته او زمان عثمانلی قطعاتی، دشمنی هرایکی

(۱) قوپلویزه‌ر ، ص ۲٤۷

طرفـدن مدهش آتشلر ایچنده براقـدی . بالی وخسرو بکلر قوماندهسـندهکی سواری قطعهلری بیوك مقیاسـده بر چویرمه حرکتی اجرا ایدهرك دشمنك خط رجعتنی قطع ایتدی . مجارلرك فرار ایدن صاغ جناحی ، سواریلری اوزرینه دوشهرك کندیلریله برابر آنلری ده طونه نهرینه سوروکلدی. عثمانلیلر، دشمنك بو پریشانلغندن بسبتون جسارته کلهرك آرسلانلر کبی محاربه ایتدیلر . ایکی ساعت دوام ایدن بر مجادلهٔ خونریزانهدن صوکره محاربه بسبتون ختام بولهرق مجار اردوسنی کاملاً پریشان ایتمکه موفق اولدیلر (١) .

بو محاربهٔ مدهشه نتیجهسنده دشمن اردوسندن تلف اولانلرك ویا طونه نهرینه دوکولنلرك مقداری ٢٥,٠٠٠، اسرانك عددی ٢٠٠٠ ایدی (٢). فورتنهدن استفـاده ایدهرك پك آز کشی قورتلمشدی . محاربه اثناسنده طوموری تلف ایدلمش، سرمقطوعی

(١) قوپلاویزهر ، ص ٢٤٨ .

(٢) لاویس ، رامبو ، تاریخ عمومی ، جلد ٤، ص ٧٢٣ : ٧٢٤ ، ٦٢١ — آلبهرلوفهور، مجارلر، جلد ١ ، ص ٣٣

بر مزراق اوجنه طاقیله‌رق عثمانلی قطعاتی ایچنده کزدیرلمشدی. عثمانلیلرك تلفاتی آنجق ۱۵۰ کشیدن عبارت ایدی (۱) .

قرال لوئی محـاربه‌نك غائب اولدیغنی کورر کورمز فرار ایتمکه قرار ویردی . معیتی ارکانی یاننه آله‌رق (بودین)ه طوغری فرار ایلمکه باشلادی. (چه‌له) صوینه واصل اولدیغی زمان یاننده پك آز کشی قالدی. (چه‌له) صویی واقعا درین دکل ایدی ایسه‌ده کثرتلی یاغمورلردن، طونه‌نك فضله‌صولرندن فوق‌العاده قبارمشدی. قرال لوئی نهردن کچه‌جکی اثناده ، بارکیری صوك درجه یورولمش اولدیغندن نهرك جرپ وبطاقلق ساحلنه بردرلو چیقه‌مدی . صوکره، بردنبره کری ییقیله‌رق سواریسی ایله برابر بطـاقلق ایچنده نابدید اولدی . قرالك معیتنده بولنانلردن یالکز اوبالدزه‌توبج قورتیله‌رق قرالك

---

(۱) «اول عصرده بولنان اختیارلردن روایت اولنورکه اثنـای جنکده طرف مسلمیندن آنجق یوز اللی غازی افسر شهادت ایله زمینه غلطان اولدیغین تحقیق اوزره بیان ایدرلر.» صولاقزاده، ص ۴۵۷ .

خبر وفاتنی (بودین)ده اشاعه ایتدی (١) .

محاربه بو درجه پارلاق وشانلی بر مظفریتـله نتیجه‌پذیر اولور اولماز حضرت پادشاه تعقیب امری ویردی. فقط کونش، مهاج اووه‌سنی شعاع واپسیننه غرق ایده‌رك کنار افقده میال غروب برحالده اولدیغندن تعقیب حرکتنه‌ده فاصله‌ویرلدی. او کیجه بتون اردو ، محاربه‌یه حاضر بر حالده ترتیبات آلدی .

ظلام لیل اطرافه استیلا ایلمکه باشلادیغی صره‌ده تکرار شدتلی بر یاغمور نزول ایتدی . هرکس چادرینی بولمغه ، یرلرده یاتمغه مقتدر اوله‌مدیغندن کیجه‌یی آت آرقه‌سنده کچیرمکه مجبور اولدی (٢) .

فقط صباحاین کونش، تمثال دلاویز ظفر کبی برعظمت بی‌نهایه ایله طلوع ایده‌رك مهاج اووه‌سنی اشعهٔ تابانیله تنویر ایدر ایتمز تلفاتك کافه‌سی دفن ایدلدی .

---

(١) پچوی ، جلد ١ ، ص ٩٤ ـ ژول‌وان‌غاوه‌ر ، ترکیه، ص ١٢٨ .

(٢) پچوی، جلد ١ ، ص ٩٤ .

بعده اوتاغ همایون ایله قطعاته مخصوص
چادرلر رکز اولندی. اوتاغ همایون اوکنه فوق العاده
مرصع بر تخت وضع ایدلدی . حضرت پادشاه
پر وقار مظفرانه ایله تخت مذکور اوزرنده اخذ
موقع ایتدی. بتون وزرا وامراء تبریك مظفریت
ایچون حضور پادشاهی‌یه کلدیلر . کافه‌سی‌ده آیری
آیری عطایای سنیه ایله بکام بیورلدیلر. رسم دامن
بوسی اجرا ایدلدیکی اثناده موسیقه‌ده ترنمساز
اولمغه باشلادی . بو شانلی مظفریتی اعلا ایچون
آوازهٔ شوق و شادی تلال وجبالده عکس انداز
اولدی . بتون ایالتلره فتحنامه‌لر یازیله‌رق اعلان
مظفریته بر قات دها غیرت اولندی (۱) .

حضرت پادشاه ، ایکی ساعتلك بر مجادلهٔ
قهرمانانه‌دن صوکره مجارستانك کاملاً یدمظفریت
عثمانیانه انتقالیله نتیجه‌لنن بومشهور محاربه‌یی اجرا
ایلدکدن صوکره، مظفر اردوسیله (بودین) اوزرینه
یورودی . شهرك اهالیسی ، عثمانلیلرك اوازهٔ
مظفریتلرندن دوچار هراس اولدقلرندن

(۱) منشآت فریدون بك ؛

اناختارلری درحال تسلیم ایلدیلر. اردو، بر دبدبهٔ مظفرانه ایله یورویشه دوام ایده‌رك ایلولك اوننجی کونی مجارستانك مقر اداره‌سی اولان (بودین) شهرینه داخل اولدی .

مهاج مظفریتی، حائز اولدیغی عظمت نتایج واهمیت سیاسیه ایله داستان مفاخر عثمانیه‌یی تزیین ایدن مظفریات عظیمه‌دندر. سلطنت سنیهٔ عثمانیه‌نك بدایت ظهورندن اعتباراً فوق‌العاده بر دقت ، خارق‌العاده بر غیرتله وجوده کتیریلن تشکیلات وتنسیقات عسکریه‌نك کافهٔ نتایجی بو محاربهٔ مشهوره اثناسنده تظاهر ایتمش ، ایکی ساعتلك بر مجادلهٔ قهرمانانه نتیجه‌سنده مجارستان کبی بر خطهٔ وسیعه عثمانلیلرك ید مظفریتنه انتقال ایلمشدر .

مهاج سفرنده عثمانلی اردوسنك استحصال مظفریت ایتمسنه مدار اولان عناصرك بری وبلکه برنجیسی، عثمانلی تشکیلات عسکریه‌سنك مکملیتی وعموم اردونك ادارهٔ واحده آلتنده حرکت ایدوب سفربرلکنی عین زمانده اکمال و دشمن مملکتنه

جزئی برزمانده استیلا ایلمسیدر . اردو ، شهریار ذیشاننك معیت جلادت پرورانه‌سنه قطعی برامرله التحاق ایتمش ، بتون قطعه‌لر اردو قسم کلیسنه التحاق ایچون خط الحرکات اوزرنده حاضر بولنمشدر .

سفرك ادوار متعاقبه‌سندن‌ده اکلاشیلیورکه ؛ مجارلر عثمانلیلرك افکار وتصوراتنه بك کچ واقف اوله‌بیلمشلردر . عثمانلیلر ، اوته‌دن بری تعقیب ایلدکلری اصول موجبنجه تدارکات سفریه‌نك هانکی حکومته‌قارشی اجرا ایدلدیکنی بللی‌ایتمیه‌رك استحضارات حربیه‌یی آز برزمانده اکمال وحرکات سوق‌الجیشیه‌یی فوق‌العاده برانتظام‌ایله اجرا ایده‌رك مجار اردوسنه سوق‌الجیش نقطهٔ نظرندن عظیم بر فائقیت قازانمشلردر . مجارلر ایسه بو اثناده سفربرلکلرینی اکمال ایتمك شویله طورسون ، بربرندن صوك درجه متفرق بولنان قوای معاونه وامدادیه‌یی جمع وتوحیده‌بیله وقت بولامدقلرندن ، خصمك تشکیلات عسکریه جهتیله موجود شو نقصاننذن عثمانلیلر بحق استفاده ایلمشلردر ؛

عثمانليلرك مهاج ميدان محاربه‌سی اثنـاسنده اجرا ايلدكلری حركاتك اك مهمی، بيوك مقياسده اجرا اولنان چويرمه حركتلريدر. بالی وخسرو بكلر كبی سنين وفيره‌دن بری مجارستان حدودلرنده آقينجيلق وظيفه‌سی ايفـا ايدن مشهور سواری قوماندانلری طرفندن اجرا اولنان بو حركتلر او درجه قطعی بر تأثير اجرا ايلمشدركه، محـاربه‌نك پارلاق بر مظفريتله نتيجه‌لنمسنه سبب يكانه تشكيل ايتمشدر.

دشمن اردوسنده ايسه بوكا مقابل غايت وخيم خطالر ارتكاب ايدلمشـدر. مجار ايلری خطنك روم ايلی عساكرينه تعرضی اثناسنده مجار سواريسنك تعرضه نابهنگام بر صورتده اشتراكی محاربه‌يی اداره ايديله‌ميه‌جك بر حاله كتيرمش، مجـارلرك قطعی بر انهزامه دوچار اولملرينه سببيت ويرمشدر.

فقط مجارلرك اسـباب مغلوبيت و فلاكتنی، مجار اردوسنك عثمانلی اردوسنه نسبةً حائز اولديغی عددجه مادونيتدن زياده مجار تشكيلات عسكريه‌سنك نقصاننده آرامق اقتضا ايدر. اولا مجار اردوسی، درمه چاتمـه افراددن واجرتله استخدام اولنـان

میدان محاربه‌سی

هـ ۱۵۲۶ م

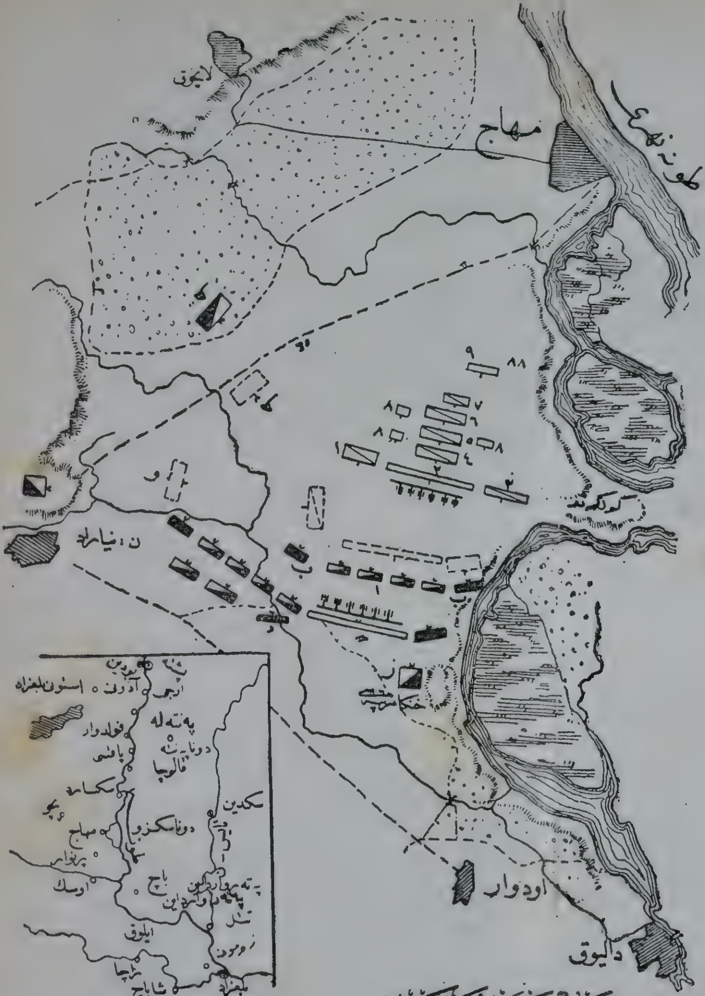

مهاج میدان محاربه‌سی

۹۳۲ هـ ۱۵۲۶ م

عثمانلی اردوسی :

برنجی خط { ا روم ایلی عساکری } ابراهیم پاشا
برنجی خط { ب اناطولی عساکری } ابراهیم پاشا

ایکنجی خط { ح یکیچریلر } بهرام پاشا
ایکنجی خط { د اناطولی عساکری } بهرام پاشا

هـ بالی بك سواریسی

و خسرو بك سواریسی

ز حضرت پادشاه ومعیتی

مجار اردوسی :

برنجی خط { ۱ صاغ جناح (باتیانی و تاهی) }
برنجی خط { ۲ مرکز (باش قوماندان) }
برنجی خط { ۳ صول جناح (پەرینی) }

ایکنجی خط { ٤ تارچی معیتندەکی قطعه }
ایکنجی خط { ٥ قورلات کووی }
ایکنجی خط { ٦ ترەپتا و شیلیق }
ایکنجی خط { ۷ دراغفی }
ایکنجی خط { ۸ خفیف قطعات }

۹ اردوکاه و محافظلری

تربیهٔ عسکریه‌سی نقصان عسکرلردن مرکبدی ؛ افرادده حسیات وطنپرورانه و ناموس عسکری موجود دکلدی. حتی بر قسمی محاربه‌یه کیریشمزدن اول فرار ایتمشدی . ثانیاً ، پیاده‌نك قسم اعظمی اوق و بر قسمی تفنکله مسلح ایدی. بو پیاده‌نك، اسلحهٔ ناریه ایله مسلح عثمانلی پیاده‌سی قارشیسنده مقاومت ایده‌میه‌جکی طبیعی ایدی. حتی محاربه‌دده عین حال وقوع بولمش ، مجار پیاده‌سی عثمانلی پیاده و طوپجی آتشنه قارشی هیچ بر موفقیت استحصال ایده‌مینجه محاربه‌نك دها بدایتنده کوکس کوکسه محاربه اجراسنه تشبث ایتمش ، نتیجه‌سنده تلفات کلیه‌یه دوچار اولمشدر. خصوصیله پیاده آتشلرینه قارشی تعرض ایدن مجار سواریسی، هیچ بر موفقیت احراز ایده‌مه‌مشدر.

اسباب سالفهٔ مادیه‌دن طولایی محاربه مجارلر ایچون بودرجه مهلك بر حال کسب ایتمش ایکن ، اردوقوماندانلغی وظیفه‌سنی درعهده ایدن طومورینك ایلك خطده محاربه‌یه کیریشوب وقتسز بر زمانده تلف اولمسی، اردویی معنوی بر مغلوبیته کرفتار

ايلمشدر. حال بوكه بر قوماندان ، تعرضك آنجق صوك دورنده، اوده فوق‌العاده بر حال وقوعنده، افرادی تشجيع و تشويق ايچون محاربه‌يه اشتراك ايده‌بيلير .

بناءً عليه مجارلرك سوق‌الجيش و تعبيه نقطهٔ نظرندن اجرا ايلدكلری خطيئاته مقابل عثمانليلرك فوق‌العاده بر فائقيته مالك بولنملری سفرك شانلی و پارلاق بر ميدان محاربه‌سيله نتيجه‌لنمسنه بادی اولمشدر ؛ او درجه‌ده‌كه ، عثمانلی اردوسی ، مهاج اوروه‌نی شعشعهٔ تيغ مظفريتله اشراق ايلدكدن صوكره ، تاريخده مثلی سبق ايتمه‌مش بر دبدبهٔ جهانكيرانه ايله (بودين) قپولرندن داخل اولمش، سنه‌لردن بری مهاجمات متواليهٔ عثمانيانه مقاومت ايدن مجارستان حكومتنی دائرهٔ انقياد و تابعيتنه آله‌رق جهان عسكری‌يه شانلی بر درس مظفريت اعطا ايلمشدر .

خاچ اووه میدان محاربه‌سی

(١٠٠٥ ه ، ١٥٩٦ م)

اسباب حرب ـ تدارکات سفریه وحرکات سوق الجیشیه ـ هدف الحرکات تعیینی ـ اکری‌یه طوغری ـ اکری محاصره‌سی ـ محاصره عملیاتی وهجوم عمومی ـ اکری‌نك ضبطی ـ دشمنك اکری‌یی قورتارمق ایچون متحداً حرکتی ـ جغاله پاشا قولنك دشمنه طوغری سوقی ـ بر محاربهٔ مدهشه ـ مذکور قولك رجعتی ـ کیجه یورویشلری ـ اردوی همایونك (خاچ اووه) یه متوجهاً حرکتی ـ طرفینك ترتیبات تعبیویه‌سی ـ طرفینك قوتی ـ محاربه‌نك صورت جریانی ـ عثمانلیلرك رجعتی ـ شانلی برتعرض رجعی ـ احراز مظفریت.

هجرتك ١٠٠٤ سنه‌سنده ایدی‌که ، افلاق وویوده‌سی میخال بکك تأدیبنه مأمور اولان فاتح یمن سنان پاشانك (بکرش) و (ترغویشته) قصبه‌لرنده عدم موفقیتی و اوغلی محمد پاشانك‌ده آوستریالیلرله اجرا ایلدیکی محاربه‌ده (استرغون، غران) قلعه‌سنك ایادیٔ دشمنه انتقالی ، سلطنت سنیهٔ عثمانیه‌نك

سنه‌لردن بری آوستریا ومجارستان صحرالرنده احراز ایلدیکی شعشعهٔ مظفریتی اخلال ایده‌جك حالاتدن بولنمسی حسبیله فاتح یمن سنان پاشا ایله مؤرخ شهیر خواجه سعدالدین افندینك تشویقات خیرخواهانه‌لریله مجارستانه اجرای سفر ایدلمکه قیام اولندی (١) .

او اثناده اریکه‌پیرای سلطنت عثمانی اولان جنتمکان سلطان محمد خان ثالث حضرتلری سفرك اهمیت وفضائلنه دائر سنان پاشانك مطالعات سیاسیه‌سنی وخواجه سعدالدین افندینك وصایای عالمانه‌سنی دیکلدکدن صوکره، تدارکات سفریه اجراسی ایچون عموم ولایات شاهانه‌یه امرلر کوندرلمسنی فرمان بیوردی. اول امرده (بلغراد) ده مهمات سفریه تدارکی، کوپریلرك تعمیری ویوللرك تنظیم وتطهیری الزم اولدیغندن مواد مذکوره‌نك ایفاسی ایچون جراح محمد پاشایه یوز اللی بیك آلتون ویریله‌رك (بلغراد) ه کوندرلدی. سائر مهمات سفریه‌نك تدارکی ایچونده مناسب مأمورلر تعیین ایدلمکله برابر

(١) فذلکهٔ کاتب چلبی ، جلد ١ ص ٦٨ ـ نعیما ، جلد ١ ، ص ١٤٠

تاتارخاننك حربه اشتراکی الزم اولدیغندن قریمه
برمعتاد قپوجی باشیلر اعزام اولندی .

تدارکات سفریه فوق العـــاده بر غیرتله اجرا
ایدلدیکی اثناده وزیراعظم سنان پاشا وفات ایتدی؛
بونك اوزرینه رتبهٔ وزارت عظما ، ابراهیم پاشایه
احاله اولندی . ابراهیم پاشا ، رتبهٔ وزارتی احراز
ایدر ایتمز تدارکات سفریه خصوصنده خیلی مساعی
صرف ایتدی . (بلغراد) ه اعزام اولنان جراح
محمد پاشـــا ایله برابر جعفر پاشـــا ، کوپری آلات
ومالزمه‌ســـنك تدارکنه فوق‌العاده غیرت ایتدیلر.
(بلغراد)ده بش یوزقدرکمی وسائره تدارك اولندی.
بعده (بودین ، اوفن) ه چاوشـــلر کوندریله‌رك
قوماندانلرك (نمسه‌ك ، اوسك) ده طوپلانملری
ایچون اوامر مخصوصه اعطا اولندی (١) .

تدارکات‌سفریه‌نك ختامنه طوغری ایلك بهارده
حلول ایتدی. آتلر چایردن کتیریله‌رك قطعاته توزیع
اولندی . داود پاشـــا اردوکاهنده عظیم بر فعالیت
نمایان‌اولمغه‌باشلادی: برطرفدن‌چادرلر‌حاضرلانیور،

(١) فذلکهٔ کاتب چلبی، جلد ١ ، ص ٦٩

دیکر طرفدن جبخانه واسلحهٔ ناریه تدارکی ایچون صوك درجه غیرت ابراز اولنیوردی .

شوالك یکرمی دردنجی کونی اردوی همایون عظیم بردبدبهٔ جنکاورانه ایله استانبول قپولرندن چیقمغه باشلادی. اردو، برمعتاد تعقیب اولنان خط الحرکاتی انتخاب ایده‌رك (ادرنه) یه متوجهاً حرکت ایتدی. قطعات سائره‌نك وقت غائب ایتمدن خط الحرکات اوزرنده اردوی همایونه التحاق ایلملری امر ایدلمش اولدیغندن اردوی همایون ایلری‌یه طوغری حرکت ایتدکجه قوتی برقات دها تزاید ایلمکه باشلادی. (قاریشدیران)ده، شام قوللی بشیوز کشیلك برقوتله اردوی‌همایونه التحاق ایده‌رك وزیر ثانی‌چغاله زاده سنان پاشا معیتنه الحاق‌اولندی.

ذی‌القعده‌نك سکزنجی کونی اردوی همایون (ادرنه) یه واصل اولدی . اردونك (ادرنه) ده آلتی کون دوام ایدن مدت اقامتی اثناسنده سیواس بکلر بکی معیتی عساکریله اردوی همایونه التحاق ایتدی. فقط صادر اولان امر پادشاهی اوزرینه آلایلری (بلغراد) ه سوق ایدلدیکی کبی قوای

سائره‌نك (بلغراد) ه کله‌رك (پانچووه) صحراسنه طوپلانملری امر اولندی . بعده اردوی همایون (ادرنه) دن حرکت ایده‌رك (٨ ذی‌القعده) بش منزلده (فلبه) یه کلدی. (فلبه) ده‌ده درت کون اقامت ایدلدی . اردوی همایون (بوغاز دلن ـ نیش ـ یاغودینه) خطنی تعقیب ایتدی . حضرت پادشاهك (یاغودینه) یه مواصلتی اثناسنده سنان پاشا زاده وزیر محمد پاشا ؛ حسن پاشا پالانقه‌سنه مواصلتی اثناسنده‌ده جراح پاشا، معیتلری عساکریله اردوی همایونه داخل اولدیلر. (بلغراد)ه کلنجیه‌قدر برچوق قوماندانلر قوای کلیه ایله اردوی همایونه التحاق ایده‌رك اردونك قوتنی خیلیدن خیلی‌یه تزیید ایتدیلر (٢) .

اردوی همایون (بلغراد) ه تقرب ایدر ایتمز (بلغراد) قارشیسنده کائن (خنکار تپه‌سی) نده اخذ موقع ایتدی . طوپلر، تفنکلر انداخت ایدیله‌رك

(٢) « بلغراده وارنجه‌هرکون بروزیر آلای کوستروب بلغراده واردیغی کون وزیر اعظم ابراهیم پاشا جمله‌دن زیاده آلای کوستروب مظهر تحسین بحساب اولدی . » نعیما ، جلد ١ ، ص ٧٠

مكمل شنلكلر اجرا اولندی. بعده افراده ارزاق وذخیره توزیع اولندیغی کبی طونه‌دن سرحداته‌ده قایقلر واسطه‌سیله ایجاب ایدن مهمات سوق ایدلدی (١) .

اردوی همایون اللی کونده (بلغراد) ه مواصلت ایده‌رك (صاوا) نهرینی مرور و (اسلانقمن) جهتنه عبور ایتدی. (اسلانقمن) ده عموم وزرا وقوماندانلر حاضر اولدقلری حالده بر مجلس حرب عقد ایدیله‌رك هدف الحرکات تعیین ایدلمك آرزو اولندی . مجلس حربده چغاله زاده سنان پاشا (قومران ، قومورن) قلعه‌سنك ضبطی حدود عثمانینك محافظهٔ امنیتنی هر حالده کافل بولندیغنی بیان ایلدی ایسه‌ده سائر وزرا وارکان عسکریه ، مذکور قلعه‌نك هیچ براهمیت سوق الجیشیه‌یی حائز اولمدیغنی و بوندن بشقه حضرت پادشاه معیتنده‌کی بر اردونك وجههٔ عزیمتی اولمغه لایق بولنمدیغنی ، حال بوکه (اکری ، ئه‌کر ، ئه‌رلاو) قلعه‌سی غایت جسیم برقلعه اولمقله برابر اطراف و جوارینك

(١) فذلکهٔ کاتب چلبی، جلد ١ ، ص ٧٠

ثروت معادن جهتیله‌ده شهرتیاب بولندیغنی بیان ایده‌رك (اكری) نك فتحنه قرار ویردیلر (١) .

مجلس حربده اكری فتحنه قرار ویرلدكدن صوكره اردوی همایونك ایلری یورویشنی تسهیل ایچون ایجاب ایدن تدارکات ایله اشتغال اولندی. طونه نهری اوزرنده اردونك كچه‌جكی نقطه‌لره مناسب كوپریلر قورولمق ایچون اردو ایلریسنه كوپری مالزمه‌سی سوق ایدلدی . بوندن بشقه، جعفر پاشا معیتنده‌كی قوتلرك (سكدین) ه كلوب (تایس) نهری اوزرندن سوق اولنان سفائن ایله ارزاق ومهماتی (صولنق) قلعه‌سنه ایصال ایتمسی ایچون اوامر لازمه اعطا اولندی (٢٧ ذی‌الحجه) .

اردوی همایون ، تدارکات مذكوره‌یی اجرا ایتدكدن صوكره محرم بدایتنده (وارادین - پته‌روارادین) قلعه‌سی اوكنه واصل اولدی . (سكدین) صحراسنه كچمك ایچون (اوسك، ئه‌سه‌ك) دن

(١) نخبة التواریخك بیاننه كوره اكری قلعه‌سنك هدف الحركات اوله‌رق انتخابنه (خطوان) قلعه‌سنك دشمن طرفندن محاصره ایدلمكده اولمی‌ده سبب اولمشدر.

کلن یوز قطعه طونبازلرله اوچ کونده آلتی یوز زراعطولنده برکوپری انشا ایتدی(١) . کوپرینك انشاسندن برکون صوکره یکیچری قطعاتی ، اوچ کون صوکره‌ده حضرت پادشاه ومعیتی کوپریدن مرور ایده‌رك (سکدین) صحراسنه کلدیلر (١٠٠٥) .

اردوی همایونك (سکدین) ه مواصلتی اثناسنده ایدی‌که ، (خطوان) حصارینك دشمن طرفندن محاصره ایدلدیکی حوادثی شایع اولدی . بونك اوزرینه وزیر ثالث چغاله زاده سنان پاشا معیتنه اون بیك قدر عسکر ویریله‌رك حصارك محاصره‌دن قورتارلمسی فرمان اولندی . فقط دشمنك قلعه محافظینه پك چوق اذیتلر ایدوب کری چکلدیکی خبری ورود ایدر ایتمز سنان پاشایه عوت امری ویرلدی .

ینه بو اثناده روم‌ایلی بکلربکی حسن پاشا ، عموم ایالت‌عسکریله اردوی همایونه التحاق ایتدی . معیتی افرادینك تعلیم وتربیه واسلحهٔ حربیه‌جهتیله فوق‌العاده مکمل بولنشی، اردوی همایون افرادینه

(١) فذلکهٔ کاتب چلبی، جلد ١ ، ص ٧٧

بر حیات تازه بخش ایتدی . حسن پاشا ، مکمل بر عسکرله اردوی همایونه التحاق ایلدیکی کبی بیوك چاپده غایت منتظم طوپلری‌ده (ویدین) ساحلندن طونه کمیلریله (تایس) نهرینی خطوط المواصله مقامنده استعمال ایده‌رك (سکدین) جوارینه کتیرتدی.

محرمك اون‌سکزنده اردوی همایون (صولنق) قلعه‌سی جوارینه کلدی. غازی کرای‌خانك برادری فتح کرای، معیتنده‌کی تاتارسواریلریله اردوی‌همایونه التحاق ایتدی. اردونك (صولنق)‌ده موله‌ویردیکی اثناده جعفر پاشا ایله حضر پاشا اکری قلعه‌سنی بر کون اول محاصره ایتمك ایچون ایلری طوغری سوق اولندی.

محرمك یکرمی سکزنجی کونی اردوی همایون (اکری) صحراسنده اردوکاه قوردی. ایکی کون دوام ایدن موله اثناسنده امنیت ترتیباتی لایقیله اتخاذ ودشمنه‌طوغری کشف‌قوللری سوق‌ایدلدی. او زمانلر اکری قلعه‌سی متانت و رصانت جهتیله فوق‌العاده شهرت بولمشدی. خصوصیله موقعنك

اهمیت فوق‌العادهٔ عسکریه‌یی حائز اولمسی حسبیله جنتمکان قانونی سلطان سلیمان خان حضرتلری طرفندن قرق‌بش کون قدر محاصره ایدلدیکی حالده ینه ضبطی میسر اولمامشدی (١) . قلعه‌نك بناسی غایت متین اولوب جوانب اربعه‌سنده مازغاللر آچیلمش واصل قلعه دخی جهت شرقیسی برطاغه مستند اولمق اوزره یوکسك بر تپه اوزرینه انشا ایدلمشدی (٢). قلعه‌ده بری آوستریالی، دیکر مجار

---

(١) «وجمله غازیان قلعهٔ مزبوره‌یه واروب محاصره ایتدیلر. وتمام قرق‌بش کون اولقدر کوشش و اقدام ایتدیلرکه هرکز برقلعه‌ده اولمش دکل ایدی.» پچوی، جلد ١، ص ٢٩٥ : ٢٩٦ .

(٢) «قلعهٔ مزبوره مسافهٔ بعیده‌دن کوه مثال کورینور بر قلعهٔ سردرنك اولوب قات‌اندرقات برجلری ویانلرین قون بارولری و جوانب اربعه‌سی کوزلر طوله پلنقه‌لریله اصل حصار بر طاغ اوزره واقع اولوب اوچ جانبی کسمه قیا اوزرنده محکم طاش وکرچ ایله ملمع ومضع و ایچی بروجهله طوله که اصلا طوب کار ایتمز و جانب شرقیسنده برمعدنی طاغه متصل اولوب استحکام ایچون بر عریض وعمیق خندق کسلمش برحصن حصین ایدی.» نعیما، جلد ١، ص ١٤٩ .

اولمق اوزره ایکی قوماندان موجود ایدی .

اردوی همایون ترتیبات لازمه‌سنی اتخاذ ایدرایتمز (اکری) قوهٔ مدافعه‌سنه بر امرنامه کوندریله‌رك یا دین مبین اسلامی قبول ویاخود عرض تسلیمیت ایتملری تکلیف اولندی. حال بوکه قلعه‌ده موجود عساکر محافظه ، بیان تکلیفات ایچون کوندریلن عسکری جاسوسدر دییه حبس ایتدکلرندن ؛ عساکر شاهانه درحال سپرلر کریسنه یرلشدیرلدی (۱ صفر ۱۰۰۵) . اولا صدراعظم ابراهیم پاشا معیتنده‌کی قوت یدی قطعه طوپله واروش قپوسنده ، جراح محمد پاشا دورت بال یمز طوپی ایله ایچ قلعه قارشیسنده بولنان کلیسا اوکنده ، یکیچری آغاسی اوچ طوپله اووه قپوسنده اخذ موقع ایتدی . روم‌ایلی بکلربکی حسن پاشا ، قلعه‌نك کریسنده و قلعه‌یه حاکم بر محلده سپرلر حفر ایتدیکی کبی چغاله‌زاده سنان‌پاشاده شام عساکریله اردو اطرافنی محافظه‌یه مأمور اولدی (۱). قلعه محاصره‌سنه تخصیص اولنان طوپلرك مجموعی یکرمی اوچه بالغ اولمقده ایدی.

(۱) فذلکهٔ کاتب چلبی، جلد ۱ ، ص ۷۹.

او کیجه اردوی همایون (اکری) اطرافنده لغملر حفریله مشغول اولدی. صفرك ایکنجی کونی آناطولی بکلربکی محمدپاشا وحلب بکلربکی چرکس محمود پاشاده ایالتلری عسکریله اردوی همایونه التحاق ایدنجه، محاصرینك قوتی برقات دها تزاید ایتدی. او کیجه دشمن، تحکیماتنی برقات دها تزیید ایتدی. بونك اوزرینه حسن پاشا، روم ایلی عسکریله موازیلر حفر ایتمکه باشلادی. آلتی کون ظرفنده (اکری) اطرافنه وقلعه‌یه حاکم نقطه‌لره سپرلر حفر ایدیله‌رك طوپلر تعبیه ایدلدی. قلعه‌نك اك مهم نقطه‌لری شدتلی طوپجی آتشنه طوتیلارق بر چوق یرلرنده کدیکلر پیدا ایدلدی ایسه‌ده بر چوق یرلرینك طاشلری یموشاق اولدیغندن بورالردن کدیك آچمغه امکان حاصل اولامدی. بونك اوزرینه عساکر عثمانیه لغم حفرینه باشلادی. محاصره‌نك یدنجی کونی لغملر آتیلارق عساکر شاهانه جدی بر تعرض اجرا ایتدیلر سه‌ده دشمنك مؤثر آتشلری آلتنده ایلریلمکه بر درلو موفق اولامدیلر. بونك اوزرینه موازیلر حفرینه مباشرت ایتدیلر.

دشمن، عثمانلی قطعاتنك تعرضندن هیچ برثمره حاصل اولمدیغنی کورونجه خروج اجرا ایتدی ایسه‌ده متین سدلره چارپان امواج دریا کبی تکرار کلدیکی نقطه‌یه رجعته مجبور اولدی. بو اثناده فتح کرای معیتنده‌کی تاتار سواریلری اطرافه آقین ایتمکدن خالی قالمدیلر.

محاصره‌نك سکزنجی کونی قلعه اطرافنده‌کی خندقلر چوال طولیسی طوپراقلرله املا ایدلدی. طقوزنجی واونجی کونی موازیلر حفرینه دوام اولندی. اوزبرنجی کونی اوچ دفعه لغم آتیلدقدن صوکره اردوی همایون قلعه‌یه داخل اولدی. دشمن، عثمانلیلرك صولت مهابت کسترانه‌سی قارشیسنده تاب آور مقاومت اولامیه‌رق ایچ قلعه‌یه چکلدی. بو هجوم عمومی اثناسنده دشمندن بش آلتی یوز کشی تلف اولدیغی کبی اردوی همایوندن ده خیلی افراد شهید اولدی.

او کیجه قلعه جوارینك محافظه‌سی ایچون ایلری قره‌غوللر چیقارلدی. محاصره‌نك اون ایکنجی کونی ایچ قلعه‌ده طوپه طوتیلارق لغملر حفر

اولندی. اون‌اوچنجی کونی دشمندن آلنان اسیرلردن آرشیدوق ماقسیلمیلیه‌ن ایله اردل قرالی سیژیسموندك حرکاتی خبر النیر آلنماز اطرافده‌کی قره‌غوللرك مقداری برقات دها تزیید اولندی.

بعده بش کون قدر محاصره عملیاتنـه دوام اولنه‌رق بو اثنـاده اوچ دفعه لغم آتیلدی. قلعه اطرافنده متعدد کدیکلر آچمغه موفقیت حاصـل اولدی ایسه‌ده کیجه کوندوز شـدتله نزول ایدن باراندن هجوم عمومی اجراسی غیر قابل اولدیغندن بومدتدن بالاستفاده سائر سپرلرك طوپه طوتلمسیله اشتغال ایدلدی. محاصره‌نك اون سکزنجی کونی یاغمورلر برقات دها کسب شدت ایلدی. عسـاکر عثمانیه یاغمورلرك شدتندن هجوم عمومی اجراسنه بر درلو تشبث ایده‌مدی؛ فقط دشمن، عثمانلیلرك ثبات مصرانه‌لرینـه قارشی مقاومت ایده‌میه‌جکنی اکلاینجه عظیم بر خوف و دهشت ایچنده قالدی؛ ودرحال باش‌قوماندانه ایلری کلن بکلرندن برقاچنی کوندره‌رك تسلیم اولمغه موافقت ایلدی (۱).

---

(۱) محاصره یکرمی کون دوام ایتمشـدر. نتایج الوقوعات، جلد ۲، ص ٥.

جنتمكان سلطان محمد خان ثالث حضرتلری

٩٧٤_١٠١٢

دشمنك تسلیم تکلیفی اوزرینه عساکر شاهانه
طرف طرف حصـاره داخل اولدیلر . بر مدت
صوکره قلعه‌نك کافهٔ جوانبی کشف ایده‌رك کدیکاری
تعمیره مباشرت ایلدیلر .

محاصره‌نك یکرمی ایکنجی کونی حضرت پادشاه ،
اسب‌سوار جلادت اولدیغی حالده اکرینك شایان
اهمیت نقاطنی کاملاً تماشا ایتدی . یکرمی اوچنجی
کونی قلعه خارجنده حفر اولنان سپرلرده‌کی بیوك
چاپلی طوپلر قلعه‌یه کتیرلدی . یکرمی دردنجی کونی
قلعـه اطرافنده‌کی سـپرلر کاملاً تعمیر اولنـه‌رق
واروشده‌کی جسیم کلیسا جامع شریفه بالتحویل
جمعه نمازی اوراده ادا ایدلدی .

اردوی همایونك فوق‌العاده برثبات نتیجه‌سنده
(اکری) قلعه‌سنی ید استیلایه کچیردیکی اثنـاده
ایدی که ، ارشیدوق ماقسیلمیه‌نك چه ، لهستان ،
اسپانیا و پاپادن استمداد ایده‌رك ١٠٠,٠٠٠ پیاده
وسواری و ١٥٠ طوپدن مرکب برقوتله (اکری)نك
شرق شمالیسنده (توقای) قلعه‌سی جوارنده اردوکاه

قوردیغی خبر آلندی(١). وزیر اعظم ابراهیم پاشا، کوندرمش اولدیغی جاسوسلردن بونی خبر آلیر آلماز درحال حضرت پادشاهه عرض ایتدی (٢). صادر اولان امر پادشاهی اوزرینه وزرای شجاعت نشاندن جعفر پاشا معیتنه ١٥,٠٠٠ پیاده‌وسواری و ٣٠طوپ ویریله‌رك(٣) دشمن اوزرینه کوندرلدی. خصمك قوای کلیه‌ایله اجرا ایلدیکی شو حرکتدن مقصد، (اکری) قلعه‌سنی عثمانلیلرك محاصرهٔ شدیده‌سندن قورتارمق ایدی ایسه‌ده (اکری)نك ضبطی خبرینی آلیر آلماز قلعه‌نك استردادینه تشبث ایتدکلری خبر آلنمش ودشمنی عزمندن چویرمك ایچون مناسب بر قوتله اوزرینه واریله‌رق مقابله ایتمکه قرار ویرلمشدی. او اثناده دشمن اردوسی قوماندانی بولنان ایمپراطور ماقسیمیلیه‌ن، ادارهٔ حربه غیرمقتدر بولنمق حسبیله اردو قوماندانلغنی قاردشی

---

(١) آبه‌رله‌فه‌ور، مجارلر، جلد ١، ص ٢٢٨ ده بو قوتی ٦٠,٠٠٠ پیاده و سواری و ١٢٠ طوپ اوله‌رق کوسترمکده‌در.

(٢) صولاقزاده، ص ٦٣٢.

(٣) فذلکهٔ کاتب چلبی، جلد ١، ص ٨٢.

ماتیاسه احاله ایتمش، ماتیاس ده اردل قرالی سیژیسموندایله اتفاق ایده‌رك (اکری)نك تخلیصنه قرار ویرمشدی (١).

جعفر پاشا امنیت ترتیباتی آلوب دشمنه طوغری حرکت ایلدی. یاغمورلرك شدتی، هوانك برودتی حرکات عسکریه‌یی فوق‌العاده اشکال ایتدی. بوندن بشقه دشمنه طوغری کوندریلن جاسوسلردن خصمك قوای کلیه ایله ایلریلدیکنی خبر آلیر آلماز، معیتنده بولنان قوای جزئیه‌ایله دشمنه مقابله ایتمك غیر قابل اولدیغنی خبر ویردی. بونك اوزرینه روم‌ایلی بکلربکی ولی‌پاشا معیتنه‌اوتوزطوپ‌ویریله‌رك جعفر پاشایه قوهٔ معاونه اولمق اوزره کوندرلدی. فقط پاشانك بو حرکتنه برتعلل نظریله باقلدن‌ده کری طورلمدی.

جعفر پاشا، قوای معاونه‌یی آلدقدن صوکره ایلری طوغری حرکت ایتدی. اوکه‌یه طوغری تاتارسواریلرینك ألده ایتدکلری اسیرلردن دشمنك

---

(١) نعیما، جلد ١، ص ١٥٣ — پچوی، جلد ٢، ص ١٩٥ .

(توقای)دن قالقوب ایلری طوغری حرکت ایلدیکی و مقصدینك قطعی بر محاربه اجراسندن عبارت بولندیغی اکلاشلدی. جعفر پاشا ایلری طوغری بر کشف قولی کوندردی. دشمن پیشدارینك ایلریلدیکنی خبر آلیر آلماز عسکری محاربه نظامنه کچیردی. طوپلرینك برقسمنی، ایلریسنده بولنان صودن کچیروب بر قسمنی کریده براقدی. فقط بو اثناده دشمنك قسم کلیسی میدانه چیقه‌رق (خاچ اووه، کرسته‌چ) یی کاملاً احاطه ایتدی. جعفر پاشا بر تپه اوزرینه چیقوب دشمنی ترصد ایتدی (٢)؛ فقط دشمنك قوای کلیه ایله صحرایی احاطه ایتدیکنی کورونجه محاربه‌یه باشلامقده براز تردد ایلدی. دشمن ایسه بو اثناده جعفر پاشا معیتنده‌کی قوای جزئیه‌یی جاسوسلردن خبر آلدی؛ عثمانلیلرك بوقدر جزئی بر قوتله محاربه‌یه مباشرت ایتمیه‌جکلرینی بیلدیکندن بو قطعه‌نك کریسنده قسم کلینك بولندیغنه قائل اولدی. بونك اوزرینه

(٢) «کوردیکه برعسکر بی‌پایان دریا کبی اول فضاء بی‌انتهاده چالقانر.» فذلکهٔ کاتب چلبی، جلد ١، ص ٨٣.

نمایشی بر محاربه اجرا ایده‌رك عثمانلیلردن بر قاچ نفر اسیر ایتدی. اسیرلرك افاداتندن عموم قطعاتك کوردکلرندن عبارت اولدیغنی اکلانجه ایلری طوغری شدتلی بر تعرض اجراسنه باشلادی. جعفر پاشا قولندن درت بشیوز کشیلك برقوت، ایلریسنده بولنان بطاقلقدن کچه‌رك دشمنه طوغری ایلریلدیلر. فقط دشمن قوای کلیه ایله بونلرك اوزرینه تعرض ایدر ایتمز جمله‌سی‌ده رجعت ایتمکه مجبور اولدیلر.

دشمن، قطعات مذکوره‌نك رجعتنی کورونجه بر مقدار دها ایلریلدی. بطاقلق اوزرنده بولنان کچیدکر یسنده محاربه نظامی آلان عثمانلی قطعاتنك یانی کچیددن حرکت ایده‌رك اورمق قابل اولدیغنی اکلانجه کچیده طوغری تعرض ایتدی. جعفر پاشا، کچیدکریسنده اخذ موقع ایده‌رك دشمنه شدتلی بر مقابله‌ده بولندی. معیتنده‌کی افراددن بر چوغی دشمنك مؤثر آتشلریله برر برر اطرافنه سریلدیکی حالده جعفر پاشا، ثبات ومقاومتی بردرلو الدن براقمدی. فقط کیجه‌نك حلولی محاربه اجراسنی عدیم‌الامکان

بر حاله کتیردی . جعفر پاشا ، دشمنك قوای کلیه سنه قارشی معیتنده‌کی عسکرله مقاومت ایده‌میه‌جکنی آکلاینجه کیجه‌نك حلولندن بالاستفاده منتظم بر رجعت حرکتی اجرا ایلدی (١) ، بو رجعت ، تمام اوچ کیجه سوردی . جعفر پاشا ، منتظم بر صورتده رجعت ایلدیکی اثناده دشمنك جعفر پاشا قولنك پیشنه طاقیله‌رق اردو قسم کلیسنی باصمق احتمالی‌ده ملحوظ اولدیغندن جعفر پاشانك رجعتی ایله اردونك قسم کلیسی ، محمود پاشا زاده حسن پاشا طرفندن حمایه ایدلدی .

وقتاکه صباح اولدی ؛ ابراهیم پاشا سائر وزرا وارکان دولتله برابر اوتاغ همایونه کلدی . عقد ایدیلن مجلس حربده بعض وزرا حربدن صرفنظر فکرنده بولندیلر ایسه‌ده خواجه سعدالدین افندی بر طور مجاهدانه ایله سوزه باشلایه‌رق اعدای

---

(١) « بو جنکده یکرمی اوتوز پیاده و آتلو شهید اولدی . جمله ضربزنلر و سائر احمال و اثقال عدویه انتقال ایلدی ، واعدا بتاغك اوته طرفنه چکیدن بعید یرده طابور قوروب طوردی . » فذلکهٔ کاتب چلبی ، جلد ١ ، ص ٨٣

دین ایله محاربه ایتمنك قدسیتنی ، دشمنه قارشی ایدیله‌جك بر حرکت رجعیه‌نك دشمنك قوهٔ معنویه‌سنی تزیید واردونك قوهٔ معنویه‌سنی تنقیص ایده‌جکنی بلیغ برلسان حماستکارانه ایله سویلدی. بعده (اکری) نك وضعیت موقعیه‌سی ایله اخذی لازم کلن ترتیبات حربیه حقنده بیان مطالعات ایده‌رك (اکری) قلعه‌سی اتکلرینك آلچاق وچیدلرینك طار اولمسی حسبیله دشمنه قارشی کنیش برجبهه ایله حرکت ایتمك غیرقابل اولدیغنی، خصوصیله طوپلرینی تپه‌لره یراشدیرلدیکی تقدیرده حرکت تعرضیه‌نك بسبتون کوجلشه‌جکنی ، حال بوکه دشمنك بولندیغی (خاچ اووه) نك غایت واسع بر محل اولمسی حسبیله دشمندن اول حرکت تعرضیه‌یی اختیار ایده‌رك بوراده برمیدان محاربه‌سی ویرمك دها مناسب اولاجغنی بیان ایتدی (١) . خواجه سعدالدین افندینك بو مطالعه‌سی سائر وزرا طرفندزده قبول ایدلدی . اردونك (خاچ

---

(١) صولاقزاده ، ص ٦٣٤ — نعیما ، جلد ١ ؛ ص ١٠٦

اووه) يه طوغرى حركت ايتمسنه قرار ويريلهرك ترتيبات لازمه اتخاذ اولندى .

ابراهيم پاشا ، ختام مجلسى متعاقب (اكرى) قلعه‌سنه كلدى . اردو ايله برلكده كتورلمسى ايجاب ايدن طوپلرى انتخاب ايتدى . بعده قلعه‌يه لزومى قدر قوهٔ محافظه ايله برابر آناطولى بكلر بكى لالا محمد پاشانى اياليتى عسكرى ايله (اكرى) ده براقدى. دها صوكره اوتاغ همايونه كله‌رك آلات وادوات حربيه‌نك اكمال وتنظيمى ايله مشغول اولدى . فقط بو اثناده خواجه سعدالدين افنديدن وارد اولان برتذكره‌ده آناطولى عسكرينك قلعه محافظلغنده براقلمسى تنسيب ايدلمدى. چونكه عثمانليلرك نظام حربى اقتضاسندن اوله‌رق روم ايلنده اجرا اولنان محاربه‌لرده حضرت پادشاهك صاغ جناحنده آناطولى عسكرى بولنمق لازم وحال بوكه آناطولى عسكرينك بولنمامسى صاغ جناحك بوش قالمسنه بادى اولمق حسبيله لالا محمد پاشا درحال معيتى افراديله اردوى همايونه التحاق ايتدى .

مع مافيه سفر برلك آننده اوكونه قدر مظفريات

متعدده احراز ایدلمکله برابر خیلی‌ده وقت کچمش اولدیغندن اردوده ارزاق وذخیره احتیـاجی یوز کوسترمکه باشلادی. فقط تشنهٔ ظفر، خون‌جلادتی مایه قهرمانی ایله یوغورلمش اولان عثمانلی افرادینه بونلری پك چابق اونوتدیردی . دشمنله شـانلی بر غزای اکبر اجراسی قلوب صـادقهٔ موحدینی غلیـانه کتیردی . درحال ترتیبـات لازمه اتخاذ اولنه‌رق دشمنه طوغری حرکت ایدلدی. اردوی همایون هرنه قدر ایکی اوچ آیدن بری خیلی تلفـاته دوچار اولمش ایدی ایسه‌ده قوتی ینه ۱۳۰,۰۰۰ پیاده وسواری و ۵۰ طوپه بالغ اولمقده ایدی (۱) .

(۱) « بو سفر ظفر اثر جلوس عقبنده واقع اولمغله انعام جلوسی ویریلن قپو قوللری سکسان بیکدن زیاده اولوب اللی بیکدن متجاوزی بو سفرده موجود ایدی . روم ایلی و اناطولی و سائر ایالتلر و آقینجی واشکنجی و تاتار وبونلرك خدمتکارلری آلتمش بیکدن متجاوز. . . » نعیما ، جلد ۱ ، ص ۱۶۸ — پچوی ، جلد ۲ ، ص ۲۰۲ — « قریم‌خانی غازی کرایك برادری فتحکرای یکرمی بیك تاتار سواریسی ایله‌معیت پادشاهیده ایدی.» نتایج‌الوقوعات، جلد ۲ ، ص ٦ ــ آلبه‌رله‌فه‌ور عثمانلیلرك قوتنی ۱۵۰,۰۰۰ پیاده و سواری، ٤۰۰

اردوی همایون جعفر پاشانك مقدما طوتمش اولدیغی محله کلیرکلمز ابراهیم پاشا دشمنك احوالنی کشف ایچون بر تپه‌یه چیقـدی . خصمك آلمش اولدیغی ترتیباته و اجرا ایتمکده بولندیغی تدارکاته نظراً ایرتسی کون محـاربه‌نك بهمه حال ظهوره کله‌جکنه قانع اولدی .

ابراهیم پاشا اقشاملین غروب شمسی متعاقب اوتاغنه کلیرکلمز حضرت پادشاهدن کندیسنك سردار تعیین ایدلدیکی و آرزوی شاهانه‌نك (استانبول) ه عودتدن عبارت بولندیغی حقنده بر خط همایون آلدی (۱) ابراهیم پاشـا ، خط همایون پادشـاهی‌یه جواب یازه‌جغی صره‌ده اوتاغ پادشاهیدن بر چاوش کلوب ابراهیم پاشانك چاغرلدیغنی خبر ویردی . پاشـا درحال حضور پادشـاهی‌یه کلدی . اجرا ایدیلن

طوپ و ۱۰۰۰ دوه اولمق اوزره کوسـترمکده‌در ، مجارلر ، جلد ۱ ، ص ۲۲٦

(۱) « مفهومی ، سزی سرعسـکر ایدوب آلیقوسـه‌م و بن استـانبوله کیتسم اولمزمی دیو تحریر اولنمش » صولاقزاده ، ص ۴۳٥ — فذلکهٔ کاتب چلبی ، جلد ۱ ، ص ۸۵

مذاکراتده حضرت پادشاه ، اردو قوماندانلغنی درعهده ایده‌رك محاربه‌یه شدتله دوام ایلمکه قرار ویردی .

ابراهیم پاشا اوتاغ همایوندن چیقدیغی اثناده تاتار سواریلرینه قومانده ایدن فتح کرای طرفندن کوندریلن اوچ اسیره تصادف ایتدی. یاننه چاغیردیغی برقپوجی‌یه ترجمانلق ایتدیره‌رك اسیرلری استجوابه باشلادی . اسیرلرك ویرمش اولدقلری معلوماته نظراً اردل (١) بکی سیژیسموند ایله برابر سائر قوای متفقه‌نك یوز اللی طوپ ایله یوز بیك کشیدن زیاده برقوت جمع ایتمش بولندقلرینی و مقصد اصلیلرینك مهاجمات متوالیهٔ عثمانیانه بر مقاومت شدیده کوسترمکدن عبارت بولندیغنی بیان ایلدی . ابراهیم پاشا اسیرلردن دشمن اردوسنه دائر معلومات کافیه آلدقدن صوکره چادرینه کلدی. ایرتسی کون (٤ ربیع‌الاول ١٠٠٥)(٢) آغرلقلر کریده براقیله‌رق شهریار ظفرشعار یمین ویسار

(١) ترانسیلوانیا.
(٢) ٢٦ تشرین اول ١٥٩٤ ، ایستوانبي ، مجار تاریخي، ص ٤٣٠

آلایلریله ایلری طوغری حرکت ایتدی. دشمنده اوزون منزللی طوپلر بولنمق حسبیله حضرت پادشاهك بولندیغی برنجی خط، طوپ منزلی خارجنده اخذ موقع ایتدی ایسه‌ده دشمن جبهه‌سنده بر بطاقلق بولنمسی واردوی همایونده موجود طوپلرك منزلی خصمككنه نسبةً دها قیصه اولمسی حسبیله برنجی خط بر مقدار دها ایلری آلندی. اخذ ایدیلن محاربه نظامنده حضرت پادشاه، کریسنده آلتی بلوك، صاغنده وزرا، صولنده روم ایلی وآناطولی قضاتی ایله خواجه سعدالدین بولندیغی حالده مرکزده اخذ موقع ایتدی. جبهه ایلریسنده طوپلر بر معتاد زنجیرلرله یکدیکرینه باغلانمش اولدیغی حالده متین برخط مدافعه تشکیل ایدییور، صاغ جناح آناطولی (قره‌مان) حلب ومرعش بکلر بکی، صول جناحده روم ایلی و طمشوار بکلر بکی قوماندەسنده بولنیوردی؛ دیاربکر بکلر بکی قیوجی مراد پاشاده چغاله زاده سنان پاشا معیتنده پیشداری اداره ایدییوردی (١).

(١) نعیما، جلد ١ ؛ ص ١٥٩

(خاج اووه) یه طوپلانان طرفین عساکری بربرینی کورر کورمز هر ایکی طرفدن شدتلی آتشلر اجرا ایدلمکه باشلادی . اولا پیشدارده بولنان چغاله‌زاده سنان پاشا ایله فتح کرای و دیاربکر بکلربکی قیوجی مراد پاشا آلای آلای ایلری حرکت ایتدیلر. فقط دشمنك اوکنده (خاج اووه)ده کائن اوفاق بر نهرك تشکیل ایلدیکی بطاقلق ایلری حرکته مانع اولمقله برابر هریردن کچید ویرمه‌مکده و بللی باشلی کچیدلری ایسه دشمن طرفندن اشغال ایدلمکده اولدیغندن پیشدار قوماندانلری اول امرده اشغال ایدیلن کچیدلری زورلادیلر. حال بوکه دشمن ، اوزون منزللی طوپلری ایله کریدن کچیدی حمایه ایلدیکی جهتله ابراهیم پاشا دشمن طوپلرینی اسکات ایچون قرق قدر طوپی دشمن طوپلرینه توجیه ایتدیره‌رك مؤثر بر طوپچی آتشی اجرا ایتدیردی. بعده پیشدار قطعاتی طوپچینك حمایه‌سی التنده اولدقلری حالده ایلریلدیلر . طوپلر کچیدك صوك جناحنده بولندیغندن دشمنك صاغ جناحنه خیلی تلفات ویردیرلدی . فقط کچیدی مدافعه

ایدن قطعات پك اوزاقده بولندقلرندن طوپلرك منزلی انلرەده مقابلەیه کفایت ایدەمدی . دشمن طوپلرینك اوزون برمنزله مالك بولنمسی طوپجیدن تماميله استفاده ایدلمکه مانع اولدی. حتی بوطوپلرك منزلی اوقدرزیاده ایدی که، آتیلان بردانه حضرت پادشاهك خاصه آلایی اوزرندن آشوب کری‌یه دوشدیکندن حضرت پادشاهی تهلکەدن صیانت ایچون کندیلرینه کریده متفرقه یونس آغانك چادرندن قوماندە ایتملری استرحام ایدلدی .

دشمن، بطاقلغك کنارنده کائن برکلیسا خرابەسنی مدافعه حالنه قویەرق مقاومت ایدییوردی . فقط برمدت صوکره کلیسا مدافعیندن برقاچ بیك کشی شدتلی برخروج حرکتی اجرا ایتدیلر. بونك اوزرینه پیشدار قوماندانی سنان‌پاشا، خصمه قارشی بر رجعت ظاهری اجرا ایدەرك دشمنك خط رجعتنی قطع ایتدی . دشمن بومحاصرۀ شدیده آلتنده ۲۰۰۰ کشی تلفات ویردی؛ فراره موفق

---

(۱) نعیما، جلد ۱، ص۱۵۹ - پچوی، جلد ۲، ص ۱۹۸

اولانلری‌ده فتح کرای معیق طرفندن اسیر ایدلدی.

بو اثناده دشمن افرادندن بر قسمی یکیدن بر خروج اجرا ایتدی. ابراهیم پاشا، تقویه ایتمك اوزره آلتی بلوك سلحدارانی کوندردی ایسه‌ده اقشامه طوغری ظهوره باشلایان یاغمورله اطرافی کاملاً احاطه ایدن ظلمت شام، اجرای محاربه‌یه مانع اولدی (١). بناءً علیه افراد کاملاً کری دونه‌رك اولدقلری یرده قالدیلر. «بر مرتبه اختلاط وازدحام ایدیکه عسکرك اکثری آت آرقاسنده کوندرینه طیانوب طوردی». واطرافه درحال ایلری قره‌غوللر افراز ایدیله‌رك عسکر صباحه قدر منتظماً استراحت ایتدی (٢).

وقتاکه صباح اولدی (٥ ربیع‌الاول ١٠٠٥)؛ خاچ اووه افقلرینی قاپلایان سحاب خونین آره‌سندن کمال عظمتله طلوع ایدن کونش، اطراف وحوالی‌یه شعاع ظفرنثار ایتمکه باشلادی. حضرت پادشاه وزرا وقوماندانلری یاننه چاغیره‌رق ترتیبات لازمه

(١) فذلکهٔ کاتب چلبی، جلد ١، ص ٨٧

(٢) نعیما، جلد ١، ص ١٦٠

اتخاذ ایدلمسنی امر ایتدی . ابراهیم پاشا ودها سائر وزرا آلایلری تنظیم و ترتیب ایده‌رك دشـمنه طوغری ایلریلدیلر. حضرت پادشاه ، معیتی ارکان ومحافظینی ایله برابر کریده ، سـائر قطعات ایلریده اولدقلری حالده وزیراعظم ابراهیم پاشا مرکزده ، سنان پاشا ایله تاتارخانی فتحکرای پیشدارده ، جراح محمد پاشـا ایله جعفر پاشـا ، روم ایلی ، اناطولی ، قرمان ، سیواس ، دیار بکر وحلب بکلر بکلریله قپو قولی یرلی یرنده اخذ موقـع ایتدیلر. پیشـدار ، دشمنك مدافعه ایتدیکی بطاقلق کریسنده‌کی کلیسا قارشیسنه کلدیکی زمان دشمن ، بطـاقلق جوارندن چکیله‌رك کیجـه‌لین مستحکم اردوکاهنه کیرمش بولندیغی جهتله کچیدلری مدافعه‌سز بولدیلر . فقط دشمن پیاده‌لرندن برقسمنك کچیدك یارم میل قدر صولنده کائن برکلیسا جوارنده اخذ موقع ایده‌رك سپرسز مدافعه‌یه تشبث ایتدکلرینی کورر کورمز الای الای کچیددن بالمرور دشمن قارشیسنده ترتیبات لازمه آلدیلر و یالکز حضرت پادشاهك بولندیغی قطعه‌یی بطاقلق کریسنده براقدیلر .

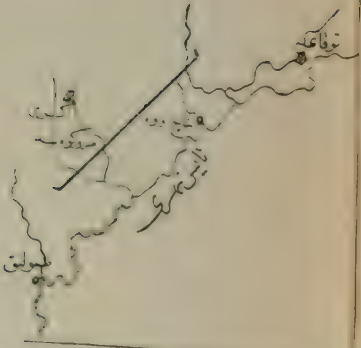

عثمانلی اردوسی :

١ یکیچریلر (قوماندانی ابراهیم پاشا)
٢ آناطولی عساکری
٣ روم ایلی عساکری
٤ حضرت پادشاه و معیتی
٥ تاتار سواریلری (فتح کرای)

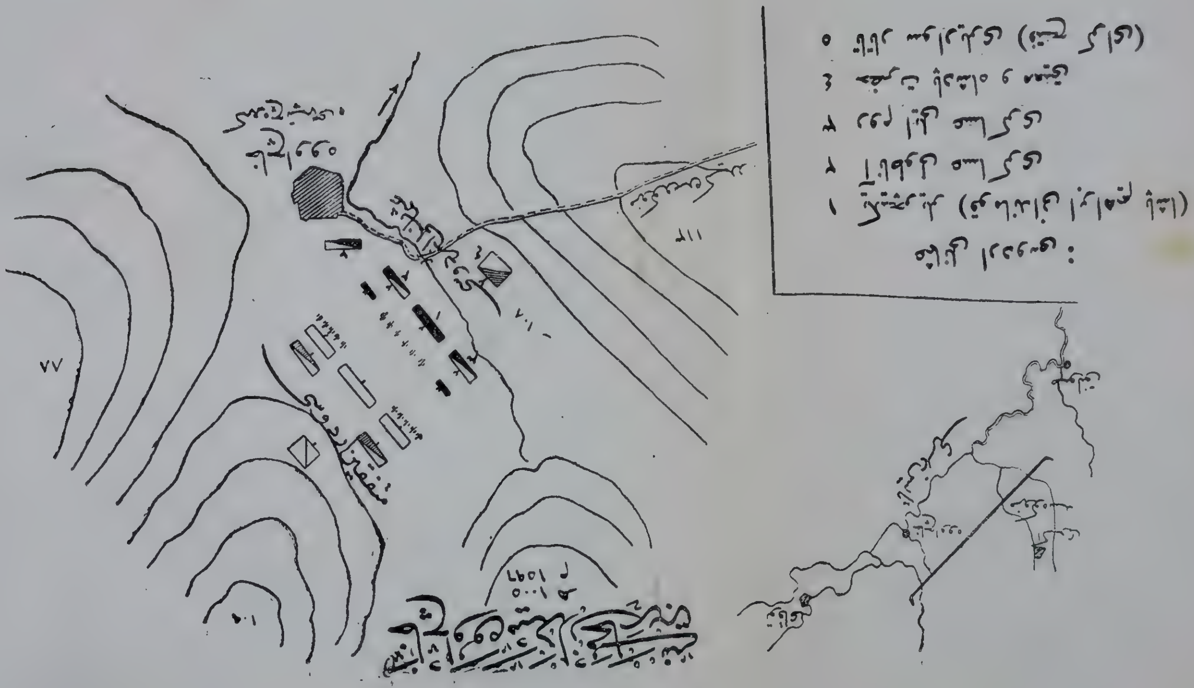

چغاله زاده سنان پاشا ، فتح کرای ایله برلکده ایلریده اخذ موقع ایده‌رك دشمن پیاده‌لرینه آتشله مقابله ایتدیلر؛ فقط دشمن، کندیسنه قارشی ایدیلن آتشلره ایکندی‌یه‌قدر هیچ مقابله‌ایتمدی. ایکندیدن صوکره اویله منتظم وجسیم برقوتله ایلری حرکت ایلدی که ، چغاله زاده معیتنده بولنان پیشدار، قسم کلی اوزرینه چکلمکه مجبور اولدی . دشمنك برنجی خطی پیاده ، ایکنجی خطی سواری، اوچنجی خطی ینه ۱۰,۰۰۰ پیاده ، دردنجی خطی‌ده بش آلتی بیك آوستریا سواریسندن عبارت اولمق‌اوزره اردوی‌همایونك صاغ جناحی‌اوزرینه یورودی (۱) . صاغ جناح، دشمنك قوای جسیمه‌سنه قارشی‌مقابله ایده‌مدیکندن بطاقلقده موجود کچیددن مرور ایتمك ایچون صول جناحده وکچید حذاسنده طوران قپو قولی افرادینه طوغری حرکت ایتدی . صاغ جناحك بوصورتله حرکت ایتمکدن مقصدی دشمنی قسم کلیسندن آییره‌رق منفرداً تپه‌لمکدن عبارتدی؛ فقط بو اثناده تاتار عسکری دشمنك کریلرینه

(۱) فندلکلی کاتب چلبی، جلد ۱ ، ص ۸۸

طوغری حرکت ایدوب کری‌یه پوسکوردلنجه ، صاغ جناحك حرکتنه‌ده سکته ایراث ایتدی . بونك اوزرینه صاغ جناح ، کریده کچید حذاسنده طوران قپوقولی افرادی اوزرینه دوشدی. قطعات آره‌سنده عظیم برقارغشه‌لق حصوله کلدی. دشمن، بو تصادفی حالاتی کندی اثر مهارتی عد ایلدیکی جهتله شوق وغیرتی برقات دها تزاید ایلدیکندن درحال تکمیل قوتیله بطاقلغك ایلریسنده‌کی میدانه چیقوب منتظم برترتیبات ایله اوتاغ همایون اطرافنه جمع اولان قوای کلیه‌نك صاغ وصول جناحنه تعرض ایتدی (١) .

او اثناده روم ایلی بکلر بکی حسن پاشایه قوۀ امدادیه ایله کلمسی ایچون امر کیتمش بولندیغندن حسن پاشا درحال محاربه میدانته یتیشه‌رك صاغ جناحدن ایلریله‌ین دشمن قطعاتنك آرقه‌سنی چویردی ایسه‌ده دشمنك مؤثر آتشلرینه قارشی

(١) « قرال واردل ومجار عسکری خنکار اوتاغی اوزرینه وقره‌هرسك وتارازلی ابراهیم پاشا اوتاغنه صول وصاغ قوله هجوم ایتدیلر . » فذلکهٔ کاتب چلبی ، جلد ١ ، ص ٨٩

تاب آور مقاومت اولامیه‌رق رجعته مجبور اولدی. بونك اوزرینه عسکرك قوهٔ معنویه‌سنه خلل کلدیکندن قسم اعظمی رجعت ایتمکه باشلادی. دشمن، ایکندی‌یه طوغری صول جناحدن بردرلو ایلری‌یلیه‌مدی ایسه‌ده صاغ جناحده‌کی بوزغوناقدن بالاستفاده اردوکاه چادرلرینه قدر تقرب ایتدی. حتی دشمن افرادندن بعضلری حضرت پادشاهه بر اوق منزلی مسافه‌ده محاربه ایتمکه باشلادی. بونك اوزرینه آتش محاربه‌سی بردن بره انقطاعه یوز طوته‌رق مدهش بر ساحهٔ جارحه محاربه‌سی اجرا ایدلدی. بر طرفدن سواریلر یالین قلیج بربری اوزرینه هجوم ایدییور، دیکر طرفدن پیاده‌لر کوکس کوکسه چارپیشیورلردی (١).

وزرا وارکان دولت، حضرت پادشاهی احاطه ایده‌رك قهرمانانه مدافعه ایلدیلر. بومدافعه، ناپولیونك واترلوده‌کی خاصه اردوسنك مدافعه‌سی

---

(١) « اردو ایچنده مسلمان واعدا سیف ایله بری برینه کیروب تفنکدن فراغت اولندی. بوغاز بوغازه، یقه یقه‌یه جنك ایدرلردی. » فذلکهٔ کاتب چلبی، جلد ١، ص ٨٩

قدر وبلکه ـ تأمین مظفریته برسبب یگانه تشکیل ایلدیکی ایچون ـ دها پارلاق بر صورتده اجرا ایدلدی .

بو اثناده خواجه سعدالدینك نصایح حکیمانه‌سی، حضرت پادشاهك ثبات شهریارانه‌سی ، عسکرك شوق وغیرتنی برقات دها تزیید ایتدی. دشمن، مدافعینك قلتندن بالاستفاده چادرلره طوغری هجوم ایده‌رك مدهش بر یغما کرلکه قویولدی . حتی بعضلری صندقلر اوزرینه چیقه‌رق دانس ایتمکه باشلادیلر (۱) .

دشمنك بوصورتله یغما کرلکه قویوله‌رق نظام وانتظامی ضایع ایلمسی برفرصت غیر مترقبه یرینه کچدیکندن درحال « عسکر اسلامك ات اوغلنلری و آشجی وخربنده و دوه‌جی و سایس واردوجی مقوله‌سی، خدمتکار طائفه‌سی چادرلره کیرن کفاره کیریشوب بالطه و بچاق و بولدقلری آلات ایله قیرمغه باشلادیلر . » (۲) . عثمانلی افرادینك بوشجاعت

---

(۱) پچوی، جلد۲، ص ۲۰۰ ـ صولاقزاده، ص۶۲۷
(۲) نعیما ، جلد ۱ ، ص ۱۶۲

رسمانه‌سی دشمنك تاب وطاقتی پریشان ایتمکله برابر اختیار رجعت ایدن قسم کلی افرادینکده (١) شوق وغیرتی تازه‌لدیکندن چغاله زاده معیتنده بولنان ٤٠,٠٠٠ کشی ایله اجرا اولنان بر مقابل تعرض، دشمنی مدهش بر انهزامه دوچار ایتدی. بو موفقیت، اردونك قوهٔ تعرضیه‌سنی بر قات دها تزیید ایلدی. شدتلی بر تعقیب حرکتی دشمنی ٥٠,٠٠٠ کشی تلفاته دوچار ایتدی. ۱۰۰ ری اون بیك فلوریلك طقسان بش قطعه طوپ، عثمانلیلرك ید غنیمتنه کچدی (٢).

دشمن، پریشان بر حالده رجعت ایتدی. مجارلر بیننده (چه‌نت قروچ) یعنی (صلیب مقدس) تسمیه اولنان (خاج اووه) میدان محاربه‌سی عثمانلیلرك شان وشرفنی بر قات دها اعلا ایده‌رك شعشعهٔ سیف

---

(١) رجعت ایدنلر، اردونك درتده بری قدر ایدی.

(٢) هامه‌ر، غنائم حربیه‌نك «١٠,٠٠٠ دوقه آلتونی ایله غایت مکمل طقسان طوپ» اولدیغنی بیان ایلمکده ایسه‌ده موسی الیهك بزه‌بوی، اثرینه مأخذ اتخاذ ایلدیکی ترجمه متنی لایقیله آکلایه‌مامسندن ایلری کلمشدر.

عثمانی‌یی یکی برشعلهٔ مهابتله فروزان ایلدی .

—

جنتمکان سلطان محمد خان ثالث دورینك وقایع معظمهٔ عسکریه‌سندن معدود اولان. خاچ اووه مظفریتی ، دورسلیمان قانونیدن بری آرام گیر کنج سکون اولان رایات ظفر آیات عثمانینك مجارستان صحرالرنده یکیدن موجه‌یاب نصرت اولمسنه بادی اولان مظفریات مهمه‌دن معدود بولندیغندن نتایج سیاسیه وعسکریه اعتباریله الك مهم مظفریتلردن عد اولنه بیلیر .

خاچ اووه مظفریتی ، سطوت قاهرهٔ عثمانیه‌یی دول متفقه اردوسنه قارشی اولانجه مهابتیله اثبات ایلدیکی کبی عثمانلیلرك مجارستان حوالیسنده پك چوق زمانلر تأمین موقع ایتملرینه بادی اولمش و عثمانلیلره شمالی قارپاط جهتلرینی کاملاً کشاد ایده‌رك پاپانك و سیژیسموندك تشویقیله عثمانلیلره قارشی عقد اولنان بتون اتفاقلرك محو وکسر ایدلمسنی تأمین ایلمشدر :

محاربهٔ مذکوره سوق الجیش نقطهٔ نظرندن جالب

دقت بر اهمیتی حائز اولمقله برابر تعبیه و مؤثرات معنویه نقطهٔ نظرندنده بیوك بر اهمیتی حائزدر .

خاج اووه میدان محاربه‌سی مصمم محاربه‌لردن معدوددر . بو محاربه‌ده دشمنك ایلك دورلرده تأمین موفقیت ایلمسنه اك زیاده اسلحهٔ ناریه تأثیری سبب اولمشدر . دور سلیمان قانونیده مرتبهٔ مکملیته ایصال اولنان تجهیزات و ترقیات عسکریه، مرور زمان ایله اسکی مکملیتنی غائب ایتمش، بو اثناده ایسه هم‌جوار حکومتلر سنه‌لردن بری کورمش اولدقلری درس تجربه‌دن عبرت بین اولارق اسلحهٔ حربیه‌لرینی برقات دها اصلاح ایلمش اولدقلرندن عثمانلیلرله اجرا ایلدکلری محاربه‌لرده تأمین موفقیت ایتمکه باشلامشلردر. خاج اووه میدان محاربه‌سنده دشمن طرفندن قسماً احراز اولنان موفقیتلر بوکا بر دلیل تشکیل ایده بیلیر .

فقط محاربهٔ مذکوره‌نك اك زیاده نظر دقتی جالب بر جهتی وارسه، اوده دوچار رجعت اولان اردونك جزئی بر اثر تشویقی ایله یکیدن احراز مظفریت ایلمسیدر . صاغ جناحك کچیدن مرور

ایده‌رك قپوقولی قطعاتی اوزرینه دوشمسی اوزرینه کریده ، حضرت پادشاه معیتنده بولنان افراد اودرجه برشجاعت وبسالت ابراز ایلمشلردرکه، بوموفقیت جزئیه، مغلوب برار دویه تازیانهٔ تشویق مقامنه کچمش، عموم افراد برشوق انتقامجویانه ایله قطعی برتعرض رجعی اجرا ایده‌رك تأمین شان مظفریته موفق اولمشلردر. بو اثناده، خواجه سعدالدین افندینك برطور مجاهدانه ایله ایراد ایلدیکی وصایای بلیغه‌یی تأمین مظفریته مدار اولان مؤثرات اساسیه‌دن عد ایتمك اقتضا ایدر .

فقط نه‌چاره‌که ، خصمك اك بیوك براردوسنه قارشی احراز اولنان بومظفریتدن اساسلی برصورتده استفاده ایدیله‌مه‌مشدر . حتی مؤرخ پچوی ابراهیم افندی سفرمذکورده بالذات حاضربولنمش ومیدان محاربه‌سنك نتایج سیاسیه‌سندن بحث ایلدیکی صره‌ده : « باری اول قیش بلغرادده قیشلاتمش اولسه‌لر واول بهارده عزیمتمز (بج ، ویانه) در دیسه‌لر نمچه‌لیلر افلاق وبغدان کبی خراجه کسلمك مقرر ایدی . » صورتنده بیان تاسف ایلمشدر .

مع مافیه بدایت سفرده نظردقته آلنان مقاصد سیاسیه وسوق الجیش نقاطنك انتخابی خصوصنده تعقیب ایدیلن افکار عسکریه جداً شایان اهمیتدر . عثمانلیلر بوسفر مهم اثناسنده اك مهم سوق الجیش نقاطندن بری اولان (اکری) قلعه‌سنی نظردقته آلمشلر وقلعهٔ مذکوره آوستریا ایله مجارستان حدودی بیننده بولنمق حسبیله مجارستانی آوستریالیلرك ایادیٔ تسلطلرندن قورتارمق ایچون موقع مذکوری هدف الحرکات اتخاذ ایده‌رك ، احراز ایلدکلری شانلی بر مظفریتله داستان مفاخر عثمانیه‌یه پارلاق بر صحیفهٔ شان وشوکت علاوه ایلمشلردر .

صوك

فهرس تحلیلی

صحیفه

مقدمه ٣

عثمانلیلرده اصول حرب ٩

عثمانلیلرك شهرت جنکاورانه‌سی ـ اسباب مظفریتلری ـ عثمانلی اصول حربی ایله ترك وعرب اصول حربی بیننده‌کی مناسبت ـ ترکلرك حیات جنکاورانه‌سی ـ افکار عسکریه‌سی ـ عربلرك تشکیلات عسکریه‌سی ـ ترکلرك اصلاحات عسکریه‌سی ـ عثمانلیلرك ظهوری ـ ایلك سواری تشکیلاتی ـ دائمی اردو تشکیلی ـ اردونك قوهٔ موجوده‌سی ـ عثمانلیلرده اسلحه ـ تعلیم وتربیه ـ فکر عسکری ـ قوماندانلق ـ اصول حرب ـ یورویش ـ قوناق ـ محاربه ـ قلعه محارباتی ـ عثمانلیلرك فن حربه خدمتی .

قوصوه میدان محاربه‌سی ٦٥

عثمانلیلرك مظفریات متتابعه‌سی ـ اسباب حرب ـ قرال لازارك بلغار و بوشناقلرله اتفاق ـ عثمانلیلرك تدارکات سفریه‌سی ـ علی پاشانك حرکات و مظفریاتی ـ اردوی همایونك هدف الحرکات اصلی‌یه متوجهاً حرکتی ـ قوصوه صحراسی ـ طرفینك ترتیبات تعبیویه‌سی ـ محاربه‌نك صورت

جریانی ـ ییلدیرم بایزیدك شجاعتی ـ احراز مظفریت ـ محاربه‌نك نتایجی .

نیکبولی میدان محاربه‌سی ١١٤

ییلدیرم بایزید ـ تأییده مظفریات ـ مجارلرك اندیشه‌سی ـ آروپالیلردن استمدادی ـ استانبول اوکنده ییلدیرم بایزید ـ مجارلرك اتفاق ـ متفقینك حرکات حربیه‌سی ـ نیکبولی یه متوجهاً حرکتی ـ طوغان بك ـ ییلدیرم بایزیدك نیکبولی یه مواصلتی ـ طرفینك ترتیبات تعبیویه‌سی ـ محاربه‌نك صورت جریانی ـ متفقین اردوسنك مغلوبیتی ـ محاربه‌نك نتایجی .

وارنه میدان محاربه‌سی ١٦٠

مجارلرك نقض عهدی ـ متفقینك تدارکاتی ـ دشمنك حرکات تعرضیه‌سی ـ سلطان مراد ثانی حضرتلرینك عودتی ـ تدارکات سفریه ـ اردوی همایونك حرکتی ـ وارنه یه مواصلتی ـ طرفینك ترتیبات تعبیویه‌سی ـ محاربه‌نك صورت جریانی ـ قوجه حضر ـ عثمانلیلرك مظفریتی ـ بر جواب حکیمانه ـ عودت مظفرانه .

فتح قسطنطینیه ٢١٢

عثمانلیلرك استانبوله قارشی وقوع بولان حرکاتی ـ اعلان حرب و اسبابی ـ عثمانلیلرك تدارکات سفریه و حرکات سوق الجیشیه‌سی ـ استانبول شهری ـ استانبول سورلرینك اهمیت عسکریه‌سی ـ عثمانلیلرك محاصره حرکاتی ـ طرفینك قوای تعرضیه وتدافعیه‌سی ـ طرفینك ترتیباتی ـ محاربهٔ

بحریه ـ دونمای همایونك قرەدن خلیجه ایندیرلمه‌سی ـ خلیجده وقوعه کلان محاربات ـ شهرك هر ایکی طرفدن محاصره‌سی ـ مدافعینه تسلیم تکلیفی ـ هجوم عمومی اثناسنده طرفینك ترتیباتی ـ هجوم عمومی ـ احراز مظفریت!

چالدیران میدان محاربه‌سی ٢٩٦

یاوزك شوکت سیاسیه‌سی ـ اسباب حرب ـ اجراآت اولیه و تدارکات سفریه ـ سوق الجیش حرکاتی ـ سیواسه مواصلت ـ منزل خدماتی ـ مستقل سواری ـ یورویشه دوام ـ اردونك احوال معنویه‌سی ـ بارقهٔ جلادت ـ چالدیران صحراسنه مواصلت ـ طرفینك محاربه ترتیباتی ـ طرفین اردولری ـ طرفین اردولرینك قوتی ـ محاربه‌یه مباشرت ـ عثمانلی طوپجیلری ـ یاوزك تدابیر جنکاورانه‌سی ـ شاه اسماعیلك فراری ـ ایران اردوسنك رجعتی ـ تبریز اوکنده عثمانلیلر .

موهاج میدان محاربه‌سی ٣٣٩

تدارکات سفریه ـ عثمانلی اردوسنك حرکات سوق الجیشیه‌سی ـ بلغراده مواصلت ـ مجارلرك تدارکات حربیه‌سی ـ ابراهیم پاشانك پتەروارداینه متوجهاً حرکتی ـ ایلك محاربات ـ پتەروارداینك ضبطی ـ اردوی همایونك دراوا نهرندن مروری ـ موهاج اووه‌سی ـ طرفینك ترتیبات تعبیویه‌سی ـ طرفینك قوای موجوده‌سی ـ محاربه‌نك صورت جریانی ـ اردوی همایونك مظفریتی ـ دشمن اردوسنك حال پریشانیسی ـ تبریك ظفر ـ بودینك ضبطی .

خاچ اووه میدان محاربه‌سی ٤٠٣

اسباب حرب ـ تدارکات سفریه وحرکات سوق‌الجیشیه ـ هدف الحرکات تعیینی ـ اکری‌یه طوغری ـ اکری محاصره‌سی ـ محاصره عملیاتی وهجوم عمومی ـ اکری‌نك ضبطی ـ دشمنك اکری‌یی قورتارمق ایچون متحداً حرکتی ـ جغاله پاشا قولنك دشمنه طوغری سوقی ـ بر محاربهٔ مدهشه ـ مذکور قولك رجعتی ـ کیجه‌یه یورویشلری ـ اردوی همایونك (خاچ اووه) یه متوجهاً حرکتی ـ طرفینك ترتیبات تعبیه‌وی ـ طرفینك قوتی ـ محاربه‌نك صورت جریانی ـ عثمانلیلرك رجعتی ـ شانلی بر تعرض رجعی ـ احراز مظفریت.

خطا وصواب — ٣٠٢ نجی صحیفه‌نك ٣ نجی سطر باشنده (افئده) یرینه (قلب) یازیلاجقدر.

3 1761 06981514 0